

לוח שנה לשנת תשפ"ה

לבני אשכנז

על הלוח...

הלוח שלפניכם הינו לוח שנה מדויק ומושקע, הכולל זמני היום לכל קהילות אשכנז בארץ ישראל. זריחה ושקיעה יומיומי, ועוד תשעה זמנים שבועיים.
הזמנים נערכו בדקדוק רב לפי מנהג כל עיר ועיר על פי פסיקת רבניה ותנאי השטח שלה.
כל הימים המיוחדים והלכותיהם ומנהגיהם מסודרים לפי מנהג אשכנז.
בלוח זה מובאים לראשונה ימי פטירתם של מאות מגאוני ורבני אשכנז בכל הדורות, מסודרים לפי תאריכי השנה.
עם תוספות רבות בחלק העליון של הלוח: מנהגים, ביאורים, תולדות גדולי אשכנז, דברי מוסר והתעוררות ועוד.
בסוף הלוח מובא מידע חשוב על קהילות אשכנז בארץ ובעולם.

לכל ענייני הלוח ניתן לפנות ל: אברהם אומן,
רח' הרבי מנדבורנה 32/4 ביתר עילית.

טלפון: 052-7135863

דוא"ל: 5804286@gmail.com

לעילוי נשמת

אמי מורתי

מרת אילה דבורה אומן ע"ה

בת הרב אברהם סילברט זצ"ל

נלב"ע טז טבת תשפ"ג

תנצב"ה

לוח שנה

לשנת ה'תשפ"ה

שסימנה הש"א פשוטה, שנת ג' לשמיטה, פירותיה חייבים במעשר עני, 2446 לחורבן הראשון, ו1956 לשני.
שנה ט' במחזור ש"ה של הלבנה, (מחזור יט שנה) ושנה י"ז במחזור החמה. (מחזור כח שנה). ובה 51 שבתות.
כל הפרשיות שניתן לחבר - מחוברות, חוץ מ'ויקהל פקודי', 'חוקת בלק' ו'נצבים וילך' שנפרדות זו מזו.

עם זמנים מדויקים לאופק ירושלים, בני ברק, מודיעין עילית, חיפה, ביתר עילית ורכסים.

ביאור זמני ומאפייני הלוח בקצרה

מאוד מנהגים נאלצנו לקצר ולהסיר חלק מהמנהגים מחמת קוצר היריעה. (או להביאם בשבוע שלפני החג) במקומות שיש מעט מנהגים הכנסנו גם מנהגים אחרים כלליים,

טעמי מנהגים / תולדות גדולי אשכנז (בלוח העליון): לצד פירוט המנהגים הכנסנו גם את טעמי המנהגים ותולדות גדולי ישראל שיום פטירתם חל באותו שבוע.

ימי פטירת גדולי אשכנז ודברי הימים (בלוח התחתון): ימי פטירתם של גדולי אשכנז שחיו ופעלו בארץ אשכנז/גרמניה לאורך הדורות ובקהילות יוצאי אשכנז ברחבי העולם. ישנם עוד רבים מגדולי אשכנז שלא נודע לנו תאריך פטירתם, או שלא הספקנו להכניס אותם ובע"ה יכנסו בשנים הבאות.

הסיבה לאיחור המשמעותי בהוצאת הלוח: כשבוע לפני חג המצות תשפ"ד, פרצה שריפה איזומה בדירה שבה התגורר בני 'שלמה חיים בן לאה', שני דיירים נהרגו ל"ע והאחרים נפגעו קשה, שלמה הגיע לבית החולים במצב קריטי ושהה באישפוז כשבועה חודשים, ואנו היינו צריכים להיות צמודים למיטתו יומם ולילה, ב"ה הוא החלים אך נשאר עם צלקות קשות לכל החיים. תקופה קשה זו לא איפשרה לי לעסוק בהכנת הלוח, ועמכם הסליחה.

הדלקת נרות ע"ש ויו"ט: כמנהג בירושלים וביתר 40 דקות, בחיפה רכסים ומודיעין עילית 30 דקות, ובבני ברק 22 דקות לפני השקיעה.

מוצאי שבת ויו"ט: 36 דקות אחרי השקיעה במעלות (8.5 מעלות מתחת לאופק).

ר"ת (רק במוצ"ש): 72 דקות שוות לאחר שקיעת החמה שבלוח. **מוצאי צומות דרבנן:** כשהשמש נמצאת 6.45 מעלות מתחת לאופק.

זמני הלבנה: המולד (מופיע בשבת מברכיך, ויש לציין שאין נוהגים באשכנז להכריז אותו בציבור), תחילת הזמן ג' ימים אחר המולד, סוף הזמן כשיטת הרמ"א, כל זמני הלבנה תורגמו לשעונונו על פי שיטת מוה"ר ר' יונה מרצבך (הגרימ"ר) אב"ד דרמשטט ומראשי ישיבת קול תורה.

תיאור היום: מנהגי היום בקצרה (בלוח התחתון): אמירת תחנון, פיוטים, סליחות, הוספות בתפילה, סדר היום וניגונים מיוחדים. ניגוני 'שיר המעלות בשוב' המקובלים לכל חג ומועד במהלך השנה אצל יוצאי אשכנז.

מנהגי היום מפורט (בלוח העליון): פירוט מלא של כל מנהגי ימות השנה, מבוסס על 'לוח מנהגי בית הכנסת לבני אשכנז', של 'מכון מורשת אשכנז', בדרך כלל השמטנו את המנהגים שכבר מופיעים בלוח התחתון, וכן בחגים ובמועדים שיש הרבה

כל זמני היום הם לפי המנהג המקובל בלוחות הנפוצים בארץ, ומחושבים בדקדוק רב באמצעות תוכנת חזון שמים שעליה סומכים רוב הלוחות. ולהלן הפירוט:

זריחה: בירושלים וב"ב זריחה נראית, ובשאר הערים - מישורית. בתוספת זריחה נראית מיוחדת לשכונת רמות, על פי המקובל בשכונה למדוד את הזריחה מהמקום הגבוה בשכונה (רמות 06). **שקיעה:** בירושלים ובמודיעין עילית ובחיפה - בהתחשבות בגובה (בחיפה הוא גובה שכונת הדר). בב"ב - ללא התחשבות בגובה.

עלות השחר: 90 דקות לפני הזריחה - במעלות. (זמן זה הוא רק לחומרא ואין לסמוך עליו לקולא עד עה"ש 72).

סוף זמן ק"ש מג"א: ג' שעות מחושב לפי עה"ש הנ"ל.

סוף זמן ק"ש גר"א: ג' שעות מחושב מהזריחה לשקיעה.

סוף זמן תפילה גר"א: ד' שעות כנ"ל.

חצות היום: כשהשמש באמצע הרקיע.

פלג המנחה (בימי ו'): שעה ורבע זמניות לפני השקיעה.

ולסיום אודה לכל אלו שעזרוני במידע ובעצה טובה, למוה"ר ר' בנימין שלמה המבורגר ובנו הרב משה על העזרה בכל תחומי הלוח, לר' יהודה אהרן הורוויץ ראש מכון הערוך לנר על העזרה בתאריכי היאהרצייט. וזאת אבקש מהקורא הנעים: אם נתקלת בטעות או במידע חסר בכל מקום בלוח, אנא שלח לי הערה בדוא"ל/פקס/טלפון/ד.ד. המופיעים בראש הלוח וזכות הרבים תלויה בך.

פרשת האזינו (שובה)

כט. ערב ראש השנה. משכימים מוקדם מהרגיל, אוכלים לפני עלות השחר, ומאריכים מאוד בסליחות. (פתיחה, טו סליחות, פזמון, חטאנו, פזמון זכור ברית, תחינה לוידי ולמכניסי רחמים. בפזמונים פותחים הארון).

לאחר התפילה מכריזים לקהל שיזכרו לערוך 'עירוב תבשילין'. נוהגים להתיר נדרים אחר התפילה.

פורסים פרוכת ומכסאות לבנים עד יו"כ. לובשים בגדי שבת. הנשים מדליקות נרות בכניסת שבת ויו"ט ומברכות 'להדליק נר של שבת ויו"ט' ו'שהחיינו'. יש לדאוג להשאיר נר דולק שידלק עד כניסת השבת.

בשנה זו יצא לאור המחזור המבואר לראש השנה 'מחזור פרנקפורט'. ניתן להשיג אצל הנציגים בכל קהילות אשכנז.

תפילת ערבית בניגון ימים נוראים, 'השכיבנו' בניגון 'תקעו' וחצי קדיש.

בכל תפילות עשי"ת מוסיפים 'זכרנו' ו'מי כמוך' וכתוב 'ובספר חיים'. במקום 'האל הקדוש' אומרים 'המלך הקדוש'. ובמקום 'המברך את עמו ישראל בשלום' אומרים 'עושה השלום'. ובר"ה ויו"כ מוסיפים 'ובכן תן פחדך'.

בסיום התפילה מברכים איש את רעהו 'לשנה טובה תכתב', והמתברך עונה 'גם אתה'.

לאחר המוציא אוכלים את הסימנים.

בסיום הסעודה אומרים 'שיר המעלות בשוב ה'" באחד מניגוני הימים הנוראים. (ראה רשימה של מסורות לניגוני שיר המעלות של ראש השנה במחזור פרנקפורט).

א. ראש השנה - הפיוטים המובאים במחזורים נתקנו ע"י תנאים גאוניס וראשונים וכתבו הפוסקים שמצווה לאומרם. ובכל הדורות נהגו לאומרם בשלמותם בחדת קודש. ללא דילוגים, וללא שיבוש סדר האמירה.

ההוספות 'זכרנו' ו'מי כמוך' נאמרות ע"י חזן בלבד. הקהל עונים אמר לאחר שהחזן אומר 'וכתוב לחיים טובים בני בריתך', ואת ההוספה 'בספר חיים' אומרים קהל ואח"כ חזן.

סדר פתיחות הארון בראש השנה שחרית ומוסף: פותחים בתחילת חזרת הש"ץ וסוגרים לקראת קדושה. פותחים ב'לדור ודור' וסוגרים ל'רצה' (כשיש כהנים), פותחים ל'שים שלום' וסוגרים בסוף חזרת הש"ץ או בסוף אבינו מלכנו.

בקריאת התורה מנגנים בניגון ימים נוראים בקריאת הספר הראשון אך לא למפטיר וברכותיו.

המקרא מכובד בגלילת ספר שני.

בסיום ההפטרה מתחילים מיד בסדר התקיעות, אין עורכים קידוש, ואין אוכלים לפני תקיעות מלבד חולים.

יש נוהגים שהרב נושא דברי כיבושין לפני התקיעות.

צליל התקיעות לפי מסורת אשכנז: התקיעה עם שבר בתחילתה ועליה בסופה, השברים מחוברים לקול ארוך יורד ועולה שלוש פעמים, והתרועה היא קול ארוך רועד הנשמע כצהלת סוס או כיללת הבוכה.

בתקיעות דמיושב מקפידים שלפחות נושאי ספרי התורה והמקרא ישבו. המנהג לעשות את השברים תרועה בשתי נשימות ובשתי הקראות נפרדות. גם בתקיעות דמעומד.

המתפלל ביחידות אינו תוקע ואינו מתפלל מוסף עד לאחר זמן ק"ש. ראה בלוח התחתון.

בסוף התפילה תוקעים 60 קולות ליד מקום הרב.

אחרי הסעודה הולכים לנהר או מקווה מים לומר תשליך. במנחה אין כופלים לעילא, ואומרים אבינו מלכנו בניגוני ימים נוראים ללא פתיחת ארון הקודש.

ערבית ליל ב'. 'מה טובו' לפני ערבית. לפני 'עלינו' מקדשים על הכוס. מניחים פרי חדש לפני הש"ץ לברכת 'שהחיינו'.

אחר התפילה מברך איש את רעהו: 'גוט יום טוב'. הנשים מדליקות נרות כשחוזרים מתפילת ערבית. גם בהדלקת נרות ובקידוש הבית מניחים פרי חדש לברכת שהחיינו.

ב. ב' דראש השנה - אין מברכים שהחיינו על התקיעות. במוסף אומרים את הקדיש ושתי הברכות הראשונות בניגון שבת. (מלבד 'זכרנו' ו'מי כמוך' שנאמרים בניגון ימים נוראים). במנחה א"א אבינו מלכנו, וקבלת שבת בשלמותה.

בערבית מנגנים השכיבנו, ו'דאמירן בעלמא' שלפני הלחש כבכל שבתות אלול. ואין כופלים לעילא בכל עשרת ימי תשובה. ב'מגן אבות' אומרים 'המלך הקדוש'. ואין אומרים 'במה מדליקין' כשיום שישו היה יו"ט.

ג. שבת שובה, פוסקים מלומר 'הכל יודוך' לסירוגין (שבת שבתוך ימי סליחות). אומרים 'וצר' 'אופן' ו'זולת'. כל ההוספות של עשי"ת נאמרים בניגון הברכה שבה הן מופיעות.

לאחר קדיש תתקבל של שחרית הרב דורש את דרשת שבת שובה, ואומרים אחריה קדיש דרבנן. ב'מי שבירך' בכל ימי התשובה מוסיפים 'ויכתבו בספר החיים'. הרב חיוב לעלות לתורה. בקריאת התורה החמישי קורא עד 'וחש עתדות למור'. בהפטרה אין מוסיפים פסוקי 'מי אל כמוך'.

בסוף מוסף אומרים שיר היחוד כבכל שבת. במנחה אין אומרים צדקתך, אך אין מנגנים 'תתקבל' כבשבתות אחרות שאין אומרים אותן.

בערבית מוצאי שבת אומרים 'והוא רחום' ו'ברוך' בניגון סליחות, ואומרים 'ויהי נועם' ו'אתה קדוש'. דיפו

אלול התשפד-תשרי התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

ספטמבר 2024-אוקטובר 2024

כז	ראשון	א דסליחות	י-ם זריחה 6:32 שקיעה 6:31 6:38 6:32 6:31	ב"ב 6:32 6:27 6:28	ק"ס 6:31 6:29 6:26	חיפה
כז	שני		י-ם זריחה 6:32 שקיעה 6:29 6:39 6:32 6:29	ב"ב 6:39 6:26 6:27	ק"ס 6:31 6:28 6:25	חיפה
כח	שלישי		י-ם זריחה 6:33 שקיעה 6:28 6:39 6:33 6:25	ב"ב 6:39 6:25 6:26	ק"ס 6:32 6:27 6:24	חיפה
כט	רביעי	ערב ראש השנה, עירוב תבשילין	י-ם זריחה 6:47 שקיעה 6:27 6:53 6:47 6:27	ב"ב 6:02 6:23 6:24	ק"ס 6:34 6:26 6:23	חיפה
ל	חמישי	א דראש השנה	י-ם זריחה 6:58 שקיעה 6:25 6:58 6:58 6:25	ב"ב 6:59 6:22 6:23	ק"ס 6:35 6:24 6:22	חיפה
ה	שישי	ב דראש השנה	י-ם זריחה 6:45 שקיעה 6:24 פלג המנחה 5:06 5:50 6:45 5:06	ב"ב 6:59 6:21 6:22	ק"ס 6:35 6:23 6:21	חיפה
ו	שבת	האזינו (שבת שובה)	י-ם זריחה 6:36 שקיעה 6:23 6:42 6:36 6:23	ב"ב 6:42 6:20 6:21	ק"ס 6:36 6:22 6:20	חיפה

מפטי': שובה ישראל | תקעו שופר

מוצאי שבת

י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים
6:55	6:57	6:56	6:56	6:56	6:56

זריחה רמות	ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
6:32:00	6:32:25	6:32:50	6:33:15	6:33:50	6:34:25	6:35:05	

ז' כז אלול - תענית גירוש פרנקפורט - תע"א • רבי צבי בנימין אוירבך ה"נחל אשכול" - תרלב • רבי נתן אדלר מפפד"מ רבו של החת"ס - תקס, • רבי צבי הירש הורוויץ בן ההפלאה רב בפפד"מ בעל "מחנה לוי" - תקעז ז' כט אלול - ר' מנחם מנדל קרגוי מפירודא, הגידולי טהרה - תרב ז' א תשרי - רבי אמנון ממגנצא (ונתנה תוקף) - ד' תשעב • רבי אלעזר זלמן ב"ר שמואל ממגנצא - קיח • רבי יקותיאל זלמן הלוי מולין ב"ר משה הלוי ממגנצא אחי המהרי"ל - קמח. • רבי יצחק אייזיק שטיין מגונצנהויזן ורגנשבורג, מחבר הביאור לסמ"ג - רנו • רבי ישעיה יפה ב"ר נחמיה מהמבורג - תקלד • רבי אליעזר לייזר פוזן ב"ר יעקב מפפד"מ - תרכז ז' ב תשרי - רבי מרדכי מרקס ב"ר בנימין וואלף מרגליות יפה שלוינגר מוינה - תקטו. • רבי נפתלי הירש קצנלנבויגן ב"ר משה, אב"ד מנהיים - תקסא. • רבי אפרים ב"ר יונה אנסכבר מפתח תקוה - תשכא ז' ג תשרי - רבי ישראל ב"ר גדליה ליפשיץ, מחבר 'תפארת ישראל' על המשניות - תרכא • רבי שמואל בן אליעזר "צור אייכל", אב"ד פפד"מ - שע. • רבי אלחנן משה ב"ר ברוך קונשטט מפולדא, ראש ישיבת קול תורה - תשנה • רבי מאיר ב"ר יהודה זעלקל גראטוואל, אב"ד ור"מ קליווא - תנא

יום הכיפורים

ד-ה. עשרת ימי תשובה - מרבית בסליחות כל יום באשמורת הבוקר, ש"ץ של סליחות עובר לפני התיבה בערבית ושחרית. בכל התפילות מוסיפים 'זכרנו' ושאר ההוספות, בשחרית ומנחה אומרים 'אבינו מלכנו' בניגון חול ללא פתיחת ארון הקודש. אין אומרים יג מידות בפתיחת הארון בימי חול ושבית. (מלבד בר"ה ויו"כ).

ט. ערב יום כיפור - משכימים לסליחות לפני עלות השחר ומרבית בסליחות כמו ער"ה. (בסליחה 'אני עבדך' מדלגים את הקטעים ששייכים לר"ה). ופותחים את הארון בשני הפזמונים. בסיום הסליחות אומרים וידוי פעם אחת, ובשנה זו מוסיפים את הקטעים 'אל רחום שמך', 'עננו', 'מי שענה' (שלא יאמרו בלילה מחמת השבת), ומסיימים את הסליחות באמירת 'רחמנא דעני לעני...' השתא בעגלא ובזמן קריב' ללא תחנון.

הולכים לבית הקברות ומקצרים שם באמירת תחינות. ונוהגים לטבול במקווה, ואם אינו יכול לטבול ישפוך על עצמו ט' קבין מים.

מנחה עיר"כ - מתפללים מנחה גדולה עם וידוי, ולאחר התפילה מלקים זה את זה. סדר המלקות מובא במחזורי מכון מורשת אשכנז (ניתן להזמין אצל המחבר 052-7135863).

לאחר מנחה אוכלים סעודה המפסקת ובסיומה מנגנים 'שיר המעלות בשוב ה'...' באחד מניגוני הימים הנוראים. (מכוונים שלא מקבלים את הצום בברכת המזון בסיום הסעודה).

הנשים מדליקות ומברכות 'להדליק נר של שבת ושל יום הכיפורים' ו'שהחיינו', ומדליקות גם נר בחדר השינה. (יש לזכור להכין נר שידלק עד ההבדלה שיוכלו לברך עליו).

ומביאים נרות גדולים (24 שעות) גם לבית הכנסת עבור כל זכר.

חולצים נעליים ולובשים בגדי לבן ומצנפת לבנה והולכים לבית הכנסת. מברכים זה את זה בברכת "לשנה טובה תחתם".

לפני 'כל נדרי' מתעטפים בטלית, שנים מנכבדי הקהל עומדים מצדי הש"ץ, פותחים הארון, והש"ץ אומר ג"פ 'בישיבה של מעלה', ולאחר מכן ג"פ 'כל נדרי' ובכל פעם מרים קולו יותר. הקהל אומר עמו בלחש. בכל נדרי אומרים 'מיו"כ זה עד יו"כ הבעל"ט' (ולא 'מיו"כ שעבר עד יו"כ זה'). לאחר כל נדרי אומרים פעם אחת 'ונסלח' ולאחר מכן 'שהחיינו' וסוגרים הארון. (בנות שאינן מדליקות ואינן הולכות לבית הכנסת צריכות לזכור לברך 'שהחיינו' לעצמן).

אין אומרים קבלת שבת בכניסת יום הכיפורים, אך אומרים רק 'מזמור שיר ליום השבת' (ללא 'ה' מלך') לאחר כל נדרי ושהחיינו.

ערבית - בכל תפילות היום יש לזכור להוסיף הוספות השבת. כולל 'רצה במנוחתנו'. לאחר השכיבו מוסיפים 'ושמר' ולאחר תפילת לחש אומרים 'ויכלו' ו'ברכה מעין שבע', (עם הנוסח 'המלך הקדוש שאין כמוהו'). ואין אומרים במה מדליקין בליל הכיפורים.

לאחר סיום תפילת לחש פותחים הארון עד לקדיש תתקבל. 'יגדל' ו'אדון עולם' בניגון ימים נוראים, ורבים נשארים בבית הכנסת לומר את כל 'שיר היחוד' ו'שיר הכבוד'. בסיום שיר הכבוד אומרים 'שיר מזמור לאסף' וקדיש יתום.

י. שחרית - בסליחות של שחרית מוסיפים את הפזמון 'שיר קודש' בשילוב עם הפזמון הקבוע 'שופט כל הארץ'.

קריאת התורה - בהוצאה אומרים יג מידות. קריאת התורה בניגון המיוחד לימים נוראים, וכן ברכות העולים לתורה ו'מי שבירך'. מוסיפים ב'מי שבירך' את המילים: 'ויכתבהו בספר מחילה וסליחה'. קריאת המפטיר וברכותיו - בניגון קריאת התורה של כל השנה.

הזכרת נשמות - לאחר ההפטרה מייחדים זמן קצר להזכרת נשמות, בה כל יחיד מזכיר נשמות אבותיו ובני משפחתו, גם אלו שנפטרו בחודש האחרון או השנה האחרונה. אף מי שהוריו בחיים נשאר בבית הכנסת. לאחר מכן אומרים 'יקום פורקן' ו'מי שבירך'.

מוסף - בחזרת הש"ץ אומרים עלינו וסדר העבודה, ומשתחוים על הארץ (כולל הנשים). לאחר סדר העבודה אומרים את סדר הסליחות, בסיום קדיש תתקבל של מוסף מוציאים מיד את ספר התורה לתפילת מנחה. מנחה - הוצאת ספר תורה בניגון שחרית שבת, קוראים בניגון הרגיל.

נעילה -הכהנים עולים לדוכן גם אם נמשכה תפילת נעילה לתוך הלילה. אולם עדיף להשתדל להגיע לברכת כהנים לפני הלילה. אומרים 'אבינו מלכנו' בניגוניו.

לאחר קדיש תתקבל של נעילה פותחים את ארון הקודש ואומרים 'שמות': ש"ץ אומר 'ה' הוא האלקים' ז"פ והקהל חוזרים אחריו בכל פעם. 'שמע ישראל' פעם אחת, ו'בשכמל"ו' בלחש. ולאחר מכן הרב קורא 'תקיעה' והתוקע משמיע תקיעה אחת אצל הבימה. ולאחר מכן מתחילים תפילת ערבית. מבדילים בבית הכנסת על נר ששבת, ומברכים ברכת הלבנה מיד בסיום התפילה.

תשרי התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

אוקטובר 2024

י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	צאת הצום	צום גדליה נדחה	ראשון	ך
זריחה 6:36	6:43	6:37	6:39	מלבישים ספר התורה במעיל שחור. אומרים 'שומר ישראל' בסליחות, בשחרית ובמנחה.	ממתינים עם ברכת הלבנה למוצאי"כ	6	
שקיעה 6:22	6:18	6:20	6:19				
זריחה 6:37	6:43	6:37	6:40			שני 7	ה
שקיעה 6:20	6:17	6:19	6:18		תקופת שמוראל 3:39		
זריחה 6:38	6:44	6:38	6:40			שלישי 8	ו
שקיעה 6:19	6:16	6:18	6:16				
זריחה 6:38	6:45	6:39	6:41			רביעי 9	ז
שקיעה 6:18	6:15	6:17	6:15				
זריחה 6:39	6:45	6:39	6:42	נוהגים לערוך 'כפרות' על תרנגולים. כל ימי התשובה שווים לעניין הכפרות, ועדיף לעשותן בשעות עלות השחר של ערב יום כיפור. אך נוהגים להמנע מכך משום חשש פסול בשחיטה.		חמישי 10	ח
שקיעה 6:17	6:13	6:16	6:14				
זריחה 6:40	6:46	6:40	6:43	בתפילת שחרית א"א מזמור לתודה ולמנצח. בשנה זו אומרים בתפילת שחרית 'אבינו מלכנו' מכיון שלא יאמר ביום הכיפורים ערבית ושחרית מחמת השבת.	ערב יום כיפור	שישי 11	ט
שקיעה 6:16	6:12	6:14	6:13				
פלג המנחה 4:59	5:01	5:00	5:00				
זריחה 6:40	6:47	6:41	6:43	משכימים לתפילה. (תזכורת להביא בד להפסיק בכריעות של סדר העבודה). אומרים את כל התפילות הפיזיות והסליחות כפי שמופיעות במחזורים ללא דילוג. בכל תפילות היום, מלבד מנחה, הכהנים עולים לדוכן, ואומרים 'ותערב'.	יום כיפור	שבת 12	י
שקיעה 6:14	6:11	6:13	6:11		מברכים הלבנה במוצאי"כ		
				מפטי': ואמר סולו סולו			
				מוצאי שבת			
				י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים			
				6:47 6:47 6:47 6:47 6:48 6:47			
				שבת שיש רביעי חמישי שבת			
				6:39:50 6:39:10 6:38:30 6:37:45 6:37:05 6:36:30 6:35:45			
				זריחה רמות			

ח' ד תשרי - רבי צבי הירש ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי, אב"ד ור"מ הלבפשט, מח"ס 'כוס ישועות' ו'עטרת צבי' - תקח. • רבי יצחק אריה ב"ר מתתיהו וורמסר, הבעל שם ממילשטט - תרח. • רבי אריה הלוי הורוויץ מהנובר - תעז. • משה טוביה ב"ר יחיאל מיכל זונדהיימר, אב"ד הנאוי, מח"ס אור פני משה - תקצא. ח' ה תשרי - רבי יעקב פריי מהאג - תרמג. ח' ו תשרי - רבי בנימין וולף ב"ר עקיבא איגר (הראשון), אב"ד לייפניק, מח"ס יער הלבנון - תקנו. ח' ז תשרי - רבי דוד ב"ר אברהם אופנהיים, מח"ס 'נשאל דוד' - תעז. • רבי יהודה ליסא אב"ד הנובר - תקז. ח' ח תשרי - ר' מנחם מנדל קירשבוים דיין ור"מ בפפד"מ - תשג. ח' ט תשרי - רבי אביעזרי זליג ב"ר צבי בנימין אורבך אב"ד ור"מ הלבפשט מ' אבי הנחל - תרסב. • רבי שמחה הלוי ב"ר יצחק זעקל במברגר אב"ד שטוטגארט מ' שארית שמחה - תשיח. ח' י תשרי - רבי אלכסנדר זיסקינד ב"ר שלמה וורמיישא - סח. • רבי יצחק זעקל ב"ר אליעזר הלוי אב"ד מיץ - שפא. • רבי שלמה ב"ר מרדכי אנסבכר רבה ומייסדה של ק"ק עדת ישראל נירנברג - תערב. • רבי אהרן הלוי ב"ר משה הורוויץ אב"ד ברלין - תקלט

שבת חוה"מ סוכות

בשנה זו יצא לאור 'מחזור פרנקפורט' מבואר ומאיר עינים לחג הסוכות בהוצאת מכון מורשת אשכנז, ומומלץ להתפלל מתוכו את תפילות ופיוטי החג.

טו. שחרית חג הסוכות. אדון עולם, חצי קדיש שלפני ברכו, ברכת כהנים, הודו ואנא שבהלל, חצי קדיש של קה"ת - נאמרים בניגון סוכות (ניגון הנענועים). ש"ץ של שחרית מתחיל מ'הגדול בכבוד שמך'.

נוטלים לולב ומברכים גם שהחיינו, מנענעים בשעת הברכה, ב'הודו' תחילה וסוף (וכן ב'יאמר נא' ושני ה'יאמרו נא'). וב'אנא ה' הושיעה נא'.

בהוצאת ספר תורה יש נוהגים לומר יג מידות. חצי קדיש שלאחר קריאת התורה בכל ימי החג נאמר בניגון סוכות, חוץ מבהושענא רבא. לאחר תפילת מוסף מוציאים ספר תורה לבימה ואומרים הושענא 'אערוך שועי'. אין חוזרים על הפזמון החוזר 'הושע נא' לאחר כל צמד מילים.

במוצאי יום טוב עושים הבדלה בבית הכנסת.

טז. חול המועד - הנחת תפילין בחול המועד, לשיטת רבותינו הראשונים והאחרונים באשכנז בכל הדורות, היא חובה גמורה הקיימת בארץ ישראל כמו בחוץ לארץ (ורבינו עקיבא איגר הורה שגם מי שאבותיו חדלו מהנחת תפילין, עליו לחזור לקבלת אבות אבותיו ולהניחם). בן אשכנז המתפלל בציבור שאינו מניח תפילין, מניחם בצנעה.

מי שמנהג אבותיו בברכה, כפי שהיה המנהג בקהילות אשכנז, מברך על התפילין גם בארץ ישראל.

הש"ץ מברך על התפילין בלחש ולא בקול כבשאר הימים. לפני נטילת לולב, וכן לפני הושענאות, ראוי להתיר הרצועה מהיד, כדי שלא תחצוץ באחיזת ארבעת המינים, או ישתדל לכתחילה שלא להחזיקם במקום הרצועה.

בימי חול המועד מאריכים באמירת 'ברכו' בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון.

בקריאת התורה יש הנוהגים בארץ ישראל כבחוץ לארץ לקרוא גם את הקריאה של יום אתמול ויום המחר, כמסורת אשכנז שהובאה להלכה ברמ"א (כשיטת 'מור וקציעה', 'ביכורי יעקב' ו'בהר יראה', שגם בארץ ישראל יש מקום לקריאה לפי הסדר הזה, מפני שאינה מחמת ספיקא דיומא, וכעין סדר זה נהגו לקרוא גם הספרדים בארץ ישראל בימי מהרלב"ח, וכן נהגו לקרוא בבית מדרשו של הגר"ש וואזנר בסוף ימיו).

סדר הקריאה הוא כדלהלן: ביום הראשון של חו"ה קוראים לארבעת העולים את הימים הבאים: א-שני, ב-שלישי, ג-רביעי, ד-שני. ובשאר הימים א-אתמול, ב-היום, ג-מחר, ד-היום. חוץ מהר"ר שא"א לקרוא את מחר (שהוא יו"ט) ולכן קוראים: א-שלשום, ב-אתמול, ג-היום, ד-היום.

יז. שבת חול המועד - סדר קבלת שבת נאמר בשלמות, כבכל שבתות השנה.

בערבית, 'ברכו', 'מלכותך', ונאמר, 'השכיבנו' וחלקו השני של חצי קדיש נאמרים בניגונים המיוחדים לשבתות בהן קוראים בשני ספרי תורה.

אומרים 'במה מדליקין' ו'אמר רבי אלעזר'. ומקדשים בתוך בית הכנסת.

'בפי ישרים' בניגון המיוחד לשבתות שקוראים בהן בשני ספרי תורה.

אומרים יוצר 'את השם הנכבד', נוסח 'אמת ויציב' הקצר והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בניגון, זולת 'אזכרה מקדם פלאך' (פיוטים אלה מופיעים רק במחזורי אשכנז המובהקים).

פסוקי 'הודו' ו'אנא ה' הושיעה נא' נאמרים בניגון נבחר או בניגון הנענועים של סוכות.

קדיש 'תתקבל' נאמר בניגון מיוחד לקדיש שלפני קריאת מגילה במועד, ויש שמתחילים בניגון זה כבר מ'אנא ה' הצליחה נא' ובאותו ניגון מסיים הש"ץ את הברכה החל מהמילים 'כי לך טוב', וממשיך בו ואומר קדיש 'תתקבל'.

לפני הוצאת ספרי תורה קוראים קהלת בברכה מתוך מגילה של קלף. אין מברכים 'שהחיינו'. ובמקום בו נוהגים שהציבור כולו קורא את המגילה מתוך מחזורים מודפסים, אין מברכים עליה כלל. אחר הקריאה, קדיש יתום.

בעמידה של מוסף בין פסוקי קרבן שבת לפסוקי קרבן החג אומרים: זֶה קֶרְבֵּן שִׁשְׁתִּי וְקֶרְבֵּן יוֹם חַג הַסֻּכּוֹת כָּאָמֹר.

בסוף קדושה אחר עניית הקהל 'אני ה' אלהיכם', אומרים את הפיוט: 'אלהיכם ישיב'. נוסח המדויק ב'מחזור פרנקפורט' החדש.

הש"ץ אומר בניגון את הפיוט 'אום נצורה', והקהל עמו. אין אומרים 'הושענא' אחר כל צמד מילים. את שני החרוזים האחרונים אומר הש"ץ בקול ובניגון של 'למענך' ושלא כבשאר הימים עונה הקהל: 'הושענא' רק בפעם האחרונה בסוף הפיוט וכפי שנדפס בסידורים ובמחזורים.

הש"ץ אומר בניגון כל חרוז של 'כהושעת אב המון', וקהל עונה על כל חרוז: 'כן הושע נא'.

במנחה אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

במוצאי שבת מזמרים 'לדוד ברוך' ו'למנצח בנגינות' ומאריכים באמירת 'והוא רחום' ו'ברכו' כבכל מוצאי שבת. אין אומרים 'ויהי נועם' ו'ואתה קדוש'. אומרים 'ויתן לך' ומבדילים בתוך בית הכנסת.

יא	ראשון	איסרו חג. אין גאט'ס נאמען. משכימים לתפילה מוקדם מהרגיל	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:41 שקיעה 6:13	6:48 6:10 6:44 6:10	
יב	שני		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:42 שקיעה 6:12	6:49 6:11 6:46 6:09	
יג	שלישי		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:43 שקיעה 6:11	6:50 6:10 6:47 6:08	
יד	רביעי	ערב סוכות	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:43 שקיעה 6:10	6:51 6:06 6:48 6:07	
טו	חמישי	סוכות ס"ז קידוש לבנה 22:22	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:44 שקיעה 6:09	6:51 6:05 6:49 6:06	
טז	שישי	א דחווה"מ סוכות קרבן היום 'וביום השני' (י"ב פרים)	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:45 שקיעה 6:08 פלג המנחה 4:53	6:52 6:04 4:53 4:54	
יז	שבת	ב דחווה"מ סוכות קרבן היום 'וביום השלישי' (י"א פרים)	שבת חווה"מ			י-ם ב"ב ק"ס חיפה
			בגמור חזרת הש"ץ אומרים את סדר ההושענות. אין מוציאים ספר תורה ואף אין פותחים את ארון הקודש. ההושענות נאמרות באותה נעימה כמו בשאר ימי החג בהם מקיפים עם הלולב.			עה"ש א' זריחה ק"ש א ק"ש ב תפילה ב חצות שקיעה
			מפט': ביום בא גוג			5:16 6:45 8:50 9:35 10:31 12:24 6:06
			מוצאי שבת			5:17 6:46 8:51 9:36 10:32 12:25 6:05
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה			6:39 6:40 6:39 6:40 6:40 6:39
			שבת שישי חמישי רביעי שלישי שני ראשון			6:45:05 6:44:25 6:43:55 6:42:50 6:42:05 6:41:15 6:40:30
			זריחה רמות			

ח' יא תשרי - רבי יצחק ב"ר אשר הלוי הריב"א משפירא תלמיד רש"י - תתקצג • רבי ברוך ב"ר יצחק ווייל מהנובר - תפט • רבי אברהם אביש מליסא ב"ר צבי הירש אב"ד פ"פ - תקכט • רבי שמואל הכהן שאטן ב"ר משה, אב"ד קלויז מנהיים - תקנז • רבי יעקב כהן ב"ר משה רב דקלויז אלטונה - תרסו. ח' יב תשרי - רבי יוסף יוזפא ב"ר משה הלוי קושמן מ' נוהג כצאן יוסף - תקיט • רבי גדליה ב"ר משה יהודה שניידר רא"י תורת אמת בלונדון - תשסח. ח' יג תשרי - רבי חגי חנוך ב"ר דוד הלוי פרנקל אב"ד הנאוי - תנא • רבי נתן ב"ר משה ליידרסדורף מהנובר - תקכא • רבי עקיבא איגר ב"ר משה גינז אב"ד פון - תקצח. ח' יד תשרי - רבי מנדל בס ב"ר יצחק אביגדור אב"ד פ"פ - תכז • רבי שניאור זיסקינד ב"ר הירש גונדרסהיים אב"ד טירי ופ"פ - תקסג • רבי גרשון ב"ר אליעזר פון דיין בפ"פ - תרצג. ח' טו תשרי - רבי שמואל ב"ר דוד משה הלוי אב"ד הלברשטט במברג וקליינשטיין מ' נחלת שבעה - תמא. ח' טז תשרי - רבי יצחק דב הלוי במברג ב"ר שמחה הרב מוירצבורג - תרלט • רבי יששכר ברמן פרנקל ב"ר דוד יצחק זעקל בעל "מטה יששכר" ראש ישיבת פיורדא - תסט • ר' יצחק בר נתן דיין המבורג - תפג. ח' יז תשרי - רבי ידידיה טיאה ב"ר יעקב נתנאל ווייל - תקסו • רבי אהרן לוריא ב"ר יהושע משה פפד"מ - שעד • רבי דוד כהנא שפירא ב"ר מרדכי צבי מוורשא, אב"ד פיורדא - תשלא • רבי דוד אוקס ב"ר משה אשר מקלן, אב"ד לייפציג, ורב 'איחוד שיבת ציון' ת"א - תשלה • הרב חיים ביכרפלד אב"ד קרלסרוה, דיין בברלין - תש

פרשת בראשית

כ. ערב הושענא רבא - בלילה זה הוא ליל הושענא רבא. נוהגים להיות נייעורים עד לאחר חצות, וללמוד את ספר דברים וספר תהלים בחבורה.

כא. בקריאת התורה ג' הראשונים קוראים: חמישי, שישי, שביעי.

בהושענות מוציאים שבעה ספרים, ומחזירים אחד אחר כל הקפה.

המנהג הישן להקיף עם הערבות (בלבד, או עם הלולב), והמנהג המאוחר הוא להקיף עם הלולב ולקחת את הערבות לפני 'תענה אמונים'.

חבטת הערבות לאחר קדיש תתקבל.

בין מנחה לערבית מוכרים את המצוות לכל השנה.

בערבית, שם החג בתפילה הוא "שמיני חג העצרת". קדיש תתקבל בניגון מועדי השנה (יאהרס קדיש). קידוש עם שהחינו.

כב. הקפות - סדר ההקפות כדלהלן: לאחר קדיש תתקבל עומדים הש"ץ ובעל ההוצאה לפני ארון הקודש. הש"ץ אומר את פסוקי 'אתה הראית' בקול רם בניגון, והקהל עמו בלחש. בסיום הפסוקים והוצאת כל ספרי התורה שבארון הש"ץ ואוחזי ספרי התורה מקיפים את הבימה ג' פעמים בשירת 'אנא ה' הושיעה נא' ובריקוד. הציבור אינו מקיף עמם.

בסיום שלוש ההקפות מחזירים את כל הספרים לארון מלבד שלושה ספרי התורה המיועדים לקריאת היום.

ש"ץ וקהל שרים 'על הכל' לסירוגין כבכל ימי 'מתנת יד'.

קוראים רק חמשה קרואים לספר התורה. שאר האנשים יכולים לכוון לצאת בברכת העולים ונחשב להם כאילו עלו לתורה בעצמם. (כהנים יכוונו עם הכהן, ולויים עם הלוי, וישראלים עם הישראלים).

מוסיפים ב'מי שבירך': 'ולכבוד הרגל' ויזכם לעלות לרגל'.

החמישי עולה עם כל הנערים, הם מברכים ברכות התורה יחד עמו. לאחר הקריאה וברכות התורה קוראים על פה פסוק 'המלאך הגואל'.

לאחר מכן אומרים 'רשות' לחתן תורה, את שלוש הפסוקים האחרונים הוא קורא בעצמו, כאשר לפסוק האחרון הקהל מקדים ואומר לפניו. ולאחר שמסיים קוראים לו 'חזק ונתחזק'. לאחר ברכת התורה שרים לו 'אחד יחיד' (חרוז אחד).

'רשות' לחתן בראשית, ועולה החתן וקורא בעצמו מבראשית עד 'אשר ברא אלהים לעשות'. הציבור מקדימים לפניו 'ויהי ערב ויהי בוקר וגו' ו'ויכלו השמים'. ברכת התורה, חצי קדיש, וחרוז אחד מפיוט 'אחד יחיד'.

לאחר ההפטרה מברכים את כל המתפללים מגיל 13 ומעלה ב'מי שבירך' המיוחד ל'מתנת יד'. (וא"א יזכור).

לאחר 'אשרי' עומדים חשובי הקהל עם שלושת הספרים על הבימה, והש"ץ אומר 'אשר בגלל אבות', ולאחר מכן אומרים בשירה וריקודים את הפיוטים 'שישו וגילו בשמחת תורה', 'התקבצו מלאכים', ו'אגיל ואשמח'.

במוסף תולים פרוכת לבנה ומנגנים קדיש בניגון ימים נוראים. לפני תפילת לחש מכריז הש"ץ "משיב הרוח ומוריד הגשם" והציבור מתחילים לומר אותו החל מתפילה זו והלאה. בחזרת הש"ץ אומרים את כל פיוטי תפילת גשם בניגוניהם.

אחר הצהריים מתאספים לסעודה עם ריקודים ומחולות לכבוד התורה וחתניה בחצר בית הכנסת. מובן מאילו שאין מדליקים מדורה בשנה זו שחל שמחת תורה בשבת. משליכים פירות וממתקים לפני הילדים והם אוספים אותם.

כד. שבת בראשית - כהן קורא עד 'יום שלישי', לוי עד 'יום חמישי', שלישי עד 'לעשות', רביעי עד 'הוא שמו', חמישי עד 'וילבשם', ששי עד 'לקח אתו אלהים'.

שלישי נחשבת לעליה חשובה, בגלל קריאת 'ויכול' שבסופה, ויש מקומות שהיא נמכרת בפני עצמה, ויש שמעלים בה את הרב.

מחציתו השניה של קדיש שאחר קריאת התורה נאמרת באחת מהנגינות הידועות.

מסיימים את ההפטרה במילים 'גדיל תורה ויאדיר'.

אין מזכירים נשמות ואין אומרים 'מי שברך' לקהל.

מברכים החודש. הש"ץ נוטל ספר תורה בידו ומכריז: "ראש חודש מרחשון יהיה ביום השישי וביום שבת קודש הבא עלינו לטובה". הקהל אינו חוזר על הכרזה זו, אלא אומר תיכף את בקשת 'יחדשהו', בנוסח הקצר, והש"ץ חוזר עליה, והחל מהמילים 'לחיים ולשלום' אומרה בניגון 'הלכה ותוספות', וממשיך בו בתחילת 'אשרי'.

בסוף קדושה של מוסף אחר עניית הקהל 'אני ה' אלהיכם', אומרים את הפיוט: 'אלהיכם ישכיל'. קדיש 'תתקבל' בניגון נבחר.

במנחה אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

תשרי התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

אוקטובר 2024

יח	ראשון	ג דחזה"מ סוכות	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:46 6:54 6:47 6:52 שקיעה 6:05 6:02 6:04 6:02
יט	שני	ד דחזה"מ סוכות	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:47 6:54 6:47 6:53 שקיעה 6:04 6:01 6:03 6:01
כ	שלישי	ה דחזה"מ סוכות	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:48 6:55 6:48 6:53 שקיעה 6:03 6:00 6:02 6:00
כא	רביעי	הושענא רבה	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:49 6:56 6:49 6:54 שקיעה 6:02 6:01 6:01 6:01
כב	חמישי	יום שמיני חג העצרת. שמחת תורה - מתנת יד	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:49 6:57 6:49 6:54 שקיעה 6:01 6:01 6:00 6:00
כג	שישי	אסרו חג	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:50 6:57 6:50 6:55 שקיעה 6:00 6:00 6:00 6:00 פלג המנחה 4:47 4:48 4:47 4:46
כד	שבת	מברכין החודש, ר"ח ביום ו וביום ז המולד יום שישי 16:05 14 חלק'. במוצאי שבת מחליפים לשעון חורף.	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:51 6:58 6:51 6:56 שקיעה 6:05 6:02 6:04 6:02

בראשית

י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:46 6:54 6:47 6:52 שקיעה 6:05 6:02 6:04 6:02
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:47 6:54 6:47 6:53 שקיעה 6:04 6:01 6:03 6:01
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:48 6:55 6:48 6:53 שקיעה 6:03 6:00 6:02 6:00
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:49 6:56 6:49 6:54 שקיעה 6:02 6:01 6:01 6:01
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:49 6:57 6:49 6:54 שקיעה 6:01 6:01 6:00 6:00
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:50 6:57 6:50 6:55 שקיעה 6:00 6:00 6:00 6:00 פלג המנחה 4:47 4:48 4:47 4:46
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:51 6:58 6:51 6:56 שקיעה 6:05 6:02 6:04 6:02

יח תשרי - רבי יצחק טלסק ב"ר מרדכי, ברלין - תקס • רבי שמואל הלוי אב"ד מיינץ - תקעד • רבי אפרים ב"ר שלמה קרליבך אב"ד לייפציג - תרצז • רבי יונה ב"ר משה מרצבך אב"ד דרמשטט, ממייסדי ישיבת 'קול תורה' - תשמא • רבי בן ציון ב"ר יוסף אהרן הלוי במברגר משגיח בפוניבז' - תשמא • רבי זלמן טריר אב"ד פרנקפורט - תרז • יט תשרי - רבי אליעזר לייזר ב"ר מרדכי היילפרון חריף, אב"ד פיורדא - תסא • כ תשרי - רבי משה ב"ר שאול קאצנלנבוגן אב"ד פיורדא - תקד • ר' משה רוטשילד מייסד מעיני הישועה - תשעט. • כא תשרי - רבי יחיאל ב"ר אורי אבי הרא"ש - כד • רבי מאיר ב"ר יהודה שטרן ליווא אב"ד פולדה אמסטרדם - תמ • כב תשרי - רבי יעקב משה דוד טעבלי ב"ר מיכל שיער אב"ד מגנצא והמדינה - תקמג • רבי צבי הירש לעהרן ראש ארגון הפקידים והאמרכלים של אמסטרדם - תריד • רבי שמשון הכהן אונרויוז ב"ר אברהם אב"ד אמסטרדם - תרן • רבי יוסף פולדה ב"ר יצחק פפד"מ - תפה • כג תשרי - רבי יוסף צבי ב"ר אליעזר לייזר הלוי דינר אב"ד אמסטרדם - תערב • כד תשרי - רבי אליהו גוטמכר ב"ר שלמה מגריידיץ מ' צפנת פענח - תרלה • ר' ישעיהו כץ הולנדר דיין באלטונא - תרלג

מהרא"ן הירץ שייאר

בעל ה'תורי זהב'

לרגל יום פטירתו החל בשבוע זה

מה"ר אברהם נפתלי הירץ שייאר נולד בפפד"מ בכסלו תקיד, ונפטר במיינץ בשנת תקפ"ג (בגיל 68), יותר מארבעים שנה כיהן מהרא"ן כראש ישיבה והרביץ תורה בעיר מיינץ. בעיר זו היתה הקהילה היהודית הגדולה ביותר בנסיכות הסן דארמשטאט שבדרום גרמניה.

מהרא"ן פסק בענייני הלכה, הורה דרך לאמונה תמימה, לחם להקפדה על מצוות, והטיף בשער נגד השפעת הרפורמה. מהרא"ן חיבר כתבים שונים מלבד 'תורי זהב'. רוב ימיו השקיע בלימוד תורה, אך בשנת תקנ"ט נאות לשרת בקודש כרב במיינץ ומילא תפקיד זה במשך תשע עשרה שנה. החת"ס שהכירו מהשנים שלמד בישיבת אביו במיינץ, הרעיף על מהרא"ן שבחים, ופנה אליו בתארי כבוד של 'גאון ישראל', 'מופת הדור', ו'כבוד קדושת שם תפארתו'.

השפעת מהרא"ן הגיעה למרחקים, תלמידיו תפסו מקומות מובילים בהנהגה היהודית. חלקם נבחרו לכהן כרבני קהילות בצרפת ובגרמניה.

מהרא"ן היה 'מתחסד עם קונו', עוסק בנגלה ובנסתר, ונוהג בסיגופים ובתעניות. הוא היה מתעורר בשעה מוקדמת לעסוק בקבלה, אך הסתיר את הנהגותיו ואת בקיאותו בתורת הסוד.

בשחרית אומר הש"ץ 'בפי ישרים בניגון המיוחד לשבתות שקוראים בהן בשני ספרי תורה. אומרים יוצר של שבת וראש חודש 'אלהינו אלהים אמת', אופן 'לך אליהם' בניגון, נוסח 'אמת ויציב' הקצר והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בניגון. זולת 'אמונתך אמיתי'.

'הודו' ו'אנא' שבהלל נאמרים בניגון נבחר. חצי הקדיש שאחר קריאת התורה נאמר בניגון שבת ראש חודש.

'מי שבירך לעולה השביעי נאמר אחרי הגבהת הספר הראשון. המגביה מוסר את הספר למכובד בהוצאת הספר השני. מפטירים הפטרת שבת ראש חודש 'השמים כסאי'.

אין מזכירים נשמות.

בעמידה של מוסף, בברכת 'אתה יצרת', בין פסוקי קרבן שבת לפסוקי קרבן ראש חודש, אומרים: זה קָרְבֵּן שֶׁבֶת וְקָרְבֵּן רֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּאָמֹר.

בסוף קדושה אחר עניית הקהל: 'אני ה' אלהיכם', אומרים את הפיוט של שבת וראש חודש: 'אלהיכם יזריח'.

'לדור ודור' נאמר בניגון שבת, 'ה' הקדוש' - בניגון יום טוב, עד 'כאמור', 'וביום השבת' - בניגון שבת, עד 'זה קרבן שבת', מ'וקרבן ראש חודש כאמור, ובראשי חדשיכם' - בניגון יום טוב, 'ישמחו' - בניגון שבת, 'להינ' עד 'לטובה ולברכה' - בניגון יום טוב, 'לששון ולשמחה' עד 'ולסליחת עון' - בניגון 'הלכה ותוספות' (כמו ב'יחדשה' של ברכת חודש מרחשון), 'כי בעמך' עד סוף העמידה - בניגון שבת.

קדיש 'תתקבל' אחר מוסף נאמר בניגון נבחר.

במנחה, לוי קורא עד 'ונסוע הנגבה'.

אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

כה- {כט} סוף חודש תשרי - יש שנהגו שאין אבל עובר לפני התיבה מפני שהם ימים שאין אומרים בהם תחנון. בעל יאהרצייט עובר.

מאריכים ב'ברכו' של ערבית ושחרית בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון, אך לא מאריכים באמירת 'והוא רחום'. אין אומרים תחנון עד סוף החודש. בימי שני וחמישי לפני הוצאת ספר תורה אומר הש"ץ 'אל ארך אפים' בניגון הימים שאין אומרים בהם תחנון והקהל חוזר ואומרו אחריו.

ל. בראש חודש אין אבל עובר לפני התיבה בכל התפילות, בעל יאהרצייט עובר. בערבית ובשחרית מאריכים באמירת 'ברכו' בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון, אך לא מאריכים באמירת 'והוא רחום'.

ליל ראשון של ראש חודש לפני תפילת שמונה עשרה, מכריזים 'יעלה ויבוא'.

'אדון עולם' בניגון מיוחד, 'הודו' ו'אנא' שבהלל נאמרים בניגון נבחר. אין הפסקה בין חצי קדיש למוסף. יש החולצים תפילין לפני הקדיש, ויש שחולצים אחר מוסף.

בחזרת הש"ץ של מוסף הש"ץ אומר את הקטע מ'לששון ולשמחה' עד 'ולסליחת עון' בניגון 'הלכה ותוספות' (כמו ב'יחדשה' של ברכת חודש מרחשון). וממשיך בניגון יום חול.

א. בקבלת שבת יש אומרים את הפסוק 'ה' למבול ישב' בניגון מיוחד לשבת זו.

בערבית 'ברכו', 'מלכותך', ו'נאמר', 'השכיבנו' וחלקו השני של חצי קדיש נאמרים בניגונים המיוחדים לשבתות בהן קוראים בשני ספרי תורה. לפני תפילת העמידה של ערבית ליל שבת מכריזים: 'ראש חודש'.

תשרי התשפה-מרחשון התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

אוקטובר 2024-נובמבר 2024

כה	ראשון 27	תחילת שעון חורף	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה						
			זריחה	5:52	5:59	5:52	5:57					
			שקיעה	4:58	4:55	4:57	4:55					
כו	שני 28		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה						
			זריחה	5:52	6:00	5:53	5:58					
			שקיעה	4:57	4:54	4:56	4:54					
כז	שלישי 29		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה						
			זריחה	5:53	6:01	5:54	5:59					
			שקיעה	4:56	4:53	4:55	4:53					
כח	רביעי 30		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה						
			זריחה	5:54	6:02	5:55	5:59					
			שקיעה	4:56	4:52	4:54	4:52					
כט	חמישי 31	ערב ראש חודש	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה						
			זריחה	5:55	6:02	5:55	6:00					
			שקיעה	4:55	4:51	4:53	4:51					
ל	שישי 1	א דראש חודש	הדלקת נרות				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה		
							4:14	4:28	4:23	4:20	4:15	4:18
מ	שבת 2	שבת ראש חודש	נח				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה		
			מפטי': כה אמר ה השמים כסאי									
			מוצאי שבת									
							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים
							5:26	5:27	5:26	5:27	5:26	5:27

ח. כה תשרי - החת"ס - רבי משה ב"ר שמואל סופר מפפד"מ - תר. • רבי אברהם נפתלי הירץ ב"ר יעקב משה דוד טעבעלי שייער אב"ד מגנצא "תורי זהב" - תקפג. • רבי משה אריה לייב ב"ר יצחק דב הלוי במברגר אב"ד באד קסינגן - תרס ח. תשרי - רבי מנחם מנדל ברסלויער אב"ד ברסלוי מ' פאת השולחן - תשכג. ח. כח תשרי - רבי יצחק ווייסמן מיץ - תקסד. • רבי ישעיה הכהן הולנדר ב"ר אהרן קלויז אלטונה - תרלג. ח. כט תשרי - רבי עקיבא איגר ב"ר בנימין וולף קלויז הלברשטט - תקפד. • רבי יעקב אריה גויטיין ב"ר אליהו מנחם פפד"מ-חיפה - תש. • רבי טוביה לוינשטיין ב"ר משה יהודה אב"ד האג, קופנהאגן, ציריך - תשיג. ח. א מרחשון - רבי עזריאל (עזרא) ב"ר אליהו הכהן מונק רב בברלין - תשא

פרשת לך לך

רבי אברהם ב"ר אביעזרי אוירבך

מתוך "שומרי משמרת הקודש"

ר' אברהם נולד בפוסוויילר שבצפון אלזס בין השנים תק"כ-תקכ"ג, כשהיה ילד קטן נפטרו אמו ואביו, והוא גדל אצל סבו הגאון רבי צבי הירש אוירבך. כשחילקו הילדים את רכוש ההורים, ביקש אברהם הקטן לקבל דבר אחד ויחיד: כתביו של אביו וחידושי תורתו. ובתמורה ויתר כמעט על כל חלקו בירושה. עם כתבים אלו נדד לוורמיישא ושמר עליהם כל ימיו. והסיף עליהם הקדמות והערות והירבה לצטט מהם בשיעוריו ובדרשותיו.

מאוחר יותר כאשר נפטר סבו אב"ד וורמיישא - עברו גם כל כתבי תורתו לנכדו רבי אברהם, וכאשר נפטר דודו חותנו - הגרי"ד זינצהיים זצ"ל, נפלו בחלקו של ר' אברהם כל כתבי פירושו הענק 'יד דוד' על הש"ס ושו"ע ופסקי תשובותיו. והוא שמרם כבבת עינו ואף הירבה לצטט מהם בספרו הוא.

שנים אחדות למד אצל סבו הגדול ונתחנך על ברכיו, עד אשר שלחו הלה לפרנקפורט דמיין ללמוד תורה אצל הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל, שם גדל הנער בחברתם של ר' משה סופר (החת"ס) רבי אברהם בינגא (אב"ד וירצבורג), ר' מנחם מנדל קארגויא מפיוורא (ה'גידולי טהרה'), ר' יהודה לייב קארלבורג (אב"ד קרעפלעלד), ואחרים אשר נעשו במרוצת השנים לגדולי תורה ורועי ישראל.

לאחר עשר שנים נפטרו גם סבו וסבתו, כנראה בהמשך הזמן חזר לאלזס ללמוד בישיבתו של דודו - הגאון רבי יוסף דוד זינצהיים בבישהיים שליד שטרסבורג, דודו עמד על טיבו של בן אחותו ולקחו כחתן לבתו היחידה - גיטלא. לאחר הנישואין התיישבו ר' אברהם ואשתו בבישהיים, כשרבי אברהם לומד מתורתו והנהגותיו של חותנו הגדול. במקביל אף החל לומר שיעורים בישיבת חותנו, וזמן מה לאחר מכן הוסמך להוראה על ידי הגאון רבי בנימין וולף - אב"ד נידרענהיים. והגאון רבי צבי הירש יאנוב אב"ד פיוורא. במקביל ניצל את קשריו של חותנו עם אנשי אקדמיה בשטרסבורג, והללו סייעו בידו לרכוש באופן פרטי ידיעות רבות בתחומי היסטוריה, גיאוגרפיה וטבע. השכלתו הכללית הרחבה היתה לו לעזר במרוצת השנים במגעיו עם השלטונות בתחנותיו השונות.

ז. 'שאלה' בארץ ישראל - בערבית ליל ששי אור לז' במרחשון, לפני שמונה עשרה, מכריזים בקול רם: 'שאלה', כדי להזכיר לקהל לומר: 'ותן טל ומטר'.

ח. פרשת לך לך - מפטירים 'למה תאמר יעקב' ומסיימים במילים: 'בקדוש ישראל תתהלל'.

תעניות בה"ב של מרחשון מאחרים למחצית השניה של החודש. בקהילות שאין להם ציבור בפני עצמו לתעניות בה"ב, ומתענים בה"ב עם בני פולין-ליטא בתחילת החודש, אז ב'מי שברך' של קהל, אחר המילה 'באמונה', מוסיפים בשבת זו את המילים: 'ומי שירצה להתענות שני וחמישי ושני'.

במנחה כהן קורא עד 'מעל עבדך'.

[שימו לב שהמנהג הרשמי של קהילת "ערלוי" הוא להתענות בה"ב בסוף מרחשון כמנהג אשכנז. בתי הכנסת של הקהילה פזורים בכל רחבי הארץ (בירושלים, בני ברק, צפת, פתח תקווה, חיפה, אלעד, ביתר עילית, בית שמש, מודיעין עילית ואשדוד) מי שמעוניין להתפלל שם, כדאי בכל זאת לברר מראש אצל הגבאים שיש מניין בימים אלו ושאכן הם מתכוונים לנהוג בזה כמנהג ערלוי].

ב	ראשון								י-ם ב"ב ק"ס חיפה
	3								זריחה 5:57 6:05 5:58 6:03 שקיעה 4:52 4:48 4:51 4:48
ג	שני	מברכין הלבנה בערב							י-ם ב"ב ק"ס חיפה
	4								זריחה 5:58 6:06 5:59 6:04 שקיעה 4:51 4:48 4:50 4:47
ד	שלישי								י-ם ב"ב ק"ס חיפה
	5								זריחה 5:59 6:07 6:00 6:05 שקיעה 4:51 4:47 4:49 4:47
ה	רביעי								י-ם ב"ב ק"ס חיפה
	6								זריחה 6:00 6:07 6:00 6:06 שקיעה 4:50 4:46 4:48 4:46
ו	חמישי	בערב לפני תפילת לחש מכריזים 'שאָלֶה'.							י-ם ב"ב ק"ס חיפה
	7								זריחה 6:01 6:08 6:01 6:06 שקיעה 4:49 4:45 4:48 4:45
ז	שישי	ותן טל ומטר							י-ם ב"ב ק"ס חיפה
	8	הדלקת נרות							זריחה 6:02 6:09 6:02 6:07 שקיעה 4:48 4:45 4:47 4:44 פלג המנחה 3:37 3:38 3:37 3:36
ח	שבת	לך לך							י-ם ב"ב ק"ס חיפה
	9	מפטי': למה תאמר יעקב מוצאי שבת							עה"ש א' 4:31 4:32 4:31 4:32 זריחה 6:02 6:10 6:03 6:08 ק"ש א 7:57 7:58 7:58 7:58 ק"ש ב 8:43 8:45 8:44 8:44 תפילה ב 9:36 9:38 9:37 9:38 חצות 11:23 11:25 11:24 11:24 שקיעה 4:48 4:44 4:46 4:44
		זריחה רמות	5:57:15	5:58:00	5:58:40	5:59:25	6:00:05	6:00:55	6:01:40

ח' ג מרחשון - רבי אברהם אויערבך ב"ר אביעזרי זליג אב"ד בונא - תרו ח' ד מרחשון - רבי דוד אלכסנדר ב"ר יוסף וינטר אב"ד ליבק ובאד-הומבורג - תשיד ח' ה מרחשון - רבי משולם זלמן ב"ר שמריה - " זלמן חסיד" - מרביתיו של בעל החת"ס - תקנא • רבי שמואל ב"ר אברהם אויערבך אב"ד נורדהויזען ובאד-הומבורג - תרמה • רבי אברהם יוסף ב"ר מאיר רייס מבוילטימור - תרכג • רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר מראשי ישיבת קול תורה "ברכת אברהם" - תשפג • ר' יצחק אייזיק ב"ר מוהר"ר מנחם מן דיין בהמבורג - תנב ח' ז מרחשון - תענית האגויא ח' ח מרחשון - רבי יעקב ב"ר אליהו רוזנהיים מפפד"מ נשיא אגודת ישראל - תשכו

פרשת וירא

רבי שלמה זאב קליין מקולמר

בחיובות הפיוטים

מתוך ספרו "דברי הפיוטים וזעקתם"

האנשים הרוצים לקיים הפיוטים כמו שהם, תומכין את יסודותיהם על הדין המוסכם מכל הפוסקים שלא לזוז מהמנהג הקבוע מטעם 'אל תיטוש תורת אמן', והנה מנהג כל קהילות אשכנז לאמור הפיוטים ונהגו בו מימים קדמונים, ואם כן מאן מרמה להו מן ידיהם?

והנה אף כי דבר פשוט הוא שהדין שלא לזוז מהמנהג הקבוע כולל גם כן מנהג שאין בו איסור והיתר, ואין מן הצורך להביא ראיה על זה לכאורה, אמרתי גם מזה בל אנה ידי, יען שלשמע אוזן הוגד לי שיש טועים בדבר וסוברים שסדר וענייני תפילות אינם נכנסים בגדר מנהג שאין לזוז ממנו, ולכן אציע איזה ראיות העולות על זכרוני מוכרחות לפ"ד.

חדא, תענית (כח ע"ב) רב איקלע לבבל, חזנהו דקא קרו הלילא בריש ירחא, סבר לאפסוקינהו, כיון דקא חזי דקא מדלגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם. ובירושלמי מצינו: אף על פי ששלחנו לכם סדר התפילות, אל תשנו ממנהג אבותיכם בידיכם. ועין תשובת הרמב"ם (סי' קמ"ח) בעניין החזרת תפילת הש"ץ (שכ' כל דבר הנתקן מפני סיבה לאו דווקא עד שתזדמן הסיבה אשר בעבורה נתקן אלא צריך לנהוג בה תמיד. בין תהיה הסיבה או לאו עיי"ש.

והנה בפיוטים ב"ס היתה סיבת קביעתן להציל את העם משיבת ליצים וגם להוציאם ידי חובה בלימוד הלכות שבת בשבת והלכות חג בחג. ובימים טובים לקיים חציו לה' וחציו לכם. והסיבות הללו עודן בתקפן עומדות).

ובתשובות הרא"ש (כלל ד' תשובה י') בעניין התחלת והפסקת שאלת הגשמים הוכיח בראיות ברורות שלא כדין עושין אנשי אשכנז, וכתב ז"ל: כל אלו הדברים דנתי לפני רבותי באשכנז ולא היה אדם מערער לדברי, אלא שאמרו שאין אנו צריכין לשנות המנהג וכו', כשיצאתי מאשכנז ועברתי דרך פרובינצא שמעתי במונפישליר שהיו מזכירים הגשמים בז' במרחשון וישר מאוד בעיני, ואמרתי לחכמי מונפישליר 'תירצתם לי קושיא אחת, ולעניין הפסקה מה אתם עושים?' ואמרו שעושין כמשנה מיו"ט הראשון של פסח פוסקים, אמרתי להם שמא אינכם צריכים מטר בין פסח לעצרת? אמרו לי שהרבה הם צריכים ואי אפשר לתבואה להתקיים בלי מטר. ואמרתי להם כל דברי כאשר הם כתובים למעלה וישרו מאוד בעיניהם, אלא שאמרו 'מה שאנו שואלין בז' במרחשון כך הנהיגו חכמים הראשונים, ועל ההפסקה לא נוכל לעשות דבר בשינוי מנהג אם לא שיתקבצו חכמי הארץ, עכ"ל. הא לך אע"פ שראיות הרא"ש ישרו בעיניהם ולא ערערו נגדם, אעפ"כ לא רצו לשנות המנהג.

ועיין שרשי מהרי"ק (שורש ט) שהאריך בזה שאין לשנות המנהג, ובתשובות רשב"ץ (ח"ב שאלה יב) בענין מה שנהגו לומר ברכו את ה' המבורך לעולם ועד כשיצאין מבית הכנסת, סיים כיון שנקבע המנהג אין כח ביד שום אדם לבטלו. ושאלה קל"ג במה שנהגו להזכיר מלכות שתי פעמים בחתימת ברכה אמצעית ביה"כ, ותמהו על המנהג

כ' מנהגן של ישראל תורה היא. וחלק ד' לב בעניין קידוש בבית הכנסת אשר גם הטור תמה על המנהג הזה ומשום חשש ברכה לבטלה נגע בו. וגם הבית יוסף טען נגד המנהג וכתב דבארץ ישראל לא נהג כן, אף על פי כן קיימו את המנהג. ומה שכתב הבית יוסף דיותר טוב שלא להנהיג כן, היינו במקום שאין מנהג.

ועיין בתשובות פנים מאירות (חלק ג' שאלה לא) מה שטען על הט"ז שרצה לסדר האקדמות קודם קריאת התורה משום דסבור שיש איסור בדבר, וכתב הוא כל המשנה ידו על התחתונה וכו' אין כח בידינו לבטל ולהתחכם על הראשונים לומר שלא כדין עשו ומנהג של ישראל תורה היא וכו'. ולדעתי המבטל פוגע בכבוד הראשונים וכו' ושב ואל תעשה עדיף שלא לבטל מנהג הראשונים עכ"ל.

וכך כתוב בתשובות שער אפרים (תשובה י') לעניין הפיוט 'אקדמות' לומר אחר פסוק ראשון שקבלת אשכנזים היא מרבים וגדולים מפורסמים וכו' הרב של הספרדיים והמערביים אינו כלום לבטל מנהג האשכנזים ברוב שלהם.

היוצא מכל הנ"ל שהכלל שאין לזוז מן המנהג ישתרג גם כן על ענייני תפילות ופיוטים,

...אמנם כד נעין שפיר בדברי הש"ס והפוסקים ברור לנו כשמש בצהריים שאין לנו לעת כזאת לחוש לשום איסור באמירת הפיוטים, כי כבר הוחלט הדבר להתר מרובא דרובא דפוסקים ראשונים ואחרונים אשר עליהם אנו סומכים באיסורים החמורים ביותר, ואיך לא נסמוך על דבריהם בדיני הפסק אשר סוף כל סוף איננו רק איסור דרבנן והם אמרו והם אמרו, כמ"ש הפר"ח בדיני איסור שלו בטענו על מהרי"ק.

ז	ראשון 10		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:03 6:11 6:04 6:09	שקיעה 4:47 4:43 4:46 4:43							
י	שני 11	תענית שני קמא - פולין	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:04 6:12 6:05 6:10	שקיעה 4:46 4:43 4:45 4:42							
יא	שלישי 12		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:05 6:13 6:06 6:11	שקיעה 4:46 4:42 4:44 4:42							
יב	רביעי 13		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:06 6:14 6:06 6:11	שקיעה 4:45 4:41 4:44 4:41							
יג	חמישי 14	תענית חמישי - פולין ס"ז קידוש לבנה כל הלילה	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:07 6:15 6:07 6:12	שקיעה 4:45 4:41 4:43 4:40							
יד	שישי 15	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 4:05 4:19 4:13 4:10 4:05 4:08	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:08 6:15 6:08 6:13	שקיעה 4:44 4:40 4:43 4:40							
				פלג המנחה 3:34 3:35 3:34 3:33								
טו	שבת 16	וירא מפטירים 'ואשה אחת' ומסיימים במילים: 'ותאמר שלום'. ב'מי שברך' של קהל, אחר המילה 'באמונה', מוסיפים: 'ומי שירצה להתענות שני וחמישי ושני' (מלבד באותן קהילות שעשו כן כבר בפרשת לך לך).	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	עה"ש א' 4:36 4:38 4:37 4:37	זריחה 6:09 6:16 6:09 6:14	ק"ש א 8:00 8:02 8:01 8:01	ק"ש ב 8:46 8:48 8:47 8:48	תפילה ב 9:39 9:41 9:40 9:40	חצות 11:24 11:26 11:25 11:25	שקיעה 4:44 4:40 4:42 4:39		

ט ט מרחשון - הרא"ש, רבי אשר ב"ר יחיאאל - פח ט יב מרחשון - רבי אליעזר ליפמן ב"ר יצחק הכהן קאהן רבה של ויסבאדן - תרצז • תענית רגנסבורג • רבי שלמה זאב קליין רב בקולמר - תרכח ט יג מרחשון - רבי אליעזר ליפמן ב"ר רפאל פרינץ - תרעו

פרשת חיי שרה

טז. ט"ז במרחשון - בליל ט"ז במרחשון תרצ"ט חרבו בתי הכנסת בגרמניה והחלה רדיפת היהודים באכזריות חמה, שהמשיכה בהשמדתם בשנות הזעם הנוראות ת"ש-תש"ה. הקפידו הרבנים שלא לכנות את ליל שריפת קדשי ישראל בשם 'ליל הבדולח', שהוא השם שניתן על ידי הפושעים הנאצים מתוך לעג, אלא בשם 'ט"ז במרחשון' (כמו ט' באב, י' בטבת, י"ז בתמוז וכיוצא בזה). לזכר ליל פורענות זה הנהיגו רבני גרמניה הניצולים כמה ענינים, זה בכה וזה בכה, והבוחר יבחר:

תענית יחידים.

תענית חברה קדישא שנקבעה דוקא ליום זה.

השמעת דברי הספד.

אמירת מזמור תהלים אחר ערבית, היינו מזמור ע"ד (או מזמור ע"ט, או מזמור פ', או מזמור פ"ג).

סיום ש"ס משניות מצטבר של בני הקהילה מלווה בדברי הספד וזכרון (בלא סעודה, שנערכת רק כאשר הציבור למד בצוותא את אותה מסכת).

אמירת סליחה 'ה' להי רבתי' ביום שני של תענית בה"ב הסמוך לט"ז במרחשון.

יז. תענית שני קמא (של בה"ב) - יש המתענים כל היום כולו כמבואר בשולחן ערוך, ויש המתענים רק תענית שעות.

אומרים סליחות בברכת 'סלח לנו' של חזרת הש"ץ אחר המילים 'כי פשענו'.

סדר הסליחות הוא כמנהג אשכנז המובהק.

בסליחה המתחילה 'ישראל עמך תחינה עורכים' יש הרבה שיבושי צנזורה. הנוסח המקורי מופיע בסידור 'תפלה'

בעריכת הרב אברהם שלמה סולומון, ובקובץ מיוחד של 'מכון מורשת אשכנז'.

התחינות שנתקנו לימי הסליחות ועשרת ימי תשובה, 'ענגו' וכוליה, אינן נאמרות לאחר סליחות של תעניות ציבור ובה"ב.

כאשר יש עשרה מתענים בבית הכנסת, לפני ברכת 'רפאנו' אומר הש"ץ ברכת 'ענגו'. כאשר אין עשרה מתענים, אין הש"ץ אומר 'ענגו'.

סדר 'אבינו מלכנו' ניתקן לאמירה בעשרת ימי תשובה בלבד, ואין אומרים אותו בתעניות ציבור בשאר ימות השנה.

אחר 'והוא רחום' הגדול, נפילת אפים ו'ה' להי ישראל, אומרים 'שומר ישראל', שהוא פיוט הנועד לימי תענית ציבור בלבד. ש"ץ אומר כל חרוז של 'שומר ישראל' בנעימת תענית ציבור, והציבור חוזר עליו באותה נעימה.

כאשר יש עשרה מתענים קוראים בתורה בפרשת 'ויחל'.

במנחה כאשר יש עשרה מתענים בבית הכנסת מוציאים ספר תורה וקוראים בו 'ויחל'. קוראים לישראל לעלות לתורה, בלא הזכרת שמו, במילים: "יעמוד מפטיר" ומפטירים 'דרשו'.

בתפילת שמונה עשרה המתענה (אפילו כשמתפלל בציבור שאינם מתענים) אומר 'ענגו' ב'שומע תפילה' ו'רבון העולמים' של תענית.

בציבור המתענים אומרים 'שים שלום' במקום 'שלום רב' מפני שקראו בתורה, ש"ץ אומר ברכת 'ענגו' לפני ברכת 'רפאנו'. בארץ ישראל: הכהנים עולים לדוכן. בחוץ לארץ: הש"ץ אומר 'או"א ברכנו'.

אין אומרים 'שומר ישראל' אחר נפילת אפים אלא ממשיכים כרגיל 'ואנחנו לא נדע'.

כ. תענית חמישי - נוהגים כבשני קמא, ואומרים את הסליחות המיוחדות לתענית חמישי, כמנהג אשכנז המובהק.

בסליחה המתחילה 'איה כל נפלאותיך' ובחטאנו 'גדול עוני' יש שיבושי צנזורה. הנוסח המקורי מופיע בסידור 'תפלה' בעריכת הרב אברהם שלמה סולומון, ובקובץ מיוחד של 'מכון מורשת אשכנז'.

הפזמון 'רעה ישראל' נאמר בניגון 'מלאכי רחמים'. החרוז החוזר הוא: 'ה' להים סלח נא, מי יקום יעקב כי קטן הוא'.

כב. פרשת חיי שרה - לוי קורא עד 'עם אדני אברהם', רביעי - עד 'לבן אדני', חמישי - עד 'וישתחו ארצה לה', ששי - עד 'אחרי אמו'.

מפטירים 'והמלך דוד זקן'.

מדברי הגר"ק זצ"ל

בהיותי בחור צעיר בישיבת רבנו חיים עוזר, שלחתי שאלה למרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, ביד תלמידו הגאון רבי אליהו מן יבחל"ט"א: האם מותר לי כבחור ישיבה להתענות בתעניות בה"ב כמנהג אבותי, או שיש בזה בעיה שעלול לגרום למעט בלימוד התורה.

תשובתו של הגר"ח זצ"ל היתה שמוותר לצום, אבל אך ורק תעניות בה"ב ולא שום תענית אחרת.

י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:09 שקיעה 4:43	6:17 4:39	6:10 4:42	6:15 4:39								ראשון 17	טז	
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:10 שקיעה 4:43	6:18 4:39	6:11 4:41	6:16 4:38	תענית שני בתרא - פולין. תענית שני קמא - אשכנז.							שני 18	יז	
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:11 שקיעה 4:42	6:19 4:38	6:12 4:41	6:17 4:38								שלישי 19	יח	
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:12 שקיעה 4:42	6:20 4:38	6:13 4:40	6:17 4:38								רביעי 20	יט	
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:13 שקיעה 4:42	6:21 4:38	6:13 4:40	6:18 4:37	תענית חמישי - אשכנז							חמישי 21	כ	
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:14 שקיעה 4:41 פלג המנחה 3:32	6:22 4:37 3:32	6:14 4:40 3:32	6:19 4:37 3:31	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 4:02 4:16 4:10 4:07 4:02 4:05							שישי 22	כא	
י-ם ב"ב ק"ס חיפה	עה"ש א' זריחה ק"ש א ק"ש ב תפילה ב חצות שקיעה	4:41 6:15 8:03 8:50 9:42 11:26 4:41	4:43 6:23 8:05 8:52 9:44 11:27	4:42 6:15 8:04 8:51 9:43 11:26 4:39	חיי שרה מפטי': והמלך דוד זקן מוצאי שבת י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 5:16 5:17 5:16 5:15 5:16 5:14							שבת 23	כב	
					שבת		שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון		
					6:15:00		6:14:05	6:13:15	6:12:20	6:11:30	6:10:40	6:10:00	זריחה רמות	

ז' מרחשון - רבי שמעון וואלף ב"ר דוד טעבל אויערבך - שצב ז' יט מרחשון - רבי דוד צבי ב"ר משה הופמן ראש ביהמ"ד ברלין - תרפב ז' כ מרחשון - רבי חיים יהודה אריה וייל הי"ד ב"ר מאיר אב"ד דיסלדורף - תשד ז' כא מרחשון - רבי יחיאל מיכל ב"ר אברהם הלוי עפשטיין בעל 'קיצור של"ה' - תסז • רבי יוסף ב"ר מיכאל אלטמן אב"ד ור"מ קארלסרוה - תרלה ז' כב מרחשון - ר' יעקב יהודה לייב פפערשע דיין בהמבורג ואלטונא - תקלט

פרשת תולדות

נוסח הנרות הללו

שׁו"ת מהרש"ל סי' פה: ומיד אחר גמר הדלקת הנר הראשון שהוא עיקר יאמר 'הנרות הללו' ויגמור ההדלקות בעוד שאומר הנרות וכו'. וזו נוסחה: הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הניסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים, וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד כדי להודות לשמך על נפלאותיך ועל ניסיך ועל ישועתך. לא תשנה ולא תוסיף ולא תגרע. והטעם מפורש וסי' ל"ו תיבות לבד הנרות הללו כאילו אמר 'הנרות הללו ל"ו הן'.

אליה זוטא או"ח תרעו סעי' ד' עוד כתב רש"ל שם (פה) נוסח הנרות הוא הנרות הללו... ועל ישועתך לא תשנה ולא תוסיף ולא תגרע, והטעם מפורש וסי' לו תיבות לבד הנרות הללו אנו מדליקין ע"כ. וכתב עליו בספר מט"מ: יש תיבה יתירה מל"ו, ומצתי בדפוס אחד כתב בו 'על הניסים ונפלאות ואז מכוון ל"ו ושמחתי כמוצא שלל רב עכ"ל, ואני אומר דדפוס נוסחא זו הוא טעות. כי ראיתי במסכת סופרים והגהות מיימוניות והרא"ש והטור שכתבו 'ועל הנפלאות' ועוד ד"כ יאמר 'על התשועות וניסים ונפלאות' אלא נ"ל ברור דתיבת 'הן' ט"ס הוא וצריך לומר 'הנרות הללו קודש ואין וכו' כי קאי על 'להשתמש בהן' וכן מצאתי הנוסחא בהרא"ש אלא שיש שינוי בתיבה אחת שכתב 'וכל מצות שמונת וכו' ונ"ל שתיבת מצות הוא ט"ס וכן בטור וכל הפוסקים ליתא וא"כ הוא ממש ל"ו תיבות כמו נוסחת רש"ל, ומזה נמי תימה גדולה על מטה משה שם שכתב ז"ל: ונוסחת הרא"ש הוא מ"ד תיבות כמספר נרות עם השמשות ע"כ. הא נוסחת הרא"ש ממש כרש"ל רק בתיבה אחת יש הפרש, וכבר כתבתי שט"ס הוא גם בטור הוא ממש כנוסחת רש"ל. גם תמהני על הלבוש אנה מצא לנוסחה זו שהביא? שוב מצאתיו בקיצור פסקי הרא"ש, אלא דבמקום תיבת 'הן' כתב תיבת 'מצות' והוא מהתימה שסותר לדברי הרא"ש גופיה וטור וכל הפוסקים הנ"ל. וכן מצאתי באבודרהם כנוסחת רש"ל, וכאשר הגהתי וסיים עליה 'וכן היו נוהגין הרא"ם והרא"ש ע"כ. לכן אין לזוז מנוסחת רש"ל, רק שלא יאמר תיבת 'הן'.

כד} תענית שני בתרא - נוהגים כבשני קמא, ואומרים את הסליחות המיוחדות לתענית שני בתרא, כמנהג אשכנז המובהק.

בסוף הסליחה המתחילה 'אזון תחן' יש שיבושי צנזורה רבים. הנוסח המקורי מופיע בסידור 'תפלה' בעריכת הרב אברהם שלמה סולומון, ובקובץ מיוחד של 'מכון מורשת אשכנז'.

כט} פרשת תולדות- חמישי קורא עד 'ויברכהו', ששי - עד 'ברוך יהיה'.

ששי נחשבת לעליה חשובה בגלל הברכות שבפסוקי 'ויתן לך', ויש מקומות שהיא נמכרת בפני עצמה, ויש שמעלים בה את הרב.

מחציתו השניה של קדיש שאחר קריאת התורה, נאמרת בניגון מיוחד מחמת ברכת החודש.

מפטירים הפטרת ערב ראש חודש שחל בשבת 'ויאמר לו יהונתן מחר חודש'.

אין מזכירים נשמות ואין אומרים 'מי שברך' לקהל.

מברכים החודש. הש"ץ נוטל ספר תורה בידו ומכריז: "ראש חודש כסלו יהיה למחר ביום הראשון וביום השני". הקהל אינו חוזר על הכרזה זו, אלא אומר תיכף את בקשת 'יחדשהו' בנוסח הקצר, והש"ץ חוזר עליה, והחל מהמילים 'לחיים ולשלום' אומרה בניגון נבחר ויש שנהגו בניגון 'מעוז צור', וממשיך בו בתחילת 'אשרי'.

במנחה אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

כג	ראשון 24		י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:16 6:24 6:16 6:20 שקיעה 4:41 4:37 4:36 4:39
כד	שני 25	תענית שני בתרא - אשכנז	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:16 6:24 6:17 6:21 שקיעה 4:41 4:36 4:36 4:39
כה	שלישי 26		י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:17 6:25 6:18 6:22 שקיעה 4:40 4:36 4:36 4:39
כו	רביעי 27		י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:18 6:26 6:19 6:23 שקיעה 4:40 4:36 4:36 4:39
כז	חמישי 28	יום כיפור קטן	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:19 6:27 6:20 6:24 שקיעה 4:40 4:36 4:35 4:38
כח	שישי 29	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 4:00 4:14 4:09 4:06 4:01 4:03 פלג המנחה 3:31 3:32 3:30 3:31	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:20 6:28 6:20 6:25 שקיעה 4:40 4:36 4:35 4:38 פלג המנחה 3:31 3:32 3:30 3:31
כט	שבת 30	ערב ר"ח, מברכין, ר"ח ביום א וביום ב המולד ליל ראשון 4:49 15 חלק' מפט': ויאמר לו יהונתן מחר חודש מוצאי שבת י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 5:15 5:16 5:15 5:14 5:15 5:13 שבת זריחה רמות 6:15:45 6:16:25 6:17:10 6:17:55 6:18:40 6:19:25 6:20:15	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 4:46 4:48 4:47 4:48 זריחה 6:21 6:29 6:21 6:26 ק"ש א 8:07 8:09 8:08 8:08 ק"ש ב 8:54 8:56 8:55 8:56 תפילה ב 9:45 9:47 9:46 9:47 חצות 11:28 11:29 11:29 11:29 שקיעה 4:40 4:35 4:35 4:38

ח כג מרחשון - רבי שאול ב"ר צבי הירש אב"ד פרנקפורט ע"נ אודר - תקנה ח כז מרחשון - רבי רפאל ב"ר יקותיאל זיסקינד הכהן מהמבורג, בעל ושב הכהן - תפג ח כז מרחשון - רבי יוסף הס ב"ר יחיאל מיכל קוגלמן בעל "בן פורת יוסף" מרבני פיורדא - תקנד

פרשת ויצא

תולדות רבי יוסף שמואל מקראקא

אב"ד פרנקפורט

מתוך הספר 'רבי פרנקפורט'

כאשר ר' ישעיה עבר מפרנקפורט לפוזנא, בחרה הקהילה (בשנת ה'תנ) בחכם שפעל גדולות למען חכמת ישראל. רבי שמואל ב"ר צבי מקראקא. [בחירה זו היתה חשובה בעיני הקהילה עד כדי כך שהיא שיגרה שליח לקראקא, שהיה צריך לקחת מר' שמואל ערבון, אם יאות סופית לבחירתו "כדי שהקהילה תהיה בטוחה" במקרה שרבי שמואל ידחה את הבחירה על השליח לצאת לדרכו בחזרה, אבל לפי שעה עד ברסלאו בלבד, ושם עליו לשהות עד לקבלת הוראות נוספות]. ואמנם המקום שבו פעם בשעתו רבי שמואל קאידנובר, היה יאה לו לרבי שמואל, שכן גם במחקריו ובחידושי הלך בעקבותיו. אם יש בידיו הוצאות של התלמוד עם הערות שוליים, המלוות אותנו ברציפות ומוסרות לנו תמיד את המקבילות במשנה, בגמרא ובתוספתא, וכן את הפסקים של הרמב"ם, סמ"ג וטור ושולחן ערוך, הנובעים מאותו מקום בגמרא, בציון מדויק של הדף או סימן של כל ספר וספר, הרי זוהי בעיקר זכותם של שני אנשים אלה, לעבודה מעין זו יכול היה לגשת רק אדם אשר כל החומר העצום גלוי לפניו, למן המקומות הנידחים ביותר של התלמוד ועד לסימן האחרון של חושן המשפט, ורק אדם המחונו בכוח ההתמדה, במסירות ובהבנה הדרושים לכך. הוצאת התלמוד, שהופיעה לראשונה עם תיקוני הגירסאות ועם מראי המקומות של רבי שמואל, נדפסה בחלקה בפרנקפורט (ה'תפ"ב) ובחלקה באמשטרדם. לשם הקלת ההבנה ציין גם את החלקים ואת הביטויים השונים בטקסט על ידי

נקודות, אבל סידור זה הגיע לדפוס רק לגבי נוסח המפרשים (רש"י ותוספות).

בני דורו - אף שלא ידעו דבר על עבודה מבורכת זו, שכן ההגהות הופיעו רק לאחר פטירתו, דיברו עליו בלשון הנהוגה רק לגבי החכמים הגדולים ביותר. לעתים נזכר שמו בספרות השו"ת. גם בנו ר' יהודה אריה ליב, דיין, שערך את הגהות אביו בלמדנות רבה ותרם תרומה משלו לשכלולה של הוצאת התלמוד, ידוע בספרות. בשנת תק"ג היו הטפסים המודפסים נעולים עדיין בחדר מיוחד בפקודת הקיסר, בגלל מחלוקת שפרצה בין בנו של רבי ליב בין ר' משה קן שהלוח לו, יחד עם חותנו רבי שמשון וורטהיימר, את הוצאות ההדפסה, והמחלוקת לא נתייבשה כל עוד נמשכו המריבות הכלליות בקהילות פרנקפורט, ושני הצדדים לא יכלו למצוא בורר שלא היה נוגע בדבר. גם חותנו של רבי לייב, רבי שמואל הכהן שאטין, נתן את ידו להוצאת התלמוד הזאת. הוא היה רב בדרמשטט, אולם התגורר בפרנקפורט, שבה שימש כ"רב של הקלויז" וגילה פעילות מרובה. איש חשוב זה יזכר עוד הרבה להלן.

המעשה הבא עשוי לזרוע אור על מעמדה וחשיבותה של הקהילה בעת ההיא. בשנת ה'תס"ב הוטל מצור על העיר לנדאו, העיר פרנקפורט שלחה למלך תותחים ושאר ציוד ומינתה משלחת ש"תקלס" את המלך ותמסור לו מתנות בשם העיר. מלנדאו פנתה המשלחת להיידלברג, מקום מגורי המלכה, כדי לתת מתנות גם לה. לאור קבלת הפנים האדיבה שזכתה לה המשלחת העירונית - היא חזרה הביתה שבעת רצון - החליטה הקהילה היהודית לשגר גם משלחת משלה. וכן יצאה משלחת, שנבחרה על ידי הועד ונציגות הקהילה, מורכת מחבר הועד רבי אהרן אופנהיים, רבי נתן מז ורבי יצחק רייס, להיידלברג, כדי להביא מתנות לזוג המלכותי ששהה בעיר זו אותה שעה.

המתנה למלך היתה נשר של זהב (מחירו 550 טאלר מלכותיים) וארנק כסף, מעשה מלאכת מחשבת מלא 400 זהובי זהב רייניש ישנים. בשביל המלכה לקחו אתם מנורת כסף גדולה ששווייה שמונה מאות זהובי מטבע. הן המלך והן המלכה נטו את חסדם למשלחת וקיבלו אותה לראיון מיוחד. רבי נתן מז החזיק בידו את הנשר ורבי יצחק רייס את האוצר, בעוד שרבי אהרן אופנהיים היה הדובר. נאווה היה כדלקמן: "הוד מלכותו המלך הרומי, אדיר גבורה ורודה אויביו תחתיו! מלכנו ואדוננו רב החסד! מסורת היא מדורי דורות שבבוא קיסר או מלך רומי הנה בראשונה, מתייצבים עבדי הלשכה הנכנעים מאד, ציבור יהודי פרנקפורט, ומגישים כאות ציות את מנחתם. אי לזו באנו גם אנו בשם הציבור הנ"ל לצאת ידי חובתנו בהכנעה רבה, ולבקש בענווה שיואל הוד מלכותו הרומית לקבל בחסד הרב מנחה צנועה זו ולזכות את עבדיו בחסותו רבת החסד, שהם זכו לה גם מיד הוד מלכותו הקיסר הרומי והאדון אביו, אדיר הגבורה ורודה אויביו תחתיו, וכן לפני מאה שנים ומעלה מבית אוסטריה הראשון רב התהילה. כן לא נחדל מתפילתנו הנאמנה לפני אדון התהילה, למען הוד מלכותו הרומית עם כל בני ביתו הנעלים ועם כל בית אוסטריה, לחיים ארוכים, בריאות מתמדת, הצלחה במעשי השלטון, תשועה מכל אויביו, כשם שנתן הקדוש ברוך הוא את תשועתו לעבדו המלך דוד ופדה אותו מכל אויביו החזקים. זאת נאחל מעומק לבנו ונאמר אמין". על נאום זה של המשלחת השיב המלך, כשהאוברסטקאמרר הרוזן פון טראוזאם מנחה את הראיון: "אנו מודים הן על האיחולים הטובים והן על המנחה. אנו נראה לכם את חסדנו כמו אדוננו אביו הקיסר וכמו אבותינו". תשובה זההנתנה המלכה, אשר אצלה נערך הרעיון ברוב חסד באמצעות סוכן החצר העליון הנסיך פון לאקוין והאדון פון פלאטן, גזר הקבינט המלכותי.

מרחשון התשפה-כסלו התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

דצמבר 2024

ז	ראשון 1	א דראש חודש	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה								
			זריחה	6: 21	6: 29	6: 22	6: 26							
			שקיעה	4: 40	4: 35	4: 38	4: 35							
זא	שני 2	ב דראש חודש	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה								
			זריחה	6: 22	6: 30	6: 23	6: 27							
			שקיעה	4: 40	4: 35	4: 38	4: 35							
זג	שלישי 3		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה								
			זריחה	6: 23	6: 31	6: 24	6: 28							
			שקיעה	4: 40	4: 35	4: 38	4: 35							
זג	רביעי 4	מברכין הלבנה בערב	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה								
			זריחה	6: 24	6: 32	6: 25	6: 29							
			שקיעה	4: 40	4: 35	4: 38	4: 35							
ז	חמישי 5	שאילת גשמים בחו"ל	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה								
			זריחה	6: 25	6: 33	6: 25	6: 30							
			שקיעה	4: 40	4: 35	4: 38	4: 35							
זה	שישי 6	הדלקת נרות	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה								
			זריחה	6: 25	6: 33	6: 26	6: 31							
			שקיעה	4: 40	4: 35	4: 38	4: 35							
			פלג המנחה	3: 32	3: 33	3: 32	3: 30							
			ויצא											
			מפטי': ויברח יעקב											
ז	שבת 7		מוצאי שבת											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים						
			5: 15	5: 16	5: 14	5: 16	5: 14	5: 14						
<table><tr><td>זריחה רמות</td><td>6: 20: 50</td><td>6: 21: 40</td><td>6: 22: 20</td><td>6: 23: 05</td><td>6: 23: 50</td><td>6: 24: 35</td><td>6: 25: 30</td></tr></table>							זריחה רמות	6: 20: 50	6: 21: 40	6: 22: 20	6: 23: 05	6: 23: 50	6: 24: 35	6: 25: 30
זריחה רמות	6: 20: 50	6: 21: 40	6: 22: 20	6: 23: 05	6: 23: 50	6: 24: 35	6: 25: 30							

ח' ל מרחשון - רבי חנוך ב"ר ישראל ארנטריו רב איחוד בתי הכנסת אנגליה - תשפג ח' א כסלו - רבי יוסף שמואל ב"ר צבי אב"ד פפד"מ מרחיב מסורת הש"ס - תסד ח' ג כסלו - רבי עקיבא להרן מאמסטרדם - תרלז ח' ו כסלו - רבי אהרן ב"ר אברהם אויערבך אב"ד בונא - תרמו

פרשת וישלח

תולדות רבי יוסף דוד זינצהיים

בעל ה'יד דוד'

מתוך הספר 'שומרי משמרת הקודש'

רבי יוסף דוד זינצהיים נולד, כנראה, בסביבות שנת ה'תצ"ז, לאביו "הרב החסיד מוהר"ר יצחק איצק זינצהיים זלה"ה שהיה אב"ד בק"ק טרייר ובק"ק נידרענהיים מנוחתו כבוד" ימי נעוריו של רבנו עברו עליו בתקופה בה עדיין פרחת התורה באלזס וגדולי ישראל כיהנו כרבנים בקהילותיה. והנער יוסף דוד היה יכול להתמסר כל כולו לעמל התורה. את חינוכו ודרך לימודו קיבל מאביו, אותו הוא מזכיר, בהקדמתו לספרו הגדול "יד דוד", בהערצה: "אשר נתגדלתי על ברכי א"א מו"ר... והוא הדריכני מנעורי בלימוד הישר והמושכל מיוסד על דרכי העיון האמיתי בש"ס ופוסקים ראשונים ומעט מן האחרונים... ולאחר רייט דודים בש"ס ופוסקים, אז יצא יצא להתעלס באהבים, לירד לעומק ולהרחיב הפלפול בדברי ראשונים, וגם את האחרונים, כי הפלפול והסברה הישרה נצרכים מאוד בדרכי ההוראה להוציא דבר מתוך דבר... ואשר לא ניסה באלה דרך עיון הישר - לעולם לא יוכל להוציא דין לאמיתו. ובדרך הזה הלך עמי מר אבי הרב זצ"ל, ותהלה לאל עשה והצלחתי, ויצא ציץ ויגמול שקדים על דרכי התורה, עד זמן חתונתי שהייתי כבן עשרים שנה - כבר למדתי אצלו כשל הש"ס חוץ מסדר קדשים, וטור או"ח ויר"ד וחלק גדול מן החו"מ".

כנראה, למד רבנו גם אצל הגאון רבי שמואל הילמאן הלפרין זצ"ל - רבה של מיץ לאחר הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ולפני ה"שאגת אריה". בפירושו "יד דוד" על מסכת זבחים הוא מזכיר פעמים אחדות, ומכנהו - מורי ורבי.

בהיותו כבן עשרים שנה, נשא ריד"ז לו לאשה את אסתר בת הגביר דב בער מעדלסהיים, ואחותו של המנהיג המפורסם - נפתלי הירץ מעדלסהיים. שהכירו בגדלותו של רבנו ודאגו לכל מחסורו.

בהגיעו לגיל שלושים, החל בכתיבת חיבורו הגדול על ארבעת טורי שו"ע, במתכונת החיבורים 'כנסת הגדולה'.

בשנת תקל"ח יסד נפתלי הירץ בעדלסהיים ישיבה בכפר בישהיים ליד שטרסבורג, וכיבד את גיסו רבנו לעמוד בראשה, בלומדו עם תלמידיו החל רבנו לחזור על הש"ס 'בעיון נמרץ' בפעם השלישית, ואת חידושי העלה על הכתב, כהכנה לחיבורו הענק על כל הש"ס - "יד דוד".

בשנת תקנ"ב הוכרח לעבור לשטרסבורג בעקבות עלילות מצד ראש עיריית בישהיים, כפי שכותב בהקדמתו ל"יד דוד":

"ואז התחלתי הש"ס פעם שלישית עם חברים מקשיבים לקולי בעיון נמרץ... ולמדנו יחד עד שנת 'ברחמים רבים' (תקנ"ב), שאז הלחץ והרעש מלחמה - גברו, והכריחו אותנו ללכת לעיר שטרסבורג, והיינו עוסקים ביחד עד סדר קדשים".

בשנת תקנ"ד החריפו הגזירות נגד היהודים, כל מנהיגי היהודים באלזס נאסרו, יהודים הוכרחו לחלל שבת, לימוד תורה נאסר, ומצוות כמו ציצית ותפילין היו צריכים להיעשות בסתר, כל ספרי הקודש נידונו לשריפה. ורבנו נאלץ לברוח משטרסבורג מחשש לחייו, ולהסתתר במקומות שונים עד יעבור זעם. בתחילה ברח לווינצהיים הסמוכה לקולמר, ושם לשווייץ שם מצא מסתור אצל איכרים בהרים. את מה שעבר עליו בימי נדודיו אלה תיאר בהקדמתו לספרו:

"ויהי בשנת תקנ"ד, באו ימי הפקודה - ימי הזעם. פתח ה' אוצרו ויוצא כלי זעמו, אמרנו נגזרנו לנו. ולולי ה' צבאות הותיר לנו

שריד - כמעט גוענו כולנו אבדנו, כי גזרו כתבו על קרן השור ב"ו, ועל כל הספרים בכתב אשורית - שישפרו אותם. ובעו"ה כמה ס"ת וספרים רבים ויקרים - נשרפו ונשסו אוצר כל כלי חמדה, והוצרכתי לגנוז הספרים שלי. ובעת הצרה וזעם - שבתו עוברי אורח ים תלמוד, ודרכי ציון - שוממין, ודלתי העזרה, ננעלו מתורה ומתפילה. ואפילו המשנה השגורה בפי - לא יכולתי ללמוד אפילו פרק אחד. ואני בתוך הגולה הולך ונודד מעיר לעיר ומגבול לגבול. עד בחמלת ה' על מין האנושי השבית החיה רעה (כוונתו לצוררי ישראל) מן הארץ ועבר הזעם ואיש על מקומו בא בשלו'.

הנדודים והיסורים הטביעו עליו את חותמם, והחלישו את כוחו. ובהיותו נודד ממקום למקום מבלי יכולת לעסוק בתורה נדר רבנו נדר כי באם יזכה הקב"ה לשוב למנוחתו ולספריו - ידפיס את חיבוריו על הש"ס ועל השו"ע:

"ובהיותי באלה מסעי בפרצו"ת דרכים, כיונה מתנודד מפינה לפינה, נדרתי נדר גדול לאלקי ישראל: אם יהיה אלקים עמדי והשיבני אל מקום חפצי ואל נוי כלי חמדתי היקרים הני ספרי דבי רב - אסדר חיבורי ואפיצנו בישראל לאור הדפוס אם יהיה ביכולתי, אולי יהיה תועלת אנשים כערכי, ובחמלת ה' השיבני אל מכון שבתי, והתחלתי לסדר בסדר נכון ולהעתיק מה שחשבתי שראוי להעלות על מזבח הדפוס.

ואכן עם תום המהפיכה שב רבנו לשטרסבורג, ועדת היהודים מינתה אותו כרבה הראשי של העיר, בתפקידו זה ייצג את אחיו מול השלטונות, וחתנו רבי אברהם אוירבך סייע בידו ועמד לימינו, רבנו החל במימוש נדרו והחל בסידור כתביו לדפוס. ואכן חמש שנים לאחר מכן - בשנת תקנ"ט - נדפס באופיבך הכרך הראשון של ספרו "יד דוד" על הש"ס, במימונם של בני גיסו.

ז	ראשון	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:27 שקיעה 4:40	6:35 4:36	6:28 4:38	6:32 4:35
ח	שני	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:28 שקיעה 4:40	6:36 4:36	6:28 4:39	6:33 4:35
ט	שלישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:28 שקיעה 4:40	6:36 4:36	6:29 4:39	6:34 4:35
י	רביעי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:29 שקיעה 4:41	6:37 4:36	6:30 4:39	6:34 4:36
יא	חמישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:30 שקיעה 4:41	6:38 4:37	6:30 4:39	6:35 4:36
יב	שישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:30 שקיעה 4:41 פלג המנחה 3:33	6:39 4:37 3:34	6:31 4:40 3:34	6:36 4:36 3:32
יג	שבת	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:31 שקיעה 4:42	6:39 4:37 4:42	6:32 4:40 4:37	6:36 4:37 4:42

הדלקת נרות

י-ם
ב"ב
ק"ס
חיפה
ביתר רכסים

4:02
4:15
4:10
4:07
4:02
4:05

וישלה

מפטי': חזון עובדיה

מוצאי שבת

י-ם
ב"ב
ק"ס
חיפה
ביתר רכסים

5:17
5:18
5:17
5:16
5:17
5:16

זריחה רמות	6:26:30	6:27:20	6:28:00	6:28:45	6:29:25	6:30:05	6:30:45
שבת	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת	

ז כסלו - רבי יוסף דוד ב"ר יצחק זינצהיים, יד דוד - תקעג ח כסלו - רבי זאב וואלף הכהן בן מהרי"ך אב"ד ור"מ פרידבורג - תקיח ח י כסלו - רבי עמנואל שלום מנחם ב"ר שלמה קרליבך אב"ד קלן - תרפח • ר' שמשון בלוח חסיד דיין המבורג ח יא כסלו - רבי צבי יוסף הירש ב"ר יאנוב מרבני פיורדא - תקמו • רבי שמחה אשכנזי ב"ר צבי הירש ביאלה אב"ד דסאו - תקמו ח יב כסלו - ר' אברהם קראנאך דיין באלטונא - תקעג

פרשת וישב

מתולדות ר' משה קן

מתוך ספר רבני פרנקפורט

רבי משה קן, היה איש ירא שמים וגדול בתורה, הוא היה חתנו של רבי שמשון ורטהיימר, הרב הראשי המפורסם של וינה, שהיה מכובד מאוד על חצר הקיסר, ושכל הקהילות העירוניות של גרמניה התייחסו אליו בהערצה וביראת כבוד, ועם זאת הסתפק רבי משה קן במעמד של רב ה"קלויז" בעיר מולדתו, וכן החזיק ברבנות דמרשטט. בתו של הרב הראשי מוינה, אשר בביתו היו נכנסים ויוצאים גדולי הדור, היתה מאושרת שנפל בחלקה לסייע בתרומותיה לתלמידי ה"קלויז" בפרנקפורט, ולספק מזון וכל שאר הצרכים לאלה שבאו להאזין לשיעורי בעלה.

מעלותיו התרומיות של ר' משה קן, אופיו האצילי, פקחותו והתנהגותו העדינה, כמעט דיפלומטית, היו מכשירים אותו למלא תפקיד גדול בחיי הקהילה גם אלולא עמדו לו ייחוס משפחתו ולמדנותו. זכות מיוחדת נתגלגלה לידו, לא רק למען הקהילה אלא לטובת הציבור היהודי בקיסרות כולה. בפעילותו הנמרצת והזריזה בעניין החרמת ספרי התלמוד וסידורי התפילה בעקבות הלשונותיו החוזרות ונשנות של יהודי מומר, שיגרו השלטונות הוראה חמורה אל ועדת הספרים לנקוט באמצעים נמרצים נגד מדפיסי ומו"לי ספרים אלה. התלמוד (הוצאת פרנקפורט ואמשטרדם) היה כבר מודפס, ועל כן נגזר לרכז כל העותקים שהשלטונות הנכריים יכלו למצוא ולסגור אותם בפרנקפורט על מנעול וברית. היהודים ניסו לבטל את הגזרה על ידי איסוף נתונים מדויקים על אישיותו של המלשין. כפי שסופר לעיל, חיו אז מומחים נוצריים מוכרים את דעתם, כי בתלמוד, וביחוד במסכת עבודה זרה שעליה יצא הקצף, אין דבר שיש בו כדי לפגוע בדת הנוצרית. לפיכך היה חשוב ביותר, ובכך

היה תלוי במידה רבה גורלם של הספרים המוחרמים, לברר מי הוא האיש הטוען את ההיפך. לאחר חקירות ממושכות עלה בידי היהודים לגלות שהמלשין פאול כריסטיאן לא נתקבל בברלין לטבילת הנצרות, בשל "דברים שאינם כשורה", ונאלץ ליסוע לקיסטריין כדי לזכות לטבילה המיוחלת. כן נתברר כי מיד לאחר שכריסטיאן, שהמיר את דתו, קיטר על יהודי פרידברג במארק ברנדנבורג לפני שלטונות קיסטריין, בשל "חילול השם". סמוך לכך נסע משם להאלה, ושימש שם כמרצה ללשון העברית, אלא שבסופו של דבר הודח ממשרתו כמורה לא יוצלח, כאדם גס ומחרחר ריב. כל זאת אישרו בכתב מטיף החצר ד"ר יבלונסקי בברלין ויועץ הקונסיסטוריה שארדן בהאלה.

רבי משה קן ביקר אצל הנסיך הבוחר של מיינץ כשתעודות אלה בידו, והרצו לפניו את תוצאת חקירתו, שנגלתה לעין כל, בצורה משכנעת כזאת, שהנסיך הבוחר הרים את קולו ואמר "איזה מנוול ורמאי הוא זה, שלחו מיד את המסמך הזה לווינה!" במהלך השיחה העיר ר' משה קן שהנסיך הבוחר יכול לראות כאן בעליל, שעדיין משגיח הקדוש ברוך הוא ברחמים, עלינו היהודים, שכן הכל מתגלה, "שמציקים לנו רמאים כאלה, ולכן יואיל נא הנסיך הבוחר בחסדו לתת את ידו למען העניין הצודק". ובכך רכש את לב הנסיך לפעול לשחרור הספרים. אבל רק בר"ח אב התקי"ג הוחלט להחזיר את עותקי התלמוד ואת סידורי התפילה שהוחרמו יחד אתם - על אלה יצא הקצף בשל תפילת "עלינו" ומקומות אחרים. שחרורם בא איפה בעיקר בזכות השתדלויותיו הבלתי נלאות של ר' משה קן יחד עם חותנו ר' שמשון ורטהיימר שהמציאו בשעתם את האמצעים הדרושים להדפסת הוצאה זו של התלמוד, והם גם שניהלו בזריזות רבה ובהצלחה, בשליחות יהודי אשכנז, את ההגנה על התלמוד ועל סידורי התפילה.

לפיכך אין פלא כי לרב ה"קלויז" של פרנקפורט, השתדלן ר' משה קן ששמו הלך לפניו בכל קהילות אשכנז נודעה השפעה מכרעת בקהילתו הוא. איש שראה ארצות רבות, ר' מאיר קרשקש מפליג בשבחו כשהוא מדבר עליו "השלם בכל הכתרים, בהפלגת התורה וברוב העושר ותפארת הבניה ומנהיג כל קהילתו הקדושה בכח חכמתו והוא רך בשנים, לא קם כמוהו בדורות הראשונים וגם האחרונים, ר' משה קן". אם נשווה אותו לנגדנו, את אחיו בער ואת יוקרת זכר אביהם (ר' לייב), יוקל לנו להבין שמשפחה זו ניהלה את ענייני קהילת פרנקפורט במשך עשרות שנים.

הדלקת נר חנוכה

נהגו בכל תפוצות אשכנז להדליק נר חנוכה בבית לאחר צאת הכוכבים.

מאז ימות רבותינו הראשונים נהגו בכל תפוצות האשכנזים להתפלל ערבית מבעוד יום, והדלקת נר חנוכה אחרי תפילת ערבית. בדורות האחרונים מעת שנוסדו חברות 'מערב בזמנו', יש שהקדימו את הדלקת נר חנוכה לערבית, ויש שהקדימו ערבית לנר חנוכה.

בבית הכנסת מדליקים לפני ערבית. מדליקים בבית הכנסת נרות זקופים, הן של שעות הן של שמן בבזיכים זקופים בהם הלהב עולה כבמנורת בית המקדש.

המנורה מוצבת דרומית לארון הקודש, והמדליק עומד כשאחוריו לדרום ופניו לצפון. ביום הראשון מתחיל מימינו, שהוא הנר הסמוך לארון הקודש, ובשאר הימים מתחיל מהשמאלי הנוסף ופונה לימינו. הש"ץ אומר בנגינה מיוחדת את הברכות ולאחריהן: 'הנרות הללו'.

ס"ז קידוש לבנה 22:50		ראשון	יד
י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
6:32	6:40	6:32	זריחה
4:42	4:37	4:40	שקיעה
		שני	טז
י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
6:32	6:40	6:33	זריחה
4:42	4:38	4:41	שקיעה
		שלישי	טז
י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
6:33	6:41	6:34	זריחה
4:43	4:38	4:41	שקיעה
		רביעי	יז
י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
6:34	6:42	6:34	זריחה
4:43	4:39	4:41	שקיעה
		חמישי	יח
י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
6:34	6:42	6:35	זריחה
4:44	4:39	4:42	שקיעה
הדלקת נרות		שישי	יט
י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
4:04	4:18	4:13	זריחה
4:05	4:09	4:07	שקיעה
3:36	3:37	3:35	פלג המנחה
וישב		שבת	כ
מפטי': כה אמר ה על שלשה פשעי מוצאי שבת			
י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
5:20	5:21	5:20	זריחה
5:19	5:20	5:18	שקיעה
		ראשון	שבת
6:31:55	6:32:35	6:33:10	זריחה רמות
6:33:45	6:34:20	6:34:50	

שבת	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון	זריחה רמות
6:34:50	6:34:20	6:33:45	6:33:10	6:32:35	6:31:55	6:31:20	

ח' יד כסלו - רבי שמחה ב"ר רי"ד הלוי במברגר אב"ד אשפנבורג - תרנח • ר' דוד טעבלי מו"צ המבורג - תס • ר' אייזיק לייב רעדש דיין בהמבורג - תקלט ח' טו כסלו - רבי משה ב"ר לייב קן אב"ד דרמשטט וקלוז בפפד"מ - תקכב ח' יח כסלו - ר' שלמה ב"ר מנדל פרנקפורטר שפירא דיין אלטונא - תפט ח' יט כסלו - רבי שמואל בונדי אב"ד מגנצא - תרלח

פרשת מקץ (חנוכה)

ליל חנוכה

נהוג שהציבור כולו מגיע להדלקת הש"ץ, בפרט בלילה הראשון, להגדיל את פרסום הנס ברוב עם.

לפני ערבית אומרים: 'שיר המעלות הנה ברכו' וחצי קדיש, כבכל מעריב בזמנו בחול. 'ברכו' מאריכים לומר בניגון כבמוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין אומרים בו תחנון. אין מכריזים 'על הנסים' לפני שמונה עשרה. הנוסח הוא 'על הנסים' בלא וי"ו החיבור ('ועל הנסים'). בגמר התפילה שרים 'מעוז צור' בציבור.

מהפיוט 'מעוז צור' שרים רק את חמשת הבתים שבדאי נתחברו על ידי הפייטן ר' מרדכי, בלא תוספות שנתפרסמו בתקופה מאוחרת כמו 'חשוף זרוע' ודומיו.

נרות חנוכה של בית הכנסת דולקים ברציפות מעת לעת, ואם אי אפשר, חוזרים ומדליקים אותם בשחרית.

אָבֵל אינו עובר לפני התיבה בכל תפילות חנוכה. בעל 'יארציט' עובר.

שחרית ימי חנוכה

'אדון עולם' נאמר בניגון 'מעוז צור'. 'ועלו מושיעים בהר ציון' - בניגון ה'מאורה' של שבת חנוכה 'שני זיתים'. מאריכים באמירת 'ברכו' בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון. 'הודו' ו'אנא' שבהלל נאמרים בניגון 'מעוז צור'.

קריאת התורה של חנוכה

ביום הראשון כהן קורא מ'ויהי ביום כלות' עד 'אהרן הכהן'; לוי עד 'לחנכת המזבח'; ישראל עד 'קרבן נחשון בן עמינדב'.

אף בארץ ישראל קוראים כנהוג בחוץ לארץ, היינו מיום שני עד יום חמישי של חנוכה (חוץ משבת), כהן ולוי קוראים בנשיא של אותו יום וישראל בנשיא של מחר. ביום אחרון של חנוכה, כהן ולוי קוראים בנשיא של יום שמיני וישראל גומר את פרשת נשא ואינו מוסיף פסוקים מתחילת פרשת בהעלותך.

חצי קדיש אחרי קריאת התורה נאמר בניגון ה'מאורה' שני זיתים.

ליל שבת חנוכה

בערב שבת לפני מנחה מדליקים נר חנוכה בבית הכנסת. 'לכה דודי', לפחות את החרוז האחרון, מזמרים בניגון מיוחד לשבת זו. 'ברכו', 'מלכותך', 'ונאמר', 'השכיבנו' וחלקו השני של חצי קדיש נאמרים בניגונים המיוחדים לשבתות שקוראים בהן בשני ספרי תורה. סיום ברכת 'השכיבנו' והחלק הראשון של חצי קדיש - בניגון מיוחד לשבת זו.

אחר 'גדל' שרים 'מעוז צור' בציבור.

שחרית של שבת חנוכה

'אדון עולם' נאמר בניגון 'מעוז צור'. 'ועלו מושיעים בהר ציון' - בניגון המאורה 'שני זיתים'. 'בפי ישראל' בניגון המיוחד לשבתות שקוראים בהן בשני ספרי תורה.

אומרים יוצר 'אודך כי אנפת', מאורה 'שני זיתים' בניגון. חתימת הברכה מ'אור חדש' נאמרת בניגון 'כי א' שומרנו' של שבת חנוכה. נוסח 'אמת ויציב' הקצר והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בניגון, זולת 'אין צור חלף'.

החלק הראשון של חצי קדיש אחרי קריאת התורה נאמר בניגון 'כי א' שומרנו' של שבת חנוכה, והחלק השני בניגון מיוחד לשבת חנוכה של קדיש זה.

למפטיר קוראים בספר שני בפרשת נשא, מ'ביום השלישי' עד 'קרבן אליאב בן חלף'. מפטירים הפטרת שבת חנוכה 'רני ושמחי'.

אין מזכירים נשמות ואין אומרים 'מי שברך' לקהל. מברכים החודש. הש"ץ נוטל ספר תורה בידו ומכריז: 'ראש חודש טבת יהיה ביום השלישי וביום הרביעי'. הקהל אינו חוזר על הכרזה זו, אלא אומר תיכף את בקשת 'יחדשהו' בנוסח הקצר, והש"ץ חוזר עליה, והחל מהמילים 'לחיים ולשלום' אומרה באחד מניגוני חנוכה, וממשיך בו בתחילת 'אשר'.

במוסף בסוף קדושה אחר עניית הקהל 'אני ה' אלהיכם', אומרים את הפיוט: 'אלהיכם יביא משיחו'.

קדיש 'תתקבל' אחר מוסף נאמר בניגון נבחר.

מנחה של שבת חנוכה

במנחה אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

מוצאי שבת חנוכה

בעת אמירת 'ויהי נועם' עורכים את הנרות.

אחר קדיש 'תתקבל', לפני 'ויתן לך', מדליק ש"ץ נר חנוכה, ומבדיל לפני 'שיר המעלות' כבכל מוצאי שבת.

אף במוצאי שבת בגמר התפילה שרים 'מעוז צור' בציבור.

כ"א	ראשון	22	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:36 6:44 6:41 שקיעה 4:45 4:41 4:40																	
כ"ב	שני	23	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:36 6:44 6:37 שקיעה 4:46 4:41 4:40																	
כ"ג	שלישי	24	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:37 6:45 6:42 שקיעה 4:46 4:42 4:41	בלילה חל 'ניטל', ונהגו באשכנז כשגרו בין הגוים שלא ללמוד עד חצות הלילה.																
כ"ד	רביעי	25	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:37 6:45 6:38 שקיעה 4:47 4:42 4:42	אין אומרים תחנון ממנחה ועד אחרי חנוכה. בערב מדליקים נר א' בבית הכנסת ובבתים, ואומרים על הניסים בערבית, ומעוז צור אחרי ערבית.																
כ"ה	חמישי	26	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:37 6:45 6:43 שקיעה 4:47 4:43 4:42	על הניסים, הלל, קוראים "ויהי ביום כלות" עד סיום קרבן נחשון בן עמינדב.																
כ"ו	שישי	27	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:38 6:46 6:43 שקיעה 4:48 4:43 4:43 פלג המנחה 3:40 3:41 3:39	הדלקת נרות על הניסים, הלל, קוראים ביום השני וביום השלישי 4:08 4:22 4:17 4:13 4:09 4:11																
כ"ז	שבת	28	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:38 6:46 5:03 שקיעה 4:48 4:43 4:44	ג דחנוכה, מברכין, ר"ח ביום ג וביום ד המולד יום שני 17:33 16 חלק' מקץ (שבת חנוכה) מפטי': רני ושמחי בת ציון מוצאי שבת י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:38 6:46 5:03 שקיעה 4:48 4:43 4:44 זיתים נכרתים' או שניהם יחד)																
			<table><tr><td>זריחה רמות</td><td>6:35:20</td><td>6:35:45</td><td>6:36:10</td><td>6:36:35</td><td>6:36:55</td><td>6:37:20</td><td>6:37:40</td></tr><tr><td>שבת</td><td>שני</td><td>שלישי</td><td>רביעי</td><td>חמישי</td><td>שישי</td><td>שבת</td><td></td></tr></table>			זריחה רמות	6:35:20	6:35:45	6:36:10	6:36:35	6:36:55	6:37:20	6:37:40	שבת	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת	
זריחה רמות	6:35:20	6:35:45	6:36:10	6:36:35	6:36:55	6:37:20	6:37:40														
שבת	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת															

ח כג כסלו - רבי דוד טבלי ב"ר שלמה זלמן הכהן שיף בעל "לשון זהב" - תקנג • תענית גזירת ק"ט של גירנברג - קי ח כה כסלו - רבי יעקב יוקב ב"ר אהרן עטלינגר מאלטונה בעל ערוך לנר - תרלב • רבי משה יהודה ב"ר אליהו שניידר ראש ישיבה בפרנקפורט - תשטו • רבי אריה לייב ב"ר אהרן עטלינגר מח' מעדני מלך - תרמה • ר' ישראל משולם זלמן מירלס בן ר' יעקב עמדין, אב"ד לונדין - תקנה ח כו כסלו - רבי משה ב"ר אברהם ברודא אב"ד פפד"מ - תקב

פרשת ויגש

ראש חודש טבת

אין אָבֶל עובר לפני התיבה בכל התפילות. בעל 'ארציט' עובר.

בערבית ובשחרית מאריכים באמירת 'ברכו' בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון, אך לא מאריכים באמירת 'והוא רחום'.

בליל א' דראש חודש לפני שמונה עשרה מכריזים: 'יעלה ויבא'; בליל ב' דראש חודש מכריזים: 'ראש חודש'.

'אדון עולם' בניגון 'מעוז צור'. 'הודו' ו'אנא' שבהלל נאמרים בניגון 'מעוז צור'.

כהן קורא בפרשת ראש חודש עד 'רביעית ההין', לוי - עד 'התמיד ונסכה', שליש - עד 'יעשה ונסכו'. 'מי שברך' לעולה השלישי נאמר אחרי הגבהת ספר התורה הראשון. המגביה מוסר את ספר התורה למכובד בהוצאת הספר השני.

בא' דראש חודש: לרביעי קוראים בספר שני בפרשת נשא, מ'ביום הששי' עד 'קרבן אליסף בן דעואל'.

בב' דראש חודש: לרביעי קוראים בספר שני בפרשת נשא, מ'ביום השביעי' עד 'קרבן אלישמע בן עמיהוד'.

חצי קדיש אחרי קריאת התורה נאמר אחר הקריאה בספר השני בניגון ה'מאורה' של שבת חנוכה 'שני זיתים'. אין הפסקה בין חצי קדיש למוסף. יש החולצים תפילין לפני הקדיש, ויש שחולצים אחר מוסף.

בחזרת הש"ץ של מוסף, הש"ץ אומר את הקטע מ'לששון ולשמחה' עד 'ולסליחת עון' בניגון 'שני זיתים', וממשיך בניגון יום חול.

פרשת ויגש

שלישי קורא עד 'רוח יעקב אביהם', רביעי - עד 'הביא אתו מצרימה'. מפטירים 'ויהי דבר ה' אלי לאמר ואתה בן אדם'.

מתולדותיו של ר' משולם זלמן כהן - המהרז"ך בעל 'בגדי כהונה'

על פי הספר 'הישיבה הרמה בפירודא' חלק ב'

רבי משולם זלמן נולד בשנת תצ"ט לאביו ר' שלמה הכהן בעיר ברסלאו.

עוד לפני שהגיע לגיל ארבע נפטר עליו אביו. ואמו הצדקנית מרת חנה דאגה לחינוכו בכוחות עצמה, היא הביאה אותו לפתחיהם של לומדי תורה. לאחר מכן החליט אחיו מאביו רבי אברהם כהן לקחת אחריות על הצלחתו בלימודים, בתקופה זו הוא סבל מקשיים רבים והיה עני ומדוכא, אך כבר אז לא היה כסף וזהב נחשב לו למאומה, ואת כל מעייניו השקיעה בתורה, הוא "לא עלה על ערש יצועו ד"י שנים, וכמעט לא נתן שינה לעיניו מרוב עסקו בתורה. איננו יודעים את שם רבו שלימדו תורה בפולין, אך הוא מספר עליו שהיה חריף ושנון זית רענן.

בהגיעו למצוות ביקש ללמוד בישיבות גדולות, ואז "כאשר היתי בן שלוש עשרה שנה... הלכתי למשכנות הרועים... אל הרים וישיבות הרמים אשר בקהל קדושים ק"ק פויזנן וק"ק צילין". "בכל אלה הזמנים שמר אחי המנוח זצ"ל הנ"ל את הבטחתו בעשרת מונים לתת לי די מחסורי לחם לאכול ובגד ללבוש, את הכל עשה למעני".

לבסוף הגיע לישיבה המפורסמת ביותר בגרמניה הצפונית, לישיבת אלטונא המבורג, כדי לשאוב תורה מבארו של רבי

יהונתן אייבשיץ. רבו הגדול שרווה נחת מתלמידו הגאוני הזה, הסמיכו להוראה והכתירו בכתר 'מורנו'. אף כעבור שנים כשנזדמן לו לפלפל בתורתו של רבי יהונתן הדגיש כי היה רבו.

בעת ההיא נשא לאשה את רעייתו הרבנית דבורה. היא העריצה אותו ועמדה לימינו בנאמנות כל ימי חייו.

לאחר נישואיו התיישב בקהילת רוויטש בשנת תק"ך בערך, והצטרף כדיין בבית הדין של הקהילה. שם העמיד תלמידים בתורה.

בעקבות קשיים ברוויטש עבר לקהילת קרוטושין שבפוזן שם שימש כראש ישיבה. לאחר מכן עבר לקהילת קמפנא, שם כיהן בראש ישיבה ואב"ד. משם 'לצילין' שבשליזא, ולבסוף הגיע לתחנה הסופית - קהילת פירודא. שהיא היתה "עיר כלילת יופי מעולם וכבת ציון אשר תכונה 'ירושלים הקטנה', בערך האם ירושלים עיר הגדולה לאלקים".

קהילת פירודא התפארה בכך ש"זכינו לאורו אשר האיר זרח כשמש בצהריים באור תורתו חריפותו ובקיאיותו". ההערצה אליו הקיפה חוגים רבים מעבר לגבולותיה של פירודא. מכל קצוי ארץ פנו אליו בשאלות הלכה, ובין הפונים גדולי ישראל כרבי עקיבא איגר אב"ד פוזן בעל 'דרוש וחיודש'.

במשך עשרות שנים "העמיד תלמידים רבים, אשר יצק אליהם ממי בארו באר מים חיים", "השפיע מאור תורתו לתלמידיו בשפע רב, בדיני ארבע טורים אבני שוהם, והלביש אותם לבושי יקר חלוקא דרבנן... האיר עיני תלמידיו בהלכה פסוקה".

כסלו התשפה-טבת התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

דצמבר 2024-ינואר 2025

כח	ראשון 29	ד דחנוכה	י-ם זריחה 6:38 שקיעה 4:49 ב"ב 6:46 ק"ס 6:39 חיפה 6:44
כט	שני 30	ה דחנוכה ערב ראש חודש	י-ם זריחה 6:39 שקיעה 4:50 ב"ב 6:47 ק"ס 6:39 חיפה 6:44
ל	שלישי 31	ו דחנוכה ראש חודש	י-ם זריחה 6:39 שקיעה 4:51 ב"ב 6:47 ק"ס 6:40 חיפה 6:44
א	רביעי 1	ז דחנוכה ראש חודש	י-ם זריחה 6:39 שקיעה 4:51 ב"ב 6:47 ק"ס 6:40 חיפה 6:44
ב	חמישי 2	זאת חנוכה מברכין הלכנה בערב החל מ-12:17	י-ם זריחה 6:39 שקיעה 4:52 ב"ב 6:47 ק"ס 6:40 חיפה 6:45
ג	שישי 3	הדלקת נרות י-ם 4:13 ב"ב 4:27 ק"ס 4:21 חיפה 4:18 ביתר רכסים 4:16 שקיעה 4:53 זריחה 6:40 פלג המנחה 3:45	י-ם זריחה 6:40 שקיעה 4:53 ב"ב 6:48 ק"ס 6:40 חיפה 6:45
ד	שבת 4	ויגש מפטי': ויהי דבר ה' אלי מוצאי שבת י-ם 5:29 ב"ב 5:30 ק"ס 5:29 חיפה 5:28 ביתר רכסים 5:27	י-ם זריחה 6:40 שקיעה 4:54 ב"ב 6:48 ק"ס 6:40 חיפה 6:45
			עה"ש א' 5:04 זריחה 6:40 ק"ש א 8:24 ק"ש ב 9:12 תפילה ב 10:03 חצות 11:44 שקיעה 4:54
			5:07 5:05 5:06 5:04 6:45 6:40 6:48 6:40 8:26 8:25 8:26 8:24 9:14 9:13 9:14 9:12 10:04 10:04 10:04 10:03 11:45 11:45 11:46 11:44 4:49 4:52 4:49 4:54
			זריחה רמות 6:38:00 ראשון 6:38:15 שני 6:38:35 שלישי 6:38:45 רביעי 6:39:00 חמישי 6:39:05 שישי 6:39:00 שבת 6:39:00

⚠ כט כסלו - רבי משולם זלמן ב"ר שלמה כהן בעל "בגדי כהונה" - תקפ ⚠ א טבת - רבי שמעון יאיר חיים בכרך החות יאיר מזורמיישא - תסב • רבי יששכר ב"ר שלמה יעקבסון מרבני 'איחוד שיבת ציון בתל אביב'-תשלג ⚠ ג טבת - ר' דוד ב"ר יהודה דיין באלטונא - תלו ⚠ ד טבת - רבי יששכר בער ב"ר גבריאל וינר אב"ד מגנצא - תצג

פרשת ויחי

עשרה בטבת

יש שנהגו שהש"ץ מסיים ברכת 'ענגנו' בניגון 'שומע תפלה'.
א"א אבינו מלכנו בתענית ציבור. אומרים 'שומר ישראל'
בתחנון ו'אל ארך אפים' לפני הוצאת ספר התורה, כבכל
תענית ציבור.

במנחה, קוראים לישראל לעלות לתורה, בלא הזכרת שמו,
במילים: "יעמוד מפטיר". 'ענגנו'. 'שים שלום' במקום 'שלום
רב'. 'רבון העולמים' של תענית. בארץ ישראל: הכהנים
עולים לדוכן.

פרשת ויחי

רביעי קורא עד 'ולבן שנים מחלב', חמישי - עד 'קויתי ה',
ששי - עד 'עם רב'.

הרב מיכאל כהן מפולדא

מאת רבי יעקב רוזנהיים - דער איזרעליט טבת תר"פ

ברידסהיים, על גדות נהר רהיין, גדל בביתם של הורים
צנועים וחרדים - במשך כל ימי חייו הורגשה
באופיו העליזות האופיינית לילידי חבל הרהיין - ובן שנים
עשרה שנה היה כשהצליח להשיג מאביו את הסכמתו
שיעבור לעיר השכנה מגנצא (מאיינץ) כדי לרוות את
צמאונו לתורה ודעת. התאבק בעפר רגליו של רבי שמואל
בונדי זצ"ל, למד תורה בלהט, ובו בזמן היה נאלץ לשאת
בעול הקשה של הוראה כדי להרוויח למחייתו.

אחרי שנים של מאמץ מפרך נתקבל כתלמיד בסמינר
לרבנים בברלין מיסודו של הר"ע הילדסהיימר זצ"ל.
באותו זמן עוד עמד "הרב" במלוא כוחותיו והעניק לכל
אחד מתלמידיו משפע אישיותו המהוננת. אין ספק

שמכוח זריזותו של הרב הדומה למלאך ה' צבאות נדלק
האור בלבו של מיכאל כהן הצעיר, יותר אולי מאשר בלבם
של שאר התלמידים, באדמתו העמיק שורשים. הוא קיבל
התרת הוראה ושימש ברבנות שנים מספר בקהילת סמטר
אשר במחוז פוזנא, וכשהוא עדיין צעיר לימים, נענה הרב
להזמנת קהילת פולדה. כך התקרב שוב לחבל הארץ בו
נולד וגדל.

ארבעים שנה ישב על כסא הרבנות בק"ק פולדה ובמחוז
הכפרי רחב הידים בסביבתה. מוסדות הקהילות
האלה מעידים עדות נאמנה על השגיו בתקופה זו. את כל
עוצמת כח השכנוע שלו, את כל מרצו, את כל מסירותו,
יומם ולילה - את כל אלה השקיע כעוסק בכל צרכי ציבור
כקטנים כגדולים. בבית הספר, בענייני המקווה והשחיטה,
בעסקי פרנסה של צאן מרעיתו ובענייני משפחה, דאגתו
לקיום המצוות בציבור ולמעמדם החוקי של הקהילות ושל
עובדיהן. הוא קשר קשרי ידידות הדוקים עם המורים בערי
השדה, עד שהיחסים ביניהם נעמדו על בסיס של אימון
ושל הערצה.

ראש דאגותיו היה, יחד עם פיתוח בתי הספר היסודיים
היהודיים, עצם לימוד התורה, והיצירה עליה היתה
גאוותו: בית המדרש שהקים בפולדה כדי לכבד, הלכה
למשה, את זכר קודמו הגדול, מהר"ם שיף זצ"ל.

הרב כהן היה מוחזק כמחמיר בדקדוקי המצוות - אבל מי
שחש אפילו במשהו מפעילותו המגוונת בגמילות
חסדים, מי שהרגיש במהותה הנדירה של מידה זו שלו, על
כרחו הודה באהבת הבריות השופעת מאישיותו. לא היתה
אלמנה ולא היה יתום בקהילותיו שלא ראו בו את גואלם,
לא היה בעל בית שנתנסה קשות בחייו ולא זכה לעצה
טובה ולתושיה בבית הרב מפולדה. כל זה הצריך איסוף
כספים מקיף באיזור ומחוצה לו, ורק אישיותו שובת הלב

היתה מסוגלת להתגבר על עומס הטרדות והטרדות שהיה
כרוך בפעולה כזאת.

עזר כנגדו היתה אשתו, אשת חבר כחבר, בתו של הרב
הראשי שטרן זצ"ל מהמבורג, שעזבה חיי הכרך והלכה
אחרי בעלה הרב הצעיר אל מחוז חפצו הקטן-הגדול
כמחנך העם בערי השדה. זכו הרב ואשתו לגדל ששה בנים
וארבע בנות, כחצים ביד גיבור, ממשיכים נכבדים של חזון
האבות.

ברם עולם זה, עולמו של "הרב בערי השדה" צר היה לרוחו
הלוהטת של המנוח. לא היה כמותו ממזג בנפשו את
רוחם של ר"ע הילדסהיימר והרש"ר הירש, ההתייחסות
לייחודו האישי של כל אחד, נימוסיו המקסימים, ההעמקה
בראיית צרכי החיים היהודיים - את אלה רכש לו מר"ע
הילדסהיימר. ההקפדה בעקרונות, העקביות של ברזל
והחתירה לטוהר רעיוני, כל אלה היו בנפשו מידי הגאון
דפרנקפורט. כיון שהלה קם ויסד את "התאחדות החרדים"
עמד הרב דפולדה לימינו כשותפו הבולט ביותר בעבודת
הקודש ובחזית המאבקים. כאחד ממנהיגי הארגון הזה,
התקשר בנאמנות גם ליורשיו של רש"ר הירש ובמשך 30
שנה הטביע את חותמו, חותם הרצון העז, על פעילותו
הפוליטית של הארגון. קצר המצע מלפרט את הישגיו
העצומים במסגרת הארגון הזה. הוא נחלץ להגנה על
השחיטה, על השבת, על המציצה, ועל בית הספר היהודי.
פעל להקמת אגודת המורים החרדיים, התגייס למלחמה
נגד השאיפות המסוכנות לאחד בכפייה את הזרמים
ביהדות, נאבק על טוהר מושגי הדת, ויצא נגד הסיסמא של
"שיווי זכויות לכל הזרמים". לתאר את פעילותו הדתית
הפוליטית של הרב מיכאל כהן, הוי אומר: לכתוב את
קורות יהדות אשכנז בעשרות השנים שעברו - ואין לנו
אלא לשמור משימה זאת לשעה רגועה ומתאימה יותר.

טבת התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

ינואר 2025

ה	ראשון	5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
---	-------	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ח ה טבת - רבי שמואל ב"ר אורי פייבל הילמן אב"ד מץ - תקכה ח ו טבת - רבי יעקב ב"ר יוסף ריישר בעל שבות יעקב - תצג • ר' שלמה נתן הילדסהיימר דיין באלטונא - תעט ח טבת - הרב מרדכי ב"ר מאיר בוור - תרצט ח י טבת - רבי אהרן ב"ר אורי שרגא בייפוס, רב קהילת מקור חיים בפתח תקווה - תשעג • רבי מיכאל ב"ר נפתלי (הרץ) כהן אב"ד פולדה - תרפ

פרשת שמות

ממורבון

ה"ממורבון", ספר הזיכרון של קהילת פרנקפורט על נהר מיין שבגרמניה ניתן במתנה לבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים. הספר, שמשקלו כ-20 ק"ג (!!) נמסר באמצעות שוחרי האוניברסיטה בארצות הברית בכסף רב מידי יהודי שניצל מידי הנאצים במלחמת העולם השנייה. המוכר העמיד את הסכום שקיבל לרשות קופות צדקה שונות.

התורם מסר את הספר לבית הספרים כאות הוקרה לשלושה דורות של משפחת רוטשילד, שמוצאה מפרנקפורט, וביחוד למשפחת הברון וילהלם קרל פון רוטשילד, הברון אדמונד ג'יימס דה רוטשילד ("הנדיב הידוע") ונו ג'יימס א. דה רוטשילד.

מנהלי בית הספרים הלאומי ציינו כי ב'ממורבון' 1073 עמודי קלף וכלולים בהם שמות נפטרים של בני קהילת פרנקפורט משנת 1712 ועד 1901. משפחותיהם רשמו אותם לזכרון תמורת א"ך (21 זהובים, על פי פסוק מתהילים "אך אלקים יפדה נפשי מיד שאול". סכומים אלה שימשו מקור הכנסה לקהילה ולמפעלי צדקה. בין היתר ניתן למצוא בספר את שמות כל הרבנים, הפרנסים ואישיה החשובים של קהילת פרנקפורט למן המאה ה-17, בצירוף פרטים על קורות חייהם ופעלם.

דר' יואל סיפר, כי ספרי זיכרון היו נהוגים בקהילות ישראל מאז ימי מסעי הצלב, וספר הזכרון הקדום ביותר הידוע לנו הוא ספר האזכרות של קהילת נירנברג, שנכתב בין השנים 1269, עד 1392. ברשות הספריה הלאומית נמצא תצלום של כתב יד זה. ספר הזכרון השני בעתיקותו הידוע לנו הוא ספר הזכרון העתיק של קהילת פרנקפורט שנשרף בשנת 1711.

הספר שלפנינו ניצל על ידי חתנו של הרב שלמה קרליבך

הרב ליאופולד
נויהאוז

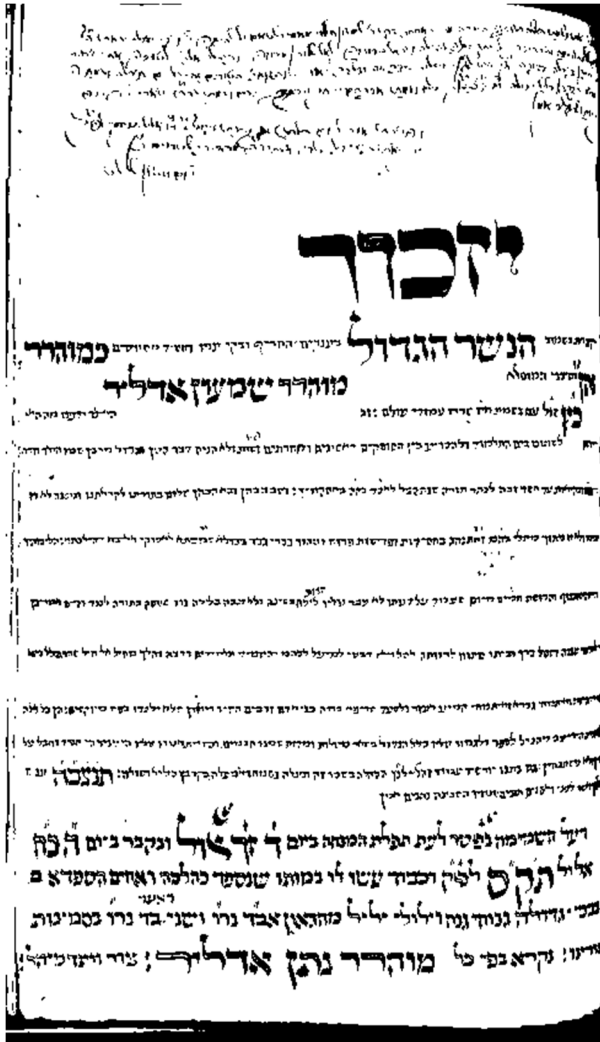
מליבק, הרב ליאופולד נויהאוז שהיה מורה בקהילת פרנקפורט ולאחר המלחמה שימש בה כרב, לפני גירושו לטרייזנשטט על ידי הנאצים, הספיק להטמינו באדמה, בתוך קופסת פח, וכך שרד עד תום המלחמה. הרב נויהאוז, אשר ניצל מטרייזנשטט חזר לפרנקפורט ומצא את הספר והעבירו לארצות הברית. עד שהגיע לספריה הלאומית.

המנהג לקרוא בספר ה'ממורבון' בכל שבת, ולהתפלל על נשמות נפטרי הקהילה. הזכרת הנשמות נאמרת בין 'יקום פורקן' ל'מי שבירך' לקהל. היא נאמרת בלחש כדי לא לעורר צער בשבת. (בזמן הרש"ר הירש היתה אשה שנדבה סכום כסף רב ע"מ שיזכירו נשמות קרוביה בקול רם, והורה שלא לשנות בשום אופן מהמנהג לומר דווקא בלחש).

בשבתות מיוחדות ושמחות אין מזכירים נשמות. כדוגמת שבת שאם היה חול לא יאמרו תחנון, ד' פרשיות, וכדומה.

בכל שבת נהגו להזכיר ששה נפטרים: השלושה שנכתבו אחרונים, ועוד שלושה אחרים שמתחלפים בתורנות משבת לשבת.

בשבתות שלפני שבועות ולפני תשעה באב מוסיפים גם את הזכרת הקהילות והמדינות שנחרבו בגזירות תתנ"ו, ואת שמותיהם של ראשוני אשכנז שהרביצו תורה בישראל והאירו את עיני הגולה בפירושיהם, פיוטיהם ותוספותיהם.

עמוד מתוך ה'ממורבון' של פרנקפורט

יב	ראשון 12		י-ם זריחה 6:40 שקיעה 5:00	ב"ב 6:48	ק"ס 6:41	חיפה 6:45
יג	שני 13	ס"ז קידוש לבנה כל הלילה	י-ם זריחה 6:40 שקיעה 5:01	ב"ב 6:48	ק"ס 6:40	חיפה 6:44
יד	שלישי 14		י-ם זריחה 6:40 שקיעה 5:02	ב"ב 6:47	ק"ס 6:40	חיפה 6:44
טו	רביעי 15		י-ם זריחה 6:39 שקיעה 5:03	ב"ב 6:47	ק"ס 6:40	חיפה 6:44
טז	חמישי 16		י-ם זריחה 6:39 שקיעה 5:04	ב"ב 6:47	ק"ס 6:40	חיפה 6:44
יז	שישי 17	הדלקת נרות	י-ם זריחה 6:39 שקיעה 5:04 פלג המנחה 3:55	ב"ב 6:47	ק"ס 6:40	חיפה 6:43
יח	שבת 18	שמות	י-ם זריחה 6:39 שקיעה 5:05	ב"ב 6:46	ק"ס 6:39	חיפה 6:43

מפטי': הבאים ישרש יעקב

מוצאי שבת

י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים
5:40	5:41	5:40	5:39	5:40	5:39
שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
6:39:20	6:39:15	6:39:10	6:39:05	6:39:05	6:38:55

זריחה רמות

ח יב טבת - רבי אלכסנדר זוסמן ב"ר שמשון אדלר אב"ד ליבק - תרל ח יד טבת - רבי יעקב יואל ב"ר מאיר ענגרש דיין בפפד"מ - תקיב • רבי מאיר ב"ר יצחק פרנקל אב"ד ויטצנהויזן - תרלט ח טז טבת - רבי אהרן ב"ר משה פולד ר"מ בפפד"מ בעל 'בית אהרן' - תרז ח יז טבת - רבי משה ב"ר אהרן אב"ד ברלין - תקיח • רבי שמואל הילמן בן החבר אברהם קוטק - תרעג • תענית פולדא

פרשת וארא

ענייני ברכת החודש

לקוח בעיקר מתוך ספר 'ברכת החודש' לרב צבי כהן זצ"ל

יהי רצון שלפני ברכת החודש

במהזור ויטרי ובסידורים קדומים ליתא, וכן לא בסידורים אחרים: סידור האר"י, סידור השל"ה "שער השמים" (דפוס ראשון, במהדורות מאוחרות הוסיפוהו), סידור ר' שבתי מראשקוב, סידור תפילה למשה מר' משה קורדוויירו, סידור ר' יעקב קאפיל "קול יעקב", סידור הרב בעל התניא.

גם בסידור איזור אליהו העיר העורך: בסידורים מאוחרים (רו"ה) החלו להוסיף לפני ברכת החודש את תפילת רב, אבל בכל הסידורים עד למאוחרים שבהם - סידור מגיד צדק, שקלאוו תקמח, ליתא. מקור ההוספה אינו ברור. ומצאנוה לראשונה בסידור קארלרוא תקס"ה, שמביא הרבה תחינות מחודשות, ואחריו בסידורי רו"ה, ולדעת הגר"א פשיטא שדינה כדין בקשות, שאין לאומרו בשבת.

בסידורים מאוחרים יותר הודפס יהי רצון בלא ניקוד וכתוב לפניהן יש שנוהגים לאמרו. וכן הוא בשערי אפרים, שער י' סעיף לו: ויש אומרים יהי רצון הנדפס בסידורים.

אולם ראה בהגהות המהדיר למנהגים דק"ק וורמיישא, מנהגי שחרית שבת, הערה 6, שתפיל זו שאינה

נזכרת בסידורים הקדומים, לא התקבלה מעולם בקהילות העיקריות של אשכנז. וראה גם שו"ת מטה לוי (לר' מרדכי הורוויץ רב בקהילת פפד"מ) שבקהילתו בפרנקפורט לא נהגו לומר את יהי רצון הזה כלל.

וכן בספר שערי רחמים (מנהגי הגר"א) סימן צא, כתב: ואין אומרים אצלו יהי רצון קודם ברכת החודש. גם ספר מנהגי החתם סופר, פרק ה' סעיף כד כתב: בברכת החודש לא אמרו התפילה (צלוחא דרב) שאומרים במדינתנו, אלא מי שעשה ניסים וכו', וכן בספר נוהג כצאן יוסף אין מוזכרת אמירת יהי רצון כלל.

ערוך השולחן או"ח סימן תיז, סוף סעיף ט, תמה על תפילה זו איך מותר להתפלל ולבקש בשבת על פרנסה ושאר צרכים וסיים "ואי אישר חילי - אבטליניה, אך קשה לשנות המנהג".

גם בספר תשובות והנהגות ח"ג סימן צה, כתב: שמעתי שהגר"ח מברסק זצ"ל תמה על נוסח יהי רצון הזה, שמברכין לפרנסה או עושר וכבוד או חילוך עצמות, והלא אסור לשאול צרכיו בשבת, ומדינא ראוי לו לחשוב שכל מלאכתו וצרכיו עשויים ולא חסר לו מאומה, רק מעין עולם הבא. (ועיין שם שמביא תירוץ על זה).

נוסח יחדשהו הקצר

בסידור איזור אליהו כתב: יחדשהו הקדוש ברוך הוא עלינו ועל כל עמו בית ישראל, לחיים ולשלום, לששון ולשמחה, לישועה ולנחמה ונאמר אמן. כן הוא הנוסח בכל

סידורים ישנים וגם בכל סידורי אשכנז הנפוצים בחו"ל כיום. הנוסח הארוך המקובל היום בארץ ישראל הוא על פי נוסח הספרדים.

ובספר ברכת החודש כתב שהנוסח הארוך מופיע בסידור רב עמרם גאון, אבל במחזור ויטרי מופיע נוסח קצר (וקצת שונה: "יחדשהו הקב"ה עלינו לששון ולשמחה, לריוח ולהצלחה, לחיים ולשלום ונאמר אמן").

הגאון מרוגוטשוב ביאר מדוע בתפילת מוסף ר"ח אומרים "ב לשונות של ברכה ואילו בברכת החודש אומרים רק ו' לשונות של ברכה: תפילת מוסף ראש חודש עניינה תפילה ובקשה, ולכן אומרים בה שתים עשרה לשונות כנגד מנין חדשי השנה. אבל ברכת החודש שדומה לקידוש החודש על ידי בית דין הרי לא היו נזקקים לקידוש אלא כדי לקדש ביום ל' של החודש שעבר, שאם לא קידשו ביום ל' יום ל"א קדוש ממילא. ובשנה כסדרה יש רק ששה חודשים חסרים, ולכן בברכת החודש אין אומרים אלא שש לשונות של ברכה.

וכתב בספר ברכת החודש בשם הגר"ח קנייבסקי ששמע שהחזו"א נהג גם בארץ ישראל לומר את הנוסח הקצר כדי לא להרבות בבקשות בשבת. [ועדיין צריך ביאור, הרי גם מה שנשאר הן בקשות, ועל כרחנו צריך לומר שעל בקשות בסדר התפילה לא הקפידו, שהרי אומרים לפני מוסף "יקום פורקן" אע"פ שהן בקשות]. ולפי שנהג בחו"ל לומר הבקשות הללו שהן בסדר התפילה בנוסח הקצר לא רצה לשנות ולאומרו בנוסח הארוך ע"כ.

והוסיף ר' שמעון ווייזר שליט"א: בפרטים רבים דעת החזו"א לא היתה נוחה מהנהגות הפרושים בארץ ישראל בניגוד למנהגי חו"ל.

יט	ראשון 19																						
כ	שני 20																						
כא	שלישי 21																						
כב	רביעי 22																						
כג	חמישי 23																						
כד	שישי 24	הדלקת נרות																					
		י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים																					
		4:31 4:45 4:40 4:37 4:32 4:35																					
		5:06 5:09 5:07 5:11 5:06 5:06																					
כה	שבת 25	מברכין החודש, ר"ח ביום ה																					
		המולד יום רביעי 17:06 17 חלק'																					
		מפטי': כה אמר ה בקבצי																					
		מוצאי שבת																					
												י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים											
												5:46 5:47 5:46 5:45 5:46 5:45											
												שבת ראשון שני שלישי רביעי חמישי שישי											
												6:36:40 6:38:40 6:38:25 6:38:00 6:37:40 6:37:15 6:37:00											
												זריחה רמות											
												5:07 5:10 5:08 5:12											

ח' כב טבת - רבי הלל ב"ר נפתלי (הרץ) אב"ד המבורג בעל בית הלל על שו"ע - תנ' ח' כד טבת - תענית לזכר השריפה בפפד"מ - תעא • רבי נפתלי ב"ר יצחק הכהן כ"ץ רב בפפד"מ - תעט • רבי אליעזר ב"ר אברהם לאב אב"ד איכנהוין ואלטונא - תרנב • ר' אברהם בר יוסף דיין המבורג - תפח ח' כה טבת - תענית מיץ • רבי יששכר (זליגמן) ב"ר יעקב מאיר, (המבורג-נתיבות) ראש ישיבת הנגב - תשעא

פרשת בא

על תורה עם דרך ארץ

שיטת הרב הירש מתוך הספר 'שמש מרפא' בסיכום הדברים
מובא כאן לרגל יום פטירתו החל בשבוע זה.

עובדה הסטורית היא, ששיטה זו של רבינו הצילה אלפי ישראל לתורה ולמצוות ושבלעדיה לא היתה ליהדות החרדית ח"ו תקומה במדינה זו. כשהחל רבינו בעבודתו בפרנקפורט, היו כאמור, רק כמאה חברים בקהילה – ובכל רחבי גרמניה היתה היהדות החרדית בנסיגה. בפטירתו היו כבר אלפים רבים בכל רחבי המדינה שהיו נאמנים לה' ולתורתו, יראים ושלמים, מדקדקים במצוות קובעי עתים לתורה – אנשים שלרבים מהם היתה השכלה אירופית רחבה – סוחרים ואילי הון, רופאים, עורכי דין, וחברי אקדמיה יראי ה' ושומרי מצוותיו. עובדה זו אושרה גם על ידי מתנגדי הכנסת שיטת 'תורה עם דרך ארץ' במדינותיהם. הנה דברי רבי יצחק אלחנן ספקטור אב"ד קובנה:

בשבטי ישראל הן נודע נאמנה צדיק מה פעל ה"ה הרב הגאון הצדיק החה"כ רבי שמשון ב"ר רפאל הירש זצ"ל אב"ד דק"ק פרנקפורט דמאין בכחו וחילו לישראל ולאורייתא, להחזיר עטרת הדת ליושנה ולהשיב לבות אלפי רבבות ישראל לאבינו שבשמים, זה הגבר הוקם על, אשר עד זקנה ושיבה הקדיש את כל חייו לעשות נפשות לתורה ולתעודה, לתמכה ולסעדה, הן בפעולותיו "פעולת צדיק לחיים" והן בספריו הנעלים והדגולים, המלאים אור תורה ונר מצוה, יראת שדי ודעת קדושים עמו, קשט ודת ובחכמה רבה השכיל ללמד תועים בינה וחפץ ה' הצליח בידו, לחבב את התורה והמצוה על שומריהם ולתת לחכמים לקח טוב ויחכמו, איך לבצר את את חומת הדת ולעוז במעוז דת קדשנו כימי עולם וכשנים קדמוניות".

עדות רבי חיים עוזר גרודזינסקי לא היתה שונה:

נודע ביהודה ובישראל גדול שמו, הרב הגאון הצדיק מו"ה שמשון רפאל הירש זצ"ל האב"ד לקהילת ישורון בפרנקפורט דמיין, אשר זכה וזיכה את הרבים במעשיו הגדולים ובפעולותיו פעולת צדיק, מהיחידים השרידים אשר היו באמנה אתו. יסד קהילה גדולה ומשוכללה למופת בישראל וממנו ראו וכן עשו לחזק יסודי היהדות באשכנז. ורוח ה' היתה אתו לעצור בפני משובת הרעפארם, לגדור גדר ולעמוד בפרץ, לבנות הנהרסות ולשוב נתיבות לשבת, ועל ידו בצרו להם היראים מקום חשוב, והחזירו בכמה קהילות העטרה ליושנה. בדרשותיו החוצבות להבות אש ובמאמריו הנפלאים מעת לעת השיב רבים מעון. ואם ראשיתו היתה מצער – אחריתו הגדיל מאוד, וכמצדיקי הרבים ינון שמו לברכה לדור דור.

עובדה נוספת הראויה לציון היא ש"תורה עם דרך ארץ" בתור שיטה חינוכית מיושמת היום למעשה, אם לא להלכה, ברוב בתי הספר החרדיים. פרט לחינוך הבנים בארץ ישראל, דומים בתי הספר החרדים בתחומים רבים לאלה שהתקיימו בגרמניה בהשראתו של רבינו.

כמה נקודות לסיום.

אין בשיטת תורה עם דרך ארץ שום היתר ללימוד דברי מינות. אין כמו רבינו בהחדרת ההכרה ש"מינות משכי" ושיש להתרחק ממנה עד כמה שאפשר. אין ספק גם ששיטת תורה עם דרך ארץ לא היתה בה בעיניו משום הוראת שעה. מי שמכיר את ספריו וכתביו נוכח לדעת ששיטה זו תפסה מקום מרכזי בהשקפת חייו. ואולם המינון של לימודי החול, והיחס והפרופורציה שבין לימוד התורה ללימודי חול, בהם וודאי היתה משום הוראת שעה. כפי שנראה בפרק הבא, וכפי שהוכיח ארוכות נינו דר' מרדכי ברויאר במאמרו, "חזון ומציאות בחינוך האורתודוקסי שבגרמניה במאה ה-19", הרי ששעות

הלימוד הכלליים הוכתבו מהממשלה בצורה נחרצת, וכמעט ללא אפשרות להתנגד – כולל גם השעות שהותרו ללימוד התורה. גם המציאות המרה ששררה אז בחיי היהדות הכתיבה יחס ומינון שונה לחלוטין מזה שהיה רצוי. מי שקורא את מכלול כתביו של רבינו בכל התחומים ורואה את דרישתו החוזרת ונשנית מאות פעמים, ללימוד התורה בכל עת ובכל שעה כיסוד קיומה של עם ישראל לא יוכל להסתפק בעובדה זו. כדאי לציין גם, שחלק קטן מניסוחיו בעניין היחס בין לימוד התורה ולימוד דרך ארץ הושפע מעובדת היותם נועדים לציבור הרחב שכלל גם את חוגי הממשל.

האם רצה רבינו ששיטתו תיושם בכל מקום? כדאי לציין שבאגרתו הגלויה להרב מווייצבורג הזכיר רבינו ששיטת תורה עם דרך ארץ פתוחה לדיון. כשרצה רבי עזריאל הילדסהיימר ייסד מים בירושלים שיכלול לימודי חול לא תמך בו רבינו בגלל התנגדותם של רבני ירושלים, וזה, בדבר שהיה במרכז השקפת חייו. הסיבה לכך היתה משום ש"כשם שרק בברלין אפשר לקבוע דעה על מה שטוב ומועיל בברלין, וכשם שרק בפרנקפורט יודעים מה טוב ומועיל בפרנקפורט, כך, אך ורק אחינו בני ישראל היושבים בארץ הקודש ורבניהם יכולים לדעת מה מתאים ומועיל ומביא להם ברכה". לעומת זאת בשנת תרל"ח כתב לשר החינוך בהונגריה והמליץ על פתיחת בית ספר עם לימודי חול בעיר פאפא - בה שימש חתנו רבי שלמה ברייער כאב"ד.

אפשר לסכם איפוא, ולומר: א. שיטת תורה עם דרך ארץ לא היתה בעיני רבינו הוראת שעה. ב. האם היתה הוראה לכל מקום? דבר זה היה תלוי בדעת רבני המקום. ג. האם היחס והמינון שהיו בפרנקפורט היתה בהם משום הוראת שעה? בלי כל ספק.

טבת התשפה-שבט התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

ינואר 2025-פברואר 2025

כז	ראשון	י-ם זריחה 6:36 שקיעה 5:13	ב"ב 6:43	ק"ס 6:36	חיפה 6:41
כז	שני	י-ם זריחה 6:35 שקיעה 5:14	ב"ב 6:43	ק"ס 6:36	חיפה 6:41
כח	שלישי	י-ם זריחה 6:35 שקיעה 5:14	ב"ב 6:42	ק"ס 6:35	חיפה 6:40
כט	רביעי	ערב ר"ח, יום כיפור קטן	י-ם זריחה 6:34 שקיעה 5:15	ב"ב 6:41	ק"ס 6:35
ל	חמישי	ראש חודש	י-ם זריחה 6:34 שקיעה 5:16	ב"ב 6:41	ק"ס 6:34
ה	שישי	הדלקת נרות	י-ם זריחה 6:33 שקיעה 5:17 פלג המנחה 4:06	ב"ב 6:41	ק"ס 6:33
ו	שבת	מברכין הלבנה בערב מפטי': הדבר אשר דבר מוצאי שבת במנחה, כהן קורא עד 'מזה אתכם', לוי עד 'לפני העם'.	י-ם זריחה 6:32 שקיעה 5:18	ב"ב 6:40	ק"ס 6:33

זריחה רמות	6:36:25	6:35:40	6:35:10	6:34:25	6:33:35	6:32:40	6:31:20
שבת	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת	

פרשת בשלח (שירה)

מנהגי שבת בשלח – שירה

שירת הים בניגון מיוחד. המילים מ'כל המחלה' נקראות בהרמת קול. הפסוק האחרון בפרשה נקרא בהרמת קול.

החיטים לעופות – יש המקפידים ליתנם לפני כניסת שבת, ויש המקילים להניחם בשבת לפני החלון ולא לפניהם ממש.

רבי יחיאל יעקב ווינברג – ה'שרידי אש'

ע"פ 'מוסף שבת קודש' במלאת 30 שנה לפטירתו

הגאון רבי יחיאל יעקב ווינברג זצ"ל נולד בשנת תרמ"ד בערך בכפר בוגוד, משם עברו הוריו בילדותו לגור בעירה טשכנובצ'ה. כילד, הפליא את רואיו וסביבתו בכשרונותיו, בתפיסתו ובהבנתו. בישיבת מיר, אף שהיה צעיר לימים נודע שמו כ"העילוי מטשכנובצ'ה" ונמנה על מצוייני הישיבה. באותה תקופה נתפרסם שמה של ישיבת סלבודקה בשיטתה ובדרכה המיוחדת בדרך המוסר. הגרי"ו שניחן בנפש מוסרית רגישה ומבקשת, עבר ללמוד בה. בראשה של הישיבה עמדו מרנן ורבנן הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל וה'סבא' רבי נתן צבי פינקל זצ"ל.

לא קל היה להתעטר בכתר "העילוי" או להגיע לשם "מבחירי הישיבה". הסבא השגיח ושמר על תוארים בקפדנות יתירה, לא הניח להתעטר בכתר של תורה זה אלא למי שהיה ראוי לכך מצד כשרונותיו וידיעותיו הבלתי רגילים. עליו היה לעבור תחילה במבחן לפני גאוני הדור, ולעבור אח"כ תחת שבט הביקורת של טובי בעלי הכשרון שבישיבה.

לאחר פסח תרסג שלחו ה"סבא" לישיבת מיר, כדי שיסייע עם בנו הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל שהיה חתנו של ראש הישיבה הגאון רבי אליהו ברוך קמאי, להנהיג את לימוד המוסר בישיבת מיר.

במיר למד בחברותא ובהתמדה נפלאה ביחד עם רבי אליעזר יהודה והתבודד אתו תקופה ארוכה כדי ללמוד בצוותא.

בשנת תרס"ו בערך נתמנה כרבה של העיירה פילוושקי בליטא, כשלפני כן הוסמך להוראה על ידי גדולי הדור: מהגאון רבי צבי הירש רבינוביץ מקובנה בנו של רבי יצחק אלחנן זצ"ל, מהגאון רבי משה דנישבסקי רבה של סלבודקה (מח"ס באר משה), מהגאון רא"ב קמאי, מהגאון רבי אליעזר רבינוביץ מד"א דמינסק (מח"ס משנת אליעזר).

בעיר הקים "קיבוץ" לצעירים כשרוניים שהודרכו על ידו בנתיבות התלמוד ומאז התפרסם בשם ה"פילוושקער רב" וושקער עילוי.

בימי מלחמת העולם הראשונה בא לגרמניה, הוצע לו אז לעמוד בראש מערכת הכשרות של הקהילה הכללית בברלין. הגרי"ו סירב לקבל תפקיד זה.

בחורף תרפ"ה קיבל את התפקיד הראשי של הוראת התלמוד בבית מדרש לרבנים מיסודו של הגר"ע הילדסהיימר זצ"ל. אחרי פטירת חברו הגאון רבי אברהם אליהו קפלן זצ"ל ומאוחר יותר אף נתמנה לעמוד בראש הסמינר לרבנים.

בשער ספרו "שרידי אש" מתאר הגרי"ו את המוסד הגדול הזה:

"זכה בית מדרשנו הגדול שבראשונה נוסד על ידי רבינו הגדול הגר"ע הילדסהיימר זצ"ל לשם חינוכם וגידולם והכשרתם של המתעתדים לרבנות, להוראה ולמנהיגות בישראל. זכה ועלה ונתעלה להיות מרכז ההוראה, למוסד עליון לענייני הלכה ולענייני הנהגה קהילתית וציבורית. מיום שחזר הגר"ע הילדסהיימר, יליד העיר הלברשטט באשכנז, מרבנותו הראשונה בעיר אייזנשטט אשר באונגארן לארץ מולדתו ולעיר ברלין בירתה, התחילה תקופה חדשה בחיי היהודים באשכנז, אשר כבר הוצפה בזרם ההתבוללות

האיורופאית. בראשית ביאתו לברלין, יסד את העדה החרדית "עדת ישראל" אשר ביחד עם העדה הנהדרה בפרנקפורט, עמדו בראש תנועות החתיה הדתית, שמטרתה היתה להחזיר עטרת היהדות ותפארת חיי המסורת הקדושה ליושנן, אחר כך יסד את בית מדרשו הגדול לתורה ולתעודה ועמד בראשו כל ימי חייו. רבי עזריאל הילדסהיימר היה תלמודי (תלמידו של בעל "ערוך לנר"). בשיבה אל מקורות היהדות בעיון ולימוד בש"ס ופוסקים ובספרות הגאונים והרבנית הגדולה ראה את הערובה ביותר בטוחה להחזרת תפארת היהדות לקדמותה. אורה המבהיק של היהדות המקורית, תדחה את הזוהר החיצוני של התרבות האיורופאית החדשה.

באותה תקופה היה ראש לרבנים החרדיים בגרמניה. הם הריצו אליו את שאלותיהם בענייני דת והלכה למעשה, שדרשו ממנו התרכזות בספרות הרבנית ובשו"ת מכל הדורות. במקצוע זה היה לאחד מראשי המשיבים בדור.

אחרי עליית הנאצים לשלטון, בתרצ"ה, הוצע לו לעמוד בראש בתי הדין באנגליה, הוא התמהמה בהחלטתו מתוך דאגה למוסד שעמד בראש ולתלמידיו שעזר להם להסתדר במקומות מחוץ לגרמניה. הוא עצמו המשיך לתת שיעוריו, ותלמידיו שהשתתפו בשיעורו היומי בסמינר לרבנים בברלין בשנה האחרונה של קיומו (תרח"צ) שומרים בזכרונם את התמונה הבלתי נשכחת, כיצד משתדל הרב ווינברג, בהתאמצות ובחיבה יתירה, להבהיר את הסוגיות המסובכות של הגמרא והוא שקוע כל כולו בחידודם ובליתושם המדויק של הגדרים התלמודיים, בה בשעה שאויבה האכזר ביותר של היהדות דופק כבר בדלת ממש.

הרב ווינברג ניסה למצוא מקומות מקלט לכל תלמידיו וחבריו להוראה. כשראה שהסמינר הוא על סף סגירה, רצה לנסוע לארץ ישראל. אך באותו זמן חלה,

אור לד' בשבט תשכ"ו נפטר לבית עולמו וארונו הובא ארצה.

ד	ראשון	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:32 שקיעה 5:19	6:39 5:15	6:32 5:17	6:37 5:15
ה	שני	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:31 שקיעה 5:20	6:39 5:16	6:31 5:18	6:36 5:16
ו	שלישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:30 שקיעה 5:21	6:38 5:17	6:31 5:19	6:36 5:17
ז	רביעי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:30 שקיעה 5:22	6:37 5:18	6:30 5:20	6:35 5:18
ח	חמישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:29 שקיעה 5:23	6:36 5:19	6:29 5:21	6:34 5:19
ט	שישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:28 שקיעה 5:23 פלג המנחה 4:11	6:35 5:20 4:12	6:28 5:22 4:12	6:34 5:20 4:11
י	שבת	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:27 שקיעה 5:24	6:35 5:21	6:28 5:23	6:33 5:20

הדלקת נרות

י-ם
ב"ב
ק"ס
חיפה
ביתר רכסים

4:44
4:58
4:52
4:50
4:44
4:48

בשלה (שבת שירה)

אוכלים תבשיל חיטים

ונותנים חיטים לפני העופות

העליות שלישי ורביעי חשובות, שלישי בגלל 'ויסע' - 'ויבא' - 'ויט', ורביעי בגלל שירת הים.

מפטי': ודבורה אשה נביאה

מוצאי שבת

י-ם
ב"ב
ק"ס
חיפה
ביתר רכסים

5:58
5:59
5:58
5:57
5:58
5:57

זריחה רמות	6:30:50	6:30:10	6:29:35	6:29:00	6:28:25	6:27:45	6:27:00
שבת							

בפסד"ז אומר הש"ץ שירת הים בניגון קריאתה בתורה. 'ממצרים גאלתנו' בניגון מיוחד. 'ה' ילחם לכם', בהרמת קול. הפסוקים 'ויסע', 'ויבא', 'ויט' בהרמת קול, ובמילה האחרונה שלפניהם, מאריך בנגינה. ומ'יאמר מצרים', בהרמת קול.

עה"ש א'
זריחה
ק"ש א
ק"ש ב
תפילה ב
חצות
שקיעה

4:56
6:27
8:25
9:10
10:05
11:53
5:24

4:58
6:33
8:26
9:12
10:06
11:54
5:20

4:57
6:28
8:26
9:11
10:05
11:54
5:23

4:58
6:35
8:26
9:12
10:06
11:55
5:21

ח' ד שבת - רבי יחיאל יעקב ב"ר משה וינברג ראש בית המדרש בברלין "שו"ת שרידי אש" - תשכו ח' ו שבת - רבי יעקב יוקב ב"ר ברוך נאומבורג בעל "נחלת יעקב" - תקעא ח' ח שבת - ר' ישראל בן יעקב גינצבורג דיין בהמבורג - תקכו ח' ט שבת - רבי יהוסף ב"ר מנחם מגדל שווארץ בעל תבואות הארץ - תרכה ח' י שבת - רבי יהודה מונק אב"ד מארבורג - תרעז ר' נתן שנייטך - תרח • ר' מאיר בר אברהם ווידיניץ אב"ד ויזל וקליווא - תפד • ר' אייזיק מעץ דיין בהמבורג - תריב

פרשת יתרו

הגאון רבי ברוך קונשט

מתוך מוסף שבת קודש טו בשבט תשמז

את תלמודו קנה רבי ברוך בשיבת פרשבורג המעטירה, ושנים הרבה לאחר מכן, כאשר גאב"ד פרשבורג הגר"ע סופר זצ"ל מבקש היה לאפיין את דמות חניכיה - היה מצביע ואומר: "רבי ברוך מפולדה - הוא פרשבורג!" בתורה השתלם בפרשבורג, מידות נאצלות הביא עמו מביתו. אביו, רבי אברהם אריה, חנווני היה. הזמנים היו קשים, הדלות פשתה והעיקה, הפרוטה לא היתה מצויה, אבל העניים וקשי היום מצאו נחמה פורתא: אין הם צריכים לדאוג מפני חרפת רעב, בחנותו של רבי אברהם אריה יוכלו לקנות בהקפה. הם קנו, וביד רחבה, ורבי אברהם אריה מקיף במאור פנים, אינו מעיר ואינו רומז. אבל גם לקניה בהקפה יש קץ, סוף החשבון לבא. הוא בא בכל שנה, בערב יום הכפורים. ביום זה היה רבי אברהם אריה נוטל את ספרי החובות, על טוריהם המתמשכים, מעביר קו על כל החשבונות של קוניו הנזקקים ואומר: רבוננו של עולם כן תמחה את עוונות עמך בית ישראל כיום מחר...

בן עשרים היה רבי ברוך, כאשר נקרא אל רבו, בעל השבט סופר. שם, בחדר הגדול הספון במדפי ספרים, המתין לו רבו בלוויית רב ישיש ונשוא פנים "רבה של פולדה - פנה אליו השבט סופר - זהו האיש שאתם מחפשים". "המשימה אינה קלה", ענה הרב. "הוא האדם", חזר הגאון ואמר.

בן עשרים ואחת היה כאשר הגיע לפולדה. הוא ארגן בה שיעורי תורה. שיעור בגמרא, במשנה, בהלכה, שיעור למורים יהודים, שיעור לסטודנטים יהודים, שיעורים לקבוצות ילדים. הוא הקים בה ישיבה, הוא הרצה בה את שיעוריו, הוא כיוון את תלמידיה לישיבות, בליטא.

מספר הרב יעקב רוטשילד, מתלמידיו. "רגיל הייתי מפרנקפורט דמיין, קהילת מכורת, שמי שלא היה יודע ספר היה מוציא עצמו מידי חובת לימוד תורה, או פוטר עצמו בשמיעה סבילה של הרצאות תורניות. והנה פתאום אני שומע בחברת ש"ס שבפולדה איך עמלים בעלי בתים - לא חובשי בית המדרש - על מציאת פשט בדף גמרא ביגיעה עצמית משלהם בהדרכת הרב, ולו אף בגמגום בתחילה, וכן בשיעורי המשנה וההלכה. זוכר אני את היום בו הבעתי לפני הרב את הפתעתי והתפעלותי מדרך לימוד זו, והוא אישר לפני בתחושת שמחה וסיפוק שאכן, בכך ראה את יעודו - בשילוב ובמעורבות הלומדים, אף הפשוטים שבנוכחים.

הרב קונשט הפיח רוח חיים בקהילת פולדה, רוח של תורה, חיוניות ופעלתנות. תפקידו של הרב אינו מצטמצם בשיעורי תורה, הוא חובק את כל חיי הקהילה. ויש לזכור שהרב קונשט לא היה רבה של הקהל - בראשה עמד בתחילה הגאון רבי מיכאל כהן, מחשובי רבני אשכנז ומגדולי השתדלנים בה, הוא שהביא את הרב קונשט מפרשבורג. לאחר פטירתו נתמנה בנו, רבי יהודה, כרב. רבי יהודה כהן היה תלמידו של הרב קונשט, אך כשנתמנה למלא את מקום אבותיו הורה הרב קונשט לקהלו פרק בהלכות הנהגה, הוא התייחס אליו ביראת כבוד מופלגת, אל המרא דאתרא, וכשהיה נכנס לבית הכנסת - קם לפניו מלוא קומתו, אות ומופת לכולם.

עם זאת, היה "הדיין" הרוח החיה בקהילה. דבר לא נעשה בה מבלי לדרוש בעצתו ולהשיג את הסכמתו. ובהיות משא הקהל עליו - נשאו באהבה, כאשר ישא האומן את היונק. תור השתרך ליד מושבו עם סיום התפילה. רבים הפונים, איש ובעיותיו, ולאחר מכן, סבבה הדלת על צירה בביתו, רבים הבאים, איש ועניינו ולכולם ענה בנחת, בישוב

הדעת, בשים לב, אף לשאלה הקלה ביותר. אף לתמוהה ביותר. הנה דוגמא:

משך כל שעות היום. היה טרוד רבי ברוך בשיעוריו. בלימודיו, בעסקי הכלל והפרט. רק בשעת לילה מאוחרת כאשר אחרוני הפונים הלכו והמאחר שבמתמידים הקשה את קושייתו וקיבל את תירוצה - התפנה רבי ברוך לשבת ליד המכתבה ולערוך את תשובותיו לשאלות שנשלחו אליו בכתב... ואף כאן, לא בחפזה. נוטל היה את השאלה, מפרקה למרכיביה, מאבחן את יסודותיה, ועונה בבהירות ובמתון, תוך ציון המקורות, עד לפסק דין חתוך. גם באותו לילה, במוצאי ל"ג בעומר היה יושב ליד המכתבה ועורך תשובה, כאשר נשמעו נקישות בדלת הכניסה. רבי ברוך קם ופתח את הדלת. מולו עמד יהודי מכפרי הסביבה. רבי ברוך הזמינו להכנס, גבותיו התרוממו בפליאה. לחיו האחת של האורח היתה מגולחת למשעי. והשניה מכוסה זיפי זקן בן חודש. "למדנו רבנו", פתח היהודי ושאל, "היום ל"ג בעומר היה. כל היום טרוד הייתי, ולפנות ערב התפנתי להתגלח. אך באמצע התגלחת העריב היום, ולא ידעתי אם מותר לי להמשיך בגילוח. הפסקתי איתה, ורתמתי את העגלה. באתי העירה, לשאול שאלה..."

"יפה עשית, הנהן הדיין בהערכה. שב נא, ונעיין בדבר". הוא ניגש לארון הספרים, ופרש על השולחן סידרה של ספרים מרשימים. "המ... כך, רואה אני שבמקרה זה, דגן, מותר יהיה לסיים את התגלחת...". "לו הייתי מחייך בפניו ופוסק לו על אתר - הסביר לאחר מכן - היה אותו יהודי מפסיק מלשאול שאלות - ומי יודע מה תהיה שאלתו הבאה..."

כך הנהיג רבי ברוך את קהילתו ברמה, כך משך את הפונים הרבים בחבלי אהבה, כך קירב את קהלו לתורה.

שבת התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

פברואר 2025

יא	ראשון 9	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:26 שקיעה 5:25	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:34 שקיעה 5:21
יב	שני 10	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:26 שקיעה 5:26	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:33 שקיעה 5:22
יג	שלישי 11	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:25 שקיעה 5:27	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:32 שקיעה 5:23
יד	רביעי 12	אומרים תחנון במנחה	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:24 שקיעה 5:28
טז	חמישי 13	ראש השנה לאילנות לפנות בוקר ט"ז קידוש לבנה 0:18	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:23 שקיעה 5:29
טז	שישי 14	הדלקת נרות יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:22 שקיעה 5:29 פלג המנחה 4:16	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:30 שקיעה 5:26 פלג המנחה 4:17
יז	שבת 15	ישמח משה' בניגון, שלישי עד 'בג"ל, רביעי עד "בהר" חמישי עד "בקול". שישי עליה חשובה ועומדים קצת לפני עשרת הדברות. שנקראות בטעם עליון, ומנגנים לפני תחילת כל אחת מהן. מפטי': בשנת מות המלך עזזיהו מוצאי שבת יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:03 שקיעה 5:30	יום ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:04 שקיעה 5:29

שבת

זריחה רמות

6:21:106:21:506:22:306:23:156:24:106:25:006:26:00

ח יג שבט - רבי יוזפא שמש. ר' יפתח יוסף ב"ר נפתלי (הרץ) הלוי מנצפך - מח"ס מנהגים דק"ק וורמיישא - תלח • ר' שלמה זאמטר דיין באלטונא ח יד שבט - רבי יעקב יהושע ב"ר צבי הירש פאלק בעל פני יהושע אב"ד פפד"מ - תקטז ח טו שבט - רבי ברוך ב"ר אברהם אריה קונשטט מפולדא מראשי ישיבת קול תורה - תשכז ח טז שבט - רבי משה ב"ר שמואל גינז אבי הרעק"א • רבי אביעזרי זליג ב"ר צבי הירש אויערבך - תקכח

פרשת משפטים

חופת טלית

"בבגדו בה - כיון שפירש טליתו עליה - לנישואין"

תפוצת המנהג בעדות ישראל

בעדות הספרדים: נהגו כן בירושלים, (הלכות קטנות א - כב, פרי האדמה א - כג, תפלה לדוד, בן איש חי שנה א' שופטים, שער המפקד ח"א) ובכל ארץ ישראל, (ברכי יוסף או"ח ח' שמחת כהן ה). בבבל, (ר"ע סומך בשו"ת זבחי צדק) מצרים, (גינת ורדים או"ח א' כה, מנהגי מצרים, נהר מצרים, אבן ספיר) תוניס, (שו"ת די השב א) אלגיר (מנהגי אלגיר) מרוקו (ר"י משאש) סוריה (פני יצחק, ר"י עטיה) ליוורנו, (בית עובד) יוון (ר"ח אלגזי) תורכיה, (שיירי כנסת הגדולה או"ח ח -א פרי האדמה) בוכארה, גרוזיה, וחלק מקהילות תימן, (היכל עבודת ה' ח"ד, ויצבור יוסף בר ח"ד)

ובאשכנז: (הב"ח (משיב נפש) נחלת שבעה (יב) עולת תמיד, (או"ח ח) נוהג כצאן יוסף, שבות יעקב, (ב' כג) ר' יהודה מילר (א' נט) מור וקציעה (או"ח כב) מאורי אור (ח"ד) ארצות החיים, (י - יב) מנהגים ביידיש, שו"ת בנין ציון (קלט) רש"ר הירש (דברים כד - א) [יש לציין שמתרגמי הפירוש לעברית לא דייקו כאן בתרגום] ר"ש קרליבך (בעל פלא יועץ) שו"ת סתרי ומגיני, ועוד)

מנהג זה נשמר עד ימינו בהולנד, ובצרפת, (בשווייץ בטל המנהג לפני כמה עשרות שנים בודדות) וכן התקבל אצל יוצאי אשכנז בארה"ב, ומקצתם המשיכו בזה גם בא"י.

מנהג פולין: יריעה על גבי כלונסאות

בימי קדם נהגו כמנהג הישן בחופת טלית. אבל מהתקופה שלפני הרמ"א החלו בהדרגה להשתמש לחופה ביריעה הפרוסה מעל ארבעה כלונסאות. (הראשון שמזכיר את הסוג הזה של חופה הוא הרמ"א) מנהג זה התפתח כנראה מהמקומות שהשתמשו בזה להוליך את הכלה למקום החופה, (מנהג כבוד שהיה נוהג אצל האפיפיורים) ולאט לאט חזרו לומר לא הטלית היא החופה אלא הכלונסאות. וכך נעלם לגמרי המנהג בפולין.

למרות שחופת הכלונסאות היתה המנהג הרווח בפולין, סברו רוב הפוסקים בפולין שהיריעה ע"ג הכלונסאות אינה חופה כלל, ואינה קונה, ואינה נחשבת נשואה עד שתתיחד אתו. (רשימה חלקית: משאת בנימין, פרישה (אה"ע סא - ב, סב - א). בית שמואל (אה"ע סב - א) הגר"א (אה"ע נה - ט) קצור שולחן ערוך (קמח א) דרך החיים, פתחי תשובה

(נה - ב) אבני נזר (קמב) ובאו"ח של"ט: מג"א (י) באר היטב, אליה רבה, מחצית השקל, אשל אברהם, משנה ברורה. ועוד).

פוסקי אשכנז לעומת זאת החזיקו את חופת הטלית הנהוגה אצלם כחופה גמורה הקונה לכל דבר. ולא הצריכו אפילו יחוד. (וכ"ש שלא הביאו יריעה על כלונסאות כיון שהחופה צריכה להיות תחת כיפת השמים ולא תחת היריעה עם הכלונסאות).

חוסר האימון של פוסקי פולין בחופתם, מול האימון של פוסקי שאר מדינות בחופת הטלית הנהוגה אצלם, הולידה חילוק מנהג בחופת אלמנה, שבאשכנז עושים לה חופת טלית כרגיל בחצר. ובפולין אין עושים רק יחוד ותו לא. (כיום התקבל המנהג אצלם לעשות כלונסאות בתוך הבית)

הספרדים לא הכירו מעולם את היריעה עם הכלונסאות. ונהגו כל הדורות בחופת טלית כנזכר לעיל. בדורנו בהשפעת בני מזרח אירופה החלו להפשיט את הטלית מהחתן והכלה ולפרוש אותה מעל ראשיהם. בהמשך נוספה היריעה עם הכלונסאות, וכיום רבים מהם כבר לא מעטפים את החתן והכלה בכלל, אלא מיד פורסים את הטלית למעלה.

יח	ראשון 16	י-ם זריחה 6:20 שקיעה 5:31 ב"ב 6:27 ק"ס 6:21 חיפה 6:25																	
יט	שני 17	י-ם זריחה 6:19 שקיעה 5:32 ב"ב 6:26 ק"ס 6:20 חיפה 6:24																	
כ	שלישי 18	י-ם זריחה 6:18 שקיעה 5:33 ב"ב 6:26 ק"ס 6:19 חיפה 6:23																	
כא	רביעי 19	י-ם זריחה 6:17 שקיעה 5:34 ב"ב 6:24 ק"ס 6:18 חיפה 6:22																	
כב	חמישי 20	י-ם זריחה 6:16 שקיעה 5:34 ב"ב 6:23 ק"ס 6:17 חיפה 6:22																	
כג	שישי 21	י-ם זריחה 6:15 שקיעה 5:35 ב"ב 6:22 ק"ס 6:15 חיפה 6:20 פלג המנחה 4:20	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 4:56 5:10 5:04 5:02 4:56 5:00																
כד	שבת 22	י-ם זריחה 5:36 שקיעה 5:32 ב"ב 5:32 ק"ס 5:35 חיפה 5:33	מברכין החודש, ר"ח ביום ו וביום ז המולד ליל שישי 19:02 0 חלק' משפטים לוי עד המבעיר את הבערה. קדיש של קה"ת בניגון מיוחד לברכת החודש, א"א הזכרת נשמות ומי שבירך לקהל. השץ מכריז 'ראש חודש אדר יהיה ביום השישי וביום שב"ק הבעל"ט', קו"ח אומרים 'יחדשהו' ומ'לחיים ולשלום' בניגון פורים. י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 6:09 6:10 6:09 6:09 6:09 6:09 <table><tr><td>זריחה רמות</td><td>6:20:15</td><td>6:19:10</td><td>6:18:00</td><td>6:17:00</td><td>6:15:50</td><td>6:14:45</td><td>6:13:20</td></tr><tr><td>שבת</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	זריחה רמות	6:20:15	6:19:10	6:18:00	6:17:00	6:15:50	6:14:45	6:13:20	שבת							
זריחה רמות	6:20:15	6:19:10	6:18:00	6:17:00	6:15:50	6:14:45	6:13:20												
שבת																			

ח' יט שבט - ר' יועץ משה גוטליב דיין בהמבורג - תרלג ח' כ שבט - רבי דוד וינסבכר רב עדת ישראל שטרסבורג - תשעב • ר' ירמיה פיורשט דיין המבורג ואלטונא - תעט ח' כא שבט - רבי יהודה לייב ב"ר מרדכי קארלבורג אב"ד קרעפעלד - תקצה ח' כב שבט - רבי יעקב הכהן פופרש כץ בעל "שב יעקב" - תק • רבי יוסף וולגמוט מראשי הסמינר לרבנים ברלין - תשכ

פרשת תרומה (שקלים)

פרשת תרומה – ב' דראש חודש אדר – פרשת שקלים

לקראת כל אחת משבתות ארבע הפרשיות תולים פרוכת ומניחים כיסויים מיוחדים של עמוד הש"ץ וה'אלממור' (בימה).

בליל שבת 'ברכו', 'מלכותך', 'ונאמר', 'השכיבנו' וחלקו השני של חצי קדיש נאמרים בניגונים המיוחדים לשבתות בהן קוראים בשני ספרי תורה. 'ופרוש עלינו', 'ושמרו' וחלקו הראשון של חצי קדיש – בניגוני פרשת שקלים.

לפני תפילת העמידה של ערבית ליל שבת מכריזים: 'ראש חודש'.

בשחרית אומר הש"ץ 'בפי ישרים' בניגון המיוחד לשבתות שקוראים בהן בשני ספרי תורה.

אומרים יוצר של פרשת שקלים 'א' מתנשא לכל'. אופן 'לך אלים' של שבת וראש חודש בניגון, נוסח 'אמת ויציב' הקצר והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בניגון, זולת של פרשת שקלים 'אתה אהבת'.

בחזרת הש"ץ אומרים קרובות לשבת שקלים 'אז מאז זמות'.

'הודו' ו'אנא' שבהלל נאמרים באחד מניגוני פורים.

מוציאים שלושה ספרי תורה, ועולים ששה קרואים בספר ראשון.

לוי קורא עד 'לפני תמיד', שלישי – עד 'מראה בהר', רביעי – עד 'מלמעלה', חמישי – עד 'הראית בהר', ששי קורא עד סוף פרשת השבוע.

לפני הגבהת ספר התורה הראשון, מניחים על הבימה את ספר התורה השני לשמאל הראשון. 'מי שברך' לעולה הששי נאמר אחרי הגבהת ספר התורה הראשון. המגביה מוסר את הספר למכובד בהוצאת הספר השני.

לעולה השביעי קוראים את פרשת ראש חודש. לפני אמירת חצי קדיש אחר עליית שביעי בספר התורה השני, מכסים את ספר התורה השני ומניחים את ספר התורה השלישי לשמאל השני. אך אין חוזרים להניח את ספר התורה הראשון על הבימה.

החלק הראשון של חצי הקדיש אחרי קריאת התורה נאמר בניגון שבת וראש חודש, וחלקו השני – בניגון פרשת שקלים. 'מי שברך' לעולה השביעי נאמר אחרי הגבהת ספר התורה השני. המגביה מוסר את הספר למכובד בהוצאת הספר השלישי.

למפטיר קוראים בספר התורה השלישי את פרשת שקלים. מפטירים הפטרת פרשת שקלים 'בן שבע שנים יהואש'.

אין מזכירים נשמות.

בהחזרת הספרים לארון הקודש, ש"ץ נוטל מידי המגביה האחרון את ספר התורה בו קראו מפטיר כדי להחזירו

לארון הקודש. אחר הש"ץ הולכים שני מחזיקי הספרים הנוספים.

בעמידה של מוסף, בברכת 'אתה יצרת', בין פסוקי קרבן שבת לפסוקי קרבן ראש חודש, אומרים: 'זה קרבן שבת וקרבן ראש חודש כאמור'.

בחזרת הש"ץ אומרים קרובות 'אשכול איווי', בניגוני פרשת שקלים, בהם מזמרים גם חלק מהקדושה.

בסוף קדושה אחר עניית הקהל 'אני ה' אלהיכם', אומרים את הפיוט של שבת וראש חודש: 'אלהיכם יזריח'.

'לדור ודור' נאמר בניגון שבת, 'הא' הקדוש' – בניגון יום טוב, עד 'כאמור', 'וביום השבת' – בניגון שבת, עד 'זה קרבן שבת', ומ'וקרבן ראש חודש כאמור, ובראשי חדשיכם' – בניגון יום טוב, 'ישמחו' – בניגון שבת, 'אלינו' עד 'לטובה ולברכה' – בניגון יום טוב, 'לששון ולשמחה' עד 'ולסליחת עון' – באחד מניגוני פורים, 'כי בעמך' עד סוף העמידה (חוץ מהפיוטים הנאמרים בניגוני פרשת שקלים) – בניגון שבת.

קדיש 'תתקבל' – בניגון פרשת שקלים.

במנחה, כהן קורא עד 'לכבוד ולתפארת', לוי – עד 'ואת השש'.

אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

שבט התשפה-אדר התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

פברואר 2025-מרץ 2025

כה	ראשון	23										
כו	שני	24										
כז	שלישי	25										
כח	רביעי	26										
כט	חמישי	27	ערב ר"ח, יום כיפור קטן									
ל	שישי	28	הדלקת נרות א דראש חודש י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 5:01 5:16 5:10 5:08 5:01 5:06									
א	שבת	1	תרומה (שבת שקלים) מפטי': בן שבע שנים מוצאי שבת י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 6:14 6:15 6:14 6:14 6:14 6:14 זריחה רמות 6:12:25 שבת 6:05:30 שישי 6:06:30 חמישי 6:07:45 רביעי 6:08:55 שלישי 6:10:05 שני 6:11:30									

ח כה שבת - רבי צבי בנימין ב"ר יצחק אויערבך רבה האחרון של קהילת הלברשטט - תשלג ח כז שבת - רבי משה ראפ, דיין בפפד"מ - תקכב ח א אדר - רבי גבריאל אסקלס אב"ד מיץ - תעח • נס מינצברק • ר' שמואל אורגלר דיין באלטונא - תסג

פרשת תצווה (זכור)

מנהגי השבת פרשת תצווה-זכור

בשחרית אומר הש"ץ את המילים 'וכתוב רננו צדיקים בה' לישירים נאווה תהלה', בניגון 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם' של ברכת המגילה. 'בפי ישרים' - בניגון המיוחד לשבתות שקוראים בהן בשני ספרי תורה.

בסילוק שבחזרת הש"ץ 'אלהים אל דמי' אומר הש"ץ את הקטע 'והמזכירים את ה' עד 'שוש אשירי בה', בניגון פרשת זכור.

'מי שברך' לעולה השביעי נאמר אחרי הגבהת הספר הראשון. המגביה מוסר את הספר למכובד בהוצאת הספר השני. למפטיר מעלים את הרב.

הקריאה המקובלת היא 'תמחה את זכר עמלק', הזי"ן של 'זכר' בצירי, ולא נהגו לכפול את הקריאה.

בהפטרה את המילה 'ומה' (קול הצאן הזה באזני), יש האומרים בהטעמה מיוחדת כדי להבליט את הרמז של הנביא לגעיית הצאן. אין מזכירים נשמות. קדיש 'תתקבל' אחר מוסף נאמר בניגון פרשת זכור או בניגון נבחר.

מנהגי תענית אסתר

מחוסר מקום בשבוע הבא

את הפזמון 'במתי מספר' אומר הש"ץ בנעימה המיוחדת לפזמונים של צום גדליה, עשרה בטבת ותענית אסתר. אחר אומרו את החרוז הראשון חוזר עליו הקהל באותה נעימה. הש"ץ ממשיך לומר בניגון את שאר החרוזים, והקהל עמו בקול נמוך. בסופו חוזר הקהל לומר את החרוז הראשון בקול רם ובנעימה.

יש שנהגו שהש"ץ מסיים ברכת 'ענגנו' בניגון 'שומע תפלה'. א"א אבינו מלכנו מלבד עשיית.

מחצית השקל

נותנים כספי צדקה לפני מנחה לתוך שלוש קערות מיוחדות, המסומנות במילים: 'מעות פורים', 'מחצית השקל' ו'צדקה'.

'מעות פורים'. עבור: חלוקה לעניי העיר לסעודת פורים, היינו מתנות לאביונים. סכום הנתינה: ג' מחציות מטבע של אותה מדינה.

'מחצית השקל'. עבור: לומדי תורה בירושלים, סכום הנתינה: ערך מחצית השקל בזמן שבית המקדש היה קיים.

'צדקה'. עבור: מטרות צדקה שונות, מצד אגרא דתעניתא, צדקתא. סכום הנתינה: דמי הסעודות שלא נאכלו בתענית, ככל אשר ידבנו לבו.

מנחה של תענית אסתר

קוראים לישראל לעלות לתורה, בלא הזכרת שמו, במילים: "יעמוד מפטיר". בפסוק אחרון של 'ויחל', קוראים את המילים 'אשר אתה בקרבנו' בניגון קדמא ואזלא של מגילת אסתר. 'ענגנו'. 'שים שלום' במקום 'שלום רב'. 'רבון העולמים' של תענית.

בארץ ישראל: הכהנים עולים לדוכן. בחוץ לארץ: הש"ץ אומר 'או"א ברכנו'. אין אומרים תחנון.

ליל פורים (ליל י"ד באדר)

מרבית באורות ונורות בבית הכנסת.

אָבֵל אינו עובר לפני התיבה בכל תפילות פורים. בעל 'יארצייט' עובר.

'שיר המעלות הנה ברכו' וחצי קדיש נאמרים לפני ערבית, כבכל מעריב בזמנו בחול. מאריכים באמירת 'ברכו' בניגון מוצאי שבת כנהוג בכל יום שאין בו תחנון, אך לא מאריכים באמירת 'והוא רחום'.

אחר שמונה עשרה אומרים קדיש 'תתקבל', וקוראים את המגילה.

בגמר קריאת המגילה והברכה שאחריה, אומרים 'אשר הניא' ומזמרים 'שושנת יעקב'. הגירסא הישנה היא 'ברכה אסתר בעדי' בלי המילה 'מגנה' שנוספה בסידורי רעדליים. לפני 'וגם חרבונה' יש להוסיף את הקטע שהושמט בידי הצנזורה: אָרוּרִים כָּל הָעָרְלִים. בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל (ולא: 'ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים').

אומרים 'ואתה קדוש' ושוב קדיש 'תתקבל'. עלינו.

קריאת המגילה

בשנה זו שבערים המוקפות קוראים את המגילה קודם זמנה, לכתחילה יש לקרוא את המגילה דווקא במניין עשרה, גם הנשים. לקריאת המגילה עומד הרב לימין הקורא והגבאי - לשמאלו.

פותחים את המגילה ופושטים אותה עד סופה וכופלים את היריעות זו על זו באופן שתהיינה היריעות הראשונות לעיני הש"ץ בתחילת הקריאה.

יש הנזהרים שלא לגעת במגילה בעת הקריאה משום 'האוחז ערום', ואוחזים אותה בעמוד ונרתיק המחוברים לה.

לפני אמירת הברכות מכריזים: "שתיקה יפה בשעת קריאת המגילה והברכות".

בקריאה של ליל פורים ראוי לכון בברכת 'שהחיינו' גם על משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים של מחר, מפני שאין מברכים 'שהחיינו' ביום.

אדר התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

מרץ 2025

ב	ראשון	מברכין הלבנה בערב החל מ-18:40						
		2	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:05
			5:42	5:39	6:05	6:08	שקיעה	5:39
ג	שני							
		3	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:04
			5:43	5:40	6:04	6:07	שקיעה	5:40
ד	שלישי							
		4	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:03
			5:44	5:40	6:03	6:05	שקיעה	5:41
ה	רביעי							
		5	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:02
			5:44	5:41	6:02	6:04	שקיעה	5:42
ו	חמישי							
		6	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:00
			5:45	5:42	6:01	6:03	שקיעה	5:42
ז	שישי	הדלקת נרות						
		7	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:59
			5:06	5:21	5:15	5:14	שקיעה	5:43
			5:12	5:07	5:07	5:07	פלג המנחה	4:29
ח	שבת	תצווה (שבת זכור)						
		8	מפטי': כה אמר ה צבאות					
			מוצאי שבת					
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:19
			6:19	6:20	6:20	6:20	שקיעה	5:44
			6:19	6:20	6:20	6:20	זריחה	6:04
			6:03:10	6:01:55	6:00:45	5:59:35	שקיעה	5:44
			5:58:20	5:57:05	5:55:50	5:54:35	זריחה	6:04
			5:57:05	5:55:50	5:54:35	5:53:20	שקיעה	5:44
			5:56:05	5:54:50	5:53:35	5:52:20	זריחה	6:04
			5:55:05	5:53:50	5:52:35	5:51:20	שקיעה	5:44

ח ב אדר - רבי קלונימוס קלמן ב"ר יהודה לייב רוטשילד אב"ד באד הומבורג ח ג אדר-ב - רבי חיים צבי הירש ברלין בעל "עצי ארזים" - תקסב ח ד אדר-א - רבי אליהו מפולדה, בעל פירוש מהרא"ף לירושלמי - תצא ח ה אדר - רבי אברהם ב"ר אנוש הלוי בינג אב"ד וירצבורג - תרא • רבי משה אב"ד מנהיים - תמב • רבי אנשיל הלוי שאפליך ראש ישיבת רוסהיים - תקלג ח ז אדר - רבי יוסף הלוי אשכנזי אב"ד מיץ - שפח • יום הספדים ותענית בכל הקהילות ח ח אדר - ר' יחזקאל יואלזון דיין באלטונא - תרמו

כי תשא (הפסקה א, שושן פורים)

קריאת המגילה - המשך

את הפסוקים הבאים אומר הקהל תחילה ואחר כך הש"ץ:
'איש יהודי' עד 'ימיני' (ב, ה) / 'ומרדכי' עד 'ושמחה' (ח, טו)
/ 'ליהודים' עד 'ויקר' (ח, טז) / 'חמש מאות איש' עד
'עשרת' (ט, ו-י) / 'כי מרדכי' עד הסוף (הפסוק האחרון).

בפסוקים הבאים קוראים בניגון איכה: 'וכלים מכלים
שונים' (א, ז) / 'אשר הגלה' עד 'מלך בבל' (ב, ו) / 'והמלך
והמן' עד 'ומרה' (ג, טו - ד, א) / 'אבל גדול' עד 'לרבים' (ד, ג)
/ 'וכאשר אבדתי אבדתי' (ד, טז) / 'כי איככה אוכל' עד
'מולדתי' (ח, ו).

בפסוקים הבאים משמיעים ניגוני שמחה ידועים: 'להראות'
עד 'היא' (א, יא) / 'להיות' עד 'עמו' (א, כב) / 'והנערה' עד
'ויעש כן' (ב, ד) / 'ובהגיע תור אסתר בת אביחיל' (ב, טו) /
'ויאהב' עד 'ושתי' (ב, יז) / 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך'
(ו, א) ומלת 'המלך' שאחריו בניגון 'המלך' שבימים נוראים
לפני 'ושב על כסא' / 'מהר' עד 'אשר דברת' (ו, י) / 'ויתלך'
עד 'שככה' (ז, י) / 'הרצים' עד 'הבירה' (ח, יד) / 'ומרדכי' עד
'ושמחה' (ח, טו) / 'ליהודים' עד 'ויקר' (ח, טז) / 'וכל מעשה'
עד 'פרס' (י, ב) / 'כי מרדכי' עד הסוף (הפסוק האחרון).

בפסוקים הבאים מרים הקורא את קולו, מפני שהשם הוי'
מופיע בראשי התיבות או בסופן: 'היא וכל הנשים יתנו' (א, כ)
/ 'יבא המלך והמן היום' (ה, ד) / 'זה איננו שוה לי' (ה, יג)
/ 'כי כלתה אליו הרעה' (ז, ז).

וכן מרים קולו באמירת: 'רוח והצלה' עד 'אחר' (ד, יד) /
'ככה' עד 'ביקר' (ו, יא).

יש הכופלים את הפסוקים הבאים: 'אשר נתן המלך' (ח, יא),
פעם ראשונה את כל הפסוק כשהמילה 'להרוג' נקראת
בלא וי"ו החיבור, ופעם שניה את כל הפסוק כשהמילה
'ולהרוג' נקראת עם וי"ו החיבור; 'נקהלו היהודים' (ט, ב).

פעם ראשונה את כל הפסוק כשהמילה 'בפניהם' נקראת
בב"ת, ופעם שניה את כל הפסוק כשהמילה 'לפניהם'
נקראת בלמ"ד.

שחרית של פורים (י"ד באדר)

אחת מחמש ההשכמות.

'אדון עולם' בניגון פורים, וכן 'ועלו מושיעים' עד 'לאמר'.
'ברכו' בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון.

בחזרת הש"ץ אומרים קרובות 'ויאהב אומן' (בני ירושלים,
ביום זה שהוא ראשון לפורים המשולש וקוראים בו את
המגילה, אף הם אומרים את הקרובות, שהן מענין
המגילה). בסוף כל קטע הש"ץ אומר את שני החרוזים
האחרונים בניגון, ובמילה הנזכרת מפסוק במגילה הש"ץ
מגביה את קולו.

לפני סיום ברכת המינים, הש"ץ אומר את המילים מ'יום
ליום יביע' עד 'לנצור' בניגון פורים. באמירת 'שובר אויבים
ומכניע זדים' מרים הש"ץ את קולו בניגון הנהוג באמירת
'בא"י שומע תפילה'.

בערי הפרזות: חצי קדיש לאחר קריאת התורה נאמר בניגון
של פורים.

אין מברכים 'שהחיינו' בקריאת המגילה של שחרית, שכבר
יצאו בברכה של אתמול.

אין אומרים 'אשר הניא', מפני שאמרו קרובות בחזרת
הש"ץ, אך מזמרים את סופו 'שושנת יעקב'.

אם יש ברית מילה, מלים בסוף התפילה כבשאר ימים.

בבית הכנסת אין לימוד אחרי התפילה.

סעודת פורים

מקדימים ביותר את הסעודה מפני כניסת שבת ומשתדלים
להתחילה לפני חצות.

יש האוכלים בשר מעושן המכונה 'המן' (מפני שבשר זה
נתלה לצורך עישונו), ואת המאפה בצורת אדם הקרוי
'המן'.

יש נוהגים לזמר 'אגגי קם לאבד ידידים', או זמירות ושירים
אחרים בלשון הקודש וביידיש-דייטש.

פרשת כי תשא - הפסקה ראשונה - שושן פורים

בשחרית אומרים יוצר 'אור זרוע'. אף בני ירושלים, שלהם
הוא יום שני של פורים המשולש, אומרים את הפיוט.

כהן קורא עד 'לדרתם', לוי - עד 'אשר צויתך יעשו', שלישי
- עד 'לעשות לעמו', רביעי - עד 'היום ברכה', חמישי -
עד 'ונחלתנו'.

בערים המוקפות חומה

בליל שבת 'ברכו', 'מלכותך', 'ונאמר', 'השכיבנו' וחלקו
השני של חצי קדיש נאמרים בניגונים המיוחדים לשבתות
בהן קוראים בשני ספרי תורה בשחרית אומרים 'אדון
עולם' באחד מניגוני פורים, וכן 'ועלו מושיעים' עד 'לאמר'.
'כפי ישרים' בניגון המיוחד לשבתות שקוראים בהן בשני
ספרי תורה.

רבי אלעזר הקליר, שקרובותיו לפורים שחל בחול נאמרות
באשכנז, פייט קרובות שתוכנן מתאים לפרשת זכור או
לשבת פורים והובאו לדפוס בדור האחרון, ואלה שנפשמ
כמהה לאמירת פיוטים יכולים לאומרם אחר חזרת הש"ץ.

אדר התשפה

הזמנים לפי שעון חורף

מרץ 2025

זריחה	5:57	6:03	5:58	5:55	5:52	5:54	5:48	5:50	5:47	5:45	5:44	5:46	5:45	5:47	5:48	5:49	5:50	5:51	5:52	5:53	5:54	5:55	5:56	5:57	5:58	5:59	6:00	6:02	6:03	6:04	6:05	6:06	6:07	6:08	6:09	6:10	6:11	6:12	6:13	6:14	6:15	6:16	6:17	6:18	6:19	6:20	6:21	6:22	6:23	6:24	6:25	6:26	6:27	6:28	6:29	6:30	6:31	6:32	6:33	6:34	6:35	6:36	6:37	6:38	6:39	6:40	6:41	6:42	6:43	6:44	6:45	6:46	6:47	6:48	6:49	6:50	6:51	6:52	6:53	6:54	6:55	6:56	6:57	6:58	6:59	7:00	7:01	7:02	7:03	7:04	7:05	7:06	7:07	7:08	7:09	7:10	7:11	7:12	7:13	7:14	7:15	7:16	7:17	7:18	7:19	7:20	7:21	7:22	7:23	7:24	7:25	7:26	7:27	7:28	7:29	7:30	7:31	7:32	7:33	7:34	7:35	7:36	7:37	7:38	7:39	7:40	7:41	7:42	7:43	7:44	7:45	7:46	7:47	7:48	7:49	7:50	7:51	7:52	7:53	7:54	7:55	7:56	7:57	7:58	7:59	8:00	8:01	8:02	8:03	8:04	8:05	8:06	8:07	8:08	8:09	8:10	8:11	8:12	8:13	8:14	8:15	8:16	8:17	8:18	8:19	8:20	8:21	8:22	8:23	8:24	8:25	8:26	8:27	8:28	8:29	8:30	8:31	8:32	8:33	8:34	8:35	8:36	8:37	8:38	8:39	8:40	8:41	8:42	8:43	8:44	8:45	8:46	8:47	8:48	8:49	8:50	8:51	8:52	8:53	8:54	8:55	8:56	8:57	8:58	8:59	9:00	9:01	9:02	9:03	9:04	9:05	9:06	9:07	9:08	9:09	9:10	9:11	9:12	9:13	9:14	9:15	9:16	9:17	9:18	9:19	9:20	9:21	9:22	9:23	9:24	9:25	9:26	9:27	9:28	9:29	9:30	9:31	9:32	9:33	9:34	9:35	9:36	9:37	9:38	9:39	9:40	9:41	9:42	9:43	9:44	9:45	9:46	9:47	9:48	9:49	9:50	9:51	9:52	9:53	9:54	9:55	9:56	9:57	9:58	9:59	10:00	10:01	10:02	10:03	10:04	10:05	10:06	10:07	10:08	10:09	10:10	10:11	10:12	10:13	10:14	10:15	10:16	10:17	10:18	10:19	10:20	10:21	10:22	10:23	10:24	10:25	10:26	10:27	10:28	10:29	10:30	10:31	10:32	10:33	10:34	10:35	10:36	10:37	10:38	10:39	10:40	10:41	10:42	10:43	10:44	10:45	10:46	10:47	10:48	10:49	10:50	10:51	10:52	10:53	10:54	10:55	10:56	10:57	10:58	10:59	11:00	11:01	11:02	11:03	11:04	11:05	11:06	11:07	11:08	11:09	11:10	11:11	11:12	11:13	11:14	11:15	11:16	11:17	11:18	11:19	11:20	11:21	11:22	11:23	11:24	11:25	11:26	11:27	11:28	11:29	11:30	11:31	11:32	11:33	11:34	11:35	11:36	11:37	11:38	11:39	11:40	11:41	11:42	11:43	11:44	11:45	11:46	11:47	11:48	11:49	11:50	11:51	11:52	11:53	11:54	11:55	11:56	11:57	11:58	11:59	12:00	12:01	12:02	12:03	12:04	12:05	12:06	12:07	12:08	12:09	12:10	12:11	12:12	12:13	12:14	12:15	12:16	12:17	12:18	12:19	12:20	12:21	12:22	12:23	12:24	12:25	12:26	12:27	12:28	12:29	12:30	12:31	12:32	12:33	12:34	12:35	12:36	12:37	12:38	12:39	12:40	12:41	12:42	12:43	12:44	12:45	12:46	12:47	12:48	12:49	12:50	12:51	12:52	12:53	12:54	12:55	12:56	12:57	12:58	12:59	13:00	13:01	13:02	13:03	13:04	13:05	13:06	13:07	13:08	13:09	13:10	13:11	13:12	13:13	13:14	13:15	13:16	13:17	13:18	13:19	13:20	13:21	13:22	13:23	13:24	13:25	13:26	13:27	13:28	13:29	13:30	13:31	13:32	13:33	13:34	13:35	13:36	13:37	13:38	13:39	13:40	13:41	13:42	13:43	13:44	13:45	13:46	13:47	13:48	13:49	13:50	13:51	13:52	13:53	13:54	13:55	13:56	13:57	13:58	13:59	14:00	14:01	14:02	14:03	14:04	14:05	14:06	14:07	14:08	14:09	14:10	14:11	14:12	14:13	14:14	14:15	14:16	14:17	14:18	14:19	14:20	14:21	14:22	14:23	14:24	14:25	14:26	14:27	14:28	14:29	14:30	14:31	14:32	14:33	14:34	14:35	14:36	14:37	14:38	14:39	14:40	14:41	14:42	14:43	14:44	14:45	14:46	14:47	14:48	14:49	14:50	14:51	14:52	14:53	14:54	14:55	14:56	14:57	14:58	14:59	15:00	15:01	15:02	15:03	15:04	15:05	15:06	15:07	15:08	15:09	15:10	15:11	15:12	15:13	15:14	15:15	15:16	15:17	15:18	15:19	15:20	15:21	15:22	15:23	15:24	15:25	15:26	15:27	15:28	15:29	15:30	15:31	15:32	15:33	15:34	15:35	15:36	15:37	15:38	15:39	15:40	15:41	15:42	15:43	15:44	15:45	15:46	15:47	15:48	15:49	15:50	15:51	15:52	15:53	15:54	15:55	15:56	15:57	15:58	15:59	16:00	16:01	16:02	16:03	16:04	16:05	16:06	16:07	16:08	16:09	16:10	16:11	16:12	16:13	16:14	16:15	16:16	16:17	16:18	16:19	16:20	16:21	16:22	16:23	16:24	16:25	16:26	16:27	16:28	16:29	16:30	16:31	16:32	16:33	16:34	16:35	16:36	16:37	16:38	16:39	16:40	16:41	16:42	16:43	16:44	16:45	16:46	16:47	16:48	16:49	16:50	16:51	16:52	16:53	16:54	16:55	16:56	16:57	16:58	16:59	17:00	17:01	17:02	17:03	17:04	17:05	17:06	17:07	17:08	17:09	17:10	17:11	17:12	17:13	17:14	17:15	17:16	17:17	17:18	17:19	17:20	17:21	17:22	17:23	17:24	17:25	17:26	17:27	17:28	17:29	17:30	17:31	17:32	17:33	17:34	17:35	17:36	17:37	17:38	17:39	17:40	17:41	17:42	17:43	17:44	17:45	17:46	17:47	17:48	17:49	17:50	17:51	17:52	17:53	17:54	17:55	17:56	17:57	17:58	17:59	18:00	18:01	18:02	18:03	18:04	18:05	18:06	18:07	18:08	18:09	18:10	18:11	18:12	18:13	18:14	18:15	18:16	18:17	18:18	18:19	18:20	18:21	18:22	18:23	18:24	18:25	18:26	18:27	18:28	18:29	18:30	18:31	18:32	18:33	18:34	18:35	18:36	18:37	18:38	18:39	18:40	18:41	18:42	18:43	18:44	18:45	18:46	18:47	18:48	18:49	18:50	18:51	18:52	18:53	18:54	18:55	18:56	18:57	18:58	18:59	19:00	19:01	19:02	19:03	19:04	19:05	19:06	19:07	19:08	19:09	19:10	19:11	19:12	19:13	19:14	19:15	19:16	19:17	19:18	19:19	19:20	19:21	19:22	19:23	19:24	19:25	19:26	19:27	19:28	19:29	19:30	19:31	19:32	19:33	19:34	19:35	19:36	19:37	19:38	19:39	19:40	19:41	19:42	19:43	19:44	19:45	19:46	19:47	19:48	19:49	19:50	19:51	19:52	19:53	19:54	19:55	19:56	19:57	19:58	19:59	20:00	20:01	20:02	20:03	20:04	20:05	20:06	20:07	20:08	20:09	20:10	20:11	20:12	20:13	20:14	20:15	20:16	20:17	20:18	20:19	20:20	20:21	20:22	20:23	20:24	20:25	20:26	20:27	20:28	20:29	20:30	20:31	20:32	20:33	20:34	20:35	20:36	20:37	20:38	20:39	20:40	20:41	20:42	20:43	20:44	20:45	20:46	20:47	20:48	20:49	20:50	20:51	20:52	20:53	20:54	20:55	20:56	20:57	20:58	20:59	21:00	21:01	21:02	21:03	21:04	21:05	21:06	21:07	21:08	21:09	21:10	21:11	21:12	21:13	21:14	21:15	21:16	21:17	21:18	21:19	21:20	21:21	21:22	21:23	21:24	21:25	21:26	21:27	21:28	21:29	21:30	21:31	21:32	21:33	21:34	21:35	21:36	21:37	21:38	21:39	21:40	21:41	21:42	21:43	21:44	21:45	21:46	21:47	21:48	21:49	21:50	21:51	21:52	21:53	21:54	21:55	21:56	21:57	21:58	21:59	22:00	22:01	22:02	22:03	22:04	22:05	22:06	22:07	22:08	22:09	22:10	22:11	22:12	22:13	22:14	22:15	22:16	22:17	22:18	22:19	22:20	22:21	22:22	22:23	22:24	22:25	22:26	22:27	22:28	22:29	22:30	22:31	22:32	22:33	22:34	22:35	22:36	22:37	22:38	22:39	22:40	22:41	22:42	22:43	22:44	22:45	22:46	22:47	22:48	22:49	22:50	22:51	22:52	22:53	22:54	22:55	22:56	22:57	22:58	22:59	23:00	23:01	23:02	23:03	23:04	23:05	23:06	23:07	23:08	23:09	23:10	23:11	23:12	23:13	23:14	23:15	23:16	23:17	23:18	23:19	23:20	23:21	23:22	23:23	23:24	23:25	23:26	23:27	23:28	23:29	23:30	23:31	23:32	23:33	23:34	23:35	23:36	23:37	23:38	23:39	23:40	23:41	23:42	23:43	23:44	23:45	23:46	23:47	23:48	23:49	23:50	23:51	23:52	23:53	23:54	23:55	23:56	23:57	23:58	23:59	24:00
-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ח' ט אדר - רבי יחיאל מיכל ב"ר אליעזר שלינגר מהמבורג מייסד ישיבת קול תורה - תשט' ח' י אדר - תחילת גירוש היהודים מנירנברג - רנח • תענית גזירת ק"ט בוורמיישא ח' יא אדר - רבי מיכל חסיד אב"ד ברלין - תפח • ר' יצחק שוואב דיין
 בוונדסבך והמבורג - תקמ"ט ח' יג אדר - רבי יהודה החסיד בעל ספר חסידים (וי"א בט' באדר) • רבי יעקב קאפיל הלוי במברגר אב"ד וורמיישא - תרכ"ד • ר' מרדכי גופמא ב"ר יוחל פרידבורג דיין באלטונא והמבורג - תקס"ד ח' טו אדר - ר' אריה
 ליב לונדין דיין באלטונא והמבורג - תקכ"ט

פרשת ויקהל (פרה)

הרב מרדכי הלוי הורוויץ

מתוך "רבני פרנקפורט"

הרב מרדכי הלוי (מרכוס) הורוויץ נולד בפורים שנת תר"ד, בלאדאני, אביו ר' יוסף חיים - שהיה תלמיד חכם - נפטר כשר' מרדכי היה בן שש שנים. אמו הינדל (בת ר' וולף גרוס) שלחה את בנה ברוך הכשרונות אל אחותה דינה דויטש באויהלי, כדי שילמד שם בישיבה. הוא שיקע את עצמו בלימוד התורה, לאחר מכן עבר לישיבה בורבו בראשות הרב חיים צבי מנהיימר, ומשם לאייזנשטט - לשיבתו של הרב עזריאל הילדסהיימר. בשנת תרכ"ט נקרא רבי עזריאל הילדסהיימר לכהן כרבה של קהילת 'עדת ישראל' בברלין, ורבי מרדכי התלווה אליו כדי להמשיך להתאבק בעפר רגליו. בשנה שלאחריה כשהוקם בית הספר הדתי, הצטרף ר' מרדכי לסגל המורים. בשנת תרל"א נקרא לכהן כרב בלויאנבורג שבפומראן, שם כיהן ברבנות שלוש שנים, ובמהלכן נשא לאשה את בתו של בעל ה'ערוך לנר' - אוגוסטה אטלינגר. ונולדו להם 11 ילדים, (שנים מהם מתו בחייו ל"ע, וילי בגיל 5 ויוליה בגיל 12). בשנת תרל"ד עבר לכהן כרב בקהילת גניזן שבפוזנא, ובשנת תרל"ח נקרא להיות רב הקהילה הכללית בפרנקפורט, במקביל לרש"ר הירש שהיה רב הקהילה הנפרדת.

הרקע לקיומן של שתי הקהילות בקיצור הוא: כאשר השתלטו הרפורמים בכוח הזרוע על כל מוסדות הקהילה, וגזרו גזירות נגד התורה וביטלו דתם, עד שריחם עליהם ה' והתאספו כל החרדים לדבר ה' והקימו קהילה נפרדת של שומרי תורה ומצוות, והכתירו עליהם את הרש"ר הירש לרב. אך עדיין היתה חובה חוקית לכל יהודי להיות חבר באופן רשמי בקהילה הרפורמית. לאחר התשדלות מרובה בשנת תרל"ו בוטלה החובה והתאפשר לכל יהודי להפסיק

את חברותו בקהילה הרפורמית. במצב זה היתה דעתו של הרש"ר הירש נחרצת שיש להפרד מיד מהרפורמים. מאידך היו לא מעטים בקהילת פרנקפורט, שהתנגדו למהלך הפרישה, ובתמיכתו של הר"ד במברגר מוירצבורג נשארו חברים בקהילה הכללית. פריחתה ושגשוגה של הקהילה הנפרדת, הכריחה את הרפורמים להתפשר ולאפשר לחברי קהילתם החרדים להיות יותר עצמאיים בענייני הדת. והם הסכימו לאפשר להם את הנקודות הבאות:

א) ענייני השחיטה ומכירת הבשר, הקמת מקווה טהרה כשר, וכל המוסדות (פרט לבית הכנסת הרפורמי ובית הספר 'פילנתרופין') יהיו בהשגחה בלעדית של החרדים. ב) דמי החבר של החרדים לא ישמשו למטרות רפורמיות. ג) יוקם ועד הלכתי שיכריע סופית בכל השאלות הקשורות ליהדות. ו) יתמנה דיין שיספק את כל הדרישות של היהדות החרדית.

תנאים אלו הוצעו לרב הורוויץ כשהוצעה לו משרת הרבנות בפרנקפורט. והוא הוסיף עליהם שמעמדו כרב יהיה שווה למעמד ה"רבנים" של הרפורמים, ושיוקם בית כנסת נפרד לשומרי המצוות, ובבית הכנסת הזה הוא יהיה הסמכות היחידה והעליונה.

כניסתו למשרה נועדה להיות בשבת פרשת כי תצא, אך הרב העדיף לדחות את המועד לשבת "כי תבוא" (ב"כי תצא" - יוצאים, וב"כי תבוא" נכנסים), אך משמים גזרו אחרת: ביום שישי ערב שבת כי תצא התקיימה לווייתו של דיין הקהילה הרב שלמה זלמן גייגר (מח"ס דברי קהילות), והיה זה מובן מאליה שהרב הורוויץ הוזמן להספידו. הוא השתתף בהלוויה ולאחר מכן שבת בקהילת הומבורג הסמוכה עד ליום א' שאז נכנס לכהונה כרב הקהילה.

הרב הורוויץ חידש את מנגנון השחיטה בפרנקפורט ע"י פיטורין של כמעט כל עובדיה הקודמים. הוא הקים בתי

ספר לבנים ובנות שלא למדו עד אז בבתי ספר יהודיים. בנוסף הוא עמד בראש "האגודה להסטוריה וספרות יהודית" בעיר.

השיא בעבודת ההוראה שלו היו שיעוריו בישיבה. בה חידש את תפארתה הקדומה של קהילת פרנקפורט כמקום תורה. היחס בין המורה ותלמידיו היה של אהבה עמוקה והערצה הדדית, וכמים הפנים לפנים. לא קרה מעולם שהחסיר שיעור בגלל טרדות הקהילה, ומעולם לא יצא מפיו לגלוג או יהירות כלפי אחד מתלמידיו. מטרותו בשיעור היתה חדירה לתוך החומר על ידי הבהרת כל המושגים, בלי פלפול מיותר, במיוחד כאשר נגע הדבר בבעיה הלכתית מעשית. לעתים קרובות, כאשר פירושה של הגמרא לפסוק מן המקרא נראה מוזר, היה אומר: "הבה נחפש את הפסוק במקור!" וכך ידע להסביר לשומעים את הטעם הפשוט של הגמ' עד שניתרצו כל הקושיות. כאשר פירש פעם מימרא בגמ' דלא כרש"י ואחד השומעים העיר על זה, ענה: "האם לא נתן ה' גם לנו ראש כדי שנבין את הגמ'?" הוא אהב להעמיד בשיעוריו קושיות, כדי לחדד מוחם של תלמידיו. פעם אחת ניסה אחד מהם למצוא את התשובה במהרש"א, ענה לו ראש הישיבה: "אנחנו צריכים בעצמנו להיות המהרש"א".

כל יהדות גרמניה התאבלה כאשר נפטר הרב הורוויץ בשעות הבוקר המוקדמות של ט"ז אדר שני תר"ע. 24 באי כוח ארגונים ואגודות באו לומר בשעת ההלוויה דברי פרידה מגדול זה בישראל, אשר במשך 40 שנה מסר את נפשו וכוחותיו כמנהיג נעלה של כלל ישראל. הוא היה יורשם הראוי של רבני פרנקפורט אשר להם ולזכרם הקדיש את ספרו הקלאסי - "רבני פרנקפורט".

מז		ראשון	י-ם		ב"ב	ק"ס	חיפה	בערים שאינן מוקפות חומה אומרים תחנון, ובערים המוקפות חומה שלא אומרים בהן תחנון מאריכים באמירת 'ברכה' בניגון מוצאי שבת, ומשלימים את סעודת פורים ומשלוח מנות.
16			5:48	5:54	5:50	5:50	זריחה	
יז		שני	י-ם		ב"ב	ק"ס	חיפה	
17			5:47	5:53	5:49	5:49	זריחה	
יח		שלישי	י-ם		ב"ב	ק"ס	חיפה	
18			5:45	5:51	5:48	5:48	זריחה	
יט		רביעי	י-ם		ב"ב	ק"ס	חיפה	
19			5:44	5:50	5:47	5:47	זריחה	
כ		חמישי	י-ם		ב"ב	ק"ס	חיפה	
20			5:43	5:49	5:46	5:46	זריחה	
כא		שישי	י-ם		ב"ב	ק"ס	חיפה	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים בליל שבת ניגוני שבתות של ב' ס"ת. 5:16 5:31 5:25 5:24 5:16 5:22
21			5:42	5:48	5:45	5:45	זריחה	
כב		שבת	י-ם		ב"ב	ק"ס	חיפה	ויקהל (שבת פרה) מפטי': ויהי דבר ה מוצאי שבת י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 6:29 6:30 6:29 6:30 6:29 6:30
22			5:41	5:47	5:44	5:44	זריחה	

בפי ישרים' בניגון ב' ס"ת. 'יוצר
'אום אשר בך', זולת 'אשרי כל חוסי',
קרובות רק בשחרית 'אצולת אומן'.
קדיש דקה"ת בניגון ב' ס"ת. אין
מזכירים נשמות. קדיש תתקבל
במוסף בניגון נבחר. 'שיר המעלות
בשוב ה' בסעודות השבת בניגון
ארבע פרשיות (אור פניך)

שבת	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון	זריחה רמות
5:39:45	5:41:05	5:42:55	5:44:35	5:46:00	5:47:15	5:48:30	

ז' אדר-ב - רבי מרדכי (מרכוס) הלוי הורוויץ רב הקהילה הכללית בפפד"מ - תער ז' יז אדר - תענית רייכסהופן • רבי אורי וויינברג - תשעב ז' יח אדר - רבי משה אריה במברגר אב"ד מיץ - תשעד • רבי יצחק שלמה זילברמן [ברלין - ים] - תשסא ז' יט אדר-א - תענית וינצנץ לזכר גירוש פפד"מ - תעא ז' כ אדר-א - פורים פרנקפורט ז' כא אדר - רבי מאיר ב"ר יעקב יוקב הכהן שיף מפרנקפורט "המהר"ם שיף" (תא י"א ו' ניסן) ז' כב אדר-א - רבי וולף היידנהיים הרוו"ה עורך סידורי רעדלהיים - תקצב

פרשת פקודי (החודש)

פרשת פקודי - פרשת החודש

בשחרית אומר הש"ץ 'כפי ישרים' בניגון המיוחד לשבתות שקוראים בהן בשני ספרי תורה.

יש נוהגים שמחציתו הראשונה של קדיש שאחר קריאת התורה נאמר בניגון נבחר לכבוד סיום הספר, והחל מ'יתברך' לפי מנהג כל הקהילות ממשיכים את הקדיש בניגון פרשיות שקלים והחודש.

הש"ץ נוטל ספר תורה בידו ומכריז: "ראש חודש ניסן יהיה למחר ביום הראשון". הקהל אינו חוזר על הכרזה זו, אלא אומר תיכף את בקשת "יחדשהו" בנוסח הקצר, והש"ץ חוזר עליה, והחל מהמילים 'לחיים ולשלום' אומרה בניגון פסח ('אדיר הוא'), וממשיך בו בתחילת 'אשרי'.

מצות מכונה

ע"פ מאמרו של יצחק אלפסי - מחנכים פ'

בשנת תרט"ז בערך, הובאה לוינה, על-ידי אופה יהודי, מכונה לאפיית מצות. המכונה התפשטה במהירות רבה בכל רחבי פולין וגאליציה.

מכונה לעשיית מצות הומצאה עוד בשנת תקצ"ח על ידי המכונאי ר' איציק זינגר מראפשוויר שבאלזס-לוטרינגן. אבל מכונה זו לא עוררה כל הדים. להיפך היא זכתה להסכמת רבני צרפת וגרמניה. הראשון שהסכים למכונה היה רב העיר בראפשוויר רבי ליפמן בהרז"ל ואליו הצטרפו גם "מיכאל סעריף בלא"א מ' משה ז"ל חונה בערגהיים ואגפיה", רבי קאפיל אינרייך אב"ד פריז ורבני גרמניה - רבי יעקב יוקב עטלינגר בעל "ערוך לנר", רבי וואלף המבורג, ר"מ בפירדא ומחבר "שמלה חדשה", רבי יצחק דב במברגר אב"ד ווירצבורג.

הויכוח התעורר, כאמור, רק כשהומצאה המכונה במלכות הקיר"ה, היא ממלכת אוסטריה-הונגריה הגדולה, על אגפיהם מרובי האוכלוסיה היהודית.

האוסרים

הראשונים שנזדעקו לאסור את המכונה היו רבי שלמה קלוגר, פארה של העיר בראד וגאליציה כולה ורבי מרדכי

זאב איטינגע מלוב. רבי יהושע השל אשכנזי - רבה של לובלין, רבי מאיר אורבך - רבה של קאליש, ובעל "אמרי בינה", רבי דב בריש מייזלש - רבה של וורשה. רבי חיים הלברשטאם מצאנז, בעל "דברי חיים" רבי יצחק מאיר אלטר, אבי השושלת של "גור" ומחברם של "חידושי הרי"ם" ו"תשובות הרי"ם", רבי אברהם לנדא מטשעכנוב, רבי ישראל יהושע טרונק מקוטנא - מחברם של "ישועות ישראל" ו"ישועות מלכו", רבי משולם ישכר הלוי הורוויץ מסטאניסלאב - מחבר "בר ליואי", רבי משה נחום ירושלימסקי אב"ד קילץ בעל "מנוחת משה", החכם הספרדי הידוע - רבי חיים חזקיהו מדיני בעל "שדי חמד".

המתירים

לעומת מתנגדים חריפים אלה למכונת המצות, נמצאו רבנים רבים שלא רק שהתירו את מצות המכונה אלא שראו במצות אלה הידור מצווה.

רבני אשכנז הצטרפו כולם להיתר. אליהם הצטרף רבי אברהם שמואל בנימין סופר - רבה של פרשבורג ובעל "הכתב סופר" ואחריו נהו כל רבני הונגריה וקהילות הונגריה שלא השתייכו לחסידים. "והסכמנו לאפות עליה - כותב "הכתב סופר" - כי הכל בזריזות ביותר מעל ידי עוזרים אדם".

גם רבי ישראל ליפשיץ בעל "התפארת ישראל" שעל המשניות, הצטרף בהתלהבות למתירים, אם כי המשיך להחמיר לגבי עצמו.

ברם, גם בגאליציה שכה רבו בה האוסרים, נמצאו מתירים בראשם עמד הגאון הנודע רבי יוסף שאול נתנזון - רבה של לבוב, ומחבר "שואל ומשיב". רבי יוסף שאול יוצא בחריפות רבה נגד האוסרים ופירסם חוברת מיוחדת בשם "ביטול מודעה" כנגד "מודעה לבית ישראל" של רבי שלמה קלוגר ובה ביטל את כל נימוקי האיסור.

כנגד רבי שלמה קלוגר, שהביא את דעות הרבנים האוסרים, הביא רבי יוסף שאול את דעות הרבנים המתירים.

אחד מהם - רבי אברהם יענער, מרבני קרקא, אף קובע:

"לו ידעו גאוני זמננו מהמכשולות הרבות בעשיית המצות, פה עירנו, וראו עשיית המצות על המאשינע, כבר גזרו גם הם לעשות מצות רק במאשינע".

מעניין לציין, כשם שבפולין הקונגרסית, החסידית, היתה הדעה כמעט אחידה לאיסור. כך בליטא, המתנגדת, היתה הדעה כמעט אחידה להיתר. המכונה לא עוררה כל בעיות. כך התירו את המכונה: רבי אריה ליב בוליחובר בעל "שם אריה", רבי יהוסף זכריה שטרן משאוול בעל "זכר יהוסף", רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי מווילנא, רבי מאיר שמחה מדווינסק בעל "אור שמח", רבי משה מרדכי אפשטיין - ראש ישיבת סלובודקה.

האוסרים בדור השני

גם בדור השני, שלאחר המחלוקת הראשונה, היו אדמו"רי החסידות קיצוניים בדעתם כנגד מצות המכונה.

הגאון רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב חתנו של רבי מנדלי מקוצק ובעל "אבני נזר" ו"אגלי טל". רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם משיניווא בנו בכורו של רבי חיים מצאנז

אליהם הצטרפו רבים מרבני פולין וגאליציה כרבי חיים אליעזר ווקס מפיעטריקוב בעל "נפש חיה", רבי ישראל ברגר מבוקרשט, רבי צבי יחזקאל מיכלזון מפלונסק ורבים אחרים.

המתירים

אולם גם הפעם נמצאו מתירים. בראשם עמד דווקא גאון גאליצאי וחסיד - רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון מברז'אן, אליו הצטרפו רבי מלכיאל צבי הלוי אב"ד לומז'ה, בעל "דברי מלכיאל" ואחרים.

משהוהל לאפות מצות במכונות מונעות בכוח חשמל, לא פסקו התסיסה והמחלוקת. להפך - אלה שהתירו מצות מכונה, פיקפקו אם להתיר מצות של מכונת ממונעת. רבי מלכיאל צבי מלומז'ה מהסס הרבה, אבל מתיר. רבי אליעזר רבינוביץ ממינסק מתלונן:

"וגם בזה - מכונות ממונעות - אין בידי למנוע, כי בעוונותינו הרבים שומעים להקל".

אדר התשפה

הזמנים לפי שעון חורף/קיץ

מרץ 2025

כג	ראשון	23												
כד	שני	24												
כה	שלישי	25												
כו	רביעי	26												
כז	חמישי	27	יום כיפור קטן תקופת רב אדא 8:31											
כח	שישי	28	תחילת שעון קיץ הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 6:21 6:36 6:30 6:29 6:21 6:27											
כט	שבת	29	ערב ר"ח, מברכין החודש, ר"ח ביום א המולד יום שבת 7:46 1 חלק' אין מזכירים נשמות וא"א מי שבירך לקהל. במנחה כהן קורא עד 'לפני ה' בסיום הפרשה קוראים 'חזק ונתחזק' והעולה שותק.											
			פקודי (שבת החודש) מפטי': כה אמר-עולת תמיד											
			מוצאי שבת											
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 7:34 7:35 7:34 7:35 7:34 7:35											
			שבת											
			זריחה רמות											
			5:38:30 5:37:20 5:36:05 5:34:55 5:33:40 6:32:20 6:31:10											
			שבת											
			שקיעה											
			7:01 6:58 7:00 6:59											
ערבית.														

ז' כג אדר - ר' אברהם יוסף ב"ר משה האהן דיין בהמבורג ואלטונא - תקסג ז' כד אדר - רבי לייב ב"ר יעקב שאול גוגנהיים דיין במץ - תקמד ז' כז אדר - רבי שלמה במברגר אב"ד זנהיים - תרעח ז' כז אדר - רבי משה ב"ר אברהם ראפ אב"ד פרנקפורט - תקכב ז' כח אדר - רבי אשר אנשל ב"ר מאיר שטרן אב"ד באד-הומבורג - תרמח ז' כט אדר - ד' תתקנו נהרג יצחק ב"ר אשר הבחור משפיער נכד הריב"א מבעלי התוס' יחד עם יהודים אחרים בעלילת דם

פרשת ויקרא (הפסקה ב)

ימי חול של חודש ניסן

א"א תחנון בכל החודש. בימי ב' וה' אומרים חו"ק 'ו' ארץ אפים, בניגון הימים שאין אומרים תחנון. 'ברכו' שחרית וערבית בניגון מיוחד כבמוצ"ש. הקדיש שלאחר קריאת התורה בניגון מיוחד לחודש ניסן.

תולדות הרב יוסף יונה הורביץ אב"ד פפד"מ - להלן פ' תזריע מצורע

פרשת ויקרא - הפסקה שניה

לאחר קדיש 'תתקבל', לפני הוצאת ספר התורה, הרב דורש את דרשת שבת הגדול מענייני פסח. את דרשתו פותח באגדה, ממשיך בהלכה ומשלים באגדה. הוא מסיים במילים: "ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן". אחר הדרשה אומרים קדיש דרבנן.

בחזרת הש"ץ מוסף לפני 'או"א רצה במנוחתינו' אומרים מתוך הקרובות לשבת הגדול את הסדר 'אדיר דר מתוחים' עד המילים 'מי שאומר ההגדה'. קדיש 'תתקבל' אחרי מוסף בניגון נבחר.

במנחה הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

מנהגי שבוע הבא (מחוסר מקום בלוח של שבוע הבא)

י"ב בניסן - תענית בכורות

היות וערב פסח חל השנה בשבת, הבכורים מקדימים להתענות ביום חמישי י"ב בניסן.

תענית בכורות נהגו מני קדם להשלימה. במוצאי הצום אין לסעוד לפני בדיקת חמץ, אך אם קשה עליו התענית יבקש מאחר לבדוק בשבילו, או שהוא עצמו יבדוק ויוכל לטעום טעימה בעלמא לפני הבדיקה.

בכורים קטנים שעדיין לא מסוגלים להתענות, אביהם או אמם מתענים במקומם. כאשר גם האב בכור, נחשבת התענית שמתענה לעצמו אף לבנו הקטן. בדורות המאוחרים יש שהחמירו במקרה כזה שהאם תתענה עבור בנה. אם האב חלש, יכול לפדות את תענית בנו הקטן.

בכור המתענה תענית בכורות, אומר 'עננו' בברכת 'שמע קולנו' שבתפילת מנחה.

י"ג בניסן ערב שבת הגדול - עירובי חצרות

לאחר שחרית מכריזים בבית הכנסת את סוף זמן שריפת חמץ.

הנהיגו קדמונינו לעשות עירובי חצרות במצה שמתקיימת ימים רבים ואינה מתעפשת, ולכן קבעו לערב החצרות בערב פסח, שהוא זמן אפיית המצות. ובשנה שערב פסח חל בשבת מקדימים לערב אותה שבת.

לפנים בישראל היו מכינים לעירוב זה מצה גדולה ביותר שנאפתה מקמח שנאסף מכל בני הקהילה, ובדורות האחרונים אחר שהורגלו לאפות מצות במאפיות ציבוריות ואין אוספים קמח מבני הקהילה, יש שנטלו מצות בשיעור הדרוש לכך, ויש שנהגו לאפות מצה גדולה מיוחדת לשם עירובי חצרות ואת המצות שנועדו לעירוב להקנות לבני הקהילה באופן המבואר להלן.

כדי להימנע מברכה לבטלה, אין מברכים על העירוב אלא אם ברור לחלוטין שעל פי הדין אותו המקום חייב בעירוב. כמו כן אין לברך בשם ומלכות בבית כנסת בעיר שעושים בה ערוב חצרות כללי מטעם רבני העיר.

בשנים רגילות, בקהילות בהן מתפללים ערבית של ליל פסח מבעוד יום, עושים עירובי חצרות לפני 'ברכו', ובקהילות המאוחרות להתפלל ערבית בלילה, עושים כן לפני תפילת מנחה. שנה זו שחל ערב פסח בשבת, מערבים

חצרות בערב שבת, ועל הכל להקפיד שהעירוב ייעשה לכל המאוחר לפני קבלת שבת.

הרב, או החשוב שבקהל, עולה ל'אלממור' (בימה), נוטל את המצה ומוסרה לידי השמש או לאחד מבני הקהילה ואומר לו בלשון הקודש או בשפה המובנת להם: זכה בעירוב זה לאחינו בני ישראל הדרים פה עמנו ושיבואו לדור במשך השנה בעיר הזאת [בחצר הזו, בבית הזה] שייסמכו עליו לטלטל על ידו מרשות לרשות בשבתות ובמים טובים הבאים. השמש מגביה את המצה טפח ומתכוון לזכות עבורם ואומר: הריני זוכה. הרב נוטל את המצה מידי השמש (ומברך בקול רם: ברוך אתה ה' אלדינו מלך העולם) אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב. וממשיך ואומר: בן ערובא יהא שרא לנא, לאפוקי ולעיולי ולטלטולי, ברחובות ורחצרות ובתים, ומהבתים לחצרות ורחצרות, ומהרחובות ורחצרות לבתים, ומבית לבית, ומחצר לחצר, ומגג לגג, ומהבתים ורחצרות לגגות, ולכל אתר דצריך לו, בכל שבתות השנה (וימים טובים), לנו ולכל הדרים והעתידיים לדור בעיר הזאת.

בכמה מקומות הורגלו לקרוא כן מתוך נוסח הרשום ב'ממורבון' המונח על הבימה, ויש אומרים זאת בנוסחים שונים קצת. מניחים את העירוב בבית הכנסת במקום משומר שלא יאבד ושלא יאכלוהו עכברים או מזיקים אחרים, ונהגו לתלותו סמוך לתקרה במערב בית הכנסת במקום גלוי לעין כגון בתוך קופסת עץ מפוארת, שדלתה בצורת מגן דוד וניתן לראות דרכה את המצה. אם התעפשה או התליעה מצת העירוב במרוצת השנה, עושים מחדש עירובי חצרות כפעם בפעם, כפי הצורך.

ניסן התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

מרץ 2025-אפריל 2025

א	ראשון	ראש חודש	אדון עולם בניגון ר"ת, הודו ואנא בהלל בניגון פסת, קדיש אחר קה"ת בניגון ניסן. 'לששון ולשמחה' במוסף בניגון פסח. מהיום א"א תחנון עד סוף החודש. ברכו בשחרית בניגון מוצ"ש.				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							6:30	6:36	6:30	6:33
							7:02	6:59	7:01	7:00
ב	שני		א"א תחנון, א-ל ארך אפיים בניגון, קדיש אחר קה"ת בניגון ניסן.				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							6:29	6:34	6:29	6:31
							7:02	6:59	7:01	7:01
ג	שלישי	מברכין הלבנה בערב	א"א תחנון				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							6:28	6:33	6:28	6:29
							7:03	7:00	7:02	7:01
ד	רביעי		א"א תחנון				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							6:26	6:32	6:27	6:28
							7:04	7:01	7:03	7:02
ה	חמישי		א"א תחנון, א-ל ארך אפיים בניגון, קדיש אחר קה"ת בניגון ניסן.				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							6:25	6:30	6:25	6:27
							7:04	7:01	7:03	7:03
ו	שישי		הדלקת נרות				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							6:26	6:41	6:34	6:25
							6:26	6:34	6:26	6:25
							6:32	6:34	6:26	6:25
							7:05	7:02	7:04	7:04
							5:42	5:44	5:43	5:43
ז	שבת	שבת הגדול מוקדם	ויקרא (הפסקה שניה)				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							6:26	6:41	6:34	6:25
							6:26	6:34	6:26	6:25
							6:32	6:34	6:26	6:25
							7:05	7:02	7:04	7:04
							5:42	5:44	5:43	5:43
							6:26	6:41	6:34	6:25
							6:26	6:34	6:26	6:25
							6:32	6:34	6:26	6:25
							7:05	7:02	7:04	7:04
							5:42	5:44	5:43	5:43
			יוצר 'אורות מאופל' (להפסקה ב), דרשת שבת הגדול לפני קריאת התורה, הרב 'חיוב' לעלות לתורה. לוי עד 'תקריב מלח', שלישי עד 'ריח ניחוח לה', רביעי עד 'לא תאכל'. קדיש בניגון ניסן. אין מזכירים נשמות. פיוט 'אדיר דר מתוחים' במוסף. א"א צדקתך.				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							4:51	4:52	4:51	4:50
							6:23	6:28	6:23	6:24
							8:46	8:48	8:46	8:46
							9:32	9:34	9:33	9:33
							10:35	10:37	10:36	10:36
							12:42	12:43	12:42	12:43
							7:06	7:03	7:05	7:04
							6:26	6:41	6:34	6:25
							6:26	6:34	6:26	6:25
							6:32	6:34	6:26	6:25
			מפטי': עם זו יצרתי לי מוצאי שבת				י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
							7:39	7:41	7:39	7:40
							שבת	שישי	חמישי	רביעי
							6:22:20	6:23:40	6:24:55	6:26:10
							שני	שלישי	רביעי	חמישי
							6:28:30	6:27:25	6:26:10	6:24:55
							ראשון	שני	שלישי	רביעי
							6:29:50	6:28:30	6:27:25	6:26:10
							זריחה רמות	זריחה רמות	זריחה רמות	זריחה רמות
							6:29:50	6:28:30	6:27:25	6:26:10

ז' ניסן - רבי משה ב"ר מיכאל אויערבך מדעסוי - תקכד • רבי ברוך אב"ד וורמיישא אבי המהר"ם מרוטנבורג - מח • רבי יוסף יונה הלוי הורוויץ רבה האחרון של פרנקפורט - תשל • ר' אלכסנדר זוסלין הכהן בעל האגודה - קט ז' וניסן - רבי אברהם ב"ר שמעון טריר כץ רב ואב"ד דקלויז פפד"מ - תקנד • ר' משה פאלק דיין בהמבורג - תקכג ז' ניסן - רבי יעקב שמש ראש ישיבת פרנקפורט - תקמה • רבי משה וולך מייסד ביי"ח שערי צדק - תשיז

פרשת צו (שבת הגדול)

במשך דורות רבים, כאשר מצת העירוב נאפתה מקמח הנאסף מהקהל, היו מחלקים בערב שבת הגדול (ואם חלה שבת הגדול בערב פסח, כמו בשנה זו, עשו כן בשבת הקודמת) בין בני הקהל את מצת העירוב של אשתקד, ולאותה שבת בלבד היו עושים עירוב מפת של חמץ. משחדלו לאסוף קמח לאפיית המצה, לא חילקוה בערב שבת הגדול, אלא שרפוה עם החמץ בערב פסח, וכן היה מנהג הקדמונים.

בעיר או שכונה שאסור לטלטל בהם בשבת, אין עושים עירובי חצרות, אך כדי שלא תשתכח תורת עירוב, יש העושים עירובי חצרות בלא ברכה.

פרשת צו - שבת הגדול - ערב פסח שחל בשבת

משכימים לשחרית ומקצרים בניגונים, כדי להקדים את יציאת בית הכנסת ולהספיק סעודת חמץ לפני סוף זמן אכילתו. 'הכל יודוך' אומרים לסירוגין עם הש"ץ החל משבת זו עד לימי הסליחות. 'א' אדון' בניגון מהיר או לסירוגין עם הש"ץ.

הקדיש שלאחר קריאת התורה נאמר בניגון מיוחד לחודש ניסן.

אין מפטירים 'וערבה' אלא מפטירים בשל פרשת השבוע 'כה אמר ה' צבאות לזוהי ישראל עולותיכם'.

אין מזכירים נשמות. קדיש 'תתקבל' אחרי מוסף נאמר בניגון נבחר מהיר. מכריזים בבית הכנסת את סוף זמני אכילת חמץ וביטולו. אין שיעור בבית הכנסת לאחר התפילה.

במנחה אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף. אין אומרים בציבור 'עבדים היינו'.

נוסחי תפילות בחג ובחול המועד

הנוסח בסוף 'והשיאנו' כבשבת: 'וישמחו בך ישראל אוהבי שמך'. במוסף, בברכה האמצעית, ב'ומפני חטאינו: שְׁנִשְׁתַּלְחָה (ולא 'השלוחה'), ובקטע 'או"א מלך רחמן', הנוסח הוא: שׁוּבָה עָלֵינוּ (ולא 'אלינו'). בחזרת הש"ץ של מוסף ביום טוב הנוסח הוא: וְתַעֲרַב לְפָנֶיךָ עֲתִירָתָנוּ (ולא 'ותערב עליך'), וכן הִשָּׁב שְׁכִינְתָּךְ לְצִיּוֹן עִירָךְ (ולא בהשמטת המילה 'עירך').

ליל ראשון של פסח שחל במוצאי שבת

אחר צאת הכוכבים מחליפים את הפרוכת, המעילים, כסויי עמוד החזן והבימה באלה המיוחדים לחג. שרים 'מה טובו' לפני 'ברכו'.

ב'ותודיענו'. הנוסח הוא: 'לעשות בהם חקי רצונך', וכוליה, 'ותבדילנו ה' אלינו', וכוליה. אין אומרים הלל ואין מקדשים בבית הכנסת. 'יגדל' בניגון יום טוב.

אחר התפילה מברך אish את רעהו: 'בויא גוט' (בנה היטב), בבנין בית המקדש - כלשון פיוט ההגדה החביב 'אלמעכטיגר גאט נון בויא דיין טעמפל שירה' - 'אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב'.

מנהגי ליל הסדר

הנשים מדליקות נרות לאחר צאת השבת ואמירת 'המבדיל בין קודש לקודש' (יש מחמירים לברך בשם ומלכות או להתפלל לחש ולהבדיל ב'ותודיענו'). ומברכות להדליק נר של יו"ט ושהחינו. בקידוש בבית אומרים 'יקנה' (יין קידוש נר הבדלה זמן). כל המסובים מרימים כוסותיהם ואומרים את הקידוש יחד עם המקדש. (ואין עונים אמן, והנשים שבירכו שהחינו בהדלקה לא יברכו כעת).

מביאים קערה שהסימנים מסודרים בה לפי סדר עשייתם, בצורה שלא יעבירו על המצוות, נוטלים ידים ללא ברכה, ומטבילים כרפס (סלרי) בחומץ. (וברכתו פוטר המרור).

חוצים את המצה האמצעית, חציה לקערה וחצי מטמינים (ואין נוהגים לגנוב). ואומרים 'הא לחמא עניא', ומציגים כאילו יוצאים ממצרים (עורך הסדר מהלך עם האפיקומן על שכמו ומקלו בידו ואומר 'כך יצאו אבותינו ממצרים משארותם צרורות בשמלותם על שכמם'). מוזגים כוס שניה ואומרים את המגיד, בסופו שותים את הכוס בברכה.

סדר המגיד: הילדים שואלים 'מה נשתנה' והאב עונה 'עבדים היינו' והחשיבות של הסיפור. ומספר על החכמים בבני ברק. ד' הבנים, 'כול מר"ח', 'עובדי ע"ז אבותינו', 'ברוך שומר', 'והיא שעמדה', ודרשות פסוקי 'ארמי'. ומטיף ט"ז פעמים מהכוס [באמירת 'דם ואש ותמרות עשן', י' מכות ו'דצ"ך עד'ש באח"ב']. ר' יוסי הגלילי, 'דיינו' ו'על אחת כמה', רבן גמליאל, 'בכל דור ודור', 'לא את אבותינו, ולפיכך', שני פרקים ראשונים של הלל וברכת 'אשר גאלנו'.

נוטלים ידים בברכה ומברכים 'המוציא' ו'על אכילת מצה' ואוכלים שני כזיתים מצה, כזית מרור, כזית כורך, ואוכלים הסעודה.

בסיום הסעודה אוכלים האפיקומן ואין אוכלים אחריו מאומה עד הבוקר. 'שיר המעלות' בניגון פסח, מוזגים כוס שלישי ומברכים עליו בהמ"ז ושותים. פותחים הדלת תוך הצגה של ביאת אליהו הנביא. מוזגים כוס רביעי וגומרים חצי שני של הלל, לפני חתימת ברכת ההלל מוסיפים הלל הגדול (הודו לה'... לאלקי האלקים וכו') ונשמת ומסיימים ישתבח בברכה. ויהי בחצי הלילה (ואמרתם זבח פסח), כי לו נאה, 'לשנה הבאה בירושלים' ושותים הכוס. ואומרים 'חסל סידור פסח' וברכה אחרונה. ואין שותים אחריו כלום עד הבוקר חוץ ממים.

ואומרים ג' הפיוטים 'אדיר הוא', 'אחד מי יודע', 'חד גדיא', ומתרגמים אותם לידיש דייטש.

ניסן התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

אפריל 2025

ז	ראשון 6										
זא	שני 7	א"א תחנון, א-ל ארך אפיים בניגון, קדיש אחר קה"ת בניגון ניסן.									
י	שלישי 8	א"א תחנון תקופת שמואל 18: 39									
יא	רביעי 9	א"א תחנון									
יב	חמישי 10	תענית בכורות (מוקדם), בערב בדיקת חמץ. ס"ז ברכת לבנה הערב, ובדיעבד מוצ"ש 2: 47									
יג	שישי 11	הדלקת נרות א"א תחנון מבערים החמץ עד שעה 11:20 ללא אמירת 'כל חמירא', ומשאירים מעט לחם לשתי סעודות השבת בלבד. לפני שבת עושים עירוב חצרות בבית הכנסת.									
יד	שבת 12	ערב פסח שחל בשבת במוצ"ש ליל פסח: 'זתודיענו'. מערבית 'ליל שימורים', וא"א הלל בבית הכנסת. לאחר התפילה מאחלים: 'באו גוט'. אין עושים מלאכה במוצ"ש עד שמבדילים "בין קודש לקודש".									

ח ניסן - רבי ישראל ארנטריו ר"מ בשיבת פרנקפורט - תשכ • רבי יוסף צבי קרליבך אב"ד המבורג - תשכ • ט נסן - רבי יוסף יוזפא האן גוירלינגן בעל יוסף אומץ מפפד"מ - שצז • רבי משה אויערבך - תשלז • ח יב נסן - רבי יהודה מילר ב"ר יוסף אב"ד דייץ - תקיא • ח יד נסן - רבי יוסף צבי הלוי דונר, ראב"ד עדת ישראל לונדון - תשסז • ר' ישראל מרדכי גומפל ב"ר יעקב אשר אנשל הלוי דיין המבורג ואלטונא - תעט

שבת שביעי של פסח

שחרית ראשון של פסח

את הקטעים הבאים אומרים בניגון 'אדיר הוא': אדון עולם, הלל הגדול (בפסוד"ז), סוף ישתבח וחצי קדיש שאחריו, ברכת כהנים בשחרית, הודו ואנא בהלל, וחצי קדיש אחר קה"ת של כל ימי החג. הש"ץ פותח בנעימת יום טוב באמירת 'הגבור לנצח' (ולא פותח ב'ה' בתעצומות'). אין אומרים קרובות בחזרת הש"ץ. קדיש 'תתקבל' נאמר בניגון נבחר. הוצאת ספרי התורה בניגוני יום טוב. מפטירים 'בעת ההיא', ומסיימים 'אין יוצא ואין בא'.

תפילת טל

תולים פרוכת לבנה. הש"ץ אינו לובש סארגנס (קיטל). חלקים מהתפילה נאמרים בניגון י"ג, וחלקים אחרים בניגון מיוחד לתפילת גשם וטל. לפני התפילה בלחש אומר הש"ץ חצי קדיש בניגון י"ג ומ'לעילא ולעילא' בניגון תפילת טל. הש"ץ מכריז: "מכלכל חיים בחדס", והקהל מפסיקים לומר 'משיב הרוח'. פותחים את ארון הקודש בתחילת חזרת הש"ץ וסוגרים אותו לפני קדושה. אומרים את כל פיוטי תפילת טל בתוך חזרת הש"ץ.

קדיש 'תתקבל' נאמר בניגון נבחר, וכופלים בו 'לעילא'. אין כ'היננו' נאמר בניגון ימים נוראים. בערבית סופרים לפני הבדלה.

ספירת העומר

לפי מנהג אשכנז אין אומרים לא 'לשם יחוד' ולא 'הנני מקיים' לפני עשיית מצוות, וגדולי אשכנז לא היתה דעתם נוחה מהדפסתן בסידורים המאוחרים.

הרב (או הש"ץ) מברך וסופר בקול רם, ואחריו חוזר על כך הציבור. סופרים העומר לפני 'עלינו לשבח', במוצ"ש - לפני 'ויתן לך', במוצאי"ט סופרים לפני הבדלה. אחר הספירה אומרים 'יהי רצון', ויש אומרים גם 'למנצח בנגינות'. נשים מברכות וסופרות.

חול המועד פסח

לפני ברוך שאמר מניחים תפילין ומברכים עליהם בלחש. המנהג הישן לחולצם לאחר מוסף. בקריאת התורה ביום חמישי של פסח, פרשת 'פסל לך', כהן קורא עד 'עשה עמך'.

ליל שביעי של פסח בשבת

קבלת שבת בשלמותה. 'מה טובו' לפני 'ברכו'. מערבות 'אורי וישעי' (רק במחזורי ק"ק אשכנזים). בברכת 'אמת ואמונה' נאמר הקטע מ'המעביר בני' עד 'לך ענו שירה' בנעימה מיוחדת. אחר השכיבנו אומרים 'ושמר' ו'ידבר משה'. אחר ברכת מעין שבע וקדיש 'תתקבל' אומרים 'במה מדליקין'. קידוש בלא 'שהחיינו'. 'אמר רבי אלעזר' וקדיש יתום. ספירת העומר. עלינו. 'יגדל' בניגון יום טוב.

שחרית שביעי של פסח בשבת

ניגוני היום רובם כביום ראשון של פסח, ונוסף עליהם ניגונים נוספים לכבוד יום מתנת יד. בברכות קריאת שמע אומרים את הפיוטים של שבת חול המועד (ולא פיוטי שביעי של פסח). יוצר 'אהוביך אהבך', אופן 'דודי שליט', זולת 'אלה וכאלה', 'ממצרים גאלתנו' בניגון מיוחד, גאולה 'ברח דודי אל שאנן'. בחזרת הש"ץ אומרים קרובות של שביעי של פסח 'אותותיך ראינו', את הסילוק אומרים מתוך מחזורים שאינם משובשים ע"י הצנזורה.

קדיש 'תתקבל' נאמר בניגון מיוחד לקדיש שלפני קריאת מגילה במועד. לפני הוצאת ספרי התורה קוראים שיר השירים בברכה מתוך מגילה של קלף. אין מברכים 'שהחיינו'. ובמקום בו נוהגים שהציבור כולו קורא את המגילה מתוך מחזורים מודפסים, אין מברכים עליה כלל. אחר קריאת המגילה, קדיש יתום.

קריאת התורה - שביעי של פסח בשבת

א"א י"ג מידות בהוצאה בשבת. שרים 'על הכל' חזן וקהל לסירוגין.

שלישי קורא עד 'ביד רמה', רביעי - עד 'תחרשון', חמישי - עד 'נלחם להם במצרים', ששי - עד 'סוס ורכבו רמה בים' שלפני 'ויסע משה', שביעי - עד 'רפאן' (ולא כבמחזורי רעדלהיים).

הפסוק האחרון של קריאת רביעי, 'ה' ילחם לכם ואתם תחרשון', נאמר בהרמת קול.

חמישי וששי הן עליות חשובות. חמישי בגלל פרשת 'ויסע' - 'ויבא' - 'ויט', וששי בגלל שירת הים. בקריאת ששי, קוראים את שירת הים בניגון מיוחד. בקריאת שביעי בפסוק האחרון, המילים 'מכל המחלה', נקראות בהרמת קול.

ב'מי שברך' לעולי התורה מוסיפים: 'לכבוד התורה ולכבוד הרגל', 'ויזכהו לעלות לרגל עם כל ישראל אחיו'.

הרב הוא חייב לעלות לתורה וכן מכובד בגלילת ספר שני, משום 'מי שברך' של 'מתנת יד'.

הרב הוא הש"ץ עד סוף הכנסת ספרי התורה, ובשבת מתחיל מ'יקום פורקן'.

בסוף 'מי שברך' לקהל לפני המילים 'עם כל ישראל אחיהם', מוסיף הש"ץ: 'ויזכם לעלות לרגל'.

לאחר 'מי שברך' לקהל מברכים את כל הקהל במי שבירך של 'מתנת יד'. וא"א יזכור. (המורגלים בו יכולים לאומרו בלחש כעת).

בעמידה של מוסף בין פסוקי קרבן שבת לפסוקי קרבן החג אומרים: 'זה קרבן שבת וקרבן יום חג המצות כפאמור'.

ערבית מוצאי פסח ושבת

כבכל מוצאי שבת מזמרים 'לדוד ברוך' ו'למנצח בנגינות'.

מאריכים ביותר ב'והוא רחום' ו'ברכו', ומכנים אותו: 'ברכו של חמץ' ('חמצדיגען ברכו').

לאחר קדיש 'תתקבל' סופרים את העומר. אומרים 'ויתן לך', ומבדילים לפני 'שיר המעלות'.

ניסן התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

אפריל 2025

מז	ראשון	א דפסח	מוצאי יו"ט	יום	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
	13	קוראים 'משכו וקחו לכם' (בפרשת בא)	7:44 7:47 7:45 7:47 7:45 7:46	זריחה	6:13	6:18	6:13	זריחה	6:17	6:13	זריחה	6:13	6:18	6:13
	14	א דחזה"מ פסח קוראים 'שור או כשב' (בפרשת אמור)		זריחה	6:12	6:17	6:12	זריחה	6:15	6:12	זריחה	6:12	6:17	6:12
	15	ב דחזה"מ פסח קוראים 'קדש לי' (בפרשת בא)		זריחה	6:11	6:16	6:11	זריחה	6:14	6:11	זריחה	6:11	6:16	6:11
	16	ג דחזה"מ פסח קוראים 'אם כסף' (בפרשת משפטים)		זריחה	6:09	6:15	6:09	זריחה	6:13	6:10	זריחה	6:13	6:15	6:10
	17	ד דחזה"מ פסח קוראים 'פסל לך' (בפרשת כי תשא)		זריחה	6:08	6:14	6:08	זריחה	6:12	6:08	זריחה	6:12	6:14	6:08
	18	ה דחזה"מ פסח קוראים 'ייעשו בניי את הפסח' (בהעלותך)	ה' לעומר, יעלה ויבוא. בהדלקת נרות ובקידוש א"א שהחיינו.	זריחה	6:07	6:13	6:07	זריחה	6:10	6:07	זריחה	6:10	6:13	6:07
		שביעי של פסח – מתנת יד קוראים 'בשלח' עד 'אני ה' רופאך'.	שביעי של פסח מפטי': וידבר דוד לה מוצאי שבת	זריחה	6:06	6:12	6:06	זריחה	6:09	6:06	זריחה	6:09	6:12	6:06
	19	שבת		זריחה	6:05	6:11	6:05	זריחה	6:05	6:11	זריחה	6:05	6:11	6:05

פרשת שמיני

פרשת שמיני

'לכה דודי' נאמר בניגוני שבתות רגילות ולא בניגון ספירה. בשחרית אין אומרים 'זולת'.

מחציתו הראשונה של הקדיש שאחר קריאת התורה, נאמרת בניגון מיוחד לחודש ניסן, ומחציתו השנייה - בניגון מיוחד מחמת ברכת החודש.

מפטירים 'ויסוף עוד דוד' ומסיימים במילים: 'כן דבר נתן אל דוד'. אין מזכירים נשמות ואין אומרים 'מי שברך' לקהל.

מברכים החודש. הש"ץ נוטל ספר תורה בידו ומכריז: 'ראש חודש אייר יהיה ביום השני וביום השלישי'. הקהל אינו חוזר על הכרזה זו, אלא אומר תיכף את בקשת 'חדשה' בנוסח הקצר, והש"ץ חוזר עליה, והחל מהמילים 'לחיים ולשלום' אומרה בניגון 'הלכה ותוספות' ויש שנהגו בניגון 'לכה דודי' של שבתות הספירה, וממשיך בו בתחילת 'אשר'.

קדיש 'תתקבל' אחרי מוסף נאמר בניגון נבחר.

במנחה אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

אחר מנחה מתחילים לשנות פרקי אבות, ובשבת זו שונים פרק ראשון.

פרקי אבות

בשבתות בין פסח ושבועות שונים מידי שבת אחר מנחה פרק אחד; בין שבועות ו"ז בתמוז שונים מידי שבת שני פרקים. אחר י"ז בתמוז אין שונים פרקים כלל. לאחר הפרקים אומרים קדיש יתום.

רבי מנחם מן אשכנזי מפירדא

מתוך ספר "הישיבה הרמה בפירדא"

לאחר תקופת רבנותו הברוכה של רבי ישעיה הורוויץ, המשיך את התנופה התורנית גאון מובהק נערץ על גדולי דורו, רבי מנחם מן ב"ר משה אשכנזי שנתקבל בשנת ת"ז לרב העיר. עקב רדיפות היהודים בעת מלחמת פולין-שוודיה השנייה נמלט מקרוטושין, בה שימש ברבנות, והגיע לפירדא. בהסכמה שהעניק לספר 'נחלת צבי' לרבי צבי כ"ץ, חתם בי"ג בתמוז ת"ט: "פה ק"ק פירדא לעת עתה אשר הגלה עם הגולים מק"ק קראטשין". בהסכמה אחרת שנתן לספר 'קטרת הסמים' לרבי מרדכי קורנצא מקרמזיר, ציין כי הוא "חונה פה פירדא"

שם משפחתו 'אשכנזי', בו הורגל לחתום את שמו בתשובותיו והסכמותיו,

מורה כי מוצאו או מוצא אבותיו מגרמניה. בחיי החיים-יום היו מכנים אותו בחיבה בשם החול שלו "ר' מן", בלא שם הקודש שלו: מנחם.

רבני דורו פנו אליו בשאלותיהם בהלכה, ומכאן שהוכר כפוסק בעל שיעור קומה. הוא מהיחידים מבני הדור ההוא שרבי אברהם אבלי גומבינר בעל 'מגן אברהם' (שצ"ז-תמ"ג) הביא הלכה בשם: "כן שמעתי מהגאון מהו' מן אב"ד דק"ק קראטשין".

ר' מנחם מן עוד בימי שבתו בקרוטושין "היה תופס ישיבה", והמשיך בכך בפירדא אחר שנתקבל בה לרב. בימיו שימש כפרנס ומנהיג בקהילה, רבי זלמן שניאור ב"ר יואל, שהיה ידוע כ"למדן מופלג ולומד בכל יום". בתקופה זו שלאחר סיום מלחמת שלושים השנה, חל גידול הדרגתי במספר חברי הקהילה. הנהגת קהילה, שהלימוד היה משוש חייה, וודאי תרמה להתפתחותה של הישיבה.

טשטוש עקבות

בענוותנותו הגדולה הותיר ר' מן אחריו צוואה לפיה יש לקבור עמו את כל כתביו בלכה ואגדה. מתוך שלא הותיר אחרי כמעט שום עקיבות, חסם בפנינו את היכולת להכיר את עולמו הרוחני, דרכו בלימוד ובהנהגת הישיבה בפירדא שבראשה עמד. הוא נפטר ביום שני כ"ד בניסן ה'ת"ך.

מנוסח המצבה שהוקמה על קברו בפירדא - ונהרסה בשואה - אנו למדים על מעמדו כמרבץ תורה מגדולי הדור: "מרחוק הלך שמו, נר ישראל, ראש גולת אריאל, אב"ד וריש מתיבתא מוהר"ר מנחם מן בהר"ר משה ז"ל"

הוא היה הרב הראשון שזכה לרישום בספר הזכרת הנשמות של קהילת פירדא, ומתוכו התפללו לעליית נשמתו בכל שנה בשתי 'השבתות השחורות' האחת בשבת שלפני שבועות והשנייה בשבת חזון, בדברי הקילוד הבאים: "רבנו הגאון מופלג בתורה מורינו הרב החסיד האב"ד ר' מנחם מן בן הר"ר משה, והיו בו כמה מעלות ומידות טובות והרביץ תורה בישראל.

ניסן התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

אפריל 2025

כב		ראשון	אסרו חג		ז' לעומר. א"א תחנון ולא למנצח, ואין נוהגים אבלות הספירה בניסן. תזכורת לשלם מתנת יד. (המעות שכל אחד קיבל על עצמו לתת כמתנת יד ללומדי תורה ועניי א"י וירושלים נאספות אחר החג ונשלחות ליעדן).		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
		20					זריחה	6:05	6:11	6:09
							שקיעה	7:16	7:13	7:15
כג		שני			א"א תחנון, אא"א בניגון, קדיש אחר קה"ת בניגון ניסן. ח' לעומר, נישואין בימי הספירה אסורים עד שבועות, מלבד ראש חודש אייר ובי"ח בו הוא ל"ג בעומר.		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
		21					זריחה	6:04	6:09	6:04
							שקיעה	7:17	7:14	7:16
כד		שלישי			א"א תחנון, ט' לעומר,		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
		22					זריחה	6:03	6:08	6:05
							שקיעה	7:17	7:15	7:17
כה		רביעי			א"א תחנון, י לעומר		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
		23					זריחה	6:02	6:07	6:04
							שקיעה	7:18	7:15	7:17
כו		חמישי			א"א תחנון, אא"א בניגון, קדיש אחר קה"ת בניגון ניסן. יא לעומר		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
		24					זריחה	6:01	6:06	6:03
							שקיעה	7:19	7:16	7:18
כז		שישי			הדלקת נרות		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
		25					זריחה	6:00	6:05	6:02
							שקיעה	7:20	7:17	7:19
							פלג המנחה	5:52	5:54	5:54
כח		שבת			מברכין החודש, ר"ח ביום ב וביום ג		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
		26					זריחה	7:20	7:17	7:19
							שקיעה	7:20	7:17	7:19

ח' כג ניסן - תענית גזירות קלן ח' כד ניסן - רבי מנחם מן אשכנזי רב בפיוורא - תך • רבי מאיר להמן אב"ד מגנצא - תרן ח' כז ניסן - רבי יעקב יוקב ברלין בעל "באר יעקב" מרבני פיוורא - תקי • ר' אפרים הקשר מאלטונא - תקיט ח' כח ניסן - רבי שבתי שפטל הורוויץ בן השל"ה בעל ווי העמודים רב בפפד"מ ופיוורא - תך • רבי נתן במברגר רב ראשי בוירצבורג ובוואריה - תרעט

פרשת תזריע מצורע

הרב יוסף יונה צבי הורביץ

רבה האחרון של פרנקפורט

מתוך 'אשא דעי למרחוק'

זה לא מכבר בשנת תשכ"ה עלה אלינו מרחוק מעבר לים איש חמודות, אשר הוא קרוב מאד לכמה מיושבי ארצנו. לא רק לאלה שמכנים את עצמם בצדק כ"תלמידי אונסדורף", אלא גם לאלו אשר הכינוי שלהם היה יותר פשוט וצנוע: "חרדי ארץ אשכנז"

האדם הגדול הזה אינו אחר מהגאון רבי יוסף יונה צבי הלוי הורביץ שליט"א, אשר עלה ארצה, והשתקע בבני ברק בקיץ תשכ"ה, אחרי כמה וכמה טלטולי דרך. הוא בא מניו יורק, אשר שם (בבורו פארק) הוא היה המרכז הרוחני האהוב לכמה וכמה יהודים חרדים, ואשר שם הוא יסד או הקים מחדש את ישיבתו באר שמואל, על שם סבו הגאון והצדיק המפורסם רבי שמואל רוזנברג זצ"ל, ועל שם הספר באר שמואל של סבו שהוא בעצמו הוציא לאור לפני שנה. זכיתי לפני שנים מספר לשבת ירחים אחדים בבורו פארק, שהיא שכונה עניקית עם אלפי ואולי רבבות שכנים חרדיים. ושם ראיתי עין בעין את המפעל למופת שהקים הרב הורביץ שליט"א, יחד עם בניו המוכשרים ביותר. ישיבה דהיינו כפי המבנה האמריקני, בית ספר יסודי ועל יסודי, אשר בו לומדים למעלה מ-400 תלמידים, ועליה וכתליתיה מתיבתא ישיבה גבוהה אשר בה יושבים למעלה מ-100 תלמידי חכמים צעירים על התורה יומם ולילה.

ידידים בבורו פארק היו מתפללים, איך שהאב והבנים זכו להקים מפעל כה גדול וכה מסודר בזמן כל כך קצר. אני יכולתי להעיד לפניכם, ש"הרב מפרנקפורט" היה כבר בצעירותו מפורסם בכל אירופה כאחד מגדולי ראשי הישיבות. גדולי הונגריה ראו בו את

הממלא מקום המושלם ביותר של הסב, שיסד את ישיבות אונסדורף ושם עולם היה לה. כל זאת פעל ועשה הרב הגדול הזה, אחרי שבין אונסדורף וניו יורק עברו עליו שנים קשות כרבה של פרנקפורט, ובגלות ממושכת באנגליה וכמה צרות אישיות מיד הנאצים הארורים.

תשע שנים ישב על כסא הרבנות בפרנקפורט, אנשי פרנקפורט שהיתה להם הערכה עצמית מסויימת, חשבו שהדרך מאונסדורף לפרנקפורט, מעיר קטנטנה לבירת היהדות באשכנז, היתה עליה לגדולה. אולם אנו שעמדנו מן החוץ, לא חשבנו כן. כוחו של הרב היה בהנהלת ישיבה גדולה, כ"ראש ישיבה" חתם את שמו בהיסטוריה של היהדות החרדית, ושם בפרנקפורט היה שער הישיבה נעול בפניו. שמעתי שעזר הרבה למורנו רבי יעקב רוזנהיים זצ"ל בעבודה האגודאית. קנה לו שם מהר את השם של גומל חסדים למופת. ביקוריו אצל ב"מ אבלים וחולים נעשו ממש לשיחת היום. רבים דרשו עצתו באורחות החיים, והרבנים ביקשו את תשובותו בשאלות חמורות. פסקו הברור והאמיץ בספר היובל לכבוד רבי יעקב רוזנהיים בשאלה מאד מסובכת, הגדיל מאד את שמו בחוג המבינים, (עין שם מדף פז עד דף קיד), גם בדרשותיו הצליח מאד, [אע"פ שלפי השערתי היה עבורו ה"שיעור" ולא ה"דרשה" עיקר עיסוקו אך ראה את מאמריו המשובחים בפתיחת הספר באר שמואל]. ולמרות כל אלה הקהלה של הש"ר הירש לא נעשתה לעצמו ובשרו של נכד הבאר שמואל ושל תתנו של הגאון המפורסם מואייטצען רבי ישעיה זילבערשטיין.

אני בעצמי הרגשתי איך שהתאמץ מאד להחזיק גם בפרנקפורט בעמדתו ושיטתו, אביא לזה רק דוגמא אחת: עמדתו לשיטת "תורה עם דרך ארץ". בכמה הזדמנויות הדגיש שהוא מחזיק בשיטת אבותיו ורבותיו גדולי הונגריה. (ידוע ששיטה זאת היתה באמות גם שיטת קודמו הגאון הגדול רש"ז בריאר זצ"ל, אבל הלה ידע לפחות לגשר כלפי חוץ את שיטת חותנו הגאון והצדיק הש"ר הירש בשיטת גדולי מולדתו). זכיתי לקבל תעודת היתר הוראה

מהרב הורביץ ובה הוא שיבח אותי: "ולא פנה אל רהבים שטי כזבי הזמן ושאון גליהם המתנשאים לרוח היום והעת". היה זה וידוי חזק מפי איש שישב על כסא הרבנות של פרנקפורט (בתמימות לבו לא רצה להאמין לי, שמה שהוא העריך כ"יתרון ביהדות" היה רק "חסרון בידיעות". לא מתוך "הכרה פנימית" אלא מתוך "לחץ חיצוני", מנעתי את רגלי מבית הספר הגבוה, מכיון הייתי מוכרח לקנות את "לחם חוקי" כבר בהיותי צעיר לימים).

מפרנקפורט ברח רבינו, אחרי כמה בזיונות מצד הנאצים, ללונדון. שם היתה עמדתו - כבוד ויקר! ידידנו הבלתי נשכח, ר' אהרן גודמן ז"ל, ידע לסדר מיד שיתקבל כחבר של הועד הפועל האירופי, ואחרי זמן קצר נבחר לנשיא של מועצת גדולי התורה באנגליה. פעולותיו שם אינן ידועות לי בפרטיהן, אקוה שעם פרסום מסמכי גודמן בדפוס נתוודע גם אליהם, ונקרא אודותן במפורט. על עבודתו הפוריה בניו יורק כחבתי למעלה בקצרה. אני רוצה להוסיף רק פרט אחד שנכנס ללבי: בבית הכנסת של הרב, שהוא בישיבה שלו ראיתי ב"כותל המזרח" שני ידידים מימי קדם. החבר הידוע לרבים מאתנו בודנהיימר איש פרנקפורט. ור' יוסף שטראוס איש המבורג. הבנתי, וכן גם אישרו בפני, שהם מתפללים בבית כנסת זה כעין נציגי קהלותיהם, בהתכוונם להראות לרב שגם ב"נכר" קרובים לו ה"אשכנזים". ועתה בא ה"אונסדורפר רב" ה"רב דפרנקפורט" לארץ ישראל. אנו מברכים אותו ואת הנלוים אליו בברכה הידועה (כתובות יז) "ברוך מתייך לשלם" שם בגמרא מתארים את רבי אבהו בכמה תוארים נשגבים אינני מביאם כאן, כי אני מכיר את הרב הורביץ ואני יודע שכל כינויי כבוד זרים מאד למהותו. אבל אני מקוה שהאחרים ב"אגודת ישראל" מבינים שכל התוארים האלה מתאימים לו בהחלט, וכי מן הראוי להכין לו מקום כפי כבודו במוסדות שלנו. לא מפני כבודו הוא, אלא לתועלתם לתועלת אגודת ישראל העולמית.

(רבונו נפטר בתאריך א ניסן תשל. תנצב"ה)

ניסן התשפה-אייר התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

אפריל 2025-מאי 2025

כ	כ"א	ראשון	ערב ראש חודש	א"א תחנון, יד לעומר, בלילה מכריזים "יעלה ויבוא", בערבית ובשחרית מאריכים באמירת 'ברכו' בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון, אך לא מאריכים באמירת 'והוא רחום'.	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
					זריחה	6:03	5:58	6:00
ל	כ"ב	שני	א דראש חודש	טז לעומר, יעלה ויבוא, הלל ומוסף לר"ח, בערבית מכריזים "ראש חודש". אדון עולם בניגון ר"ח, הודו ואנא, לששון ולשמחה - בניגון לכה דודי של ספירה.	זריחה	6:02	5:57	6:00
					שקיעה	7:19	7:21	7:21
א	כ"ג	שלישי	ב דראש חודש	טז לעומר, יעלה ויבוא, הלל ומוסף לראש חודש. אדון עולם בניגון ר"ח, הודו ואנא, לששון ולשמחה - בניגון לכה דודי של ספירה. מהערב מתחילים לנהוג אבלות הספירה.	זריחה	6:01	5:56	5:58
					שקיעה	7:20	7:21	7:22
ב	כ"ד	רביעי	מברכין הלבנה בערב החל מ-21:09	יז לעומר,	זריחה	6:00	5:55	5:57
					שקיעה	7:20	7:22	7:22
ג	כ"ה	חמישי		יח לעומר	זריחה	6:00	5:54	5:56
					שקיעה	7:21	7:23	7:23
ד	כ"ו	שישי	הדלקת נרות	יט לעומר, בקבלת שבת 'לכה דודי' נאמר בניגון המיוחד לימי הספירה.	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
					זריחה	7:00	6:54	6:54
					שקיעה	6:45	6:52	6:45
ה	כ"ז	שבת	תזריע מצורע	כ לעומר, בשחרית אומרים את נוסח 'אמת ויציב' הרגיל והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בנעימות עצב. אומרים זולת 'אזכרך דודי', תחילתו וסופו נאמרים בנעימה. שיר המעלות בשוב ה' בסעודות השבת בניגון 'ספירה'.	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
					זריחה	8:02	8:01	8:03
					שקיעה	7:25	7:22	7:25

ח' כט ניסן - רבי משה שמשון בכרך, מח"ס "חוט השני" - תל • צוועטשגען תענית (תענית השזיפים-תענית באמברג) • ר' בנדיט דיין באלטונא - תקיב ח' ל ניסן - רבי אברהם ברודא ב"ר שאול מפפד"מ - תעז, • רבי יעקב נתנאל ב"ר נפתלי צבי הירש ווייל אבד קרלסרוה בעל "קרבן נתנאל" - תקכט, • רבי יעקב ישראל ב"ר צבי מעמדין היעבץ בעל מור וקציעה ועוד - תקלו ח' א אייר - רבי צבי הירש אשכנזי ה'חכם צבי' אב"ד ק"ק אשכנזים באמשטרדם - תעז ח' ב אייר - רבי מנחם אריה קניגסהפר רב בדרודן והמבורג - תשסה ח' ג אייר - רבי לוי יוסף ברויער רב ומייסד עדת ישורון וושינגטון הייטס בניו יורק • ר' יהודה לייב מו"צ וונדסבך - תנד

פרשת אחרי קדושים

תעניות בה"ב

בתחילת חודש אייר מתענים תעניות בה"ב. יש המתענים כל היום כולו כמבואר בשולחן ערוך, ויש המתענים רק תענית שעות.

בסליחה המתחילה 'ישראל' עמך תחינה עורכים יש הרבה שיבושי צנזורה. הנוסח המקורי מופיע בסידור 'תפלה' בעריכת הרב אברהם שלמה סולומון, ובקובץ מיוחד של 'מכון מורשת' אשכנז'.

כאשר יש עשרה מתענים בבית הכנסת, לפני ברכת 'רפאנו' אומר הש"ץ ברכת 'עננו'. כאשר אין עשרה מתענים, אין הש"ץ אומר 'עננו'.

סדר 'אבינו מלכנו' ניתקן לאמירה בעשרת ימי תשובה בלבד, ואין אומרים אותו בתעניות ציבור בשאר ימות השנה.

אחר 'והוא רחום' הגדול, נפילת אפים ו'ה' אלהי ישראל', אומרים 'שומר ישראל', שהוא פיוט הנועד לימי תענית ציבור בלבד. ש"ץ אומר כל חרוז של 'שומר ישראל' בנעימת תענית ציבור, והציבור חוזר עליו באותה נעימה.

במנחה כאשר יש עשרה מתענים בבית הכנסת מוציאים ספר תורה וקוראים בו 'ויחל'. קוראים לישראל לעלות לתורה, בלא הזכרת שמו, במילים: "יעמוד מפטיר" ומפטירים 'דרשו'.

בתפילת שמונה עשרה המתענה (אפילו כשמתפלל בציבור שאינם מתענים) אומר 'עננו' ב'שומע תפילה' ו'רבון העולמים' של תענית.

בציבור המתענים אומרים 'שים שלום' במקום 'שלום רב' מפני שקראו בתורה, ש"ץ אומר ברכת 'עננו' לפני ברכת 'רפאנו'. בארץ ישראל: הכהנים עולים לדוכן. בחוץ לארץ: הש"ץ אומר 'או"א ברכנו'.

אין אומרים 'שומר ישראל' אחר נפילת אפים אלא ממשיכים כרגיל 'זאנחנו לא נדע'.

רבי יוסף יוזפא האן נויירלינגן

מתוך המבוא לספר יוסף יוזפא בעריכת מכון שלמה אומן

רבי יוסף נולד בפרנקפורט בערך בשנת ש"ל, הוא היה נצר של משפחות מיוחסות בישראל. אביו רבי פינחס זעליקמן היה בנו של הש"ץ בקהילת פפד"מ רבי יצחק אייזיק, שהיה ת"ח ודורש ברבים ו"כל מעשיו בדקדוק גדול". אמו גם כן מוצאה מגזע קודש, בתו של רבי זעליקמן ריינברך בן הגאון רבי ישראל ריינברך. רבינו מזכיר בספרו את אחריו הגדולים שגם הם היו תלמידי חכמים, מה"ר אייזיק מה"ר אלחנן ומה"ר וויבש.

על כינויו "האן" יש בידינו הסבר מנכד רבנו, מה"ר יוסף יוזפא קשמן סג"ל זצ"ל מפרנקפורט, אשר כתב בסוף ההקדמה לספרו "נוהג כצאן יוסף": "ומה שכינתי לו בשם כינוי "האן", כי כן מרגלא בפומי דאינשי בק"ק פרנקפורט לכנות האיש על שם הבית, וביתו היה תרנגול אדום חקוק עליו. ושם משפחתו היה נערלינגן ושם אביו היה מוה"ר פינחס המכונה זעליקמן נערלינגן. וכל זה כתבתי להודיע מי הוא, ושיש לסמוך על הוראותיו אפילו להיתר".

רבינו שקד על תלמודו וגדל בתורה. רבינו מזכיר בספרו הנהגות מיוחדות שנהג כבר מנערותו וספיקות תורניים שהסתפק בהם. רבו המובהק היה הגאון ר' הירץ סג"ל זצ"ל אב"ד פפד"מ מאסף ההגהות על ספר מהרי"ל, אותו הוא מזכיר כ"מורי הגאון" וגם מביא בכמה מקומות פסקים ומנהגים בשמו.

רבינו נשא לאשה את בתו של הפרנס ר' אברהם ברייטנינגן.

מצעירותו בלט רבינו בתורתו ויראתו וגם עסק בצרכי ציבור, וכבר סביב גיל 30 כונה בפנקס וורמישא "האלוף והגאון".

רבינו עסק מגיל צעיר בהרבצת תורה. בהקדמת הספר הוא מספר שהוא כתב בשביל תלמידיו את "סדר התשובה", וזה הועתק והגיע גם למקומות רחוקים.

בחלוף הזמן נתעלה רבינו והוכר כתלמיד חכם וחסיד. כבר הגאון הנודע בעל חות יאיר בספרו מקור חיים מביא מספרו 'יוסף אומן' כמה פעמים וקורא למחברו "החסיד". על חסידותו ניתן ללמוד ממספר הנהגות עליהם הוא מספר בספרו, כגון החמרתו להמתין י"ב שעות בין בשר בהמה לגבינה וכו'.

בשלב כלשהו מונה רבינו כדיין ופוסק בקהילת פפד"מ, ובהמשך לאב"ד, חתן נכדו - ר' משה רייש דארום כותב עליו: "ראש לדיינים ובני ישיבה דק"ק פ"פ דמיינ... מו"ח זקני ז"ל היה אחד מיוחד ראש לדייני ובני ישיבה בקהילתנו, והיה אחד מעיני העדה, על פיו יצאו ועל פיו יבואו הן בהוראת איסור והיתר הן בענייני הקהל... וגם היה מפורסם בכל העולם שהחליף תשובות עם הגאון מוה"ר ישעיה סג"ל בעל המחבר של"ה, כנראה מתוך הספר הלז, וגם הב"ח הביא אותו בהלכות מיאון וקראו בשמו 'החכם המופלא והמופלג מוה"ר יוסף נויירלינגן מק"ק פ"פ דמיינ'".

נכדו בעל 'נוהג כצאן יוסף' כותב: "היה בקי בפוסקים, והיה דיין מצויין בק"ק פ"פ מיינ, והריץ אגרותיו עם הגאון הגדול הב"ח ז"ל, כמ"ש הב"ח באה"ע סי' קנ"ה סק"ז וז"ל: וכך העלתי בתשובה שכתבתי בשנת ש"ץ לבני ישיבה דק"ק פרנקפורט ע"י הרב הגדול והישיש בתוכם כמוהר"ר יוזפא במהר"ר פנחס נערלינגן ז"ל...

רבינו נפטר ויאסף אל עמיו ביום ט' לחודש ניסן שנת שצ"ז. ב"ממורבוך" של ק"ק פפד"מ כתוב עליו כך: "יזכור אלוקים נשמת הגאון החסיד אשר שמו נודע בשערים ה"ה מוהר"ר יוסף במוהר"ר פנחס זעליקמן הן, עבור שהיה חד מחסידים הראשונים, לא פסק פומיה מגירסא לילות וימים, בקי בכל חדרי תורה, אבד חסיד מן ארץ. גם נתנו יורשיו סך מה לצדקה. בשכר זה תנצב"ה עם צדיקים וצדקניות שבג"ע, אמן. נפטר ונגנז ארון הקודש יום ו' ט' ניסן שצ"ז לפ"ק ונקרא החסיד מוהר"ר יוזפא הן ז"ל".

על מצבת קברו נכתבו הדברים הבאים: "החסיד מהר"ר ר' יוזפא האן ז"ל חצב פה קבר, לראש חכם לכל גבר, גמיר וסביר, יוסף איש משביר, מהר"ר יוסף בן מהר"ר פנחס ז"ל, נפטר יום ו' ט' ניסן שצ"ז לפ"ק".

אייר התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

מאי 2025

ו	ראשון	4	כא לעומר	י-ם ב"ב ק"ס חיפה
				זריחה 5:51 5:57 5:53 שקיעה 7:26 7:23 7:25
ז	שני	5	תענית שני קמא כשיש י' מתענים קוראים 'ויחל' בוקר וערב	י-ם ב"ב ק"ס חיפה
				זריחה 5:50 5:56 5:52 שקיעה 7:27 7:24 7:26
ח	שלישי	6	כג לעומר	י-ם ב"ב ק"ס חיפה
				זריחה 5:49 5:55 5:51 שקיעה 7:27 7:25 7:27
ט	רביעי	7	כד לעומר	י-ם ב"ב ק"ס חיפה
				זריחה 5:48 5:54 5:50 שקיעה 7:28 7:25 7:28
י	חמישי	8	תענית חמישי כשיש י' מתענים קוראים 'ויחל' בוקר וערב	י-ם ב"ב ק"ס חיפה
				זריחה 5:47 5:53 5:49 שקיעה 7:29 7:26 7:28
יא	שישי	9	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה כז לעומר, בקבלת שבת 'לכה דודי' נאמר בניגון המיוחד לימי הספירה. 6:50 7:05 6:59 7:00 6:50 6:57	י-ם ב"ב ק"ס חיפה
				זריחה 5:47 5:53 5:48 שקיעה 7:30 7:27 7:29 פלג המנחה 6:00 6:02 6:01 6:02
יב	שבת	10	שבת שניה אחרי ר"ח אייר מפטי': הלא כבני כשיים מוצאי שבת י-ם ב"ב ק"ס חיפה כז לעומר, בשחרית אומרים את נוסח 'אמת ויציב' הרגיל והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בנעימות עצב. אומרים זולת 'אתה לאהים', תחילתו וסופו נאמרים בנעימה. כהן קורא עד 'כל קהל ישראל'. שיר המעלות בשבוע ה' בסעודות השבת בניגון 'ספירה'. אבות פרק ג	י-ם ב"ב ק"ס חיפה
				זריחה 5:46 5:52 5:48 שקיעה 7:30 7:27 7:29 זריחה 5:51:20 5:50:30 5:49:40 5:48:40 5:47:30 5:46:40 5:45:55

ו אייר - רבי יצחק הלוי הורוויץ רב קהילות אה"ו - תקכו • רבי שלמה זלמן ב"ר אברהם ברודא אב"ד מרגנטהיים - תקב • רבי צבי הירש אויערבך מוורמיישא - תקלח ו אייר - תחילת פרעות רינדפלייש ו ח אייר - רבי ישעיה פיק ברלין - תקנט • חורבן קהילת שפירא בגזירות תתנו - ראה קינה מ ו ט אייר - רבי סנדר טרויב אב"ד אה"ו - תעד ו י אייר - רבי יצחק אונא אב"ד מנהיים - תשח ו יא אייר - רבי אהרן פפויפר ראש ישיבת מהרש"א ויהנסבורג - תשנג • ר' מנחם ציון גבאיש דיין המבורג ואלטונא - תלט • ר' אנשל מעזריטש דיין באלטונא - תקו

פרשת אמור

החכם יצחק ברנייס

מתוך ירושתנו חלק א

רבנו נולד בעיירה גערא הסמוכה למגנצא, לאביו מוה"ר יעקב. בילדותו הוכר כעילוי, וכבר בגיל שבע נבחן על כל מסכת בבא קמא בעל פה וזכה לתואר 'חבר' מאת הגאון רבי נח חיים צבי ברלין בעל 'עצי אלמגים' שכיהן באותה עת כאב"ד העיר. בשנים אלו למד אצל רבו הג"ר אייזיק מין, שמאוחר יותר שימש גם הוא כדיין ומלמד בת"ת המפורסם שבהמבורג לאחר שבא לשם עם תלמידו הוא רבנו.

לאחר שעבר לעיר וירצבורג, שם נכנס לאוניברסיטה, ובמקביל למד בשיבתו של הגאון רבי אברהם הלוי בינג, הלה העניק לו היתר הוראה, וכבר בגיל עשרים ושש מינהו לדיין בבית דינו, שם שימש למשך שלוש שנים. בימים אלו למד עם ה'ערוך לנר' הצעיר ממנו בשש שנים, כשהערוך לנר מלחמדו יורה דעה, והוא מצידו מלמדו 'מורה נבוכים'. ידידות זו שהחלה אז, נמשכה לכל ימיהם.

שני חברים אלו היו עתידים למלא תפקיד מרכזי בעיצוב דמותה של יהדות מערב אירופה בפרט והיהדות החרדית בכלל, זאת דרך השפעתם העמוקה של תלמידיהם הרש"ר הירש והר"ע הילדסהיימר.

בהגיעו לפרקו נשא את שרה בת הקצין מוהר"ר מיכאל בעהרענס שכיהן כסוכן חצר המלך ובד בבד נמנה על יושבי הקלויז בעירו הנובר

בשנת תקפ"א נקרא לכהן כרבה של המבורג - אז הקהילה הגדולה בגרמניה. במשרה זו החל לכהן עוד בחיי הראב"ד דהמבורג, הג"ר ברוך עוזר, המכונה ר' ברוך דין. שהגיע לימי גבורות ונדרש לו עוזר. מבין חברי ועד הקהילה של המבורג היו רפורמים שהכניסו לתנאי בחירתו סעיף בו נאמר: "לא יוכל הרב להוכיח אף אדם על נוהגו כלפי הדת ועל אי שמירת מצוות".

כשנכנס לתפקידו הגיב: "מעולם לא היה רב שמשרתו כה תלוי בועד הקהילה".

לא פלא שנטל את התואר 'חכם' ולא רב. הר"י דוקס מציין "ויען שהלך לפניו שם חכמתו, ויקראו לו חכם ונקרא בפי כל חכם ברנייס". ויש התולים כינוי זה לאות מחאה על שימוש נלוו בתואר "רב" על ידי המתקנים למיניהם, וגם שהספרדים בהמבורג היו כבר רגילים לתואר חכם.

כשהוא רק בן שלוש, כבר הוכר בזכות מעלותיו המופלאות בהן בלט ונתעלה משמו ומעלה כמו: בכושר הבחנה, זכרון מפתיע, יושר, אישיות נעימה, וידע רחב מאוד בתחומים רבים.

המחלוקת על הסידור, גרמה למסע ציבורי בו השתתף חברו הערוך לנר, ובזה היה כמעט היחיד שנחלץ לעזרת ידידו היקר. הרפורמים עירבו את השלטונות במריבה נגד ה'חכם'. מנהיגי הרפורמה מצאו לנכון לתקוף אותו אישית מעל דפי עיתוניהם. ולמתקפים הצטרפו מושחתים שבאו מרחוק כמו א. גייגר, הולדהיים ואף זכריה פרנקל מברסלוי שהיה מעין קונסרבטיבי, החרה החזיק אחריהם. העובדה שהחכם היה מלומד בחכמות העמים, התלבש בבגדים מודרניים וגילח את זקנו, רק הגבירה את זעם ההתקפה נגדו שהרי דווקא בשל כך חששו ממנו המתקנים עוד יותר.

בשנת 1841 ביקשו הרפורמים שטח קרקע מהשלטון כדי להרחיב את היכלם. רשויות המלוכה פנו לחכם לחוות דעתו, והחכם ענה שיש לדחות לגמרי את בקשתם, ושכת זו היא בלתי חוקית לפי היהדות. באותה שנה הופיע הסידור הרפורמי בגרמנית. והחכם פרסם איסור נגד הסידור וחיזק את איסור הגדולים שאסרוהו ב'אלה דברי הברית' משנת תקע"ט.

במקביל לתליית האיסור בכל בתי הכנסת של המבורג, הוא פנה למועצת העיר בתביעה למנוע את המשך הפצת הסידור, שהרי רק הוא בתור רב ראשי זכאי להחליט ולפרסם סידור. זכריה

פרנקל מברסלוי פרסם את תמיכתו ברפורמים, ויצא בביקורת שלוחת רסן נגד החכם. השלטון המקומי נענה לבקשת הרפורמים ומודעות האיסור הורדו מבתי הכנסת, ואז יצא החכם באזהרה שאין יוצאים ידי חובת תפילה כלל אם משתמשים בסידור זה. ועכשיו בא הערוך לנר לעזרת ידידו ופרסם גם הוא תמיכה באזהרה זו. וכך נחשף גם הוא להתקפותיהם הזדוניות והאישיות של המחדשים למיניהם. כל העניין סוקר בהרחבה בעיתון הרפורמי 'דס אוריינט' מהתקופה ההיא.

במלאת חצי יובל לפעילותו של החכם בהמבורג שנת תר"ו, מצאו בני קהילת המבורג להוקיר תודה עמוקה לרבה האהוב, ויום זה נחגג ברוב פאר. גם כאן מצטרף חברו הערוך לנר לאירוע. בני הקהילה הקימו לכבודו חברה בשם 'אוהל יצחק'.

משומעי לקחו ותלמידיו של ה'חכם' יש לציין את ר' משה מנדלסון המציין בספרו את בקיאותו וחכמתו של רבו האהוב: "ומורנו החכם ר' איצק בערניס הורה לי כי הפחד יצחק הראה בקיאות..."

מבין תלמידיו יש לציין: הרש"ר הירש רבה של פרנקפורט דמיין, רבי עזריאל הילדסהיימר אב"ד ור"מ אייזנשטט וברלין. הרב שמשון נאטאן מהמבורג, הרב יואל רבה של פפונגשטט, הרב זוסמן אדלר אב"ד ליבק (חותנו של רבי שלמה קרליבך אב"ד ליבק), הרב שלמה פרנסדורף מהנובר (הקדיש את ספרו על הניקוד והמסורת לרבו) הג"ר מיכאל גוטליב דין בהמבורג.

כשקיעת השמש באמצע היום, לאחר עשרים ותשע שנות פעילות בהמבורג, ובעודו בדמי ימיו ושיא כוחו והוא אף בן 57, נפטר ה'חכם' בפתאומיות ביום ג', ט' אייר, ונקבר ביום ה' יא אייר תר"ט. כשהוא מותיר את כל תלמידיו ומעריציו באלם וקניה. הערוך לנר הספידו גם בלוויה וגם לאחר מלאת השבעה בבית הכנסת בהמבורג.

אייר התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

מאי 2025

יג	ראשון	ס"ז קידוש לבנה כל הלילה	כח לעומר	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:45	5:51	5:47
	11			7:31	7:28	7:30	7:31	שקיעה			
יד	שני	תענית שני בתרא	כט לעומר, מתענים ואומרים סליחות ותחנון כרגיל אף שהוא פסח שני.	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:44	5:50	5:46
	12	כשיש י' מתענים קוראים 'ויחל' בוקר וערב		7:32	7:29	7:31	7:31	שקיעה			
טו	שלישי		ל לעומר	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:44	5:50	5:46
	13			7:32	7:30	7:31	7:32	שקיעה			
טז	רביעי		לא לעומר	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:43	5:49	5:45
	14			7:33	7:30	7:32	7:33	שקיעה			
יז	חמישי		לב לעומר, במנחה אומרים תחנון כרגיל. מנהגי אבלות הספירה נוהגים גם היום בערב. ואין נוהגים להשתתף בחגיגות לרגל פטירת צדיקים.	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:42	5:48	5:45
	15			7:34	7:31	7:33	7:33	שקיעה			
יח	שישי	לג בעומר	הדלקת נרות	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:42	5:47	5:44
	16			6:55	7:10	7:04	7:05	שקיעה	7:35	7:32	7:34
				פלג המנחה	6:04	6:06	6:04				
יט	שבת	שבת שלישית אחרי ר"ח אייר	מפטי': והכהנים הלויים	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:41	5:46	5:43
	17	אבות פרק ד	מוצאי שבת	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	5:41	5:46	5:43
				8:11	8:14	8:12	8:15	ק"ש א	8:16	8:17	8:15
				8:11	8:14	8:12	8:15	ק"ש ב	9:08	9:10	9:08
				8:11	8:14	8:12	8:15	תפילה ב	10:17	10:19	10:17
				8:11	8:14	8:12	8:15	חצות	12:36	12:37	12:36
				8:11	8:14	8:12	8:15	שקיעה	7:35	7:32	7:34

אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא. אוי לנו כי נפלה עטרה וראשנו... כי אבל גדול זה לנו, כי גדולה השריפה אשר שרף ה', כי תורת אמת היתה בפיהו, ועוולה לא נמצא בשפתיו, ורבים השיבו מעוות..."

אל המנוחה הגיע הרמח"ל רק בעיר אמשטרדם, שם נתקבל בכבוד גדול בשנת תצ"ה, והוא בן עשרים ושמונה שנה. שם קיבל מינוי להיות ראש ישיבת "עץ חיים", שבה למדו גדולי העיר. בשוהתו בעיר זו חיבר את ספרו "מסילת ישרים", שהיה לנכס צאן ברזל של העם היהודי לדורותיו.

מרן החיד"א מספר שבתקופת היותו באמסטרדם, הפעילו מתנגדי הרמח"ל לחץ כבד על מהר"י באסאן, שימסור להם את תיבת כתביו של רבינו שהיו שמורים אצלו. מהר"י שלח לשאול בעצתו של הרמח"ל, והוא השיב באיגרת בזה הלשון: "אם בשל תיבת הספרים כל הסער הגדול הזה, יצוה כ"ת ויקחה אצלו וישרפנה לעיניו, ובעל גמולות כעל ישלם חמה ונקם למי שגורם לזה, ולבו לא הוטהר בכונתו לשמים".

מהר"י באסאן נכנע לבסוף ללחץ המתנגדים, ומסר לשליח מיוחד ששלחו את הכתבים. ומתנגדי הרמח"ל השמידו אותם.

החיד"א מספר שקללת הרמח"ל התקיימה ובאותו חודש שב
ונקברו הכתבים, נקברו גם מהר"י באסאן, גם הגאון ששרף את
הכתבים, וגם השליח שהביאם. הדבר הנורא הזה עשה רעש גדול
בעולם, וגדולי ישראל ראו בזה אות מן השמים לצדקתו של רבנו.

ללאחר שמונה שנות שהייה בהולנד הגיע רבנו אל הנחלה, הלא היא ארץ ישראל, אליה שאף לעלות כל ימי חייו. בחודש תמוז תק"ג כבר היה בעכו, ושלח משם מכתב אל תלמידיו שנשארו בחו"ל.

בשנת תק"ו נספה הרמח"ל עם כל בני ביתו במגפה שפרצה בכל שטח ארץ ישראל, ונקבר על ידי תלמידיו.

רבני העיר טבריה שלחו מכתב לחו"ל כדי להודיע על פטירתו. לפנינו נוסחו: "בת קול יצאת מטבריה ומכרזת ואומרת: על ההרים אשא בכי ונהה, איכה ישבה בדד, הצור תמים פעלו וגו' שמעו שמים והאזיני ארץ, כי הרב הכולל המקובל האלוקי רבב ישראל ופרשיו, אור שהיה בישראל, בוצינא קדישא מרנא רבנא כמזהר"ר משה חיים לוצאטו זללה"ה, נפטר הוא וכל בני ביתו במגיפה לפני ה' בעיר עכו סמוך לטבריה, ונקבר בטבריה אצל רבי עקיבא ע"ה."

רבי משה חיים לוצאטו - הרמח"ל, נולד בשנת תסז בעיר פדובה שבאיטליה. רבו המובהק היה רבי ישעיהו באסאן, המכונה 'מהר"י באסאן'. כשהיה בן 14 שנה היה בקי בתורת הגלגל, וגם כתבי הארז"ל היו שגורים על לשונו. שלוש שנים לאחר מכן הוציא את ספרו הראשון הנקרא 'לשון לימודים'. לפנינו שתי הסכמות שקיבל לספר ביכוריו: האחת, ממי שעתידי היה להיות חותנו, רבי דוד פינצי. השניה - מאחד מחכמי איטליה בעת ההיא, רבי שמשון הכהן מודין.

משעזבו רבו מהר"י באסאן את העיר פאדווה, ניהל הרמח"ל את ישיבתו בפאדווה. כל תלמידיו של רבו וביניהם גדולי תורה באים בימים, קיבלו עליהם ללא ערעור את מרותו, והוא רק כבן עשרים שנה.

כשהגיע לגיל עשרים, זכה למגיד מלאך מן השמים ולגילוי אליהו. בתקופה זו נגלו לו סודות רבים, שחלק גדול מהם העלה על הכתב. אף על פי שהיה נחבא אל הכלים, הגיע לאוזני תלמידיו מידע על שמץ מגדולתו, והם דבקו בו ביתר שאת.

הכל היה טוב ויפה, עד שעקב מעשה שהיה נתפרסם הרמח"ל בעולם כולו, והיה זה האות לתחילת צרותיו. ראש הלוחמים נגדו היה מהר"ם חגיז שחשד בו בנטייה אחר השבתאות. רבים מחכמי פולין ואשכנז, ועמם חכמי ווצ'ה, יצאו חוצץ נגד עיסוקו הרב בקבלה ובלימוד מפי מגיד מלאך, ובפרט שהוא כה צעיר לימים. היו שאף טענו שלא יתכן שאדם כה צעיר השוכן בחו"ל יזכה לדרגות כה גבוהות. ואם כן אין אלו דרגות אמיתיות של קדושה, אלא יש בהם שיתוף של כוחות הטומאה.

רבנו לא התעטף בשתיקה אלא פנה במכתבים אל מתנגדיו, מתוך מטרה להוכיח את חפותו ואת צדקתו.

שנים רבות נמשכו הרדיפות והמחלוקות, ובסופן הצליחו מתנגדיו לשים את ידם על כתביו של הרמח"ל, וללא דרישה וחקירה שרפום או קברום.

בשבת מתחיל היום ויבלו:

1. התאמה בין המדיניות לבין המציאות
 2. התאמה בין המדיניות לבין המציאות

זיכל אלחיס וכולי.

וַיְבָלֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם:

[illegible]

קטע מתוך מחזורו האישי של הרמח"ל בנוסח אשכנז המובהק ופיוטיה (מנהג פרנקפורט ובנותיה) עם הגהותיו וכוונותיו של רמח"ל בכת"ק.

נ	ראשון	לה לעומר	י-ם זריחה 5:40 שקיעה 7:36	ב"ב 5:45	ק"ס 5:40	חיפה 5:43
נא	שני	לו לעומר	י-ם זריחה 5:40 שקיעה 7:37	ב"ב 5:44	ק"ס 5:40	חיפה 5:42
נב	שלישי	לז לעומר	י-ם זריחה 5:39 שקיעה 7:37	ב"ב 5:43	ק"ס 5:39	חיפה 5:42
נג	רביעי	לח לעומר	י-ם זריחה 5:39 שקיעה 7:38	ב"ב 5:43	ק"ס 5:39	חיפה 5:41
נד	חמישי	לט לעומר	י-ם זריחה 5:38 שקיעה 7:39	ב"ב 5:42	ק"ס 5:38	חיפה 5:41
נה	שישי	הדלקת נרות י-ם זריחה 5:38 שקיעה 7:39 פלג המנחה 6:07	מ לעומר 7:00 7:15 7:09 7:09 7:00 7:07	ב"ב 7:15	ק"ס 7:09	חיפה 7:09
נו	שבת	מברכין החודש, ר"ח ביום ד המולד יום שלישי 9:14 3 חלק' שבת רביעית אחרי ר"ח אייר אבות פרק ה	מפט"י: ה עזי ומעזי מוצאי שבת י-ם זריחה 5:16 שקיעה 7:40	ב"ב 5:19	ק"ס 5:18	חיפה 5:17
בהר בחוקותי						
מא לעומר, זולת "אחרי נמכר". אין מזכירים נשמות ואין אומרים מי שבירך לקהל. קדיש אחר קה"ת בניגון סיום הספר.						
ע"ש א' 3:51 זריחה 5:37 ק"ש א 8:13 ק"ש ב 9:07 תפילה ב 10:16 חצות 12:36 שקיעה 7:40						
שבת 8:20 שישי 5:37:35 חמישי 5:38:15 רביעי 5:38:55 שלישי 5:39:20 שני 5:39:50 ראשון 5:40:20 זריחה רמות						

⚭ כ אייר - ר' אהרן זלמן משה ב"ר ר' מאיר פרענסדארף דיין בהמבורג - תקנו ⚭ כא אייר - רבי עקיבא ישראל ורטהיימר אב"ד אלטונה - תקצח ⚭ כב אייר - רבי יצחק אויערבך אב"ד הלברשטט - תרצב • ר' יונה הלוי דיין המבורג - תץ ⚭ כג אייר - תענית בוורמיישא לזכר גזירות תתנו (ראה קינה מ) ⚭ כד אייר - ר' ליפמן בייט דיין בהמבורג - תקנח ⚭ כה אייר - תענית רקנדורף ⚭ כו אייר - רבי משה חיים ב"ר יעקב חי לוצאטו הרמח"ל (ראה ישיבת פיורדא ח"א 426) - תקז

פרשת במדבר

מנהגי השבת

פיוט ה'אהבה' (אותך כל היום) נאמר אחר המילים 'וליהדך באהבה', ובסיומה אומרים את חתימת הברכה: 'בא"י הבוחר בעמו ישראל באהבה', בניגון שבת. הנוסח הנכון ללא שיבושי הצנזורה מופיע בתדפיס מיוחד, וכן באוצר פיוטי שבתות השנה 'השיר והשבח'.

לאחר אמירת 'יקום פורקן' מזכירים נשמות בלחש מתוך ספר הזכרת נשמות המכונה 'ממורבוך'. תחילה אומר הש"ץ כנהוג בכל שבת את ההזכרה של שלושת הנפטרים האחרונים שהלכו לעולמם ושנרשמו בו, וכן את ההזכרה של שלושה נפטרים קודמים, לפי סדר הופעתם בספר. לאחר מכן אומר את ההזכרה המיוחדת לשבת זו, היינו את נשמות הרוגי הקהילות בגזירות תתנ"ו, גזירות ק"ט ושאר גזירות, וכן את נשמות גדולי החכמים הנזכרים בספר.

אחרי 'אשרי' עומד הקהל על רגליו והש"ץ אומר בנעימה עצובה 'אב הרחמים' והקהל אומר עמו בלחש. הנוסח הנכון הוא: וְיִקְוֹם בְּיָמֵינוּ לְעֵינֵינוּ נְקָמָה דִּם עֲבָדָיו הַשְּׁפֹף. (הנוסח המודפס קוצר בידי הצנזורה). אחר כך הש"ץ נוטל את ספר התורה ואומר 'ההללו' בניגון שבו מסיימין לומר 'אב הרחמים'.

אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

מהרל"ב

על פי 'הישיבה הרמה בפירודא'

מהרל"ב או הגרל"ב - הוא כינויו של אחד מחכמי ישראל ששמו מופיע ברשימת המפרשים של כל ש"ס הנדפס בזמננו, כינוי כמעט מסתורי, שמעטים מאוד יודעים כי מסתתר מאחוריו אחד מגדולי ישראל הקשור לתולדותיה של קהילת פירודא וישיבתה הרמה בימי פריחתה, הוא "מורנו הרב רבי לייב ברלין" (מהרל"ב) המכונה גם "הגאון רבי לייב ברלין" (הגרל"ב) ואף בשם מהר"ל ברלין.

הוא נולד בעיר פירודא, להוריו מוהר"ר מאיר ברלין ומרת ריזכי דינה לבית עמריך. בברית המילה שלו ניתן לו שם הקודש 'אריה', וכעבור חודש מלידתו הכריזו נערי פירודא את שם החול שלו, 'לייב' (בהגייה גרמנית: Löb), במעמד ה'חול קרייש' שבבית הוריו. כמו כל אמא יהודיה באשכנז דאגה אמו המסורה להכין לו מחיתול ברית המילה שלו 'ווימפל' נאה ועשיר ברקמה אומנותית, שנוסח הברכה הרקום עליו נשמר בידיו ומלמדנו על יום לידתו: "אריה לייב בן כהר"ר מאיר ברלין שלי"ט, נולד במז"ט יום ב' ב' תמוז תצ"ז לפ"ק יגדל בתורה ובמעשים טובים אמן סלה". כפי מנהג המקום הביא הנער המחונן לייב ברלין את ה'ווימפל' הזה לבית הכנסת בפירודא בהיותו בן שלוש.

את ראשית תורתו קנה בודאי אצל האב הלמדן הגדול. כל ימי שהותו בפירודא, נתאפשר לו לצקת מים על יד ראש הישיבה באותם ימים, רבי דוד שטראוס, אולם בצעירותו המוקדמת ביקש לגלות למקום תורה, ונסע להלברשטט, בה התקיימה באותם ימים ישיבה פורחת בראשותו של רבי צבי הירש אשכנזי חריף. אולם הלה נפטר ביום ג' בתשרי תק"ח, בהיות התלמיד נער בן עשר וכמה חודשים. לא ידוע אם לאחר מכן המשיך ללמוד בישיבת הלברשטט, אך מונים אותו עם גדולי תלמידי ר' הירש.

בעוד אחיו הגדול ה'עצי ארזים' קנה לעצמו בספריו שם עולם בתור גאון-גאונים, הרי מהרל"ב שהיה שווה ערך לו, לא פירסם ספרים כלשהם, וכוחו העצום בתורה נשכח מלב הדורות הבאים. דווקא אותו אח גדול שהבטיח להכירו אהבו אהבת נפש, ובהזדמנויות שונות העלה על נס את גאונותו של 'אחי הצעיר ממני בשנים וגדול בחכמה ובמדע, כהימן ודרדע, הלא הוא אחד מיוחד שבעדרי חברים לומדים'. למרות שבספריו הורגל ה'עצי ארזים' שלא להזכיר דבריהם של חכמים אחרים, לא התאפק מלצטט 'דבר אחד מחידושי אחי, ידיד נפשי, הרבני החכם השלם, כמוהר"ר לייב ברלין נר"ו'.

מתוך הערצה מופלגת כלל את שמו בשם ספרו 'עצי ארזים' "כי מניין ארזים הוא כמנין שם אחי יחידי הצעיר ממני בשנים וגדול בחכמה ובמדע כהימן ודרדע, הוא ניהו הרב הגאון המפורסם בקי בכל חדרי התורה, ארי שבחבורה, כמוהר"ר אריה לייב".

בתחילה שימש כדיין בעירו פירודא, בשנת תק"ן נבחר לרב העיר במברג, בשלב מסוים הכריע בדין תורה סבוך שהכעיס את הצד המפסיד שהחל להתנכל אליו בעלילות והלשנות. לאחר שחייו במברג הפכו לסיט נענה לקריאתה של קהילת קסל לשמש בה כרב. ההלשנות גרמו לשלטונות לעכב אותו זמן מה במברג עד שיכל להגיע לקסל. בה שימש ברבנות (וראשות הישיבה) עשרים שנה.

לאחר כיבוש נפוליאון והקמת 'ממלכת ווסטפליה' שבירתה היתה קסל, התגברו המשכילים בראשותו של ישראל יעקבסון, והקימו את ה'קונסיסטוריה' שאמורה היתה לנהל את ענייני היהודים בווסטפליה. ובין ראשיה העמיד את רבנו. ארגון זה פעל 'לתקן' את היהדות ולהתאים אותה לעת החדשה. גדולי ישראל בזמנו כהחת"ס ורצ"ה הורוביץ מפפד"מ לא רצו לצאת נגד היתר הקטניות עליו היה חתום בעל כרחו, למרות מלחמתם העיקשת נגד הרפורמה, וזאת כנראה מכיון שידעו שהוא אולץ לאפשר לשלטונות להשתמש בשמו ובחתימתו על כל גזירותיהם נגד היהדות.

רבינו שהיה רב וראש ישיבה במשך שנים רבות, בוודאי כתב חידושים ותשובות, שמתוכם נותרו רק מעט, ואך שאריות תורתו מצאו את דרכם לדפוס. מעושר תורתו בכל חדרי התורה נחקקו בימינו בעיקר הגהותיו למסכתות אחדות.

מדפיסי הש"ס בפירודא, כללו את הגהותיו בכרכים שהוציאו, דא עקא שמחמת אירועים קשים באותה תקופה, לא הספיקו להוציא אלא מסכתות ברכות, שבת, וסדר זרעים. (הם לא באו שוב בדפוס, אך חלקם נכללו בתוך הגהות יפה עינים), ר' רפאל נתן נטע רבינוביץ בעל 'דקדוקי סופרים' הצליח למצוא את ההגהות על מסכת שבועות ומסרם לאלמנה והאחים ראם מדפיסי ש"ס וילנא.

התמוטטותה של הקונסיסטוריה הקלה על חיי מהרל"ב. מכבש הלחצים הנוראי קרס, וחיי הדת יכלו לחזור לקדמותם. לא חלפו אלא חודשים אחדים מאז, והוא החזיר את נשמתו לבוראו ביום ב' בסיון תקע"ד.

כז	ראשון	מב לעומר	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			5:37	5:41	5:37	זריחה
כח	שני	מג לעומר	5:36	5:41	5:36	זריחה
			7:41	7:38	7:40	שקיעה
כט	שלישי	ערב ר"ח, יום כיפור קטן	5:36	5:40	5:36	זריחה
			7:42	7:39	7:41	שקיעה
ל	רביעי	ראש חודש	5:36	5:40	5:36	זריחה
			7:42	7:39	7:41	שקיעה
מ	חמישי	יום המיוחס	5:35	5:39	5:35	זריחה
			7:43	7:40	7:42	שקיעה
נ	שישי	א' של הגבלה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			7:04	7:19	7:13	זריחה
			7:12	7:04	7:14	שקיעה
			6:11	6:13	6:12	פלג המנחה
ד	שבת	שווארץ שבת מברכין הלכנה בערב ב' של הגבלה אבות פרק ו	הדלקת נרות			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
ה	שבת	שווארץ שבת מברכין הלכנה בערב ב' של הגבלה אבות פרק ו	הדלקת נרות			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
ו	שבת	שווארץ שבת מברכין הלכנה בערב ב' של הגבלה אבות פרק ו	הדלקת נרות			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			
			מז לעומר, אין אומרים תחנון			

ח כז אייר - רבי אברהם שמואל בכרך אב"ד וורמיישא - שע"ה. ח כח אייר - רבי דוד שטראוס, מרבני פיורדא - תקכב • תענית הופפנשטטר ח כט אייר - רבי אברהם ב"ר שמשון וויטמונד - תקלג ח א סיון - תענית וורמיישא על רצח היהודים (ראה קינה מ) - תתנו ח ב סיון - רבי אריה ליב ברלין "מהרל"ב, מרבני פיורדא - תקעד • רבי רפאל הלוי מהנובר בעל "תכונת השמים" - תקלט ח ג סיון - תענית במגנצא לזכר פרעות בעיר (ראה קינה מ) - תתנו ח ד סיון - רבי בנימין וואלף המבורג, בעל "שער הזקנים" - תרי • רבי יוסף אברהם ב"ר פינחס וולף, מייסד סמינר וולף - תשלט

פרשת נשא

תיקון ליל שבועות - 'שבועות לערנע'

בני החבורה יושבים סביב שולחן ובראשם הרב. כל אחד מהנוכחים, לסירוגין לפי סדר הישיבה, קורא בקול רם קטע מהתיקון, ושאר בני החבורה אומרים עמו בלחש. כשגמר הראשון את הקטע שלו, מתחיל היושב לימינו בקריאת הקטע הבא. וכן הלאה עד הסוף. הואיל והקטעים מרובים הם, חוזר כל אחד לקרוא בהגיע תורו כמה פעמים.

בתיקון קוראים תורה נביאים וכתובים ומשניות - כל אחד בניגון המיוחד לו. (איכה בלחש) בעשרת הדברות עומדים כמה פסוקים קודם.

אבל אומר קדיש יתום בסיום התורה, וכן בנביאים וכן בכתובים. אחר גמר כל סדר מששה סדרי משנה אומרים 'רבי חנניא בן עקשיא' וקדיש דרבנן, וכן אחר גמר כל חלק נוסף בסדר הלימוד, כפי שמצויין בספרי תיקון ליל שבועות.

בכמה קהילות בגמר הלימוד נהגו לזמר 'יגדל' ו'אדון עולם' בנגונים מיוחדים.

במהלך הלימוד עומדים לרשות הלומדים מאכלים ומשקאות. יש העורכים הפסקה להגשתם בין לימוד תורה שבכתב לתורה שבעל פה.

שחרית של שבועות

'אדון עולם' נאמר בניגון תחילת 'אקדמות'.

אחד המתפללים אשר ישן בלילה אומר את הברכות בקול רם מ'על נטילת ידים' עד 'גומל חסדים טובים' וגם את ברכות התורה, ומכין להוציא את המכוונים לצאת.

'ברוך שאמר' נאמר בניגון יום טוב. ש"ץ פותח בנעימת יום טוב באמירת 'הל' בתעצומות'. את סוף 'ישתבח' החל מ'ל' ההודאות' אומר הש"ץ בניגון המיוחד לימי 'מתנת יד' וממשיך בו את חצי הקדיש (ויש שממשיכים בניגון זה גם באמירת 'ברכו'). בקדיש זה כופלים 'לעילא ולעילא'.

הקטע המתחיל 'תענועים המה' שובש מאוד בידי הצנזורה, נוסח הפייטן ללא שיבושי הצנזורה מופיע בתדפים מיוחד וכן בספר 'מעריבם וקרבנות'. בסוף הסילוק הש"ץ מתחיל בנעימה מ'חילי מעלה'. ברכת כהנים של שחרית נאמרת בניגון תחילת 'אקדמות'.

הלל ומגילה

'הודו' ו'אנא ה' הושיעה נא' נאמרים בניגון תחילת 'אקדמות'. קדיש 'תתקבל' נאמר בניגון מיוחד לקדיש שלפני קריאת מגילה במועד, ויש שמתחילים בניגון זה כבר מ'אנא ה' הצליחה נא' ובאותו ניגון מסיים הש"ץ את הברכה החל מהמילים 'כי לך טוב להודות', ובו ממשיך ואומר קדיש 'תתקבל'.

לפני הוצאת ספרי התורה קוראים מגילת 'רות' בברכה מתוך מגילה של קלף. אין מברכים 'שהחיינו'. ובמקום בו נוהגים שהציבור כולו קורא את המגילה מתוך מחזורים מודפסים, אין מברכים עליה כלל. אחר הקריאה אומרים קדיש יתום.

הוצאת ספרי התורה בניגוני יום טוב.

יש הנוהגים לומר ברגלים י"ג מידות ותחינת 'רבנו של עולם' ('רבון העולם').

שרים 'על הכל' לסירוגין הש"ץ והקהל.

בעת אמירת 'אקדמות' מכסים את ספר התורה. העולה לתורה אינו אומר 'אקדמות' כלל, לא את חרוזי הש"ץ ולא את חרוזי הציבור, משום הפסק ברכה שלו. על פי גדולי פוסקי אשכנז ראו לקורא בתורה להמנע מלומר 'אקדמות' בעצמו ולהניח לאיש זולתו לאומרו, שהוא כדמות המתורגמן.

רביעי נחשבת לעליה חשובה, בגלל קריאת עשרת הדברות שבה, אין אומרים 'ארכי'.

בשעת קריאת עשרת הדברות נוהגים לעמוד. יש המקדימים לקום כמה פסוקים לפני כן כדי שלא להבדיל בין דברי תורה, ולפיכך נהגו שאין עושים 'אנכי' תחלת פרשה.

עשרת הדברות קוראים בטעם עליון. כשאומר הקורא את המילה 'לאמר' שלפניה, מאריך בנגינה, פרשת 'אנכי' נקראת בקול רם. הקורא מאריך בנגינה בסימוי הפסוקים שלפני הדברות (לפי 'דברי קהלת' היינו: 'מצותי', 'לשוא' השניה, 'ויקדשהו', 'לך', 'תרצח', 'תנאף', 'תגנב', 'שקר').

חצי קדיש שאחר קריאת התורה נאמר בניגון תחילת 'אקדמות'.

להפטרות 'מרכבה דיתזקאל' קוראים את הרב או תלמיד חכם אחר (הרב הוא חיוב גם משום 'מתנת יד').

ב'מי שברך' לעולי התורה מוסיפים: 'לכבוד התורה ולכבוד הרגל', 'ויזכהו לעלות לרגל עם כל ישראל אחיו'.

מכבדים את הרב בגלילת ספר שני משום 'מי שברך' של 'מתנת יד'.

מתנת יד

הרב הוא הש"ץ עד סוף הכנסת ספרי התורה.

לאחר ההפטרות מברכים עבור 'מתנת יד'. אחד מראשי הקהל אוחד ספר תורה בידו ומברך את הרב ב'מי שברך' של 'מתנת יד', ואחר כך אוחד הרב את ספר התורה ומברך ב'מי שברך' של 'מתנת יד' את כל הקהל. (המעוות שכל אחד קיבל על עצמו לתת כמתנת יד עבור לומדי תורה ועניי ארץ ישראל וירושלים, נאספות אחר החג ונשלחות ליעדן).

אין אומרים 'יזכור' ברגלים, כי אסור לעורר עצב בימי חיוב דאורייתא של שמחה, כמבואר בראשונים. המורגלים באמירתו כמנהג פולין-ליטא, יכולים לאומרו בשעת אמירת 'מי שברך' של 'מתנת יד'.

הכנסת ספרי התורה, כולל 'אשרי' ו'תהילת ה' ידבר', בניגוני ימים נוראים. הרב בעצמו מניח את הספרים בתוך הארון.

ברכת כהנים בניגון מתנת יד, קדיש 'תתקבל' בניגון נבחר.

אין אומרים 'לדוד ברוך' אבל מאריכים באמירת 'והוא רחום' ו'ברכו' כבמוצאי שבת. מבדילים לפני 'עלינו'.

סיון התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

יוני 2025

ה	ראשון	ערב שבועות	הדלקת נרות							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			מט לעומר. א"א למנצה, שמים פרוכת חגיגית, מקשטים את ביהכ"נ והבתים בעשבים ואילנות. לפני ערבית אומרים 'מה טוב', מערבית 'וירד', קידוש עם שהחיינו. 'שיר המעלות בשוב' בניגון אקדמות. בלילה לומדים 'תיקון ליל שבעות'.															
	1	ג' של הגבלה	7:05	7:20	7:14	7:15	7:05	7:13	רכסים	ביתר	חיפה	ק"ס	5:34	5:39	5:34	5:39	5:34	5:39
ו	שני	שבועות	מוצאי יו"ט							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			יוצר 'אדון אמני', אופן 'ועתה בניס', זולת 'אנכי שימעת'. קרובות 'אורח חיים' (בפולין הוא ביום ב'). קוראים רות, אקדמות אחרי פסוק ראשון. מתנת יד, ובמוסף - אזהרות.															
	2	קוראים במתן תורה, ומפטירים יחזקאל א'	8:23	8:25	8:24	8:27	8:23	8:26	רכסים	ביתר	חיפה	ק"ס	5:34	5:39	5:34	5:39	5:34	5:39
ז	שלישי	אסרו חג	יש שנהגו שאין אב"ל עובר לפני התיבה באסרו חג. בשחרית מאריכים באמירת 'ברוך' בניגון מוצאי שבת, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון. אין אומרים תחנון ולא 'למנצה'. תזכורת לשלם 'מתנת יד'.							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
	3		7:46	7:43	7:45	7:46	7:43	7:46	רכסים	ביתר	חיפה	ק"ס	5:34	5:39	5:34	5:39	5:34	5:39
ח	רביעי		אומרים תחנון כרגיל							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
	4		7:46	7:43	7:45	7:46	7:43	7:46	רכסים	ביתר	חיפה	ק"ס	5:34	5:39	5:34	5:39	5:34	5:39
ט	חמישי		אומרים תחנון							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
	5		7:47	7:44	7:46	7:47	7:44	7:47	רכסים	ביתר	חיפה	ק"ס	5:34	5:39	5:34	5:39	5:34	5:39
י	שישי		הדלקת נרות							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			מט לעומר. א"א למנצה, שמים פרוכת חגיגית, מקשטים את ביהכ"נ והבתים בעשבים ואילנות. לפני ערבית אומרים 'מה טוב', מערבית 'וירד', קידוש עם שהחיינו. 'שיר המעלות בשוב' בניגון אקדמות. בלילה לומדים 'תיקון ליל שבעות'.															
	6		7:08	7:23	7:17	7:18	7:08	7:15	רכסים	ביתר	חיפה	ק"ס	5:34	5:39	5:34	5:39	5:34	5:39
יא	שבת	אבות פרק א - ב	נשא							י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			כהן קורא עד 'בן אהרן הכהן' לפני 'ויפקד'. רביעי - עליה חשובה, שיש בה ברכת כהנים. בברכת כהנים, הקורא מאריך בנגינה במילים 'אמור להם' וקורא את שלושת הפסוקים של הברכה בהרמת קול. במנחה אומרים 'צדקתך'.															
	7		8:25	8:28	8:27	8:30	8:25	8:29	רכסים	ביתר	חיפה	ק"ס	5:34	5:39	5:34	5:39	5:34	5:39
			5:35:10	5:35:00	5:34:45	5:34:35	5:34:25	5:34:20	שבת	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון	זריחה רמות		

ח ה סיון - רבי אורי שרגא הלוי קלרמן מפרנקפורט, ראש ישיבת כנסת חזקיהו כפר חסידים - תשנ"ג • ר' גמליאל בר גמליאל דיין באלטונא - תקצ"ח • רבי אביגדור ב"ר יצחק קרא מחבר "אחד יחיד" - קצט • ר' פסח כהן דיין באלטונא - תקצ"א

פרשת בהעלותך

מים אחרונים

בגמ' נפסק ש'מים אחרונים חובה', והטעמים שניתנו להוראה זו: א. חשש מלח סדומית שמסמא את העינים, ב. על פי הפסוק 'והייתם קדושים' - אלו מים אחרונים. ג. גזירת חכמים מפני מעשה שהיה שמים אחרונים הרגו את הנפש. ד. כשם שמזוהם פסול לקרבן, כך ידים מזוהמות פסולות לברכה. ה. יש טעם על פי סוד.

נחלקו הראשונים האם נוהג בזמן הזה או לא. המנהג למעשה באשכנז וצרפת בזמנם היה שלא ליטול מים אחרונים, ובמקומות אחרים היו שנהגו להחמיר.

להלן טעמיהם של המקילים:

א. מלח סדומית אינו מצוי בימינו (תוספות בברכות, עירובין וחולין. הרא"ש בהלכותיו ותוספותיו, תוס' ר"פ, מרדכי, שבלי לקט, תניא רבתי, נימוקי יוסף, מהר"ם מרוטנבורג, ארחות חיים, דרכי משה, סמ"ג רבנו ירוחם, לבוש, טור, הגהות מיימוני, צידה לדרך). והרמב"ם דוחה טעם זה שיש לחוש למלח אחר שטבעו כמותה, ובעל 'ערוך השולחן' דוחה שבזמננו שמוציאים מלח מהים חזר החשש של מלח סדומית.

ב. איננו רגילים לטבול אצבעותינו במלח לאחר אכילה (תוס' עירובין).

ג. פסוק זה (של והייתם קדושים - אלו מים אחרונים) אינו המקור של הדין אלא אסמכתא בעלמא. (ראש נ"י סמג), וי"א שהוא אפילו לא

אסמכתא גמורה (נ"י). אך לדעת חלק מהחולקים פסוק זה הוא דרשה גמורה והוא מצוה (יראים, ר' ירוחם, הגר"א).

ד. כיון שאיננו מקיימים הפסוק כתקנו ואיננו סכים שמן ערב, לכן גם לא נוטלים ידים.

ה. מים אחרונים הרגו את הנפש רק בזמנם שכולם נטלו והיה סימן בזה שלא נטל, אבל בזמננו שאין מלח סדומית וכולם לא נוטלים, אין חשש שיהרגו את הנפש ולא גזרו אלא כמעשה שהיה (דברי חמודות).

ו. בזמנם שהיו רגילים ליטול - אם לא היו נוטלים היה נחשב ידים מזוהמות. אבל בזמננו לא. (רא"ש והגהות מיימוני).

ז. כיון שבימינו אין אוכלים בידים אלא בסכ"ס, אין הידים מזדהמות מהאוכל (מור וקציעה). ואכן מי שאוכל והתלכלכו ידיו צריך מדינא ליטול מים אחרונים לכו"ע.

בנוסף נאמרו טעמים שבדווקא אין ליטול מים אחרונים:

א. כיון שאם נשפכו לארץ שורה עליהם רוח רעה, ואין יכולים להזהר בהם, לכן לא נהגו בהם כלל (שבלי הלקט).

ב. כיון שאי אפשר להזהר כל כך בשמירת הידים לא נוהגים בהם (מטה משה).

לגבי הטעמים שעל פי הסוד, יש נידון עד כמה ניתן לפסוק הלכה על פי סוד נגד הפוסקים הראשונים והאחרונים. ואכמ"ל.

כפי שנראה מדברי הפוסקים, לא נהגו באשכנז וצרפת ליטול מים אחרונים לפחות מזמן תוספות ועד זמן הלבוש. (כולל).

בלקט יושר מביא שרבו בעל תרומת הדשן לא נטל ידיו למים אחרונים בכל ימות השנה חוץ משתי לילות הראשונים של פסח משום חביבות ארבע כוסות. וכן יסד רבי יוסף טוב עלם בפיוט לשבת הגדול ("אלוקי הרוחות לכל בשר")

אך המהרש"ל, השל"ה, המג"א, הגר"א, ברכי יוסף, ערוך השולחן, קצוש"ע, ובעקבותיהם כל הפוסקים בפולין ובנותיה, כתבו שיש ליטול מים אחרונים כל ימות השנה גם בזמן הזה. על פי שיטות הראשונים המחייבים ליטול. (הרמב"ם, הרי"ף, הרא"מ, ארחות חיים וכל בו ועוד).

וכן נשתנה המנהג מזמנם והלאה בכל מדינות פולין וליטא ובנותיהם.

רבי שלמה זלמן אויערבך העיד כי "מנהג אשכנז לא ליטול מים אחרונים", והוסיף כי "הרב מרצבך, אפילו בסעודה שאחרים נטלו מים אחרונים, לא היה נוטל". באחת השמחות בה השתתף, כאשר נטלו כולם את ידיהם למים אחרונים, ואילו הרב מרצבך משך את ידו, שאלוהו מפני מה מתנהג הוא בשונה מכל הנאספים? השיב: "אין רצוני להתנהג כאילו צדיק אני יותר מאבותי, שנהגו כן על פי גדולי אשכנז ראשונים ואחרונים". גם את תלמידיו רגיל היה להזהיר מפני קבלת חומרות חדשות שלא היו מקובלות מאבותיהם, באומרו שיש בכך משום התנשאות על בני הדורות הקודמים שהיו גדולים מאתנו.

סיון התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

יוני 2025

יב	ראשון 8	אומרים תחנון	י-ם זריחה 5:33 שקיעה 7:48 ב"ב 5:38 ק"ס 5:33 חיפה 5:38
יג	שני 9	אומרים תחנון	י-ם זריחה 5:33 שקיעה 7:49 ב"ב 5:38 ק"ס 5:33 חיפה 5:38
יד	שלישי 10		י-ם זריחה 5:33 שקיעה 7:49 ב"ב 5:38 ק"ס 5:33 חיפה 5:38
טו	רביעי 11	לפנות בוקר ס"ז קידוש לבנה 4:15	י-ם זריחה 5:33 שקיעה 7:50 ב"ב 5:38 ק"ס 5:33 חיפה 5:38
טז	חמישי 12		י-ם זריחה 5:33 שקיעה 7:50 ב"ב 5:38 ק"ס 5:33 חיפה 5:38
יז	שישי 13	הדלקת נרות י-ם זריחה 7:11 שקיעה 7:19 ב"ב 7:26 ק"ס 7:20 חיפה 7:21 ביתר רכסים 7:11	י-ם זריחה 5:33 שקיעה 7:50 ב"ב 5:38 ק"ס 5:33 חיפה 5:38 פלג המנחה 6:17 6:19 6:18 6:20
יח	שבת 14	אבות פרק ג-ד מפטי': רני ושמחי מוצאי שבת י-ם זריחה 8:28 שקיעה 8:31 ב"ב 8:30 ק"ס 8:33 חיפה 8:29 ביתר רכסים 8:32	ע"ה ש"א 3:42 זריחה 5:33 ק"ש א 8:11 ק"ש ב 9:06 תפילה ב 10:17 חצות 12:39 שקיעה 7:51 י-ם זריחה 5:33 שקיעה 7:48 ב"ב 5:38 ק"ס 5:33 חיפה 5:38 את פסוקי המסעות קוראים בניגון מיוחד. חמישי קורא עד 'ויסער', ששי - עד 'את רוחו עליהם'.

יג סיון - פוגרום פרנקפורט (ראה פירוט בקינה מג) - ה' א' ח' טו סיון - תענית במגנצא לזכר פרעות בעיר (ראה קינה מ) - תחנון • רבי אברהם שמואל בנימין שפיצר אב"ד המבורג - תרצד • תענית הצלה בהלברשטט

פרשת שלח

סוגי המנהגים – חלק ראשון

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

יש המזהים בטעות 'מנהגים' עם ענינים זוטרים ושוליים, עם הווי עממי, ועם מה שמכונה באנגלית בשם 'פולקלור'. נכון הוא שהמנהג כולל גם את הדברים הללו, אבל לאמתו של דבר מציין המונח 'מנהג', בלשון העברית, כל תופעה בעולם החוזרת על עצמה בתדירות מסויימת, אפילו את תופעות עולם הטבע והטכנולוגיה. כאשר חז"ל מספרים לנו על הפעלת כסא המלכות המתוחכם של שלמה המלך ע"ה, אותו ביקש פרעה נכה מלך מצרים להפעיל, הרי אומרים הם לנו כי "רשע זה פרעה נכה, כיון שביקש לישב על הכסא של שלמה, לא היה יודע מנהגיו". וכן בבוא חז"ל לתאר התנהגות של בעלי חיים, הריהם אומרים: "מנהגו של עולם, זאבים הורגים העזים".

ובחזרה אל החברה האנושית. המילה 'מנהג' שימשה מאז ומתמיד גם לתיאור חוקים וציון הרגלים משפטיים שאינם נובעים בהכרח מן התורה המסורה. כך מלמדת המשנה הראשונה במסכת בבא בתרא, כי לצורך בניית מחיצה בחצר השותפין, יש להשתמש בחומרים המקובלים, והמשנה נוקטת במילים: "הכל כמנהג המדינה". כיוצא בזה אומרת הגמרא: "מנהג גדול היה בירושלים, המוסר סעודה

- 'קייטרינג' בלשון ימינו - וקלקלה, נותן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו".

עם זאת, אין להתעלם מכך, שבמסורת ישראל נשתרש המושג 'מנהג' בעיקר בקשר לענינים התלויים בשמירת המצוות. אלא שכאן יש לנו מיגוון רחב של סוגי מנהגים, ומזה נובע גם דירוג מידת חומרתם בעיני ההלכה. יש מנהגים הקשורים באופן קיומם של מצוות דאורייתא, ויש הקשורים במצוות דרבנן. יש מנהגים שעצם קיומם נובע מתקנות הרבנים שאחר חתימת התלמוד, ויש כאלה שצמחו ועלו מתוך העם. יש מנהגים שאין להם התרה עולמית, ויש שזיקתם להלכה היא רופפת, או אף עומדת בניגוד לה. יש מנהג של הציבור כולו, ויש מנהגם של יחידים.

נשתדל להביא, מתוך אוצר מנהגי אשכנז, דוגמאות לכל אחד מהסוגים הללו. נתחיל במנהג דאורייתא. מן התורה, מצות היום בראש השנה היא התקיעה בשופר - "יום תרועה יהיה לכם". כבר בימי חז"ל נתעורר ספק, אם התרועה היא יללה או קול אנחה או אפילו שניהם יחד, ומפני כך תקנו לתקוע לפי כל הספקות, והיינו בכל חיוב תרועה, לתקוע שברים בפני עצמם ותרועה בפני עצמם, וגם שניהם יחד. כל זאת, כדי להבטיח שאכן מקיימים את מצות התורה של תרועה, באופן הנכון והמדויק. אלא שמאז ועד ימינו נפלו ספיקות חדשים באותם שברים

ותרועה. הבולט שבהם הוא הספק בצליל התרועה, ונשתמש כאן בלשונו של רבי יעקב עמדין כדי להציג את הבעיה: "אנו רואים שאפילו בזמננו, הן עוד היום, מנהגי הארצות חלוקות באופן עשיית התרועה עצמה, כי יש בה שינוי גדול בין האשכנזים [=בני ארץ אשכנז] והספרדים ואנשי פולוניה, שהללו עושין אותה כעין טרומיטין [יונית: קול רועד] והללו עושין אותה טוט טוט... כל אחד עושה כמנהגו ויוצא בה, כי בכל אופן מהנ"ל היא התרועה. ומכל מקום נראה יותר טוב ומן המובחר לעשותה טרומיטין, כדרך שזכרו הפוסקים, וכן כתוב: 'והרעותם'". תרועה זו שר' יעקב עמדין מעדיף אותה, ה'טרומיטין', נשמרה במסורת אשכנז המובהקת, ואותה 'זכרו הפוסקים', היינו כל רבותינו הראשונים.

סקרנו פה מנהג שבאי-קיומו, עשויים אנו להחטיא את הדיוק של עשיית מצוה דאורייתא. נעבור עתה אל מנהג התלוי במצוה דרבנן. מחלוקת היא בין הרמב"ם והרמב"ן, אם תפילה היא חיוב מן התורה או רק תקנת רבנן. אולם גם לדעת הרמב"ם, אף שעצם חיוב התפילה הוא מדאורייתא הרי הנוסח של תפילת שמונה עשרה, הוא מתקנת חז"ל. זהו התחום הבולט ביותר של פיצול המנהגים: נוסח התפילה. כיום מזוהים אנשים מבחינה חברתית, לאיזו עדה הם שייכים, מהו מוצאם המשפחתי, ואפילו לאיזו תפיסת עולם יהודית הם מקושרים, במידה רבה על פי נוסח התפילה בו הם מתפללים.

יוני 2025

סיון התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

י"ט	ראשון 15		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:33 5:38 5:38	שקיעה 7:51 7:48 7:50
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:33 5:38 5:38	שקיעה 7:51 7:48 7:52
כ	שני 16		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:33 5:38 5:38	שקיעה 7:51 7:48 7:52
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:33 5:38 5:38	שקיעה 7:51 7:49 7:52
כ"א	שלישי 17		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
כ"ב	רביעי 18		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
כ"ג	חמישי 19		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
כ"ד	שישי 20	הדלקת נרות	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
כ"ה	שבת 21	מברכין החודש, ר"ח ביום ה וביום ו המולד ליל חמישי 21:58 4 חלק' ר"ח תמוז יהיה ביום החמישי וביום השישי. יחדשהו בניגון נבחר, אבות פרק ה-ו	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 5:38 5:39	שקיעה 7:52 7:49 7:51

ח כ סיון - רבי מרדכי מאקלעס מליטא ב"ר אברהם אב"ד ברלין - תקנ • רבי משה סג"ל חריף ב"ר יעקב ברנדס אב"ד מגנצא - תקנז • רבי דוד פרנקל אב"ד ברלין בעל "קרבן העדה" על הירושלמי - תקכב • רבי בנימין זאב יעקבזון אב"ד מחזיקי הדת קופנהגן - תשלג • רבי אברהם מאיר ב"ר ישכר בער הכהן אב"ד הנובר - תקיח • רבי פינחס זליגמן ב"ר הירש פרום אב"ד באד-הומבורג - תרנח • ח כג סיון - רבי אפרים פישל יואל אב"ד מוילזינג - תריא

פרשת קורח

סוגי המנהגים – חלק שני

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

בין האשכנזים בימינו ידועים שני מנהגי תפילה: 'נוסח אשכנז' ו'נוסח ספרד'. הגדרות אלה מתייחסות לנוסח תפילות הקבע, שהן כאמור מתקנת רבנן. מבחינה היסטורית 'נוסח אשכנז' הוא הנוסח הוותיק של יהדות אירופה (מלבד הספרדים). בעת החדשה, כאשר התפשט במזרח אירופה נוסח תפילה חדש, אשר כונה בפי מתפלליו 'נוסח ספרד' (היות והוא מבוסס במידה רבה על נוסח הספרדים), עורר הדבר חילוקי דעות, אם מותר לשנות מנהג כה מהותי שמוצאו מחז"ל. בכל ארצות אירופה התעוררו חכמים מבין גדולי הדור להסתייג מכך, כמו למשל רבי יחזקאל לנדא בעל 'נודע ביהודה' (תע"ד-תקנ"ג) שטען בתקיפות: "נוסח שלנו אשכנזים – תורה היא, ואף על פי כן הספרדים יחזיקו במנהגם, ויש להם על מה שיסמוכו, ולעולם אל ישנה אדם ממנהג אבותיו. אבל מה שהחדשים מקרוב באו לשנות במדינות הללו מנהג אבותינו הקדושים, המה לדעתי פוגמים בכבוד רבותינו בעלי התוספות והרא"ש, ועתידיים ליתן את הדין, ואין כאן אהבה אלא שנאה, ו'לתאווה יבקש נפרד', ועליהם אני קורא: 'ולמשנאי אהבו מות', ו'המשנה ידו על התחתונה'."

ואם בתפילה עסקינן, נעבור באותו ענין אל הפיוטים והסליחות, שנתקנו בתקופה שלאחר חתימת התלמוד, ודרגת חומרתם פחותה מתפילות הקבע. מנהגי הפיוטים מפוצלים לאין ערוך יותר מנוסח התפילה הקבוע, היות

וסדרי אמירתם התגבשו רק בסופם של ימי הביניים, ונשענו בעיקר על בחירתה של מנהיגות הקהילה. קומבינאציות רבות של פיוטים וסליחות, נעשו לקניינם הבלעדי של קהילות בודדות וחבלי ארץ מצומצמים. מתוך אלה שהגיעו לדפוס, נזכיר לדוגמא את 'מנהג שוואבן ושווייץ' או 'מנהג אלטנוי-שול בפראג'. מחמת שאמירת פיוטים אינה מדינא דגמרא, ובעיקר, מפני התנגדותם של כמה מחכמי ספרד הראשונים לאמירתם בתוך התפילה, לעתים זילזול מסויים באמירתם, זילזול שעורר פוסקים אחרים לעודד את אמירתם ולהדגיש את חשיבותם. על המתח שנוצר בתחום זה, יעידו דברי 'המשנה ברורה' שמסכם את דעותיהם של ראשי המדברים בסוגיא זו: "מה"ר חיים ויטאל כתב בשם האר"י, שלא היה אומר פיוטים ופזמונים, אלא מה שסדרו הראשונים, כגון הקלירי, שנתקנו ע"ד האמת, וכן לא היה אומר יגדל. ומ"מ העיד בנו של מהרח"ו על אביו, שכשהיה ש"ץ בקהל בימים נוראים, היה אומר כל הוידוים וכל הפיוטים. וישמע חכם וממנו יקח חכמה ומוסר השכל, שלא לשנות המנהגים. ובשל"ה האריך בשם כמה גאונים, שמצוה לומר פיוטים, וכשפייט רבי אלעזר הקליר 'וחיות אשר הנה מרובעות לכסא', וכו' [פיוט של קדושת מוסף בר"ה], להטה אש סביבותיו".

חמורה ביותר היא אזהרתו של רבי יהודה החסיד (-ד' תתקע"ז) כתב ב'ספר חסידים': "ויש שימות שמשנה מנהג הראשונים, כגון פיוטים, שהורגלו לומר קרובץ דרבינו משולם, שאחד אמר קרובץ אחרת ומת בתוך שלשים יום". רבי יואל סירקיס בעל 'בית חדש' (-ת') אישר את חומרת הענין, בהעידו כי "אחד היה בזמנינו שהתחיל לבטל מלומר קרובץ בקהל, ולא הוציא שנתו!".

ברם מעבר לחשיבות שבמצב אמירת פיוטים, מצאו כמה פוסקים הצדקה לדבקות עקשנית בסדרי פיוטים וסליחות

מקומיים, כשהם תומכים את דעתם בנימוקים שמוצאם בתורת הסוד. רבי ידידיה טיאה ווייל, בנו של ה'קרובן נתנאל' ויורשו ברבנות קארלסרוה, כתב בהסכמתו ל'סדר סליחות מכל השנה כמנהג עלזוז', שנדפס בקארלסרוה תקנ"ח, את המילים הבאות: "נהרא ונהרא פשטי', בעניני תפלה וסליחות ברהטים, ובפרט במדינות עלזוז מנהגם מסודרים ומשונים, משאר מדינות אשכנז בכל ענינים, וחלילה לבטל מנהגם כאשר הם מקובלים מדורות ראשונים, כי לכל מנהג יש שער למעלה בשמי העליונים".

יש עוד סוג של מנהגים שכל הפוסקים התייחסו אליהם בחיוב גמור, אלא שנחלקו ביניהם אם הם הלכתיים או עממיים. למשל, בלילה שלפני ברית מילה, נהגו בכל תפוצות ישראל לעשות 'וואכנאכט', שמירת לילה לתינוק, עם לימוד ואמירת קריאת שמע. לפי מנהג אשכנז עורכים בלילה זה גם סעודה, בה אוכלים בשר ושותים יין. נתעוררה השאלה, אם זו סעודת מצוה או סעודת רשות, והנפקא מינה היא, אם מי שקיבל עליו נדר לא לאכול בסעודות רשות, המותר לו להשתתף בסעודת 'וואכנאכט'. ה'נחלת שבעה' סבור שזו סעודת מצוה, ואילו ה'מגן אברהם' וה'חות יאיר' טענו שזו סעודת רשות. ואם זו סעודת רשות, הרי שההלכה אינה מחייבת אותה, ואין בה אלא כבוד המצוה.

עוד קבוצה של מנהגים יש, שאינם לא מן התורה ולא מדרבנן, ואף על פי כן נהגו במ חומרה יתרה, והם הקרויים 'מנהגי איסור', שיחיד או עדה קיבלו על עצמם חומרה, משום סייג וגדר מלהיכשל באיסור תורה. כגון מה שנהגו בקהילת וורמס שלא לאכול פירות יבשים כלל, כדי שלא יבואו חלילה לאכול תולעים המצויים בהם. על מנהגים מסוג זה יש דיונים בפוסקים באיזה תנאים, אם בכלל, יש להם התרה.

כז	ראשון 22		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:34 שקיעה 7:53	5:39 7:52
כז	שני 23		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:35 שקיעה 7:53	5:39 7:52
כח	שלישי 24		י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:35 שקיעה 7:53	5:40 7:52
כט	רביעי 25	ערב ר"ח, יום כיפור קטן	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:35 שקיעה 7:53	5:40 7:52
ל	חמישי 26	א דראש חודש תקופת רב אדא 17:00	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:36 שקיעה 7:53	5:40 7:53
א	שישי 27	ב דראש חודש	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:36 שקיעה 6:20	5:41 7:51
ב	שבת 28	אבות פרק א-ב	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:36 שקיעה 7:54	5:41 7:53
קרח					
מפטי': ויאמר שמואל					
מוצאי שבת					
שלישי קורא עד 'ביד משה לר'. מפטירים 'ויאמר שמואל אל העם'. במנחה, לוי קורא עד 'לחוקת עולם'.					
י-ם ב"ב ק"ס חיפה					
8:31 8:34 8:32 8:36 8:31 8:35					
זריחה רמות					
5:37:20 5:36:55 5:36:35 5:36:20 5:36:00 5:35:45 5:35:30					

פרשת חוקת

גבולות מנהג אשכנז

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

ראינו סוגים אחדים של מנהגים ודרגות שונות בחומרתם, דירוג מנהגים השייך לכל אתר ואתר, לכל ארץ ומדינה. המושג 'מנהג אשכנז' מציין את מכלול ההנהגות הדתיות האופייניות לבני אשכנז. עצם המונח 'אשכנז' מרמז על גבולות מסוימים שבתוכם הוא שרר ולא מעבר להם.

לכאורה זהים גבולות אלה עם הגבולות הגיאוגרפיים, אם לא הפוליטיים, של האומה הגרמנית. אך לא כן. 'מנהג אשכנז' בניגוד ל'מנהג פולין', הוא המשכו של 'מנהג רינוס'. חבל נהר הריין בגרמניה מהווה את העריסה של יהדות אשכנז ואת לוז שדרתה. בקהילות העתיקות שעל גדות הריין: שפירא, וורמיישא ומגנצא, התפתחו לפני אלף שנה מרכזי הרינוסי טופחה מסורת מנהגים קפדנית ומדוקדקת. יהדות צרפת הקדומה, שינקה את תורתה ומקצת מסורותיה מאשכנז, היתה פתוחה גם

להשפעות מהדרום, מפרובינצא וספרד, ומנהגיה לא נשאו חותם אחיד ויציב כרעותה באשכנז.

במאה הארבע עשרה, עם גירוש היהודים מצרפת, עלה כוחו של מרכז יהודי אחר, שעיקרו על אדמת אוסטריה ושלוחותיו הגיעו לאיזורים מסויימים בדרום מזרח גרמניה. כאן התפתחה מסורת מנהגים, שניכרות בה השפעות מעורבות של הרינוס ושל צרפת, מסורת שכונתה בשם 'מנהג אושטרייך'. בימיו של המהר"ל עמדו זו מול זו שתי קבוצות מנהגים מגובשות: 'מנהג רינוס' ו'מנהג אושטרייך'. בפרטיות של מנהגים מסויימים היה השוני מורכב יותר, והתפצל למנהגי קהילות מקומיות.

בתקופה שלאחר המצאת הדפוס וחיבור ה'שולחן ערוך', נשכחו המושגים 'מנהג רינוס' ו'מנהג אושטרייך', אם כי יחידות המנהגים האלה המשיכו להתקיים, ואף התפשטו אל מעבר לגבולות הגיאוגרפיים הקודמים. גירושם ונדידות, של בודדים ושל קהילות, במרוצת המאה החמש עשרה, הביאו להתפרסות 'מנהג רינוס' על פני חלקים נרחבים בגרמניה, ובמקביל להתפרסות 'מנהג אושטרייך' על פני פולין ורחבי מזרח אירופה. מאז ואילך היו ידועים שני מנהגים מרכזיים: 'מנהג אשכנז'

(לשעבר 'רינוס') ו'מנהג פולין' (לשעבר 'אושטרייך'). בתקופה זו שרר 'מנהג פולין' גם במוראביה ובוהמיה, הונגריה וליטא, וכן בקהילות היהודיות החדשות באיזורים הסלאביים-למחצה של גרמניה, היינו מזרח גרמניה. קהילות ידועות בגרמניה, כמו האמבורג וברלין, נהגו למעשה כ'מנהג פולין', כי מייסדיהן של קהילות מאוחרות אלה הגיעו מאוסטריה ופולין, והביאו עמם את מסורת ארצות מוצאם. השפעה מוגבלת היתה גם ל'מנהג אשכנז' על קהילות אלה, בשל הגירה מסויימת של יהודים מדרום ומערב גרמניה, כגון בניגון טעמי המקרא ובהברת לשון הקודש.

והיכן פשט 'מנהג אשכנז'? בתקופה זו הוא 'כבש', כביכול, מידי 'מנהג אושטרייך-פולין' את באוואריה; הוא התבסס באמצעות התיישבות יהודית מחודשת, בצפון צרפת; חדר לצפון איטליה והתקיים שם תקופה ממושכת; שלט בעלזאס, הולאנד ושווייץ, וכמובן בכל דרום ומערב גרמניה. קו הגבול בין 'מנהג פולין' ל'מנהג אשכנז' בתוך גרמניה עצמה, עבר פחות או יותר לאורך נהר האלבה שחוצה את גרמניה מצפון לדרום.

תמוז התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

יוני 2025-יולי 2025

ג	ראשון	מברכין הלבנה בערב	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:37	5:41	5:36	5:42
ד	שני		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:37	5:42	5:37	5:42
ה	שלישי		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:37	5:42	5:37	5:42
ו	רביעי		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:38	5:42	5:38	5:43
ז	חמישי		י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:38	5:43	5:38	5:43
ח	שישי	הדלקת נרות	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:39	5:43	5:38	5:44
			שקיעה 7:53	7:50	7:52	7:53
			פלג המנחה 6:20	6:22	6:21	6:23
ט	שבת	חוקת	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:39	5:44	5:39	5:44
			שקיעה 7:53	7:50	7:52	7:53
			פלג המנחה 6:20	6:22	6:21	6:23
	שבת	מפטי': ויפתח הגלעדי	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:39	5:44	5:39	5:44
			שקיעה 7:53	7:50	7:52	7:53
			פלג המנחה 6:20	6:22	6:21	6:23
	שבת	מוצאי שבת	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:39	5:44	5:39	5:44
			שקיעה 7:53	7:50	7:52	7:53
			פלג המנחה 6:20	6:22	6:21	6:23
	שבת	אבות פרק ג-ד	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:39	5:44	5:39	5:44
			שקיעה 7:53	7:50	7:52	7:53
			פלג המנחה 6:20	6:22	6:21	6:23
	שבת	חוקת	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
			זריחה 5:39	5:44	5:39	5:44
			שקיעה 7:53	7:50	7:52	7:53
			פלג המנחה 6:20	6:22	6:21	6:23

ז' תמוז - רבי יהושע ישעיה נויבירט בעל "שמירת שבת כהלכתה" - תשעג • רבי עזריאל הילדסהיימר - תרנט • רבי פנחס הלוי הורוויץ בעל "ההפלאה" - תקסח • תענית על שריפת הספרים בפריס • רבי יהודה ב"ר שמעון אשכנזי טיקטין סופר פרנקפורט טריוויש מח"ס באר היטב - תקח ז' תמוז - רבי מרדכי גומפיל ב"ר מנחם מנדלי בער (אופנהיים) דיין בפפד"ם - תקכב • ר' שלמה זלמן דרייפוס מוויינהיים דיין בהמבורג - תקע ז' תמוז - רבי פינחס קוהן אב"ד אנסבך ממנהיגי אגו"י - תשא ז' תמוז - בפפד"מ אמירת תהילים וקדיש לרגל השריפה הגדולה שבה נשרפו יותר מ120 בתים במהלך המלחמה מול צרפת - תקנו • יום הצלת בכהופן

פרשת בלק

חשיבותו של מנהג אשכנז

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

יחס של כבוד וחרדת קודש בפני 'מנהג אשכנז' היה לרבים מגדולי ישראל אשר הכירוהו, ועוד בזמנים רחוקים נמצאו לו דוברים נלהבים שהעלו אותו על נס, וראו במנהגי ארצות אחרות סטיה מן המסורת הצרופה. משקיף אובייקטיבי כמו הרמב"ם, כבר כתב על בני מערב אירופה כי הם 'בריאים מחולאי המנהגות ומדעות האחרונים ודרכיהם, ואין אצלם ענינים נאותים ללשון הש"ס".

חכמי אירופה שהכירו מקרוב את ההבדלים הפנימיים בין 'מנהג רינוס' לבין מנהגי ארצות אירופה האחרות, הביעו את הערכתם היתירה למנהג הרינוס. רבי יצחק ב"ר משה בעל 'אור זרוע', שהיה יליד בוהמיה שלמד בישיבות גרמניה, נשאל פעם על מה סמכו אותם 'שוטים', כדברי השואל, המקדשים בבית הכנסת, גם כאשר אין אורחים מצויים שם. בתקופה ההיא היה הקידוש בבית הכנסת מקובל בכל הארצות, אך היות שגם באשכנז נהגו כך, ראה ה'אור זרוע' בדברי תלמידו עלבון מיוחד למסורת אשכנז, והדבר חרה לו היטב, כפי שנראה בדברי תשובתו:

ואשר כתבת שאודיעך סמך לאותם שוטים מקידוש של בית הכנסת, אחרי שאין יכולין לצאת באותו הקדוש, ואורחין אין כאן, צר לי עליך והיטב חרה לי, כי נתת את פיך להחטיאך, ותמיה אני על חכם ונבון כמון שהיית רשאי להוציא דבר מפיו. הלא ידעת כמה גאוני גאונים וקדושי עליון רבותינו שבמגנצא ושבזורמשא ושבשפירא, הלא משם יוצאת תורה לכל ישראל, הלא נהגו מיום שנוסדו כל הקהילות שברינוס ושבכל ארץ אשכנז ומלכיות שלנו, נהגו אבותינו ואבות אבותינו, צדיקים וקדושים, חכמים מחוכמים, ועתה אתה כותב עליהם: 'שוטים'? והלכה אומרת, ואתם מכיון שנהגו אבותינו נוחי נפש אל תשנו ממנהג אבותיכם, כי לא דבר

רק הוא, ואם הוא רק, מחסרי הבינה ומריקני המוח הוא ריק, שאבותינו נהגו כדין וכתורה.

כאן הלך ה'אור זרוע' וביאר שהקידוש בבית הכנסת לא ניתן מעיקרו עבור אורחים, אלא לקידוש היום ברבים. תוך הסתמכות על כמה גמרות בירושלמי הוא זרע אור חדש על ההלכה כפי שהיא נמצאת בבבלי במסכת פסחים. בסוף דבריו חזר להוכיח את שואלו: "ואתה איש חכם ונבון . . . תהיה דעתך נמוכה, נגד רבותיך נוחי נפש, למען תאריך ימים ושנים בעסק התורה ובקיום המצות".

אולם קנאות של ממש למען המסורת האשכנזית, אנו פוגשים במאבקם של חסידי אשכנז בסדר התפילות שנהג בצרפת ואנגליה. בהשוואה לנוסח התפילה האשכנזי, מצויות בנוסח הצרפתי-אנגלי הקדום, תוספות מילים במקומות שונים.

מסתבר שהיו באשכנז אנשים שחשבו את הנוסח הצרפתי-אנגלי לעשיר או מעולה יותר משלהם, והחלו להתפלל על פיו. תופעה זו קוממה את חסידי אשכנז, ובמילים חריפות הזהירו מפני שינוי הנוסח. בקשר לתפילות ראש השנה, בה היו ההוספות הצרפתיות מרובות יותר, אנו מוצאים ב'סדור חסידי אשכנז' את האזהרה הבאה:

המוסיף וגורע בה אפילו אות אחת, תפילתו אינה נשמעת, כי כולה במדה ובמשקל באותיות ובתיבות וסודות הרבה היוצאים ממנה. וכל ירא השם יזהר בה מלפחות ולהוסיף, ולא ישמע אל צרפתים ואנשי איי-הים שמוסיפים בה כמה וכמה תיבות, כי אין רוח וחכמה נוח בהם, כי לא נמסרו להם טעמי התפלה והסודות, כי חסידים הראשונים היו גונים הסודות והטעמים, עד שבא רבינו הקדוש, רבינו יהודה החסיד ז"ל, והוא מסרם לאנשי משפחתו החסידים בכתב ובעל פה... וכתב רבינו החסיד ז"ל: המוסיף בתפילה אפילו אות אחת, עליו ועל כיוצא בו נאמר: "נתנה עלי קולה על כן שנאתיה".

ממרוצת דברי חסידי אשכנז, עולה שלא היתה להם כל ביקורת על הנוסח הרווח באשכנז, וכי הוא עלה יפה עם הטעמים והסודות שבידי החסידים הללו. בעיני חכמי אשכנז היתה עדיפות מכרעת למסורת אבותיהם על פני מסורות אחרות, בעיקר ביחס למסורת ספרד, שעל פניה העדיפו אפילו את המסורת הצרפתית.

דברים ברוח זו השמיע הרא"ש, שנאלץ לברוח מגרמניה ולהתיישב בספרד. כאשר נשאל במקום מגוריו החדש על כשרותו של עוף - כידוע נאכל עוף רק על פי מסורת המעידה על טהרתו - ולעוף זה היתה מסורת מקומית על היותו טהור, השיב: "דע כי אני לא הייתי אוכל על פי מסורת שלהם, כי אני מחזיק את המסורת שלנו וקבלת אבותינו ז"ל חכמי אשכנז, שהיתה התורה ירושה להם מאבותיהם מימות החורבן, וכן קבלת רבותינו בצרפת, יותר מקבלת בני הארץ הזאת".

דבריו הקצרים, אך רבי המשקל, של הרא"ש, הותירו רושם בדורות הבאים, והם צוטטו לא אחת בספרי הפוסקים, ביניהם גם עמוד ההוראה הספרדי מרן ה'בית יוסף', שהביא את דברי הרא"ש הללו במלואם ללא כל תגובה מצדו. פרשנות היסטורית לדברי הרא"ש, נתן לנו רבי יעקב עמדין: "בני אשכנז מוחזקין בקבלתן, כמו שכתב הרא"ש בתשובה, יותר הרבה מהספרדים, עם שנודע גזעם מגלות ירושלים, גם היו להם גאוני בבל, מורים ומלמדים, כגון ר' משה ור' חנוך בנו, ומן אז והלאה העמידו תלמידי חכמים גדולים בתורה, אך קודם זה היו ריקנים מאד, לא נתפשט ביניהם התלמוד לפני זה כלל. מה שאין כן בני ישראל שבאשכנז, שלא פסקה מהם ישיבה דור אחר דור מימות החורבן, נתנו נפשם על ידיעת ושמירת התורה כמשפטה וכהלכתה, על כן בודאי קדמו להם בידיעת פרטיה על הנכון".

דברי הרא"ש, שנאמרו במקורם כהשקפה אישית, הפכו בידי מהר"ל לכלל גדול בהלכה והוראה לרבים. באחת מתשובותיו כתב מהר"ל: "מסורת דידן עדיף, דכהאי גוונא כתב הרא"ש בתשובתו... הילכך ניסמי מסורת אחריני מקמי מסורת דידן", כלומר, נדחה מסורת אחרת מפני המסורת שלנו.

יולי 2025

תמוז התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

י	ראשון	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:40 5:44 5:39 5:44 שקיעה 7:53 7:50 7:52 7:53
יא	שני	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:40 5:45 5:40 5:45 שקיעה 7:53 7:50 7:52 7:53
יב	שלישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:41 5:45 5:40 5:45 שקיעה 7:53 7:50 7:52 7:53
יג	רביעי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:41 5:45 5:41 5:46 שקיעה 7:52 7:50 7:52 7:52
יד	חמישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:42 5:46 5:41 5:46 שקיעה 7:52 7:49 7:51 7:52
טו	שישי	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 5:42 5:46 5:42 5:46 שקיעה 7:52 7:49 7:51 7:52 פלג המנחה 6:19 6:21 6:20 6:22
טז	שבת	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	צה"ש א' 3:54 3:54 3:50 3:54 זריחה 5:43 5:47 5:43 5:47 ק"ש א 8:19 8:20 8:20 8:18 ק"ש ב 9:14 9:15 9:14 9:13 תפילה ב 10:24 10:25 10:25 10:24 חצות 12:45 12:46 12:46 12:46 שקיעה 7:52 7:49 7:51 7:52

י תמוז - בפפד"מ תענית חצי יום לזכר אסון השריפה - תפ יב תמוז - הטור, ר' יעקב ב"ר אשר, מקלן - קג יג תמוז - רבי מאיר לרנר אב"ד אלטונה - תרצ י טו תמוז - תענית ערפורט

פרשת פינחס

שבעה עשר בתמוז

ביום זה מתחיל הש"ץ לנגן את ניגוני התפילה המיוחדים לימי בין המצרים (ראה להלן).

עוטפים את ספר התורה במעיל שחור עד אחרי קריאת התורה של מנחה, שאז מחזירים את המעיל הרגיל.

אומרים סליחות בברכת 'סלח לנו' של חזרת הש"ץ אחר המילים 'כי פשענו'. סדר הסליחות הוא כמנהג אשכנז המובהק.

את הפזמון 'שעה נאסר' אומר הש"ץ בנעימה מיוחדת. אחר אומרו את החרוז הראשון חוזר עליו הקהל באותה נעימה. הש"ץ ממשיך לומר בניגון את שאר החרוזים והקהל עמו בקול נמוך. בסופו חוזר הקהל לומר את הקטע הראשון בקול רם ובנעימה.

לפני ברכת 'רפאנו' אומר הש"ץ ברכת 'עננו'.

יש שנהגו שהש"ץ מסיים ברכת 'עננו' בניגון 'שומע תפלה'.

'אבינו מלכנו' ניתקן לאמירה בעשרת ימי תשובה בלבד, ואין אומרים אותו בתעניות ציבור בשאר ימות השנה.

אחר נפילת אפים אומרים 'שומר ישראל', שהוא פיוט הנועד לימי תענית ציבור בלבד. הש"ץ אומר כל חרוז של 'שומר ישראל' בנעימת תענית ציבור, והציבור חוזר עליו באותה נעימה.

לפני הוצאת ספר התורה אומר הש"ץ 'אך אפים' בניגון הפזמון 'שעה נאסר', והקהל חוזר ואומרו אחריו.

במנחה, קוראים לישראל לעלות לתורה, בלא הזכרת שמו, במילים: "יעמוד מפטיר".

'עננו'. 'שים שלום' במקום 'שלום רב'. 'רבון העולמים' של תענית.

הכהנים עולים לדוכן.

אין אומרים 'אבינו מלכנו', ולא 'שומר ישראל'.

בין המצרים

הש"ץ אומר 'אדון עולם' בניגון מיוחד לימי חול של בין המצרים, והניגון יורד במילים: 'ה' לי ולא אירא', וכן יורד הניגון במילים 'על נטילת ידים', 'מלך מהולל בתשבחות', 'אמן ואמן'.

את המילים 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' אומר בניגון טעמי איכה.

בחזרת הש"ץ של שחרית ומנחה יורד הניגון במילים: 'מגן אברהם', 'מחיה המתים', 'וקרא זה אל זה ואמר', 'לעומתם ברוך יאמרו'. את ברכת 'ולירושלים עירך' כולה אומר בניגון ידוע של קינות, ואת חתימת הברכה - בניגון טעמי איכה. גם בסוף שלוש הברכות האחרונות יורד הניגון, אולם במילה האחרונה של רצה ו'שים שלום' דהיינו 'לציון' ו'בשלום', הניגון שוב עולה.

בשני וחמישי, אחר נפילת אפים באמירת 'ה' אלהי ישראל', את הקטעים הנאמרים בקול מסיימים בניגון יורד. לפני

הוצאת ספר התורה אומר הש"ץ 'אך אפים' בניגון הפזמון 'שעה נאסר', והקהל חוזר ואומרו אחריו. סוף חצי קדיש שאחר קריאת התורה מסתיים בניגון יורד.

במנחה של ערב שבת וערב ראש חודש, בה אין אומרים תחנון, נעימת חזרת הש"ץ היא כבכל ימות השנה.

פרשת פינחס

'לכה דודי' נאמר בניגון מיוחד לשבתות בין המצרים.

בשחרית אומרים את נוסח 'אמת ויציב' הרגיל והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בנעימת עצב. אומרים זולת 'אל א' חי ארנן', תחילתו וסופו נאמרים בנעימה. החרוז החוזר הוא 'אל תחרש א' (ולא 'אל דמי לך').

מחציתו השניה של קדיש שאחר קריאת התורה נאמרת בניגון מיוחד מחמת ברכת החודש.

מפטירים 'דברי ירמיהו' (נדפס בפרשת מטות).

אין מזכירים נשמות ואין אומרים 'מי שברך' לקהל.

מברכים החודש. הש"ץ נוטל ספר תורה בידו ומכריז: "ראש חודש אב יהיה ביום שבת קודש הבא עלינו לטובה". הקהל אינו חוזר על הכרזה זו, אלא אומר תיכף את בקשת 'יחדשהו' בנוסח הקצר, והש"ץ חוזר עליה, והחל מהמילים 'לחיים ולשלום' אומרה בניגון 'אלי ציון' וממשיך בו בתחילת 'אשרי'.

משבת זו והלאה, אין שונים פרקי אבות אחר מנחה.

תמוז התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

יולי 2025

יז	ראשון	צום יז בתמוז	צאת הצום	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	סליחות, עננו (בשחרית רק הש"ץ ובמנחה גם הציבור), קוראים ויחל שחרית ומנחה, ובמנחה מפטירים 'דרשו'. עוטפים ס"ת במעיל שחור עד מנחה. ומהיום מנגנים ניגוני בין המצרים בכל התפילות בימים שאומרים תחנון.	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה
יז	13			8:17	8:19	8:18	8:21	8:17	8:20	התפילות בימים שאומרים תחנון.	8:17	8:19	8:18	8:21	8:17	8:20	8:17	8:19	8:18	8:21
יח	שני																			
יח	14																			
יט	שלישי																			
יט	15																			
כ	רביעי																			
כ	16																			
כא	חמישי																			
כא	17																			
כב	שישי																			
כב	18																			
כג	שבת																			
כג	19																			

יח תמוז - רבי שמואל שאטין מהרשש"ך בעל 'כוס הישועות' - תעט יט תמוז - רבי אהרן שמואל קיינבר "המהרש"ק" רב בפפד"מ ופיורדא - תלו • ר' פייבלמן ב"ר דוד עלב דיין אלטונא - תצה כ תמוז - רבי אשר לב וולרשטיין (בן ה'שאגת אריה') רב בקרלסרוה - תקצז כא תמוז - רבי מיכאל שלום וינקלר בעל "משברי ים" אב"ד קופנהאגן - תרצב כב תמוז - רבי אלחנן גומפרץ מהמבורג - תרחצ כג תמוז - רבי נפתלי כהן אב"ד מארבורג - תרצט

פרשת מטות מסעי

פרשת מטות-מסעי - ראש חודש אב

לובשים בגדי שבת כבכל שבתות השנה.

'לכה דודי' נאמר בניגון מיוחד לשבתות בין המצרים.

אין הש"ץ מנגן את הניגונים המיוחדים לשבתות בהן קוראים בשני ספרי תורה, לא בערבית ולא בשחרית.

לפני תפילת העמידה של ערבית ליל שבת מכריזים: 'ראש חודש'.

בשחרית אומרים יוצר של שבת וראש חודש 'להינו להם אמת', אופן 'לך אלים' של שבת וראש חודש בניגון. אומרים את נוסח 'אמת ויציב' הרגיל והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בנעימת עצב, זולת של שבת שניה אחר י"ז בתמוז 'אריות הדיחו', תחילתו וסופו נאמרים בנעימה.

כהן קורא עד 'בית אביה'.

את פסוקי המסעות בפרשת מסעי קוראים בניגון מיוחד.

בסיום הספר קורא הציבור כלפי המסיים את שתי המילים: חֲזַק וְנִתְחַזֵּק, כלשון המקרא ודקדוקו בשמואל ב' יב (ולא שלוש מילים: "חזק חזק ונתחזק"), העולה שותק מפני הפסק לברכה אחרונה, ורק הקורא בתורה חוזר על קריאה זו.

הקדיש אחרי קריאת התורה נאמר בחלקו הראשון בניגון מיוחד לראש חודש אב ושבת חזון, ובחלקו השני בניגון נבחר לכבוד סיום הספר.

'מי שברך' לעולה השביעי נאמר אחרי הגבהת הספר הראשון. המגביה מוסר את הספר למכובד בהוצאת הספר השני.

מפטירים 'שמעו דבר ה' ומסיימים במילים: 'אלוף נעורי אתה', אף כי חל בראש חודש.

אין מזכירים נשמות.

בעמידה של מוסף, בברכת 'אתה יצרת', בין פסוקי קרבן שבת לפסוקי קרבן ראש חודש, אומרים: זֶה קֶרְבֵּן שֶׁבֶת וְקֶרְבֵּן רֹאשׁ חֹדֶשׁ כָּאָמֹר.

בסוף קדושה אחר עניית הקהל 'אני ה' להיכם', אומרים את הפיוט של שבת וראש חודש: 'להיכם יזריח'.

'לדור ודור' נאמר בניגון שבת, 'ה' הקדוש' - בניגון יום טוב, עד 'כאמור', 'וביום השבת' - בניגון שבת, עד 'זה קרבן שבת', ומ'וקרבן ראש חודש כאמור, ובראשי חדשיכם' - בניגון יום טוב, 'ישמחו' - בניגון שבת, 'להינו' עד 'לטובה ולברכה' - בניגון יום טוב, 'לששון ולשמחה', עד 'ולסליחת עון' - בניגון תחילת הקדיש שאחרי קריאת התורה של שבת זו. 'כי בעמך' עד סוף העמידה - בניגון שבת.

קדיש 'תתקבל' אחר מוסף נאמר בניגון נבחר.

במנחה אין אומרים 'צדקתך', ולפיכך הש"ץ אומר את הקדיש השלם בניגון מ'תתקבל' עד הסוף.

במוצאי שבת מבדילים בבית הכנסת ואף נותנים לנערים לשבתות כבכל מוצאי שבת, ואם אין שם קטן ישתה המבדיל בעצמו.

שיר המעלות אחרי הבדלה נאמר בלי ניגון.

מילה בתשעת הימים מר"ח אב

בתשעת הימים מר"ח אב, בלילה שלפני המילה בסעודת 'וואכנאכט', אוכלים מאכלי חלב, לא בשר ולא יין. בסעודת הברית כל הקרואים, אפילו יותר ממנין, אוכלים בשר ושותים יין, עד חצות של ערב תשעה באב.

בעלי הברית, היינו אבי הבן, הסנדק והמוהל מסתפרים ומכבסים בגדיהם. ובמקצת מקומות נהגו לאסור בשבוע שחל בו ט"ב, ויש שאסרו מראש חודש אב.

בעלי הברית לובשים בגדי שבת בשחרית שבה עורכים את ברית המילה, ובשבת חזון לובשים בגדי שבת גם בלילה שלפניו בלכתם אל ה'וואכנאכט'.

ברית מילה בשבת חזון, מותר לבעלי הברית להתרחץ בחמין בערב שבת.

בשחרית למרות שיש ברית מילה אומר הש"ץ את כל קטעי התפילה המיוחדים לכך בניגון מיוחד לימי חול של בין המצרים.

בשני וחמישי אומרים 'א-ל ארך אפים' בניגון הפזמון 'שעה נאסר'. ש"ץ משפיל קולו בסוף חצי קדיש שאחר קריאת התורה.

תמוז התשפה-מנחם אב התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

יולי 2025

כד	ראשון 20								י-ם ב"ב ק"ס חיפה
		זריחה 5:47 5:51 5:47 5:50							שקיעה 7:48 7:45 7:47 7:48
כה	שני 21								י-ם ב"ב ק"ס חיפה
		זריחה 5:48 5:52 5:48 5:51							שקיעה 7:48 7:45 7:47 7:47
כו	שלישי 22								י-ם ב"ב ק"ס חיפה
		זריחה 5:49 5:53 5:49 5:51							שקיעה 7:47 7:44 7:46 7:47
כז	רביעי 23								י-ם ב"ב ק"ס חיפה
		זריחה 5:49 5:53 5:49 5:52							שקיעה 7:47 7:44 7:46 7:46
כח	חמישי 24	יום כיפור קטן							י-ם ב"ב ק"ס חיפה
		זריחה 5:50 5:54 5:50 5:52							שקיעה 7:46 7:43 7:45 7:46
כט	שישי 25	ערב ראש חודש							י-ם ב"ב ק"ס חיפה
		הדלקת נרות							זריחה 5:50 5:55 5:50 5:53
		בערבית מכריזים "ראש חודש"							שקיעה 7:45 7:42 7:44 7:45
	שבת 26	שבת ראש חודש							י-ם ב"ב ק"ס חיפה
		מטות מסעי							עה"ש א' 4:07 4:07 4:07 4:03
		שבת שניה אחר יז בתמוז							זריחה 5:51 5:56 5:51 5:54
		מפטי': שמעו דבר ה							ק"ש א 8:26 8:27 8:27 8:25
		מוצאי שבת							ק"ש ב 9:18 9:20 9:19 9:18
		י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים							תפילה ב 10:27 10:29 10:28 10:28
		8:21 8:23 8:22 8:24 8:24 8:21 8:24							חצות 12:46 12:47 12:47 12:47
		ראשון שני שלישי רביעי חמישי שישי שבת							שקיעה 7:45 7:42 7:44 7:44
		5:47:30 5:48:05 5:48:45 5:49:20 5:49:55 5:50:30 5:51:05							
		זריחה רמות							

ח' כד תמוז - רבי יעקב ב"ר פנחס קצנלנבוגן אב"ד אטינגן - תקנה ח' כה תמוז - רבי אריה ליב גינצבורג בעל "שאגת אריה" אב"ד מיץ - תקמה ח' כו תמוז - ר' מיכל ב"ר שמשון פרידבורג דיין בונדסבך והמבורג - תקכג ח' כח תמוז - ר' חיים פרידלנדר - תשמו ח' כט תמוז - רבי אליהו בעל שם לואנץ מוורמיישא - שצו • רש"י רבי שלמה יצחקי, תלמיד ישיבות וורמיישא ומגנצא. - תתס"ה ח' א אב - רבי אהרן בר יצחק בנימין וואלף אב"ד ברלין - תפא

פרשת דברים - שבת חזון - 'שוארץ שבת'

פרשת דברים - שבת חזון - 'שוארץ שבת'

לובשים בגד חול בשבת חזון כדי לעשות היכר לאבלות, והקפידו על כך גדולי הפוסקים רבותינו שבאשכנז. אם בלבוש חליפה של חול כבר נעשה היכר, ניתן ללבוש את כל השאר - כובע, חולצה, נעלים - של שבת.

'לכה דודי' נאמר בניגון 'אלי ציון', וממשיכים בו באמירת 'מזמור שיר ליום השבת' ו'ה' מלך'. הפסוק האחרון, 'עדותיך נאמנו', נאמר בניגון שבת.

יש נוהגים שש"ץ אומר 'מגן אבות' בניגון עצוב מיוחד.

בשחרית יש אומרים 'אדון עולם' בניגון ימים נוראים, עם ירידת הניגון בסוף כל חרוז שני.

'ברוך שאמר' נאמר בניגון פשוט. אין מאריכים ב'הכל יודוך' וב'א' אדון' אלא אומרים את הכל באמירת סירוגין. הש"ץ אומר את הקטע מ'ל' אשר שבת' עד 'ביום שבת קודש' בניגון מיוחד של עצב, וב'שמך ה' אלהינו' חוזר לניגון שבת.

לפני חתימת ברכת 'אהבה רבה', אחר המילים 'וליוחדך באהבה', אומרים את האהבה 'אותך כל היום' בניגון מיוחד, ואז אומרים את חתימת הברכה: 'בא'י הבוחר בעמו ישראל באהבה', בניגון שבת. הנוסח הנכון ללא שיבושי הצנזורה מופיע בתדפיס מיוחד וכן באוצר פיוטי שבתות השנה 'השיר והשבח'.

נוסח 'אמת ויציב' הרגיל, ובשבת זו אין הש"ץ משמיע 'על הראשונים' בנעימה, אך מסיימו בניגון שבת, זולת 'להים באזנינו' בניגון מיוחד.

בקריאת התורה מתחילים לקרוא ללוי מהפסוק 'איכה אשא', בניגון הרגיל ולא בניגון איכה.

חצי קדיש אחר קריאת התורה נאמר בניגון מיוחד לראש חודש אב ולשבת חזון.

מפטירים 'חזון ישעיהו'. הרב קורא את ההפטרה בניגון 'איכה', ומהפסוק 'לכן נאם האדון' עד סוף ההפטרה אומר בניגון טעמי ההפטרה. את הפסוק האחרון של ההפטרה 'ציון במשפט תפדה ושיבה בצדקה' אומר הקהל בקול רם, ואחר כך המפטיר.

לאחר אמירת 'יקום פורקן' מזכירים נשמות בלחש מתוך ספר הזכרת נשמות המכונה 'ממורבון'. תחילה אומר הש"ץ כנהוג בכל שבת את ההזכרה של שלושת הנפטרים האחרונים שהלכו לעולמם ושנרשמו בו, וכן את ההזכרה של שלושה נפטרים קודמים, לפי סדר הופעתם בספר. לאחר מכן אומר את ההזכרה המיוחדת לשבת זו, היינו את נשמות הרוגי הקהילות בגזירות תתנ"ו, גזירות ק"ט ושאר גזירות, וכן את נשמות גדולי החכמים הנזכרים בספר.

בגמר הזכרת נשמות אומר הש"ץ 'מי שברך' לקהל ולאחר מכן אומרים 'אשר'.

אחרי 'אשר' עומד הקהל על רגליו והש"ץ אומר בנעימה עצובה 'אב הרחמים' והקהל אומר עמו בלחש. הנוסח הנכון הוא: וְיִנָּקֶם בְּיָמֵינוּ לְעֵינֵינוּ נִקְמָת דָּם עֲבָדָיו הַשְּׁפוּף (הנוסח המודפס קוצר בידי הצנזורה). אחר כך הש"ץ נוטל את ספר התורה ואומר 'יהלל' בניגון שבו מסיימין לומר 'אב הרחמים'.

בקדושת מוסף את המילים 'והוא ישמיענו' עד 'כתוב לאמר', אומרים הש"ץ בניגון חצי הקדיש שאחר קריאת התורה של שבת זו.

מנחה וסעודה שלישית בשבת חזון

במנחה אין אומרים 'צדקתך', אף על פי כן אין אומרים את סופו של קדיש שלם בניגון נבחר.

אף שבכל שבתות השנה הקפידו רבותינו להקדים סעודה שלישית לתפילת מנחה, בשבת זו יש מהם שהנהיגו להקדים מנחה ולסעוד אחריה, כדי לצאת חובת סעודה המפסקת באותה סעודה, ויש מרבותינו שגם בשבת זו נהגו בסעודה שלישית לפני מנחה ובה יצאו ידי חובת סעודה המפסקת.

מוצאי שבת - ליל תשעה באב

מהפכים את הפרוכת, כסוי עמוד החזן והבימה (ואין מסירים אותם), ומסירים את החלק העליון והנפרד של הפרוכת ('כפורת').

חולצים מנעלים אחר 'ברכו', והש"ץ חולץ לפני 'ברכו'. בדורות האחרונים נהגו להכין נעלי תשעה באב מערב שבת בחדר הסמוך לבית הכנסת. כיום במקומות שמאחרים את תפילת ערבית יש האומרים 'ברוך המבדיל' אחר צאת הכוכבים וחולצים מנעליהם לפני לכתם לבית הכנסת.

אין אומרים 'לדוד ברוך' ו'למנצח בנגינות'. ש"ץ מתפלל בלי עטיפת טלית.

מתפללים בקול נמוך דרך אבל, וכל מה שהש"ץ אומר בקול יש לו ניגון ידוע מיוחד לתשעה באב, עצוב ונמוך מאוד.

יש עומדים בתפילה עד קריאת 'איכה'. בשמונה עשרה אומרים 'אתה חוננתנו'. מכבים את הרוב המכריע של האורות, אבל רק על ידי מי שהבדיל בתפילה.

אחר שמונה עשרה אומרים קדיש שלם בלא 'תתקבל'. אין אומרים 'ויהי נועם' ו'ויתן לך' ואין מבדילים.

לפני קריאת 'איכה' הש"ץ מברך ברכת 'בורא מאורי האש'. והיחיד מברך בבואו לביתו ורואה נר כדי להוציא ידי חובה את בני ביתו.

הש"ץ יושב על מדרגה שלפני ארון הקודש, והקהל על הקרקע או על מושבים נמוכים. אם הש"ץ קורא מתוך מגילה של קלף מברך עליה לפני הקריאה. בכל פרק ופרק מרים הש"ץ קולו יותר מקודמו.

כשמגיע הש"ץ לפסוק 'השיבנו' מקדים הקהל ואומר בקול רם, והש"ץ חוזר עליו, ואומר 'כי אם' עד 'עד מאד', וחוזר הקהל לומר את הפסוק 'השיבנו' ואחריו הש"ץ.

ש"ץ אומר את הקינות בקול ובניגונים, והציבור אומר עמו בקול נמוך. מדלגים את הקינה השניה, 'בליל זה יבכינו'.

אחר הקינות עומדים ואומרים 'ואתה קדוש' בקול נמוך. קדיש שלם בלא 'תתקבל'. 'עלינו'. יוצאים מבית הכנסת בלי אמירת שלום. אין מברכים את הבנים במוצאי שבת זו.

אחר ערבית מסירים את הכתרים והרימונים מעל ספרי התורה, ועוטפים במעיל שחור את ספר התורה שקוראים ממנו למחרת היום.

מנחם אב התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

יולי 2025-אוגוסט 2025

ב	ראשון 27	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	
		זריחה 5:52 5:57 5:54 שקיעה 7:44 7:41 7:43	
ג	שני 28	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	ממתינים עם ברכת הלבנה למחרת ת"ב
		זריחה 5:52 5:58 5:55 שקיעה 7:43 7:40 7:42	
ד	שלישי 29	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	
		זריחה 5:53 5:59 5:55 שקיעה 7:43 7:40 7:42	
ה	רביעי 30	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	
		זריחה 5:54 6:00 5:56 שקיעה 7:42 7:39 7:41	
ו	חמישי 31	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	
		זריחה 5:54 6:00 5:56 שקיעה 7:41 7:38 7:40	
ז	שישי 1	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים לקראת שבת רוחצים בצונן, ומקפידים ללבוש גם בגדי חול לעשות היכר לאבלות זריחה 5:55 6:01 5:57 שקיעה 7:40 7:37 7:39 פלג המנחה 6:10 6:12 6:11
ח	שבת 2	י-ם ב"ב ק"ס חיפה	שווארץ שבת דברים (שבת חזון) אומרים אהבה וזולת, מזכירים נשמות הקהילות והרבנים ואומרים אב הרחמים. א"א צדקתך, תחילת הצום בשקיעה. חולצים געליים לפני ערבית. מבדילים בתפילה אבל אין מבדילים על הכוס עד מוצאי ת"ב, אבל מברכים בורא מאורי האש כבכל מוצ"ש. זריחה 5:56 6:01 5:57 שקיעה 7:39 7:37 7:39

ח אב - רבי אהרן תאומים רב בוורמיישא בעל "בגדי אהרן" - תן ח אב - רבי יצחק ב"ר שלמה לוריא אשכנזי (האריז"ל) - שלב • ר' אשר ניישטעדל דיין בוונדסבך - תקעא ח ו אב - רבי נתן מז מפרנקפורט בעל "בניין שלמה" - תקנד • רבי שלמה זלמן ברויער חתן הרש"ר רב בפפד"מ - תפרו ח ז אב - רבי חיים יוסף יעקובוביץ ר"מ ביישיבת פרנקפורט ורב בית הכנסת חורב י-ם - תשטז ח ח אב - מהר"ם ברבי, רבי מאיר - תקמט

פרשת ואתחנן (נחמו)

שחרית של תשעה באב

אחת מחמש ההשכמות. אין מדליקים אור או נרות. התפילה כולה נאמרת בקול נמוך דרך אבלות, וכל מה שהש"ץ אומר בקול יש לו ניגון ידוע מיוחד לתשעה באב, עצוב ונמוך מאד. אין הש"ץ משמיע את ניגוני ימי בין המצרים.

סדר ברכות השחר הוא כבכל יום ואין משמיטים מהן את ברכות 'שעשה לי כל צרכי' ו'עוטר ישראל'. אף הש"ץ אינו מתעטף בטלית.

בחזרת הש"ץ אומרים את הקרובות 'אאביך', והש"ץ אומר 'ענגנו'. הש"ץ אומר 'או"א ברכנו' אבל אין הכהנים עולים לדוכן.

אחר חזרת הש"ץ, חצי קדיש. לפני הוצאת ספר התורה אומר הש"ץ 'א ארץ אפים' בקול נמוך, והקהל חוזר ואומר אחריו.

עולים לתורה בלא טלית, ומברכים את ברכת התורה בקול עצוב. לפני ברכת התורה מברכים בלחש את ברכת: 'ברוך דיין האמת', ויש המברכים אותה בשם ומלכות.

קוראים בתורה בקול נמוך ועצוב בלא טעמים. אין מברכים את העולים ב'מי שברך', ואין הם אומרים 'יישר כח' למכבדם לעלות.

לישראל קוראים לעלות לתורה בלא הזכרת שמו, במילים: 'עמוד מפטיר'. קדיש שאחר קריאת התורה נאמר בנעימת עצב.

את ההפטרה בשחרית אומרים בקול נמוך ועצוב בלא טעמים (אף לא בטעמי איכה), כמו בקריאת התורה.

יושבים על הקרקע ואומרים קינות, והש"ץ יושב על מדרגה שלפני ארון הקודש. כל קינה וקינה נאמרת בקול מתחילתה ועד סופה, בניגונים נבחרים עצובים, על ידי אנשי הקהל, בזה אחר זה, כל אחד בתורו קינה אחת או יותר. יש קינות שיש להן ניגון מיוחד, והשאר בניגוני קינה רגילים. יש קהילות בהן הש"ץ מקונן את י"ז הקינות הראשונות. הקהל אומר כל קינה בקול נמוך יחד עם המקונן בקול רם.

מדלגים את הקינה 'ארזי הלבנון', ואומרים במקומה 'אלי ציון' בניגונה הידוע, בישיבה. אחר 'אלי ציון' מתחילים לומר את הצינונים. הצינון השני נאמר על ידי החשוב שבקהל.

בסוף הקינות אומרים את החרוז 'עד אנה בכיה'. הקינה 'אז בחטאנו' נאמרת בניגון 'אלי ציון'.

ש"ץ עומד ואומר 'אשרי' ו'ובא לציון' (בלא הפסוק) ואני זאת בריתי', קדיש שלם בלא 'תתקבל'. אומרים 'קרבו גויים'. קדיש יתום. 'עלינו'. אין אומרים שיר של יום ו'שיר מזמור לאסף'. אין קוראים 'איכה' בציבור. אחר יציאת בית הכנסת הולכים לבית קברות, מסבבים אותו, ואין מתפללים בו.

מנחה של תשעה באב

מתעטפים בטלית ומניחים תפילין. הש"ץ וחשובי הקהל מברכים עליהם בקול רם. אומרים שיר של יום ו'שיר מזמור לאסף' שלא נאמרו בשחרית, ולאחריהם קדיש יתום, ופזמנים באמירת 'אשרי', ומתפללים מנחה בניגון הרגיל לימות השנה ולא בניגון עצב.

מעלים לתורה את שלושת עולי התורה של שחרית ומברכים אותם ב'מי שברך'.

קוראים בתורה בטעמי המקרא הרגילים, והעולים לתורה מברכים את ברכותיה בניגון הרגיל של כל השנה. לישראל קוראים לעלות לתורה בלא הזכרת שמו, במילים: 'עמוד מפטיר'.

אחרי קריאת התורה עוטים את ספר התורה במעיל של כל השנה. ויש שעתה מחזירים את הכתרים והרימונים לספרי התורה. אומרים 'נחם', 'ענגנו', 'שים שלום' במקום 'שלום רב', ו'רבון' של תענית. חזרת הש"ץ נאמרת בלי ניגוני ימי בין המצרים.

יש שנהגו שהש"ץ מסיים את ברכות 'ענגנו' ו'נחם' בניגון 'שומע תפלה'. הכהנים עולים לדוכן. אחר מנחה אומרים קדיש 'תתקבל'.

מוצאי תשעה באב

אם מתפללים ערבית לאחר צאת הכוכבים, מקדימים ואומרים 'שיר המעלות הנה ברכו' וחצי קדיש, כבכל מעריב בזמנו בחול.

לפני 'עלינו' מבדילים על הכוס בלבד, בלא נר ובשמים.

לאחר תפילת ערבית מהפכים חזרה את הפרוכת, כסויי עמוד החזן והבימה, ומחזירים את החלק העליון והנפרד של הפרוכת ('כפורת').

המנהג הוא שאין מברכים ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב, וממתנים בברכה לפחות עד לילה שאחרי. השנה אי אפשר להמתין לליל מוצאי שבת 'נחמו', מפני שחל בסוף זמן ברכת הלבנה.

פרשת ואתחנן - שבת נחמו - ט"ו באב

החל מליל שבת זו עד ליל שבת 'שובה' אומר הש"ץ את סוף הקדיש לפני העמידה, בניגון המסולסל, המקובל בחצי הקדיש שלפני מוסף ימים נוראים.

בשחרית הש"ץ אומר את ברכת 'יוצר אור' עד סוף החרוז 'אור עולם' בניגון ימים נוראים. אומרים יוצר 'ארוממך אלהי', אופן 'שאו מנחה' בניגון ידוע, נוסח 'אמת ויציב' הקצר והחל מ'על הראשונים' אומרים אותו בניגון, זולת 'אמת משל היה'.

כהן קורא עד 'כלכם היום'. רביעי נחשבת לעליה חשובה בגלל קריאת עשרת הדברות שבה, בקריאת עשרת הדברות נוהגים לעמוד. יש המקדימים לקום כמה פסוקים לפני כן כדי שלא להבדיל בין דברי תורה, ולפיכך נהגו שאין עושים 'אנכי' תחלת פרשה.

את עשרת הדברות קוראים בציבור בטעם העליון, וביחיד - בטעם התחתון.

פרשת 'אנכי' נקראת בקול רם. הקורא מאריך בנגינה בסיומי הפסוקים שלפני הדברות חמישי קורא עד 'ובשערך'.

מחציתו השניה של קדיש אחר קריאת התורה נאמרת בניגון נבחר. אין מזכירים נשמות.

בסוף קדושה אחר עניית הקהל 'אני ה' אלהים', אומרים את הפיוט: 'אלהים יוסיף'.

משבת זו עד חודש מרחשון של השנה הבאה אומרים קדיש 'תתקבל' שלאחר מוסף בניגון נבחר, ויש בניגון ימים נוראים.

במנחה הפסוק האחרון של קריאת שלישי 'ואכלת ושבעת' נקרא בהרמת קול.

אומרים 'צדקתך'.

אוגוסט 2025

מנחם אב התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

		צום תשעה באב							צאת הצום				י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים				1956 שנה לחורבן השני, משכימים לתפילה ומקוננים עד חצות (12:47). ולאחר סיום הקינות אם עבר חצות ניתן לשבת על כסא. אין לאכול במוצאי ת"ב עד אחר הבדלה. (א"צ נר ובשמים).				י-ם ב"ב ק"ס חיפה																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
ט	ראשון	צום תשעה באב							צאת הצום				י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים				1956 שנה לחורבן השני, משכימים לתפילה ומקוננים עד חצות (12:47). ולאחר סיום הקינות אם עבר חצות ניתן לשבת על כסא. אין לאכול במוצאי ת"ב עד אחר הבדלה. (א"צ נר ובשמים).				י-ם ב"ב ק"ס חיפה																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
3	שני	אין מברכים הלבנה במוצאי ת"ב											8:03 8:05 8:04 8:06 8:03 8:06				זריחה 5:56 6:02 5:58 5:56				שקיעה 7:39 7:36 7:38 7:38																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
4	שלישי	מברכים הלבנה הערב															זריחה 5:57 6:03 5:59 5:57				שקיעה 7:38 7:35 7:37 7:37																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
5	רביעי																זריחה 5:58 6:03 6:00 5:58				שקיעה 7:37 7:34 7:36 7:36																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
6	חמישי																זריחה 5:58 6:04 6:00 5:58				שקיעה 7:36 7:33 7:35 7:35																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
7	שישי	ס"ז קידוש לבנה כל הלילה															זריחה 5:59 6:05 6:01 5:59				שקיעה 7:35 7:32 7:34 7:35																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
8	שבת	הדלקת נרות							י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים				בערבית לפני העמידה סוף הקדיש נאמר בניגון המסולסל של ימים נוראים.				זריחה 6:00 6:05 6:02 6:00				שקיעה 7:34 7:31 7:33 7:34				פלג המנחה 6:05 6:07 6:06 6:07																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
9	שבת	טו באב							וּאֶתְחַנֵּן (שַׁבַּת נַחֲמוּ)				מפטי': נחמו נחמו עמי				יוצר אופן זולת ואלוקיכם לשבת נחמו. קדיש תתקבל בניגון נבחר, במנחה אומרים צדקתך.				י-ם ב"ב ק"ס חיפה																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
																	עה"ש א' 4:20 4:21 4:21 4:18				זריחה 6:00 6:06 6:03 6:00				ק"ש א 8:33 8:34 8:33 8:32				ק"ש ב 9:22 9:24 9:23 9:22				תפילה ב 10:30 10:31 10:30 10:30				חצות 12:45 12:46 12:45 12:45				שקיעה 7:33 7:30 7:32 7:33																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							

י אב - רבי מאיר הילדסהיימר - תרצד יא אב - פרעות "הפ" נגד יהודי גרמניה - תקעט יב אב - רבי מאיר ב"ר יקותיאל הכהן מרטנבורג "הגהות מיימוניות" - נח יג אב - רבי יצחק ברויאר מייסדי אגודת ישראל - תש

פרשת עקב

קהילת פרנקפורט

מבצר עוז למנהג אשכנז

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

בכמה קהילות בגרמניה חל כירסום זוחל ב'מנהג אשכנז' ההיסטורי, אם בהשפעת בני פולין שהגיעו לאשכנז אם בהשפעת ספרי הלכה של חכמי ארצות אחרות. בדורות האחרונים עמדה קהילת פרנקפורט דמיין כמבצר עוז למסורת הראשונים ולמנהג אשכנז המובהק. הבכורה הרוחנית עברה מקהילות שו"ם לקהילת פרנקפורט דמיין. היהודים גורשו למשך מאות שנים ממגנצא ושפיירא ואילו אוכלוסיית וורמיישא הלכה ונדלדלה בגוף וברוח. קהילת פרנקפורט דמיין היתה במאות השנים האחרונות 'ירושלים דאשכנז', וזאת בזכות עתיקותה, ישיבותיה הגדולות והמפורסמות, גדולי התורה שכיחנו בה ברבנות, והצטיינותה בשמירת מסורת אשכנז ללא פשרות. בקרב קהילות אשכנז הותיקות היה לה מעמד בכורה, והיא היתה המצפן והתמרון לקהילות רבות, קטנות וגדולות, בדרום ומערב גרמניה.

למעמדה המיוחד הזה של פרנקפורט רמז בן השל"ה, רבי שבת שפטיל הורוויץ בעל 'זוהי העמודים' (ת"ך), בהגדרתו הבאה: "ראש החר, ק"ק פרנקפורט עיר הגדולה לאלקים, בכל מדינות אשכנז היא תל תלפיות שהכל פונים אליה".

לעתים ציינו זאת בספרי תפילות. בשערו של מחזור, ללא מקום דפוס, שנדפס בשנת שפ"ה, נאמר: "ראה זה דבר חדש, כבר לא היה לעולמים, מחזור קטן מסודר כפי סדר ומנהג דק"ק ורנקבורט ושאר קהילות האשכנזים יצ"ו, וגם כמנהג פולין". פרנקפורט צוינה בתור הקהילה המובילה באשכנז. כך גם בשער מחזור שנדפס בשנת תע"ב בעיר פולנית שעמדה תחת שלטון פרוסי, הובהר כי הוא "כמנהג ורנקבורט דמיין ומדינות אשכנז".

רבי יעקב הכהן פופרס בעל 'שב יעקב' (ת"ל-ת"ק) כתב לאחד משואליו: "דברים התלים במנהג אין מן הצורך להודיע, באשר ראה ראיתי שדרש ושאל אחר זה לק"ק פרנקפורט, וכפי המנהג שם כרוך אחריה כל מדינות אשכנז". לדוגמא מסר על מקום רבנותו הראשון בקהילת קובלנץ, שבניה "נוהגין בכל דבר מנהג פרנקפורט".

מעין זו היא הקביעה שהביא רבי יעקב עמדין: "קהילת פרנקפורט... היא קהילה ראשית בארץ אשכנז, שכל שאר קהילות נגזרות אחריה". גם בספר 'נוהג כצאן יוסף' בהזכירו את אחד המנהגים, ציין כי כך מקובל "'בק"ק פרנקפורט והנגררים אחר מנהגיהם".

בנו של ה'הפלאה' ויורשו ברבנות קהילת פרנקפורט רבי צבי הירש הלוי הורוויץ בעל 'מחנה לוי', חזר ואישר בשנת תקע"ה, כי "כאן פה קהילתנו יע"א... רוב קהילות אשכנז נמשכין אחר מנהגינו".

את ספרו 'דברי קהלת' הדפיס רבי שלמה זלמן גייגר בשנת תרכ"ב, כדי להודיע 'מנהגי תפלות ק"ק פרנקפורט על המאין, עליון יכוננה, ושאר קהילות אשכנז ההולכות אחריה".

גם הקהילות הקדומות וורמיישא (וורמס) ופרידבורג (פרדיברג) הכירו בחשיבותה של פפד"מ, עד שרבי חיים מפרידבורג אחי המהר"ל מפראג, ששימש ברבנות של קהילות אלה, טען כי בעזרתה של פרנקפורט זכה להכיר את מנהגי אשכנז האמיתיים: "זה לי גם כן כ"ו שנים שעמדתי בב' קהילות גדולות, ויירמשי ורדיבורג, ושואף הולך הייתי תמיד גם כן בקרית מלך רב, ק"ק וורנקוורט יע"א, תמיד דרשתי וחקרתי ושאלתי היטב אחר מנהגי המדינה".

כיוצא בזה רבי יאיר חיים בכרך בעל 'חות יאיר', שהיה דור שלישי ברבנות קהילת וורמיישא העתיקה, דן עם רבני אשכנז בדורו על מנהג כלשהו בחופה, וסיפר כי כדי להיחלץ מהספק "אחר כל הנ"ל, כתבתי לק"ק ורנקפורט, לאחד המיוחד שבק"ק, שיודיעני איך המנהג שם".

הקהילות שעמדו תחת השפעתה של פרנקפורט או קרובות לה בהליכותיהן ומנהגיהן, היו בעיקר אלה שבחבלי הארץ הסמוכים לה. כבר עמדנו על כך שלמנהג גרמניה הישן היו שני שמות: 'מנהג רינוס' ו'מנהג אשכנז', שניהם באים בעצם להגדיר את תחומי הגיאוגרפיים. הגדרה גיאוגרפית נדירה יותר, היא: 'ערי פראנקיא'. השם 'פראנקוניה', או 'פראנקן', שימש לציון חבלי הארץ אשר משני עברי המיין, הוא הנהר שהתפרסם בתולדות ישראל בזכות אותה עיר ואם בישראל שישבה לגדותיו: פרנקפורט דמיין. השם 'פראנק-פורט', משמעו בגרמנית עתיקה: שער הפראנקים. ה'חתם סופר', שהיה יליד פרנקפורט, כתב על הגבולות הגיאוגרפיים של המסורת האחידה בערי פראנקיא, כאשר יצא להגן עליה מפני מתקיפיה. אחד מרבני

הונגריה כתב לחת"ס דברים קשים בגנות המנהג באשכנז, להתיי גילוח לאבל אם נזדמן לו בתוך השלושים להיות בעל ברית. השיב לו החת"ס:

מה שכתב על ערי פראנקיא עושים שלא כדין תורה, חלילה לומר על עם ה' כזאת, דבר זה, כי זה פוגע בכבוד מורי ורבותי, וחברי ואבותי הקדושים, נוחי נפש, ואשר המה חיים עודנו, ה' עליהם יחיו... ותל"ת ידם רב להם, וגדולים וטובים הם וקדושי עליון... ויהיה יודע, כי ערי פראנקיא הם כל קהילות אשכנז מתחת פרוורא דפירודא, כי שם עדיין נוהגין מנהג פולין ברוב דבריהם... אבל משם ולהלן, מגלילות ווערצבארג [=וירצבורג] ולהלן, משך נהר מאינוס וריינוס עד הים הגדול ובכלל, הם ערי פראנקיא, ובכללם פראנקפורט, מגנצא, ווירמשא, מעץ, מנהיים וכדומה.

ורוב מנהגם על פי רב עמרם גאון, אשר עמדתי על קברו במגנצא, ורבי יואל, ורבי אפרים בבונא, ובעלי התוספות ורש"י, ומהר"ם מרוטנבורג, והרא"ש והטור. ומה אאריך בזה? אך יעיין בספר 'נוהג כצאן יוסף' ובספר 'יוסף אומן'... שם ימצא מנהגיהם משונים הרבה מהסכמת רמ"א, כי דבריו [של הרמ"א] נאמרו על מנהג פולניא, והם [בני פראנקיא] לא שינו מנהגם הקדום בשביל זה.

החת"ס ציין כי בפירודא "עדיין נוהגין מנהג פולין ברוב דבריהם". למעשה בפירודא התפללו על פי מחזורי מנהג אשכנז ונהגו רבות כמנהג אשכנז המובהק. מתוך ספר מנהגי קהילת פירודא עולה שהיא היתה יותר נאמנה למסורת אשכנז ממרבית קהילות יוצאי אשכנז בזמננו, אך לא באותה מידה קפדנית ודקדקנית של פרנקפורט, עיר מולדת החת"ס, ו'סטייתה' הקלה של פירודא ממנהג אשכנז המקורי זיכתה אותה מאת החת"ס לציון של: 'מנהג פולין ברוב דבריהם', תוך ציפיה מצד החת"ס שמצב זה הוא זמני, - 'עדיין', - ולא של העתיד. אמנם סידור התפילה (נוסח 'יתן לך' הקצר וכדומה) וכן המחזור המערבי על סדרי פיוטי התקבלו בפירודא ובוותיה, אך נשארו בה כמה סימנים למקור האוסטרייכי המזרחי והמאוחר יותר: אין ברכת כהנים בשחרית אלא במוסף בלבד, וכשחל יום טוב בשבת אין ברכת כהנים כלל; אין אמירת מערבות כשחל יום טוב בשבת; אין אמירת 'במה מדליקין' בליל שבת כשחל ביום טוב ובחול המועד; אומרים 'ברכי נפשי' בשבתות חדשי החורף ועושים קידוש בליל שבת אחר אמירת 'אמר ר' אלעזר' ולא לפניו.

אוגוסט 2025

מנחם אב התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

זמן	ראשון 10		יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:01 6:07 7:32 7:32	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:01 6:07 7:31 7:31	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:02 6:08 7:29 7:30	זריחה שקיעה
יז	שני 11		יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:03 6:09 7:28 7:29	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:03 6:09 7:27 7:28	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:03 6:09 7:25 7:26	זריחה שקיעה
יח	שלישי 12		יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:04 6:10 7:24 7:25	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:04 6:10 7:24 7:25	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:04 6:10 7:24 7:25	זריחה שקיעה
יט	רביעי 13		יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:05 6:11 7:25 7:26	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:05 6:11 7:25 7:26	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:05 6:11 7:25 7:26	זריחה שקיעה
כ	חמישי 14		יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:06 6:12 7:26 7:27	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:06 6:12 7:26 7:27	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:06 6:12 7:26 7:27	זריחה שקיעה
כא	שישי 15	הדלקת נרות בערבית לפני העמידה סוף הקדיש נאמר בניגון המסולסל של ימים נוראים.	יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:07 6:13 7:27 7:28	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:07 6:13 7:27 7:28	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:07 6:13 7:27 7:28	זריחה שקיעה
כב	שבת 16	עקב מפטי': ותאמר ציון מוצאי שבת	יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:08 6:14 7:28 7:29	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:08 6:14 7:28 7:29	זריחה שקיעה
			יום-ב"ב ק"ס חיפה	6:08 6:14 7:28 7:29	זריחה שקיעה

ח' יז אב - רבי שמשון וורטהיימר אב"ד אייזנשטט - תפד ח' כא אב - רבי פנחס הלוי במברגר אב"ד המבורג - תרצו • רבי פינחס זליג הלוי במברגר רב בהמבורג, מתרגם המחזורים - תרצה ח' כב אב - רבי מרדכי ב"ר הלל בעל ה'מרדכי' - נח • רבי יוסף ב"ר מנחם שטיינהארט מפיוורדא, בעל זכרון יוסף - תקלז • רבי מתתיהו לוויזון אב"ד הלבירשטט - תרכב

פרשת ראה

סידורי התפילה

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

השמרנות בפראנקפורט ובנותיה היתה בכל המנהגים הקשורים לארבעת חלקי השולחן ערוך, וכך באופן לא פחות בולט גם בנוסח התפילה. קהילת פפד"מ שמרה בעקשנות על נוסחי תפילה קדומים, ואך מעט הושפעה מסידורי התפילה החדשים שהכלילו נוסחים השאובים מהצעות תיקון של בעלי דקדוק מסוימים או מנוסחים שמקורם הראשון הוא ספרדי ואינם תואמים את מסורת הראשונים נחלת חסידי אשכנז.

המנהגים שלפנינו מבוססים בעיקר על מנהגיה של פראנקפורט, שהיא ברוב הפרטים שמרה על מסורת אשכנז שהיתה רווחת גם במקומות אחרים באשכנז, אלא שבדורות האחרונים נשתנו במקצת בגין השפעות שונות. מנהג פראנקפורט ייצג בדורות האחרונים את מנהג אשכנז המובהק ביותר, האיתן ביותר והקדום ביותר. אמנם, לא בכל פרטים בודדים הצליחו דוקא קהילות אחרות לשמור על המנהג הישן של רבותינו הראשונים (כגון אמירת 'זכור' ביום הכפורים, הוצאת שבעה ספרי תורה בהקפות הושענא רבה, הגיית החולם המדוייקת), בעוד בפראנקפורט התקבל מנהג מאוחר יותר. במקרים ספורים

אלה, כאשר מייסדים קהילות חדשות של יוצאי קהילות רבות, ודאי שיש עדיפות למנהג הקהילות האחרות.

יצוין, כי הצביון הכללי של בתי הכנסת בכל קהילות אשכנז היה זהה למדי, וצביון זה נשמר גם בקהילות שנהגו כמנהג מרכז אירופה ושבהן התפללו מתוך מחזורי 'מנהג פולין' (היינו פולין שבתקופה הטרומ-חסידית). ההבדלים הבולטים ביותר בין 'מנהג אשכנז' המובהק לבין מנהג אשכנז הקרוי 'מנהג פולין' היו בסדרי הפיוטים והסליחות. חלק נוסף של ההבדלים בין פפד"מ לקהילות שלא נהגו כמותה, הם שינויים שאומצו באותן קהילות בתקופות המאוחרות בניגוד לפפד"מ שהתעקשה על המשכת מורשת הקדמונים.

יהודי אשכנז בתקופת הראשונים התפללו מתוך ספרי תפילה ומחזורים שנכתבו בידי סופרים על גבי קלף. המונח 'תפילה' בספרי רבותינו הראשונים וכן בשפת הדיבור החיה של יהודי אשכנז עד הדור האחרון, מציין 'סדור תפילה'. גם בתקופה מאוחרת, כאשר כבר היו מצויים סדורים ומחזורים מודפסים, מזה מאות שנים, ויד כל אדם משמשת בהם, נהגו בקהילות הותיקות, להעמיד לרשות הש"ץ סדור מיוחד הכתוב על קלף בכתב יד של סופר. ניתנו לכך טעמים אחדים, האחד, שבכתיבה זו ניתן להקפיד על נוסח הקהילה המדויק, בלא להזדקק לנוסחאותיו של המדפיס. דבר זה היה חשוב במיוחד בקהילות אשכנז העתיקות, שהקפידו לשמור על מסורת הקדמונים. טעם נוסף, שסידור כזה הוא תמיד רכוש

הקהילה וראוי לו לש"ץ להשתמש בסדור ששייך לצבור כולו. עוד יתרון היה לסדורים אלה, שהם היו בכתיבה ממש עם אזכרות שנכתבו לשם קדושה, ולא דפוס שנחלקו בו הפוסקים אם דין 'כתב' לו. ברם, מטעם זה גופא היו שערערו על כתיבת סדורים והעדיפו את המודפסים, שהרי מדינא דגמרא אסור לכתוב סדורים כלל, "דכותבי ברכות כשורפי תורה".

כתיבת סדורים אלה עבור שליחי הצבור נחשבה למצוה גדולה, והיו רבים "שמוציאין ממון הרבה לכתוב התפלות ומכלים ממנום בכך". יוקר ההוצאה של כתיבת סדור כזה, גרמה לכך שבני קהילות אחדות נאלצו ליטול את תשלום הסדור "ממענות הצדקה".

ברם, הציבור הרחב נאלץ להסתפק במחזורים שיצאו בבתי-דפוס בערים שונות, כגון ויניציאה, זולצבאך, אמסטרדם, מיץ ועוד. בשנת תק"ס החלו להופיע הסידורים 'שפה ברורה' ו'שפת אמת' של רבי בנימין וולף היידנהיים בעיירה רעדעלהיים. תרומתו הגדולה של היידנהיים במחזוריו היתה הגהת הפיוטים משיבושי המדפיסים, ותרומתו החשובה בסידוריו היתה ניקוד אחיד ומדויק. לעומת זאת בנוסחאות התפילה שינה היידנהיים לעתים קרובות מנוסח אשכנז הישן, באמצע הצעות 'תיקונים' של המדקדק המשכיל יצחק סאטאנוב, וכן בשלבו - ללא אבחנה - גירסאות של נוסחי ספרד ופולין שנדחו בזמנו על ידי רבותינו הראשונים באשכנז.

כג	ראשון	17													י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:05 שקיעה 7:25	6:11 7:22	6:05 7:24	6:08				
כד	שני	18													י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:06 שקיעה 7:24	6:12 7:21	6:06 7:23	6:09				
כה	שלישי	19													י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:07 שקיעה 7:23	6:12 7:20	6:07 7:22	6:09				
כו	רביעי	20													י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:07 שקיעה 7:22	6:13 7:19	6:07 7:21	6:10				
כז	חמישי	21	יום כיפור קטן												י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:08 שקיעה 7:21	6:13 7:18	6:08 7:20	6:11				
כח	שישי	22	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה רכסים 6:40 6:55 6:49 6:49 6:40 6:47												י-ם ב"ב ק"ס חיפה	זריחה 6:09 שקיעה 7:19 פלג המנחה 5:53	6:14 7:17 5:55	6:09 7:18 5:54	6:12				
כט	שבת	23	ער"ח, מברכין החודש, ר"ח ביום א וביום ב המולד ליל ראשון 26:23 - 6 חלק'												קדיש אחר קה"ת בניגון שבת מברכין, א"א הזכרת נשמות ומי שבירך לקהל. ר"ח אלול יהיה למחר ביום הראשון וביום השני", יחדשהו בניגון ימים נוראים. תתקבל של מוסף בניגון נבחר. א"א צדקתך. תתקבל במנחה בניגון. במוצ"ש מכריזים "יעלה ויבוא".	עה"ש א'	4:34	4:34	4:34	4:32			
			זריחה	6:09	6:15	6:09	6:13																
			ק"ש א	8:38	8:39	8:38	8:37																
			ק"ש ב	9:25	9:27	9:26	9:26																
												תפילה ב	10:31	10:32	10:31	10:31	10:31						
												חצות	12:42	12:43	12:42	12:42	12:43						
												שקיעה	7:18	7:15	7:17	7:17	7:17						
												ראה											
												מפטי': מחר חודש											
												מוצאי שבת											
												י-ם ב"ב ק"ס חיפה רכסים	7:52 7:53 7:54 7:52 7:54										
												שני	6:06:05	ראשון	6:05:30								
												שלישי	6:06:40	רביעי	6:07:15	חמישי	6:07:50	שישי	6:08:25	שבת	6:09:00		

פרשת שופטים

ראש חודש אלול

בראש חודש אין אָבֵל עובר לפני התיבה בכל התפילות.
בעל 'ארציט' עובר.

בערבית ובשחרית מאריכים באמירת 'ברכו' בניגון מוצאי
שבתות השנה, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון, אך בליל ב'
דראש חודש לא מאריכים באמירת 'והוא רחום'.

בליל א' דראש חודש לפני שמונה עשרה, מכריזים: 'עלה
ויבא'; בליל ב' דראש חודש מכריזים: 'ראש חודש'.

'אדון עולם' בניגון מיוחד.

'הודו' ו'אנא' שבהלל נאמרים באחד מניגוני ימים נוראים
כגון 'אדר והוד' או 'אבינו מלכנו כתבנו'.

חצי הקדיש שלאחר קריאת התורה נאמר בניגון המיוחד
לראש חודש אלול ושבת שובה, או באחד מניגוני ימים
נוראים, ובאותו ניגון אומר הש"ץ במוסף את הקטע
מ'לששון ולשמחה' עד 'ולסליחת עון' ומשם ממשיך בניגון
יום חול.

אין הפסקה בין חצי קדיש למוסף. יש החולצים תפילין
לפני הקדיש, ויש שחולצים אחר מוסף.

מתחילים לתקוע בשופר בבוקר יום א' דראש חודש אלול,
אחר תפילת מוסף, ותוקעים שלוש פעמים תשר"ת.

ימי חול ושבבות

בכל יום חול תוקעים שלוש פעמים תשר"ת אחר תפילת
שחרית (או מוסף) ושוב אחר תפילת ערבית (ולא אחרי
מנחה), ומפסיקים לתקוע שלושה ימים לפני ראש השנה.

אין אומרים 'לדוד ה' אורי' אחרי התפילות.

בלילי שבבות אומרים את ברכת 'השכיבנו' בניגון מיוחד.
הש"ץ אומר את סוף הקדיש לפני העמידה בניגון בניגון
המסולסל של ימים נוראים הנהוג מאז שבת 'נחמו' ועד
שבת 'שובה'.

קדיש 'תתקבל' אחרי מוסף נאמר בניגון נבחר, ויש בניגון
ימים נוראים.

במוצאי שבבות אומרים 'והוא רחום' ו'ברכו' בניגון מיוחד
לחודש אלול.

פרשת שופטים

בערבית אומרים את ברכת 'השכיבנו' בניגון מיוחד. לפני
העמידה סוף הקדיש נאמר בניגון המסולסל של ימים
נוראים.

מפטירים 'אנכי אנכי הוא מנחמכם'.

קדיש 'תתקבל' אחרי מוסף נאמר בניגון נבחר, ויש בניגון
ימים נוראים.

במוצאי שבת אומרים 'והוא רחום' ו'ברכו' בניגון אלול.

שבעת ימי המשתה

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

בברכת המזון של סעודת הנישואין ביום החופה בלבד
מברכים את כל שבע ברכות הנישואין. מיום השני
ואילך אין מברכין אותן כלל ולא אומרים 'שהשמחה
במעוננו' (ויש האומרים רק 'שהשמחה במעוננו'
ומברכים ברכת 'אשר ברא') מפני שערבה כל שמחה,
ולרוב אין לנו פנים חדשות כדין הגמרא (שמרבים
סעודה לכבודו), ואף אין סועדים בימינו בבית חופה
כדין הגמרא.

אומרים 'דוי הסר' ולאחר ברכת המזון במקום השבע
ברכות הותר לומר את הפיוט לשבע ברכות 'יחיד
וזולתו' לרבי יוסף קמחי.

הסעודה בליל הראשון שלמחרת החתונה נקראה
בשם 'סעודת קרובים', כי הוזמנו אליה קרובי משפחה
בלבד.

יש שעשו באחד משבעת ימי המשתה פעם אחת גם
'סעודת דגים' המכונה 'פיש מאהל', לסימנא מילתא.

אחרי שלושת הימים הראשונים לא הקפידו לערוך
בכל אחד מיתר ארבעת הימים סעודה גדולה
בהשתתפות מוזמנים.

מנחם אב התשפה-אלול התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

אוגוסט 2025

ז	ראשון	א דראש חודש	י-ם זריחה 6:10 שקיעה 7:17 ב"ב 6:15 ק"ס 6:13 חיפה
ז	שני	ב דראש חודש	י-ם זריחה 6:10 שקיעה 7:16 ב"ב 6:16 ק"ס 6:14 חיפה
ח	שלישי		י-ם זריחה 6:11 שקיעה 7:15 ב"ב 6:16 ק"ס 6:15 חיפה
ט	רביעי	מברכין הלבנה בערב	י-ם זריחה 6:12 שקיעה 7:14 ב"ב 6:17 ק"ס 6:15 חיפה
י	חמישי		י-ם זריחה 6:12 שקיעה 7:12 ב"ב 6:18 ק"ס 6:16 חיפה
יא	שישי	הדלקת נרות	י-ם זריחה 6:13 שקיעה 7:11 ב"ב 6:18 ק"ס 6:17 חיפה
יב	שבת	שופטים	י-ם זריחה 6:13 שקיעה 7:11 ב"ב 6:18 ק"ס 6:17 חיפה

מפטי': אנכי אנכי הוא

קדיש תתקבל של מוסף בניגון נבחר, במוצ"ש והוא רחום בניגון אלול

י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים
7:43	7:45	7:44	7:45	7:43	7:45
שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
6:10:15	6:10:50	6:11:25	6:12:00	6:12:35	6:13:15

זריחה רמות

ז' ב אלול - רבי מיכל שיער אב"ד וורמיישא ומנהיים - תקסט • רבי יעקב יהודה ב"ר זאב נחום וורשנר - תרצה ז' ד אלול - רבי פינחס וולף רב בקלן ורב קהילת מקור חיים פתח תקווה - תשכח ז' ו אלול - רבי יום טוב ליפמן הלר מווארשטיין בעל תוספות יום טוב - תיד

פרשת כי תצא

סידורי רעדלהיים

מתוך המדריך למנהג אשכנז המובהק

בשנת תק"ס החלו להופיע הסידורים 'שפה ברורה' ו'שפת אמת' של רבי בנימין וולף היידנהיים בעיירה רעדעלהיים. תרומתו הגדולה של היידנהיים במחזוריו היתה הגהת הפיוטים משיבושי המדפיסים, ותרומתו החשובה בסידוריו היתה ניקוד אחיד ומדויק. לעומת זאת בנוסחאות התפילה שינה היידנהיים לעתים קרובות מנוסח אשכנז הישן, באמצעו הצעות 'תיקונים' של המדקדק המשיכיל יצחק סאטאנוב, וכן בשלבו - ללא אבחנה - גירסאות של נוסחי ספרד ופולין שנדחו בזמנו על ידי רבותינו הראשונים באשכנז.

הדבר לא ידוע כיום, שנוסח סידורי רעדעלהיים מאת החכם ר"ו היידנהיים זצ"ל לא התקבל בפפד"מ, מפני שהוא שינה מנוסחי הקדמונים. הוא נגרר בכמה דברים אחר המשיכיל יצחק סאטאנוב (שהתחזה ליהודי מאמין בלבשו מלבושי פולין). וכך כתב ר"ו בהקדמתו למחזור של פסח: "וזאת לדעת, כי בסדר התפלה הלכתי בשיטת החכם בעל 'ייעתר יצחק', והדפסתי רוב הנוסחאות על דעתו והכרעתו".

מלבד זאת ר"ו מערב לעתים בנוסח אשכנז המובהק את נוסחי ספרד ופולין. ללא ספק שבעל דקדוק גדול היה, והוא גאל את הסידור מקמיוני הניקוד המשובש, אך מה שנוגע לנוסח, היות והוא ביקש למכור את הסידור שלו גם בקהילות כמנהג פולין, יצא סידורו מעורב מנוסח אשכנז ופולין, בנוסף לתיקוני הנוסח לפי רוח ימיו.

את הנוסחים החדשים בסידור רעדעלהיים מיאנו לקבל שומרי מסורת אשכנז המובהקים בפפד"מ. אם נעניין בספר המנהגים החשוב ביותר של פפד"מ שנכתב בדורות האחרונים, הוא ספר 'דברי קהלת' של רבי שלמה זלמן גייגר, נמצא שהשיג על נוסחי החדשים של היידנהיים בסידורו ובמחזוריו, בעשרות מקומות!

בדורות האחרונים הורגלו בני פפד"מ להשתמש בסידוריו, בהיעדר סידור משובח הימנו, אך הגיהו בהם בכתב ידם את הנוסח מתחילת הסידור ועד סופו, ורק מקצת הגהות אלה, הגיעו

לדפוס בשולי דפוסי רעדעלהיים המאוחרים, וגם אלה לא כולם מדוקדקים. הם נמסרו לדפוס על ידי חברי הקהילה הכללית שלא פרשה מהפרפורמים, ומשקפים כנראה את מה שנשמר אצלה.

מון החת"ס שיבח את ר"ו על הגהת הפיוטים ותרגומם, שאלמלא הוא נשתקעה אמירת הפיוטים בדורות הללו. אך לא הזכיר בשבחיו את איכות נוסח הסידור. כך כתב: "החכם השלם מו"ה וואלף היידנהיימר שי'... כילה כמה זמנים בהגהת הפיוטים ולתרגמם בלשון אשכנז, ואלמלא הוא הפיוטים כבר נשתקעו ולא נאמרו בדורות הללו, כידוע, והוא טרח וקיבץ כמה ספרים למאות הנצרכים לזה העסק, והוציא ממון רב... וגאוינו רבותינו חסידי אשכנז זצ"ל קבעו שכרו למינקט ליה שוקא על כ"ה שנין שלא ישיג אחר את גבולו" (שו"ת חת"ס, חו"מ, סו"ס ע"ט).

גם ההסכמות משאר גדולי דורו שקיבל ר"ו, היו על מפעלו בשיקום הפיוטים במחזוריו, תרגומם בתוספת ביאורים נפלאים, אך לא נזכרת אף מילה אחת על הסידור שלו ונוסח התפילות שהציע במחזוריו.

אין ספק, שאילו היה זוכה ר"ו לראות את כל סידורי רבותינו הראשונים, אשר רק בימינו נדפסו פירושיהם על הסידור ונוסחאותיהם, לא היה מדפיס נוסחים על פי סברות בני דורו.

'סידור רעדעלהיים' שימש כמופת לסידורים רבים במערב אירופה ומזרחה, ויש שהעתיקו את הנוסח שלו בשלימות, כמו סידור 'תפלת ישראל' של רבי יחיאל מיכל זקש, שנפוצ אף הוא בגרמניה. תפוצתם העצומה של סידורים אלה גרמה לשינוי הנוסח הישן בקהילות קטנות ובינוניות, שנשענו בלעדית עליהם, אך לא בקהילות גדולות ומדקדקות, כמו פראנקפורט דמיין. בקהילה זו דחו את חידושי ושינוי של היידנהיים, והמשיכו כבעבר להתפלל לפי נוסחי התפילה העתיקים כפי שנשמרו בסידורים הישנים. סידורו של הש"ץ בפפד"מ היה כתוב לפי הנוסח המקובל, ובני הקהילה מביני התפילה כאשר רכשו סידור 'רעדעלהיים' הגיהו את העותק הפרטי שלהם על פי מנהג פפד"מ.

מקצת הגהות אלה - מקצתן בלבד - נדפסו בסופו של דבר בשולי העמודים במהדורות המאוחרות של סידור 'שפת אמת'. רוב

המאפיינים המובהקים של סידורי מנהג אשכנז הישן לא נזכרו בהגהות אלו. למשל בתפילת ערבית של שבת צוין כי בפפד"מ נוסח הברכה המסיימת את 'השכיבנו' הוא: 'פורס סוכת' (ולא 'הפורס' כנוסח הספרדים). אך באותה מידה מנהג אשכנז הישן הוא - והדבר לא צוין בהגהות הללו - לומר בברכת 'ברוך שאמר': 'אב הרחמן' (ולא 'האב' כנוסח הספרדים). ועוד יזכר לדוגמא כי בסידורי אשכנז המובהקים לא מופיע נוסח 'לעולם יהא אדם ירא שמים' לאמירה, אלא ככותרת המסבירה את הצורך באמירה שאחריה; ברכת התורה נקבעה מקדם במסורת אשכנז להיאמר לפני פרשת התמיד (ולא אחר ברכת 'אשר יצר' באופן המונע מברכת 'אל-הי נשמה' להיות ברכה הסמוכה לחברתה) ובסידוריה לא נדפסו כלל נוסח ברכת כהנים ומשנת 'אלו דברים', שהם סדר הלימוד שהיה מקובל בארצות המזרח במקום סדר הקרבנות המקובל באשכנז; אין בסידורי אשכנז המובהקים את המנהג הספרדי לומר 'מזמור שיר חנוכת הבית', שאמירתו באשכנז לפני ברכת 'ברוך שאמר' נחשבת להתעלמות מההלכה שברכה צריכה להיאמר 'עובר לעשייתך'; בסוף 'עלינו' נשמטו במנהג אשכנז הפסוקים שנוספו על פי מנהג האר"ז ל'אחר המלים' 'תמלוך בכבוד', פסוקים שאינם במנין האותיות המדויק של תפילה זו על פי סוד במסורת חסידי אשכנז. הדפסתם של נוסחים אלה ואחרים ללא ציון כלשהו שאין זה המנהג הישן, ולעתים אף מנוגד לו, גורמת למתפלל לחשוב שהללו הם חלק ממנהג אשכנז המקורי, בעוד שאינם כאלה.

על כן הסידורים בני זמננו הנקראים בפי כל בשם 'נוסח אשכנז' אינם לאמתו של דבר סידורי 'מנהג אשכנז' המובהקים, אלא סידורים שמבוססים על הנוסח של 'אשכנז' עם תוספות ושינויים שהתקבלו בזמנים מאוחרים יותר במזרח אירופה, כמו שבמקביל הסידורים המכונים כיום בשם 'נוסח ספרד' אינם סידורי ספרד אמיתיים אלא מתבססים על נוסחים של יהודי ספרד עם שינויים והוספות שאומצו בידי המתפללים במזרח אירופה. כשם שיהודי ספרדי המקפיד על מסורת אבותיו, אינו מתפלל מתוך 'סידור ספרד' מזרח אירופאי, כך בן אשכנז המקפיד על 'מנהג אשכנז' כמסורת אבותיו, אינו יכול למצוא את מבוקשו בסידור 'נוסח אשכנז' מזרח אירופאי. צורך השעה הוא לחזור ולהדפיס סידור מוגה ונוח לתפילה כמנהג אשכנז המובהק

ז	ראשון	י-ם זריחה 6:14 שקיעה 7:09	ב"ב 6:19	ק"ס 6:18	חיפה
ח	שני	י-ם זריחה 6:15 שקיעה 7:07	ב"ב 6:20	ק"ס 6:15	חיפה
ט	שלישי	י-ם זריחה 6:15 שקיעה 7:06	ב"ב 6:20	ק"ס 6:15	חיפה
י	רביעי	י-ם זריחה 6:16 שקיעה 7:05	ב"ב 6:21	ק"ס 6:16	חיפה
יא	חמישי	י-ם זריחה 6:17 שקיעה 7:04	ב"ב 6:22	ק"ס 6:17	חיפה
יב	שישי	י-ם זריחה 6:17 שקיעה 7:02 פלג המנחה 5:39	ב"ב 6:23	ק"ס 6:17	חיפה
יג	שבת	י-ם זריחה 6:18 שקיעה 7:01	ב"ב 6:23	ק"ס 6:18	חיפה

הדלקת נרות

י-ם
זריחה 6:23
שקיעה 6:38

ב"ב
6:38

ק"ס
6:32

חיפה
6:31

ביתר
6:23

רכסים
6:29

בערבית, השכיבנו בניגון, לפני העמידה סוף הקדיש נאמור בניגון המסולסל של ימים נוראים.

כי תצא

ס"ז קידוש לבנה כל הלילה

מפטי': רני עקרה+עניה סוערה

מוצאי שבת

י-ם
זריחה 7:34
שקיעה 7:36

ב"ב
7:36

ק"ס
7:35

חיפה
7:36

ביתר
7:34

רכסים
7:35

קדיש 'תתקבל' אחרי מוסף נאמור בניגון נבחר, בקריאת התורה של מנחה הפסוק 'השקיעה' בסוף הקריאה, נקרא בהרמת קול.במוצאי שבת אומרים 'והוא רחום' ו'ברכו' בניגון אלול.

זריחה רמות	ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
6:13:50	6:14:35	6:15:15	6:15:50	6:16:25	6:17:05	6:17:30	

פרשת כי תבא

תענית כז באלול בפרנקפורט

יוסף אומץ תתקנ: כז באלול קבענו פה לתענית ציבור לדורות בכל דיניו, יען בו ביום בשנת שע"ד נתגרשנו מקהילתנו, על ידי שנתייעצו עלינו אנשי עירנו, אותם שהיו מורדים, ועמדו למנין אם להשמיד ולאבד חס ושלום או לגרש, ועלתה הסכמתם להיות לנו נפשנו לשלל, אכן כלה גרש יגרשנו מעירנו. גם ממונו הנשאר לנו, אחר הגזילה שגזלו אותנו ביה בלילה, ולא החבאנו אותו מחוץ לקיר הרחוב וחוצה, יתר הגזל ההוא אכלו והשחיתו מורדים הנ"ל. ושרפו ברחובותינו כמה וכמה מכתבי הקודש שמצאו בבתינו ובבית הכנסת, גם שלחו יד באיזה ספרי תורה בעוונותינו. גם בהרבה האוצרות אשר נעשו בבתיהם שלחו יד, מלבד שעשו הרבה בעלי בתים לשכנינו לנאמנים ביום אף ה' להביא מבתיהם לבתיהם כל הנמצא בתוכם ולשומרם, והמה ירשו גם לקחו גם גנבו גם שמו בכליהם.

על כל הדברים האלה הוקבע יום הנ"ל לצום [שם היה אתחלתא דפורענות] ומוסיפים בסליחות דיום ההוא רבת צירוני קודם הפזמון דיום ההוא, גם מוסיפין פזמון זכור ברית בזכור לנו ברית אבות. ואם חל יום הנ"ל בערב שבת אין משלימין התענית, ואם חל בשבת מקדימין התענית לערב שבת [כדי שלא להכביד הציבור בשתי תעניות רצופים עם ערב ר"ה]

בשנת שפ"ו היתה ברית מילה ביום הנ"ל, והסכמנו למעשה שלא לסעוד הסעודה עד הלילה.

חולים ויולדות אין צריכין התרה כשאר תענית ציבור שאני נוהג להתיירא בשלושה הדיוטות כמנהג חכמי עירנו נוחי נפש ז"ל. וטעמם משום דכשאין שמד ואין שלום רצו מתענין לא רצו אין מתענין, ומאחר שאינם רק מכח מנהג צריכים התרה, אבל תענית זה מתחילה לא קבענו להם תענית זה, רק לבריאם.

דברי קהלת: כז באלול תענית גירוש בפרנקפורט: המיוחד לאמירת תהילים ולהתפלל בימי סליחות עושה כל סדר יום א' של סליחות, ואומר "או"א ישראל עמך תחינה עורכים", קהל עד סוף הסליחה וחזן מסיים בקול, קהל "אל מלך יושב" וכו' וחזן אומר "או"א אני יום אירא..." "או"א אם עווננו ענו", "אל מלך יושב" ופסוקי הסליחה של סימן מד, אך לא הפסוק הראשון "אל תבוא במשפט" כי אם מן "רבת צירוני" והלאה. חזן: "ה' אלוקי רבת צירוני מנעורי" [הסליחה הזאת והפסוקים שלפניה מוסיפים בפרנקפורט ביום התענית הזה כמו שכתב יוסף אומץ תקתג], חזן 'כי לא על צדקותינו' עד סוף, ותחילת פזמון בניגון מיוחד לפזמון הזה "מלאכי רחמים" ...

...ובתפילת י"ח בקול אמר לפני רפאינו "ענו" עד "העונה בעת צרה", ועשו כביום כד (ז בתמוז) שבעוד שאומר ענו השמש מקשקש בקופת הצדקה לעניי ארץ ישראל. ובתחנון טרם עמדו לאמר "ואנחנו לא נדע מה נעשה" אומר בישיבה על המדרגה סדר "שומר ישראל" בניגון ידוע

כביום יז בתמוז, והקריאה בפרשת השבוע (האזינו), וחצי קדיש אחריה בניגון חול.

בערב (מנחה) התפלל המיוחד הנ"ל מנחה וקרא ויחל כסדר הכתוב ביום יז בתמוז. וכן ערבית. ובכתב ישן ראיתי "ובתעניות פרנקפורט מכריזים שיתנו כל בעל בית יתום ואלמנה מעות תענית והיינו בג' תעניות שמשלימים ב' צל, ובתענית י תמוז שהוא רק עד חצות חי פשיטים.

ושם בהערות משלי שלמה: נוהגים על פי יוסף אומץ סי' תתקנ שאם חל כ"ז אלול בשבת מקדימים התענית לערב שבת. ותמהתי בהקדמה (אות יח), שאם נקבל מה שלא עשו בזה כמו שכתוב במגילה ה' "מאחרים ולא מקדימים דאקדומי פורענות לא מקדמינן" כי הוא לדעתי מפני שהתענו רוב הקהלה אז בערב ראש השנה, ולא רצו להכביד על הציבור שיתענו שני ימים סמוכים. כח באלול וכט באלול. למה לא הקדימוהו ליום ה', כנהוג בתענית אסתר וערב פסח וערב ראש חודש? שמפני כבוד השבת אין דוחים אותם על ערב שבת כמו שכתב ב"ח סוף סימן תקפ"ו? ונראה לי שהטעם שאין אלה נדחים לערב שבת הוא מפני שמתענה על ידי כן בסוף התענית בין השמשות לתוך ספק שבת, וזה יתכן רק בתעניות שמשלימים להתענות בהן אם חלים בערב שבת. אבל בתענית פרנקפורט שכתב יוסף אומץ שם "ואם חל יום הנ"ל בערב שבת אין משלימים התענית", אין איסור להתענות בערב שבת אף כשנדחה, כי לא יכנס לתוך השבת.

אלול התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

ספטמבר 2025

יך	ראשון	7	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:18 6:24 6:20 שקיעה 7:00 6:57 6:58
טו	שני	8	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:19 6:24 6:21 שקיעה 6:58 6:55 6:57
טז	שלישי	9	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:20 6:25 6:22 שקיעה 6:57 6:54 6:55
יז	רביעי	10	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:20 6:26 6:22 שקיעה 6:56 6:53 6:54
יח	חמישי	11	י-ם ב"ב ק"ס חיפה זריחה 6:21 6:26 6:23 שקיעה 6:55 6:51 6:53
יט	שישי	12	הדלקת נרות י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים בערבית לפני העמידה סוף הקדיש נאמר בניגון המסולסל של ימים נוראים. 6:14 6:29 6:23 6:22 6:14 6:20
כ	שבת	13	כי תבוא קדיש 'תתקבל' אחרי מוסף נאמר בניגון נבחר, בקריאת התורה הפסוק 'השקיפה', נקרא בהרמת קול. לתוכחה קוראים "יעמוד מי שירצה". במוצאי שבת אומרים 'והוא רחום' ו'ברכו' בניגון אלול. מפטי': קומי אורי מוצאי שבת י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים 7:24 7:26 7:25 7:26 7:25 7:26 ראשון שני שלישי רביעי חמישי שישי שבת 6:18:10 6:18:50 6:19:25 6:20:05 6:20:35 6:21:10 6:21:45 זריחה רמות

ח טו אלול - תענית טריר • פורים פולדה ח טז אלול - רבי יהושע דרייפוס, אב"ד קולמר ומחזו הרי"ן העליון, רב קהילת אשכנז בית וגן - תשפג ח כ אלול - רבי אליקים גצל (געטשליק) ב"ר דוד שלזינגר אב"ד המבורג - תרס

פרשת נצבים

סליחות

הש"ץ של סליחות עובר לפני התיבה ערבית שלפניהן ושחרית שאחריהן, אך לא למנחה.

אָבֵל ובעל 'יארצייט' יכולים לעבור לפני התיבה בימי הסליחות שלפני ראש השנה, ברם אָבֵל אינו הש"ץ בעשרת ימי תשובה.

סדר הסליחות הוא של מנהג אשכנז הגדול (פפד"מ ובנותיה).

אין אומרים סליחות בלילה לפני השינה, אף לא בלילה הראשון שאומרים בו 'במוצאי מנוחה', אלא משכימים בבוקר לסליחות, ובמידת האפשר לפני עלות השחר.

פותחים באמירת 'אדון עולם' בניגון מיוחד לימי הסליחות, וממשיכים באמירת 'לך ה' הצדקה'.

חצי קדיש נאמר בניגון יום חול, בגמר 'א' ארך אפים' וי"ג מידות.

מקפידים לומר את פסוקי ההקדמה של כל סליחה וסליחה, וש"ץ מסיים אמירתם בניגון מיוחד החל מ'כי לא על צדקתינו' עד 'ועל עמך'.

לפזמונים יש ניגונים קבועים, הרבה מהם נאמרים בניגון של פזמון היום הראשון 'במוצאי מנוחה'. בימי ד' ו' ז' של סליחות ניגון הפזמון הוא של 'מלאכי רחמים'.

כל פזמון נאמר בקול רם על ידי הש"ץ בנעימתו. בגמר אמירת הבית הראשון, חוזר עליו הקהל באותה נעימה. הש"ץ ממשיך לומר בניגון את שאר הבתים, והקהל עמו בקול נמוך. לפי המנהג הישן בכל פזמון הנאמר בימי סליחות ותעניות מוסיפים אחר כל קטע את החרוז החוזר, שבדפוסי רעדלהיים נדפס רק בבית הראשון ובבית האחרון, כגון בפזמון יום א' 'במוצאי מנוחה', מוסיפים בכל

בית את החרוז החוזר: 'לשמוע אל הרנה ואל התפלה'. ויש שאינם מוסיפים את החרוז הזה שנשמט על ידי המדפיסים. בסוף הפזמון חוזר הקהל לומר את כל הבית הראשון בקול רם ובנעימה.

לפיוטי 'עקדה' ו'חטאנו' יש ניגונים קבועים מיוחדים.

את נוסח 'או"א תבא לפניך' שבהקדמת הוידוי אומר הש"ץ כולו בניגון, והקהל עמו. בהמשך ההקדמה אומרים: 'שאין אָנוּ (ולא אנחנו) עזי פנים'.

הוידוי 'אשמנו בגדנו' נאמר בימי הסליחות שלוש פעמים ובלחש.

החרוזים של 'עננו', לפחות בחלקם האחרון, נאמרים על ידי הש"ץ בניגון מיוחד, והקהל עונה: 'עננו' על כל אחד מהם, היינו הש"ץ אומר 'עננו השם', והקהל אומר: 'עננו', וכן בשאר החרוזים. יש הנוהגים כך גם בפיוט 'מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה', שהקהל משיב: 'הוא יעננו'.

אחר נפילת אפים הש"ץ והקהל ממשיכים לשבת עד 'ואנחנו לא נדע מה נעשה'.

'מַחֲי וּמָסִי' נאמר בניגון מיוחד. 'מכניסי רחמים' נאמר כולו בניגון נבחר. 'מֶרֶן דְּבִשְׁמִיא' וכן 'שומר ישראל' נאמרים בניגון 'אדר והוד'.

אם החלו הסליחות לפני עלות השחר, ונסתיימו אחר עלות השחר, הקהל הולך ליטול את ידיו בגמר הסליחות.

כשמתחילים את הסליחות לפני זמן ציצית והש"ץ מעוטף בטלית שאולה, הריהו מסירה מעליו בין קדיש 'תתקבל' של סליחות לברכות השחר, ולפני 'ברוך שאמר' מתעטף בטלית שלו וכן מניח תפילין ומברך את שלוש הברכות בקול כדרכו בכל ימות השנה.

אחר קדיש 'תתקבל', אין הש"ץ אומר 'אדון עולם' שנית, אלא פותח מיד בברכת 'על נטילת ידיים' בניגון ימים נוראים, וממשיך בניגון יום חול בברכות השחר, כולל ברכות התורה לפני הקרבנות.

יום רביעי של סליחות

אין אומרים את הבית האחרון של הפזמון 'ה' שמעה' המתחיל 'שפטינו', שנועד לאמירה ביום הכפורים בלבד.

פרשת נצבים

בערבית אומרים את ברכת 'השכיבנו' בניגון מיוחד. לפני העמידה סוף הקדיש נאמר בניגון המסולסל של ימים נוראים.

שבת שבתוך ימי הסליחות פוסקים מלומר 'הכל יודוך' באמירת סירוגין.

הפסוק האחרון של קריאת שליש 'הנסתרת' נקרא בהרמת קול.

מפטיר מתחיל מ'הגדתי'. מפטירים 'שוש אשיש'.

קדיש 'תתקבל' שלאחר מוסף נאמר בניגון נבחר, ויש בניגון ימים נוראים.

במנחה מסיימים את הקריאה בסוף פסוק י"א במילה 'באזניהם', ואין ממשיכים עד 'לרשתה'.

'הוא רחום' ו'ברכו' בערבית של מוצאי שבת אומר הש"ץ בניגון של חצי קדיש שלפני מוסף ימים נוראים, ומאריכים בו ביותר. אין אומרים 'ויהי נועם' ו'ואתה קדוש'.

אלול התשפה

הזמנים לפי שעון קיץ

ספטמבר 2025

כ"א	ראשון 14	יום ראשון של סליחות	רבים נוהגים להתענות יום ראשון של סליחות, משכימים ואומרים סליחות כמנהג אשכנז המובהק.								
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	שקיעה			
			6:23	6:28	6:23	6:25	6:49	6:51			
כ"ב	שני 15	יום שני של סליחות									
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	שקיעה			
			6:23	6:29	6:23	6:26	6:48	6:49			
כ"ג	שלישי 16	יום שלישי של סליחות									
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	שקיעה			
			6:24	6:30	6:24	6:26	6:47	6:48			
כ"ד	רביעי 17	יום רביעי של סליחות									
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	שקיעה			
			6:24	6:30	6:24	6:28	6:46	6:47			
כ"ה	חמישי 18	יום חמישי של סליחות									
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	שקיעה			
			6:25	6:31	6:25	6:29	6:44	6:45			
כ"ו	שישי 19	יום שישי של סליחות	הדלקת נרות								
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	בערבית לפני העמידה סוף הקדיש נאמר בניגון המסולסל של ימים נוראים.		
			6:04	6:19	6:13	6:12	6:05	6:10			
			זריחה	שקיעה	פלג המנחה	6:26	6:31	6:26	6:29	6:44	6:41
כ"ז	שבת 20	המולד יום שני 12:10 7 חלק'	נצבים								
			מפטי': שוש אשיש								
			מוצאי שבת								
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	פוסקים מליומר 'הכל יודוך' לסירוגין. קדיש תתקבל במוסף בניגון נבחר, יש נוהגים שהרב דורש שבת לפני ראש השנה. והוא רחום באריכות של ימי הסליחות. ממוצ"ש ועד ר"ה אין תוקעים בשופר.		
			6:15	7:17	7:16	7:16	7:15	7:16			
			ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת		
			6:22:25	6:22:55	6:23:35	6:24:05	6:24:40	6:25:15	6:25:45		
			זריחה רמות								

פרשת וילך (שובה)

ערב ראש השנה

מתענים בערב ראש השנה, ואין נוהגים להשלים את התענית.

יש שנהגו שאָבֵל אינו עובר לפני התיבה בערב ראש השנה, מפני שאין אומרים בו תחנון ו'למנצח'. בפזמונים 'שופט כל הארץ' ו'זכור ברית', פותחים את ארון הקודש. לפזמון 'זכור ברית אברהם' יש ניגון משלו, וצורת אמירתו היא כמו של הפזמונים של שאר ימי הסליחות. אם האיר היום אין אומרים תחנון בסוף הסליחות. מאריכים באמירת 'ברוך' בשחרית בניגון מוצאי שבתות השנה, כנהוג בכל יום שאין בו תחנון. בשחרית אין אומרים תחנון ולא 'למנצח'.

ב'התרת נדרים' אומרים 'ואפילו נזירות שמשון'.

כשהולכים לבית הקברות, אומרים שם תחינות לבית הקברות (ולא תהלים שנאסרה אמירתם ליד קברים מחמת 'לועג לרש') ונותנים צדקה לעניים.

מחליפים הפרוכת והמכסאות ללבן מעתה עד מוצאי יו"כ. מסתפרים וטובלים לכבוד היום.

ניתן להשיג מחזורים מבוארים ומאירי עיניים לראש השנה אצל הנציגים בקהילות אשכנז.

ליל ראש השנה

במשך כל עשי"ת מוסיפים בתפילה 'זכרנו' וכו' והשוכח א"צ לחזור. אומרים 'המלך הקדוש' ואם שכח חוזר לתחילת התפילה. בר"ה ויר"כ אומרים ובכן תן פחדך, (והגרסה 'ואז צדיקים' "ותקווה לדורשיך") בחתימת ברכת קדושת היום אומרים "ודברך מלכנו אמת...". הנוסח 'וכתוב

לחיים טובים בני בריתך', ובסיום 'בספר חיים' מסיימים הברכה 'עושה השלום' ולא 'המברך וכו'.

בכל תפילות ימים הנוראים (חוץ ממנחה של ר"ה) הש"ץ אומר "לעילא ולעילא" בקדיש שלפני תפילת לחש (ולפני ברכו בשחרית) ובקדיש תתקבל. בשאר הקדישים ובעשי"ת אין כופלים לעילא.

אחרי השכיבנו אומרים קו"ח "תקעו בחודש...". א"א לדוד מזמור בסוף התפילה, מקדשים בבית הכנסת, ואומרים יגדל בניגון ימים נוראים. מברכים איש את רעהו 'לשנה טובה תכתב' ובסעודת הלילה אוכלים סימנים לשנה טובה.

שחרית ראש השנה

משכימים לבית הכנסת, לובשים בגדי לבן (קיטל ומצנפת, ויש נוהגים גם בטלית לבנה), ומביאים בד להפסיק בכריעות של עלינו. כל ברכות השחר ופסוקי דזמרה בניגון שבת, חוץ מהקטעים הבאים שבניגון ימים נוראים: אדון עולם, על נטילת ידים, להתעטף בציצית, ברוך שאמר.

ש"ץ עובר לפני התיבה ומתחיל 'המלך', ואומר כל התפילות והפיוטים כפי שמופיעים במחזורי ק"ק אשכנזים.

בכל תפילות ימים נוראים (חוץ ממנחה של ר"ה) ארון הקודש צריך להיות פתוח לאורך כל חזרת השץ. חוץ מבזמן שאומרים קדושה וברכת כהנים.

מקפידים על אמירה מסודרת של חזן או קהל לפי המנהג העתיק המובא במחזורים. ואין משבשים את צורת הפיוטים ע"י חיבור משפטים שאינם קשורים זה לזה, או הפרדת משפטים באמצע העניין.

'אבינו מלכנו' נאמר ע"י חזן בניגון, והקהל חוזרים אחריו, כל פיסקה בפני עצמה. (הנוסח 'בספר מחילה וסליחה').

לחלק מהפיסקאות יש ניגונים מיוחדים.

קוראים בתורה בניגון י"ג, והמפטיר קורא בניגון הרגיל. בכל ה'מי שבירך' מזכירים 'ויכתבהו בספר החיים'.

לאחר ההפטרה מתחילים את סדר תקיעת שופר, אסור לטעום כלום לפני תקיעת השופר (מלבד חולה), ואין איסור להתענות עד אחר חצות בר"ה.

יש נוהגים שהרב דורש לפני התקיעות לעורר את הקהל לתשובה. מסורת התקיעות היא: תקיעה - קול ישר עם שבר בתחילתו ועלייה בסופו. שברים - קול ארוך שעולה שלוש פעמים. תרועה - קול ארוך רועד. ותוקעים כעת שלושים קולות (תשרת ג"פ, תשת ג"פ, תרת ג"פ).

בחזרת הש"ץ של מוסף תוקעים עוד עשר קולות: תשרת למלכיות, תשת לזכרונות ותרת לשופרות.

בסיום התפילה תוקעים עוד שישים קולות, להשלים למאה קולות. ומברכים איש את רעהו 'גוט יו"ט'.

לפני מנחה הולכים 'לתשליך' לנהר או מקור מים. ואומרים רק ד' הפסוקים שבמחזורי אשכנז.

בערבית מתפללים כאתמול ומביאים פרי חדש לפני המקדש לברכת שהחיינו, הנשים מדליקות נרות אחרי צאת יו"ט הראשון, ומניחות גם הן פרי לשהחיינו וכן המקדש בביתו..

אלול התשפה-תשרי התשפו

הזמנים לפי שעון קיץ

ספטמבר 2025

כח	ראשון 21	יום שביעי של סליחות	בחטאנו של סליחות אומרים 'אדון משפט בקרבך'											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:27	6:33	6:27	6:30	6:39		
כט	שני 22	ערב ראש השנה	הדלקת נרות											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	מתענים ואין משלימים, משכימים לסליחות ומאריכים בהם, פותחים הארון לב' פזמונים. בסליחות אם האיר היום א"א תחנון, ובשחרית א"א תחנון ולא למנוצח. לאחר שחרית התרת נדרים, והולכים לביה"ק.	6:00	6:15	6:09	6:08	6:01
ל	שלישי 23	א דראש השנה	הדה"נ לא לפני											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	אחת מחמש השכמות, מתפללים כל התפילות כבמחזורים, אין אוכלים לפני התקיעות מלבד חולים. תשליך לפני מנחה.	7:11	7:13	7:12	7:12	7:11
מ	רביעי 24	ב דראש השנה	מוצאי יו"ט											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	אחת מחמש השכמות, מתפללים כל התפילות כבמחזורים, אין אוכלים לפני התקיעות מלבד חולים. במוצאי ר"ה מאריכים והוא רחום וברכו של סליחות.	7:10	7:11	7:10	7:11	7:10
נ	חמישי 25	צום גדליה מברכין הלבנה בערב	צאת הצום											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	משכימים לסליחות, בשחרית אומרים עננו בחזרת הש"ץ וקוראים ויחל. ובמנחה קוראים ומפטירים ואומרים עננו גם בלחש, וכן שים שלום ברכת כהנים וריבון. ואומרים שומר ישראל שחרית ומנחה	6:59	7:00	6:59	7:00	6:59
ס	שישי 26		הדלקת נרות											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	בערבית לפני העמידה סוף הקדיש נאמר בניגון המסולסל של ימים נוראים.	5:55	6:10	6:04	6:03	5:55
ת	שבת 27		וילך שובה											
			מפטי': שובה ישראל תקעו שופר											
			מוצאי שבת											
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	אומרים יוצר אופן זולת של שבת שובה, הרב דורש לפני קריאת התורה. במוצאי שבת והוא רחום וברכו בניגון ימי הסליחות.	7:06	7:07	7:06	7:07	7:06
			ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת	זריחה רמות	6:26:20	6:27:00	6:28:20	6:29:15
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	זריחה	6:30	6:37	6:30	6:31	6:31	6:29	
			עה"ש א'	5:01	5:02	5:02	5:01	זריחה	6:30	6:37	6:30	6:31	6:29	6:29
			ק"ש א	8:46	8:46	8:47	8:46	ק"ש ב	9:30	9:32	9:30	9:31	8:46	8:46
			תפילה ב	10:30	10:32	10:30	10:31	10:31	10:32	10:30	10:31	10:31	10:31	10:31
			חצות	12:30	12:32	12:30	12:31	12:31	12:32	12:30	12:31	12:31	12:31	12:31
			שקיעה	6:33	6:30	6:30	6:32	6:31	6:32	6:30	6:31	6:31	6:31	6:31

תאריכי פטירת גדולי אשכנז ודברי הימים:

א	ראשון	28	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה			
			זריחה	6:31	6:37	6:30			
			שקיעה	6:32	6:29	6:30			
ב	שני	29	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה			
			זריחה	6:32	6:38	6:31			
			שקיעה	6:31	6:28	6:28			
ג	שלישי	30	י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה			
			זריחה	6:32	6:39	6:31			
			שקיעה	6:30	6:26	6:27			
ד	רביעי	1	הדלקת נרות				ערב יום כיפור		
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	
			5:49	6:04	5:58	5:56	5:49	5:54	משכימים ומרבים בסליחות, א"א תחנון למנצח ומזמור לתודה. מרבים בסעודה, אומרים וידוי על חטא במנחה. בערב אומרים כל נדרי ומתפללים ערבית של ליל כיפור
ה	חמישי	2	מוצאי יו"כ				יום כיפור		
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	
			6:59	7:01	7:00	7:00	7:00	7:00	אחת מחמש השכמות, מתפללים כל התפילות כבמחזורים. במוצאי יו"כ מבדילים על הכוס ונר ששבת. ומתחילים בבניית הסוכה.
ו	שישי	3	הדלקת נרות				אין גאט'ס נאמען		
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	
			5:46	6:01	5:55	5:54	5:46	5:52	איסרו חג של יו"כ - משכימים לתפילה יותר משאר הימים, א"א למנצח ותחנון. מסיימים את בניית הסוכה.
ז	שבת	4	האזינו				קדיש של מוסף בניגון נבחר, א"א צדקתך		
			מפט': וידבר דוד לה						
			מוצאי שבת						
			י-ם	ב"ב	ק"ס	חיפה	ביתר	רכסים	
			6:57	6:58	6:57	6:58	6:57	6:57	
			ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
			6:31:30	6:31:55	6:32:15	6:32:40	6:33:05	6:33:45	6:34:15
			זריחה רמות						

תאריכי פטירת גדולי אשכנז ודברי הימים:

יג	ראשון 5	א"א תחנון											
יד	שני 6	ערב סוכות ס"ז קידוש לבנה כל הלילה	י-ם 5:42	ב"ב 5:57	ק"ס 5:51	חיפה 5:50	ביתר 5:43	רכסים 5:48	א"א תחנון ולמונצח.	י-ם זריחה 6:36 שקיעה 6:22	ב"ב 6:42	ק"ס 6:37	חיפה 6:35
טז	שלישי 7	סוכות	י-ם 6:53	ב"ב 6:55	ק"ס 6:54	חיפה 6:54	ביתר 6:53	רכסים 6:53	הושענא אערוך שועי. קוראים שור או כשב ומפטיר בפניחם, והפטרה בזכריה (הנה יום בא).	י-ם זריחה 6:37 שקיעה 6:21	ב"ב 6:43	ק"ס 6:37	חיפה 6:36
טז	רביעי 8	א דחיה"מ סוכות	הושענא אל למושעות. קרבן היום: וביום השני.										
יז	חמישי 9	ב דחיה"מ סוכות	הושענא אום אני חומה, קרבן היום: וביום השלישי										
יח	שישי 10	ג דחיה"מ סוכות	י-ם 5:38	ב"ב 5:52	ק"ס 5:46	חיפה 5:45	ביתר 5:38	רכסים 5:43	הושענא אבן שתי, קרבן היום: וביום הרביעי	י-ם זריחה 6:39 שקיעה 6:17 פלג המנחה 5:01	ב"ב 6:45	ק"ס 6:39	חיפה 6:38
יט	שבת 11	שבת חוה"מ סוכות	שבת חוה"מ										
			מפטיר: ביום בא גוג										
			מוצאי שבת										
			י-ם 6:48	ב"ב 6:50	ק"ס 6:49	חיפה 6:49	ביתר 6:49	רכסים 6:49	מגילת קהלת, קוראים ראה אתה אומר אלי, ומפטיר ביום החמישי, והפטרה ביחזקאל: והיה ביום בא גוג. הושענא אום נצורה כבבת.				
			שני 6:35:35	שלישי 6:36:20	רביעי 6:36:55	חמישי 6:37:35	שישי 6:38:20	שבת 6:39:00					
			ראשון 6:34:55	זריחה רמות									

נ	ראשון 12	ה דחיה"מ סוכות	הושענא אדמה מארר, קרבן היום וביום השישי. בלילה נעורים וקוראים חומש דברים וספר תהילים.																						
נא	שני 13	הושענא רבה	הדלקת נרות																						
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים קרבן היום וביום השביעי																						
			5:34 5:49 5:43 5:41 5:34 5:39																						
נב	שלישי 14	שמחת תורה	מוצאי יו"ט																						
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים																						
			6:45 6:46 6:45 6:45 6:45 6:45																						
נג	רביעי 15	אסרו חג																							
נד	חמישי 16																								
נה	שישי 17		הדלקת נרות																						
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים																						
			5:29 5:44 5:38 5:36 5:30 5:34																						
נו	שבת 18	מברכין החודש, ר"ח ביום ד וביום ה המולד ליל רביעי 0:54 8 חלק'	בראשית																						
			מפטי': כה אמר האל מוצאי שבת																						
			י-ם ב"ב ק"ס חיפה ביתר רכסים																						
6:40 6:42 6:41 6:41 6:41 6:40								<table><tr><td></td><td>ראשון</td><td>שני</td><td>שלישי</td><td>רביעי</td><td>חמישי</td><td>שישי</td><td>שבת</td></tr><tr><td>זריחה רמות</td><td>6:39:45</td><td>6:40:20</td><td>6:41:05</td><td>6:41:55</td><td>6:42:40</td><td>6:43:40</td><td>6:44:20</td></tr></table>			ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת	זריחה רמות	6:39:45	6:40:20	6:41:05	6:41:55	6:42:40	6:43:40	6:44:20
	ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת																		
זריחה רמות	6:39:45	6:40:20	6:41:05	6:41:55	6:42:40	6:43:40	6:44:20																		

קהילות אשכנז בארץ ישראל

זכרון יעקב

רח' גאולה 3 - הדר

חיפה

052-7671617

(ר' חיים לוי)

תרומות: נדרים פלוס << בית הכנסת
זכרון יעקב שע"י עמותת תפארת הכרמל
גאולה 3 חיפה

עדת ישראל - מעייני הישועה

רח' הרב פוברסקי 17

בני ברק

053-3161917

(ר' נחמן כץ')

בראשות מוה"ר ר' אליעזר הלוי
דינר שליט"א

ישורון

רח' בן יעקב 25

בני ברק

052-7634512

(ר' דוד יחיאל כהן)

לתרומות: נדרים פלוס << ישיבת
פרנקפורט << ישורון בני ברק

קהל עדת ישורון

רח' הרבי מנדבורנה 2 גבעה א'

ביתר עילית

052-7135863

(ר' אברהם אומן)

בראשות מוה"ר ר' אברהם
הורוויץ שליט"א
לתרומות: נדרים פלוס << קהל עדת
ישורון - ביתר

מנהג אשכנז

רח' השעורה 16

רכסים

058-3244946

(ר' ישראל שטרן)

תרומות: נדרים פלוס << בית הכנסת
כמנהג אשכנז מ.ש.ג.ב.

קהילת אשכנז

רח' חתם סופר 2 קרית ספר

מודיעין עילית

052-7672867

(ר' זאב יצחק דינר)

בראשות מוה"ר ר' דניאל
גולדשמידט שליט"א

תרומות: נדרים פלוס << קהילת אשכנז
קרית ספר

קהל עדת ישורון

רח' ולרשטיין 5 רמות ד'

ירושלים

052-7611890

(ר' מיכאל פרידמן)

בראשות מוה"ר ר' יהודה גנס
שליט"א

תרומות: נדרים פלוס << קהל עדת
ישורון ירושלים

עית הכנסת אשכנז

מנחם בגין 125

בת"ת שירת התורה

גני הדר

פתח תקוה

הרב יעקב הופנר

052-7645213

'גרין פארק - מודיעין עילית' - הפתיחה בקרוב!! לפרטים: הרב חיים מאיר 055-6794123

קהילות אשכנז בחו"ל

לונדון - אנגליה

בית המדרש גולדרס גרין (מונקס)
רחוב The riding 9.
+44-208-455-2974

לונדון - אנגליה

עדת ישראל – סטמפורד היל
רחוב, Queen Elizabeth's Walk, 40
+44-20-8802-2554

מנצ'סטר - אנגליה

אוהל משה
King's Rd, Prestwich, Manchester 84
M25 0LQ, בריטניה
+44-7702-831-882
(דוד טורון)

ציריך – שווייץ

עדת ישורון IRG
פרייגוט שטראסה 37
+41-44-201-49-98

לייקווד, ניו ג'רזי, ארה"ב

מניין כמנהג אבותינו
625 Forest Avenue
+1-917-588-5601
(אבי כצנשטיין)

ושינגטון הייטס – מנהטן – ניו

יורק – ארה"ב

קהל עדת ישורון
85-93 Bennett Ave
+1-212-923-3614

בואנוס איירס – ארגנטינה

אחדות ישראל
Moldes 2449
1428 Ciudad Autónoma de Buenos
Aires
(+54 11) 4784-6719/4783-2831

מונסי – ניו יורק – ארה"ב

קהל עדת ישורון
רח' Dover terrace 2
+1-845-356-9050

טוטנהם – לונדון

קהל עדת ישורון

באזל – שווייץ

קהל עדת ישורון

אנטוורפן – בלגיה

אייזמן שול

אמשטרדם – הולנד

אוברכט שול

אמשטרדם – הולנד

לקסטרט שול

יוהנסבורג – דרום אפריקה

קהל עדת ישורון

שטראסבורג – צרפת (אלזס)

בית הכנסת עץ חיים
בראשות הרב שלזינגר

שטראסבורג – צרפת (אלזס)

בית הכנסת ברח' זילברמן

סנט לואי – צרפת (אלזס)

בית כנסת וישיבה קטנה
בראשות הרב ברייזכר

רשימת נותני שירות מחברי קהילות אשכנז

סופר סת"ם

ר' נח הופנר

רכסים

☎ 054-8404179

✉ noach179@gmail.com

סופר סת"ם

ר' דן אייסן

רמות, ירושלים

✉ dison928@gmail.com

אולפן 'מירי מיוזיק'

מירי המבורגר

רמות, ירושלים

☎ 052-7679645

✉ m0527679645@gmail.com

מלצרים לשמחות

יצחק כהן

הדף היומי 5 ביתר עילית

☎ 053-3185365

ציור וימפלים

ר' שמעון שפירא

אחיסמך

☎ 052-7101361

✉ s7101361@gmail.com

קלידן לאירועים

ר' אברהם אומן

הרבי מנדבורנה 32/4 ביתר

☎ 052-7135863

✉ 5804286@gmail.com

גמ"ח כוסות ברית מילה

ר' הלל הופנר

חיפה

☎ 054-8437999

✉ o548437999@gmail.com

פיוטי וניגוני אשכנז

ר' אברהם אומן

הרבי מנדבורנה 32/4 ביתר

☎ 052-7135863

✉ 5804286@gmail.com

דיסקים מסדרת 'אור פניך'

(ניגוני בית הכנסת חורב)

בניי ברויאר

☎ 050-5715001

✉ binyaminbr@gmail.com

טוען רבני

ר' חיים שטרן

ביתר עילית

☎ 052-7670449

✉ 445446a@gmail.com

איפור לאירועים

הדסה גרהם

רח' נדבורנה 18 ביתר עילית

☎ 058-4498320

תומכת לידה, ומוסרת קורסי הכנה ללידה

שינדי במברגר

רח' נדבורנה 10 ביתר עילית

☎ 054-8529640

דיסקים מסדרת 'מדור לדור'

(ניגוני אשכנז מקהילת רמות)

ר' מיכאל פרידמן

☎ 052-7611890

✉ mfriedman@kayj.net

אולם שמחות

ר' דוד יחיאל כהן

רח' בן יעקב 25 בני ברק

☎ 052-7634118

✉ davidcohn10@gmail.com

יעוץ משכנתאות

ר' יהודה קופר

רח' כף החיים ביתר עילית

☎ 054-8486233

אדריכלית

חיה מלכה קופר

רח' כף החיים ביתר עילית

✉ 5803207@gmail.com

תקשורת כשרה

חיבור קווי נטפרי וטלפונים קוויים

ר' שלמה ווייס

☎ 054-8596960

✉ a6169449@gmail.com

הדרכת חתנים

לבחורי ישיבות ואברכים

הרב יעקב ישראל אומן

☎ 054-8597312

רשימת ספרים על מסורת אשכנז מהשנים האחרונות

תפילת ישורון

זמירות ישורון

הרב שלמה אליעזר הופמייסטר
רב קהילת וויען

הספר אזל

תפילה (סידור)

מעריבים וקרובות

הרב אברהם שלמה סולומון לרפו"ש
משפחת סולומון
עוזיאל 35 בני ברק

תפילה (מהדורת כיס)

הרב הלל הופנר - חיפה

☎ 054-8437999

✉ o548437999@gmail.com

ירושתנו (יב כרכים)

מכון מורשת אשכנז

בני ברק

✉ yerushaseinu@gmail.com

שרשי מנהג אשכנז

(ה' כרכים)

הרב בנימין שלמה המבורגר

מכון מורשת אשכנז

עוד מספרי מכון מורשת אשכנז:

- משיחי השקר ומתנגדיהם
- זכרונות ומסורות על
החתם סופר.
- הישיבה הרמה בפיורדא
(ג' כרכים).
- גדולי הדורות על משמר
מנהג אשכנז.
- שרשי מנהג אשכנז
(אנגלית).
- הרב יונה מרצבך.
- נשיא הלויים
(הרב מוירצבורג)

השיר והשבח (פיוטי שבת) להודות ולהלל (ד' פרשיות). שפתי רננות (א' וב' פסח)

הרב משה יהודה רוזנווסר
ירושלים

☎ 02-5711160

שבחי ישורון (פיוטי שבת)

הרב דוד חיים רוט

✉ dovidroth@gmail.com

מחזור פרנקפורט (ג' כרכים)

(מחזור מבואר

יצא על ר"ה יו"כ וסוכות,

בקרב יצא פסח ושבעות)

הרב אברהם אומן, הרב נח הופנר.

☎ 052-7135863

✉ 5804286@gmail.com

סליחות מבואר

קינות מבואר

הרב שמעון שוסטר

מודיעין עילית

☎ 050-5890506

קינות מבואר

הרב אברהם אומן

רח' נדבורנה 32 ביתר עילית

☎ 052-7135863

מקום שנהגו (מנהגי בעכהופן)

הרב שלמה קטנקה

להשיג בחנויות הספרים

שומרי משמרת הקודש

(רבני משפחת אורבך באשכנז)

הרב נתן רפאל אורבך

להשיג בחנויות הספרים

השלהבת בקיפאון

הסקנדינבי

(תולדות ר' יוסף כהן מקופנהגן

ומשפחתו רבני אשכנז)

בני המשפחה

☎ 03-5708238

סידור 'שפה ישרה'

סליחות מכל השנה

קינות לתשעה באב

ברית עולם (תפילות לברית)

פיוטים לכל השנה

מנחה וערבית לג' רגלים

הרב לוי וינסבך

מונסי

leviwinsbacher.com

הגדת 'מנחת עני'

(מבעל הערוך לנר')

הרב יהודה אהרן הורוויץ.

☎ 055-6633180